

تصوير ابو عبد الرحمن الكردى

دۆزهخى ژیردهسى

« رهخه و کۆینه وه »

حوسین محهمهد عهزیر

2706 / 2006

منشی اقرا الثقافی
www.ahlamontada.com

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

براي دانلود كتابهاي مختلف مراجعه: (مَنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

بۆدابهزاندهى جوهرها كتيب:سهردهانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأِ النُّقَافِي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردى ، عربى ، فارسى)

دۆزه‌خى ژيىر ده‌سىيى

{ رەخنە و كۆئىنەوہ }

حوسين محمد عەزىز

2706 ك / 2006 ز

ISBN 91 - 970560 -9 - X

دۆزه‌خی ژۆرده‌سی
دوکتور حوسین محمەد عەزیز
چاپی یه‌که‌م
چاپخانه‌ی سیما
کوردستان / سوله‌یمانی
سالی 2006
تیراژ 500
ژماره‌ی سپاردن 2005/244

بۆ ھەموو ئەو نووسەرە راستەقىنە خاوەن ھەئۆستانەى، خۆيان و
پېئووسەكانيان، بە ھەرزان نافرۆشن، لە ھەموو پووداويكى
نەتەوھىي، پاميارىي و كۆمەلايەتیی نەتەوھەكەياندا، دەنگ و
رەنگى قابىيەتیی خۆيان ھەيە، لە ئاستى راستىي و پەوادا، خۆيان
كەپ ناكەن و « سا » بە « گەدا » نازانن!

بۆ ھەموو ئەو مەرۆقە ئابروومەند و سەررەرزانەى، چاكاوى
نۆكەرىي ناخۆنەوھ، دژى ئاغاكانيان دەوھستن، تالوى دۆزەخى
ژێردەسىي نانۆشن، لە پېئووى ئازادىي راستەقىنە و ژيانىكى پە
شكۆمەندانەدا دەكۆشن!

— نـاوه پـرۆک —

01. بېشه کيبي 6
02. ناکوکيبي، دووبه رمکيبي و ناپاکيبي 8
03. نه غل 18
04. باوک و کوپ 26
05. پياوې گه وړه و لتيووردن 31
06. دهردې نوکريبي 40
07. وولات، دهولت و ميریبي 43
08. پوښت و دهسه لاتی پامياریبي 48
09. بلوک 56
10. فلسفه یی برایه تیبی و دوزمخی ژیرده سیبی 60
11. سهرانی پارته کانی باشوور و دوسته کانی کورد 81
12. نازایه تیبی و کویلايه تیبی 89
13. ناغا و نوکهر 104
14. به لا 112
15. لووتکه یی بی رهوشتیبی 119
16. شوپش و دهسه لات 124
17. ناویانگ و دهسه لات 140
18. شوپش و سهرکرده 145
19. شوپش و بهرگریبی 150
20. چاره نووسی دیکتاتور 153
21. یاسای جهنگل 160
22. مروقی کورد، بی پایه خترین سهرمایه 163
23. شیوازی پهروهرده مکردن 168
24. نه چهپ و نه راست، به لکوو نپوه راست 173
25. خوښه ویستیبی خاک 176
26. جوگرافیا و میژوو 179
27. دروشم و نازادیبی 181
28. هه ژار و دهوله مه ند 185
29. بهرهمه کانی نووسهر 189

پیشہ کی

دوای ٹی وی، بہشی ہرہ زوری کوتارہکانی خۆم، لہ رۆژنامہ و گۆنارہکانی دەرہوہ و نۆوہوہی وولآت کۆکردہوہ، لہ نیوان سالہکانی « 2003 - 2005 » و لہ چہن پەرتووکیکی وەک: « شەکرە شارمکەم سولہیمانی، حەوت گوتاری قەدەغەکراو، ئیمە بق واین؟، برایەتی درۆژنانە، کورد و کیشە کەرکووک » دا چاپ و بلاوکردہوہ. ئەوا ئەورۆش، لہم بەرہمە نوێیەدا، بەشیکێ دیکە ی گوتارە نوێکانی سالی « 2004 - 2005 » بلاوئەکەمەوہ. بەو ہیوایە، سالی ناییندەش بتوانم، بەشەکانی دیکە، لہ دووتوی بەرگیکی جوان و رازاوہتردا، پیتشکەش بە خۆیندەوارانی هێژای نەتەوہکەم بکەم.

لێرەدا دەمەوی، ئەوہش بلیم: جگە لہوہی، هیندی لہم گوتارانە، لہ لاپەرەکانی دیکە « ئینتەرنیت » و هیندی رۆژنامە ی وەک: « ھاوییر، نیوہند، بزگاری، ئالای ئازادی ... »، لہ « کوردستان » بلاوکرانەتەوہ، لہ ھەمان کاتیشدا، ھەموو ئەم گوتارانەم، لہ گۆشە ی « گۆلبژیر » و لہ لاپەرە ی ئەلیکترۆنی « Kurdistanpost » دا، ھەفتانە، بە شیوہیەکی بەردەوام و ریکوپیکی بلاوکردۆتەوہ. بەلام، لہ لایەکەوہ، مەرج نییە، رۆلەکانی نەتەوہکەم، ھەموویان « ئینتەرنیت » یان ھەبێ و خۆیندبیتیانەوہ. لہ لایەکی دیکەشەوہ، بق ئەوہی، گوتارەکانم لەتێو نەچن و بیانپاریژم، زۆر بە پتووستم زانی، لہ دووتوی ئەم پەرتووکەدا چاپیانکەم و وەک ھێلکە یەکی پاکراو، لہ بەردەسی خۆیندەوارانی کورددا دایاننیم.

لەم بەرتووکه نوێیه‌دا، گوتارمکانم، بەپیتی بابەتەکان و نزیکیان لە یەکدییه‌وه، پاش و پێش خستوون و ریزمکردوون، نەکه بەپیتی ئەو زنجیره گوتاره بێ، که کاتی خۆی، لە لاپه‌ره‌ی « Kurdistanpost »‌دا بلاوکراونه‌ته‌وه.

ئەم بەرهمه نوێیه، لە « 27 » گوتاری گه‌وره و گچکه‌ی جیاجیای « نه‌ته‌وه‌یی، رامیاریی و کۆمه‌لایه‌تی » پیکهاتوو. به شیوه‌یه‌کی گشتیی، له رهوشی ئێسته‌ی رامیاریی « باشووری کوردستان » ده‌وێ، زۆر به راشکاویی، قامکم له سه‌ر گرفته‌کانی کورد داناوه و چاره‌سه‌ری گونجاویشم، بۆ هێندیکیان پێشنیازکردوو.

هه‌ر وه‌ک له پێشه‌کیی به‌رهمی « کورد و کیشه‌ی که‌رکوک، »‌دا نووسیبوو، لێره‌شدا دووباره‌یدمه‌که‌مه‌وه و ده‌لێم: هه‌رچهنده، ئەمانه بیروباوه‌ری تایبه‌تی خۆم و ئەز وه‌ک تاسیۆنالیستیکی دیمۆکراسیخوازی کورد، زۆر به راشکاویی، بیروباوه‌ری خۆم، سه‌باره‌ت به رهوشی رامیاریی، دید و بۆچوویی سه‌رانی کورد ده‌ربڕیوه. به‌لام، له‌گه‌ڵ ئەوه‌شدا، هه‌موو کوردیکی دلسۆزی نیشتمانپه‌روه‌ر بۆی هه‌یه، باری سه‌رنجی تایبه‌تی خۆی ده‌ربڕی، پمخه‌ له بیروباوه‌رمکانم بگرن، گه‌ر له هه‌ر زوویه‌که‌وه، هه‌له‌یه‌کم هه‌بێ، بۆم راستکاته‌وه و پیتی راستم پێشاندا، زۆرم پتی خۆشه‌به‌ی و له ناخی دله‌وه سوپاسیده‌که‌م!

خوێنه‌رانی هێژا!

هیوادارم، ئەم کۆمه‌له گوتاره، به وردیی بخوێننه‌وه و زۆر به راشکاویی، باری سه‌رنجی خۆتان، به‌رانبه‌ریان ده‌ربین، تا، به هه‌موو لایه‌کمان بتوانین، له لایه‌که‌وه، به شیوه‌یه‌کی باشتر و راشکاوانه‌تر، بابەتەکان تاوتوێکه‌ین و هه‌لیانسه‌نگین. له لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، راژه‌ی ووشه‌ی پیرۆزی کوردیی، زمانی شیرینی دایک و ئەم نه‌ته‌وه بنده‌سه هه‌زاره بکه‌ین. هه‌لبه‌ته، مه‌به‌ستی هه‌موو لایه‌کیشمان، جگه‌ له دلسۆزیی و ئەمه‌ک نه‌بێ، هه‌چی دیکه‌ نییه و سه‌رکه‌وتنیش، بۆ هه‌موو لایه‌ک ده‌خوازم.

دوکتۆر حوسێن محمەد عەزیز

ستۆکھۆلم

2005. 05. 05

ناکوکی، دوو به ره کیی و ناپاکیی

له وانیه، میژووی هیچ نه ته و میهک، هیندهی میژووی کورد، ناکوکیی، دوو به ره کیی و ناپاکیی تیدا نه بووی! هینده سهر کردهی نارتک، ناتبا و ناپاکی تیدا هل نه که وتیی! له میژووی هیچ گهل و نه ته و میهکی ئەم جیهانه دا، رووی نه دابی، یا، من نه میستی و له لاپه ره کانی میژوودا نه مخوتندیته وه، سهر کردهی هیچ نه ته و میهک، هیندهی سهر کرده کانی کورد، له شگری بیانیی و داگیر گریان، بۆ سهر نه یاره هاورمانه کانی خویان هینابی! یا، شانازییان به سوپای داگیر کهری نیشتمانه که یانه وه کردیی! ئەم دهرده کورده، ئەم ناسۆر و کارساته نه ته و مییه، چۆن بووه و کهی روویداوه؟

گەر زۆر به قوولی، به ناخی میژووی کوردا شۆر نه بهمه وه، تهخیا هر، دوو نمونهی زیندوو، له کانیای لیلی میژووی نزیکماندا هه له تینج، ئەوا ده لیم: هر دوو سهردهمی میرنشینی «بابان» و شۆرشى ساله کانی سهردهی پيشسووی «بارزانی - تاله بانى»، بايى هینده دهکا، وهک ئاو پنه یه کی پالانمای نمونهی «ناکوکیی، دوو به ره کیی و ناپاکیی»، پاشان، جهنگی نيوخۆ، پيشکش به رۆله کانی نه ته وهی کوردی بکەم، تا، قهه و بالای سهر کرده کانی خوینای، به جوانی تیدا ببین*

میرنشینى « بابان »

پیش هه موو شتی دهمووی، ئه وه بلتیم: میرهکانی « بابان »، بهر له وهی شارى « سوله یمانی » درووستگن و ئاوه دانیکه نه وه، له ههر کوویه کی دیکه ی « باشوری کوردستان » هه بووین و فرمانره واییمان کردیی، ئه ز لیره دا نامه وی، باسی ئه و میژووه دوور و دریزه بکه م، به لکوو، ته نیا هه ر، له ماوه ی فرمانره واییکردنی نیتو شارى « سوله یمانی » بیان دده ویتیم. چونکه، ئه وه خۆی له خۆیدا، کاکلی باسه که مان ده سنیشانده کا و میرنشینه که ش، هه ر له و شاره روخواوه و کوژتاییپه تانوه!

هه ره وه ها نامه وی، باسی هه موو ناکۆکی، دووبه ره که یی، ناپاکیی و جهنگه نیوخۆییبه کهانی نیتوان میرهکانی « بابان » و میرهکانی دیکه ی میرنشینه کهانی وهک: « ئه رده لان، سقران ... بکه م. به لکوو، ته نیا هه ر، تیشکیکی که م، ئه راسته ی هه موو ئه و ناکۆکی، دووبه ره که یی، ناپاکیی و جهنگه نیوخۆییبه نای، نیتوان میرهکانی « بابان » خۆیان ده که م!

میرهکانی « بابان »، له شارى « سوله یمانی » فرمانره وایى میرنشینه که یان کردووه. شیومه له سه ره کهانی سه ره خۆیی نیوخۆییان هه بووه. ده توانم، به زاوه ی رامیاری ئه و پۆ بلتیم: « ئۆنۆومی » یه کی تایبه تی بیان هه بووه. چونکه، هتیدی جار، له سه ره خۆیی نزیکبوونه ته وه.

میرهکان، به پیتی میژووی فرمانره واییمان ئه مانه بوون:

1/ برام پاشای بابان « 1800-1783 »:

کورى « محمد پاشای خالید پاشای بابان » بووه. له کهل والی « به غدا » نیتوانیان زۆر باش نه بووه. له بهرته وه، دوو جار، له فرمانره وایى لای بردووه. یه که مین جار: « عوسمان پاشای محمود پاشا » ی نامۆزای له شوین داناوه. پاشان، والی « به غدا »، زاری دهرخوارد داوه و کوشتوو به تی. ئینجا، « برام پاشا » ی داناوته وه. دووهمین جار: لای بردۆته وه و سالی « 1789 »، « ئه ورمحمان به کی محمود پاشا » و برای « عوسمان پاشا » ی داناوه، تا سالی « 1798 » فرمانره واییکردووه. دواتریش، « برام پاشا » ی له شوین داناوته وه. ئه ویش، کاتى به ره و « سوله یمانی » که راوته وه، له ری و له نزیک شارى « مووسل » مردووه. هه ر له وی، له تهنیشت مزارگه ی « یونس » په یامبه ره وه نیتراوه.

2/ ئه ورمحمان پاشای بابان « 1813-1789 »:

کورى « محمود پاشای خالید پاشا » بووه و به ره چه له که، ده چته وه سه ره « کاتى محمد پاشا » ی داناوته وه. ئه م میره، « به هتیرترین، ئازاترین، وریاترین و

دوربینترین « میری « بابان » بووه. تهنانت، هتنده به هتیزبووه، له سردهمتکدا، په لاماری شاری « بهغدا » سی داوه و داگیرکردووه. والیهکانی « بهغدا »، گتچهلان زور پی کردووه. له برنهوه، گهلی جار لبراوه و دانراوتهوه. له لایهکی دیکه شهوه، له سر دهسلات، له گهل خزمهکانی خویدا ناگوکبووه، خویتیک زور له ~~په لایهکی دیکه شهوه~~ چندين جار رانراوه، دیسانهوه گراوتهوه و هستاوتهوه. تا، سالی « 1813 » مردووه و له مزگوتی گوره نیژراوه. پانورامای ناگوکی و جهنگهکانی، له گهل میرمهکانی دیکه « بابان »، بهم شتویه بووه:

1. سالی « 1805 »، والی « بهغدا »، یارمهتیی « خالد بهکی برای برای پاشا » و ناموزای خوی داوه. له « دهرهندی بازیان »، په لاماری یهکیان داوه و شکاندوویهتی. دواپی، « نهورمحممان پاشا » په نای بق بهر « نیران » بردووه.

2. سالی « 1806 »، شای « نیران »، یارمهتیی « نهورمحممان پاشا » سی داوه، « خالد پاشا » سی لبردووه و نهوری دانراوتهوه.

3. سالی « 1808 » بق دوومین جار، له گهل « خالد پاشا »، له « دهرهندی بازیان »، به یارمهتیی والی « بهغدا »، په لاماری یهکدیان داوتهوه. « خالد پاشا » شکاوه و هلاتووه.

4. سالی « 1812 »، له شاروچکهی « کفری »، په لاماری یهکیان داوتهوه. والی « بهغدا »، یارمهتیی « خالد پاشا » سی داوه. نینجا « نهورمحممان پاشا » شکاوه و نهوری دانراوتهوه.

5. جاریکي دیکه، « خالد پاشا »، به فرمانی دهولتهی « نیران » لبراوه و « نهورمحممان پاشا » دانراوتهوه. پاشان « نهورمحممان پاشا »، له سر قسهی والی « بهغدا » لبراوه و « خالد پاشا » دانراوتهوه.

3/ محمود پاشای بابان « 1813-1834 » :
 کوره گورهی « نهورمحممان پاشا » بووه. ده جار، له گهل خزم و کهسوکارمهکانیدا، په لاماری یهکدیان داوه. پاشان دورخرراوتهوه و گراوتهوه. په لاماردا نهکانیشیان، بهم شتویه بووه:

1. له سردهمی « سعید پاشا » سی والی « بهغدا »، « محمود پاشا » له کار خراوه و « عبداللآ پاشا » سی مامی دانراوه. پاشان، « داود پاشا » هاتووه و « محمود پاشا » سی دانراوتهوه.

2. « داود پاشا » سی والی « بهغدا »، « محمود پاشا » سی لبردووه و « حهسهن بهگ » سی برای له جی دانراوه. نهوریش بی سلهمینوه، په نای بق « نیران » بردووه و له شکریان بق ریگخستووه. له برنهوه، « عبداللآ پاشا » له شکر

« به‌غدا »ی هیناوه و له « که‌رکووک » شهر له نیوانیاندا که‌رمبووه. له
ئه‌جامدا، « مه‌حموود پاشا » سه‌رکه‌وتوووه و به‌رهو « سوله‌یمانیی »
که‌راوته‌وه.

3. « ئیران »، هیزکی بۆ « عه‌بدووللا پاشا » کوکردۆته‌وه، والی « به‌غدا »ش،
له‌شکرکی بۆ یارمه‌تی « مه‌حموود پاشا » ناردوووه. هه‌ر دوو له‌شکر، له
گووندی « که‌ره‌گۆل » له‌یه‌کیان داوه. « مه‌حموود پاشا » شکاوه و هه‌لاتوووه.
« عه‌بدووللا پاشا » له‌شوێنی دانراوته‌وه. پاشان، « مه‌حموود پاشا » به‌
یارمه‌تی والی « دیاره‌که‌ر » و « داود پاشا »، له‌چای « سه‌گرمه‌ »، له‌سالی
« 1822 »دا، به‌سه‌ر « عه‌بدووللا پاشا »دا سه‌رکه‌وتوووه و که‌راوته‌وه بۆ نیو
شاری « سوله‌یمانیی ».

4. کاتی نه‌خۆشیی رشانه‌وه، له‌نیو شاری « سوله‌یمانیی »دا بلاویوته‌وه،
« عه‌بدووللا پاشا » به‌هه‌لی زانیوه و له‌کیس خۆی نه‌داوه، سوپای « ئیران »ی
هیناوه و شاره‌که‌ی داگیرکردۆته‌وه. « مه‌حموود پاشا »، به‌ناچاریی هه‌لاتوووه
بۆ « که‌رکووک ». ئهم جاره، داوای یارمه‌تی له « ئیران » کردوووه. ئه‌وانیش،
له‌شکرکی که‌وره‌یان داوته‌ی، له‌سالی « 1823 »دا، « عه‌بدووللا پاشا »ی
شکاندوووه و ده‌سی به‌سه‌ر کاری فرمانه‌روایی میرنشینه‌که‌دا گرتۆته‌وه.

5. « مه‌مه‌د پاشای خالید پاشا »، به‌یارمه‌تی « داود پاشا »ی والی
« به‌غدا »، « مه‌حموود پاشا »ی مامی، له‌شاری « سوله‌یمانیی »
ده‌ره‌پاندوووه و راویناوه بۆ « پینجۆین ». له‌وێ، « مه‌حموود پاشا » داوای
یارمه‌تی له « ئیران » کردوووه. ئه‌ویش، به‌هۆی له‌شکری « ئیران »هوه،
جاریکی دیکه، « مه‌مه‌د پاشا »ی برازای ده‌رکردوووه و له « 1825 »دا، به‌رهو
« سوله‌یمانیی » که‌راوته‌وه.

6. « سوله‌یمان به‌گی برای مه‌حموود پاشا » له‌ژیره‌وه، له‌گه‌ل چه‌کداره‌کانیدا
پیکه‌ه‌وتوووه، کو‌ده‌تایه‌کی به‌سه‌ردا کردوووه و له‌سه‌ر کورسییه‌که‌ی کاکی
دانیشتوووه. « مه‌حموود پاشا »ش، به‌بشتیوانیی « ئیران »، په‌لاماری
شاری « سوله‌یمانیی » داوه و تو‌له‌ی خۆی لێ سه‌ندۆته‌وه. « سوله‌یمان »ی
براشی، په‌نای بۆ « گله‌زهرده » بردوووه.

7. « سوله‌یمان به‌گ »، وازی نه‌هیناوه. جاریکی دیکه‌ش، به‌هۆی سوپاکی
کاکییه‌وه، « مه‌حموود پاشا »ی راوناوته‌وه بۆ « ئیران ». پاشان ئه‌ویش، به
یارمه‌تی « ئیران »، شاری « سوله‌یمانیی » داگیرکردۆته‌وه.

8. « سوله‌یمان به‌گ »، داوای یارمه‌تی له‌ والی « به‌غدا » کردوووه. هه‌ر دوو
له‌شکر دیسانه‌وه، له‌گووندی « که‌ره‌گۆل »، لووتیان به‌لووتی یه‌کدییدا

تهقیوخته‌وه. «محممود پاشا» شکاوه و به‌نای بق بهر «ئیران» بردووه. پاشان، سوپای «ئیران» هی‌تاوه و له «1830» دا، شاری «سوله‌یمانی» کرتۆته‌وه. ئیدی، «سوله‌یمان بهگ» یش، تا لای والی «به‌غدا» نه‌وستاوه!

9. «سوله‌یمان بهگ»، به یارمه‌تی له‌شکری «به‌غدا»، «محممود پاشا» له «سوله‌یمانی» ده‌ریه‌راندووه. ئه‌ویش ناچاربووه، روو له «ئیران» بکا. ئه‌وانیش، له‌شکر تکیان بق ریکخستووه و له «ناواریز» به‌یه‌گه‌یشتوون. له ئه‌نجامدا، «محممود پاشا» به‌سه‌ریدا سه‌رکه‌وتوووه و له «1831» یشدا، قه‌لای شاری «سوله‌یمانی» گرداومه‌وه.

10. «سوله‌یمان بهگ»، له شارۆچکه‌ی «کفری» یه‌وه، له‌شکر تکی گه‌وره‌ی هی‌تاوه و «محممود پاشا» له «سوله‌یمانی» ده‌رکردووه. «محممود پاشا» ه‌یچی پی نه‌کراوه، ناچاربووه، سالی «1831»، سه‌ری خۆی هه‌لگرئ و روو له شاری «ئه‌ستانه» بکا. سالی «1835» گه‌یشتۆته ئه‌وی و لاتی دانیشتوووه.

4/ سوله‌یمان پاشا «1829-1838» :

کوری «ئه‌وره‌حمان پاشا» و برای «محممود پاشا» بووه. له سه‌رده‌می ئه‌مدا، مملانیی ده‌سه‌لات کز تر بووه. چونکه، که‌سی نه‌بووه، دزایه‌تی بکا. سالی «1838» مرده‌وه و له گردی «سه‌یوان» نئزراوه.

5/ ئه‌حمه‌د پاشای بابان «1838-1850» :

کوره‌گه‌وره‌ی «سوله‌یمان پاشا» بووه. پیاوژی زۆر ئازا، زیره‌ک و دانپه‌روه‌ر بووه. دوا میری «بابان» بووه. له‌گه‌ل «ئیران» دا به‌شه‌ره‌اتوووه. له‌به‌رئه‌وه، هر دوو ئیمپراتۆریای «ئیران» و «عوسمانی» ریککه‌وتوون، بق ئه‌وه‌ی له‌تیویبه‌رن. پاشان گرتوویانه و دووریانخستۆته‌وه بق «ئه‌ستانه».

سالی «1851»، له‌شکری «عوسمانی»، په‌لاماری شاری «سوله‌یمانی» داوه. «عه‌زیز بهگ» سی دوا میری «بابان»، به‌خۆی و له‌شکر تکی که‌مه‌وه، داکوکیبیان له‌شارمه‌که‌ کردووه. به‌لام، ه‌یچیان پی نه‌کراوه، بی که‌لگبووه و کار له‌کار تراز اووه. «عه‌زیز بهگ»، شه‌هیدکراوه و له‌شکری «عوسمانی» ش، شارمه‌کیان داگیرکردووه.

پاشان «عه‌بدو‌للا پاشای برای ئه‌حمه‌د پاشا»، به‌قایمقامی «سوله‌یمانی» دانراوه. پاش ماوه‌یه، ئه‌ویشیان لابرده‌وه و «سمایل پاشای توورک» یان، له جیتی داناوه. وه‌موو پیاوه ناو دارمه‌کانی «بابان» یشیان، بق «توورکیا» دوورخستۆته‌وه. ئیدی، به‌و شیویه و بق تاهه‌تایه، کوئایی به‌ده‌سه‌لاتی میرنشینی «بابان» ها‌توووه. دوا ئه‌وه‌ی، «67» سالی ریک، له‌نیو شاری

« سوله یمانی » و ده ورور بهر که یدا، فرما ره وای بیان کردووه. مه گهر، هر هونریکی وهک « سالم » توانییتی، لهو چامه دریزهی بق « نالی » ناردووه، له لایه که وه، باسی نازایه تیی، قارمانی تیی، پاله وانیتی و مهردایه تیی میریکی وهک « عزیز بهگ » و هاوه له کانی گردیی. له لایه کی دیکه شهوه، زور به راسکاوایی، پاره دی له رووی خو فروش، چلکاوخور و نوکهره کانی نیمپراتوریای توورکه « عوسمانی » یه کان هه لمالییی.

نه نجام :

له راستییدا، گهر نه مه، تراژیدیایه کی گورهی نه ته وهیی نه بوویی، گهر نه مه، میژووی پر له شهرمهزاری و خو خوری میره کانی « بابان » نه بوویی، گهر نه مه، وهک یاری « مشک » و « بیشله » و نه بوویی، ئیدی ده بی، چی دیکه بوویی و ناوی چی دیکه لی بنتین!!!

سهیر نه وهیه، هر میتری لهو میرانه، میره دژمه کی بهر انبه خوی تاوانبار کردووه، گوایه: به کرتگیاروی « ئیران »، یا نوکهری « به غدا » یه که چیی، زوری نه بردووه، هر دوو لایان، چهن جارئ، وهک یاری دوو گوئی، سهریان گوربوته وه و هه مان گه مهی شهرمهزاری یه کدیان دووباره کردوته وه!

ههروهها، هر کاتی، نهو میرانه لیانقه ومابی و داوای یارمه تیبیان، له یه کی له دوولته داگیرکه رانه کردبی، یه کسه ر، به دم داواکارییه کاتیانه وه چون و بی جیاوازیی، یارمه تیی هه موویانیا ن داوه، تنیا هر بق نه وهی، کورد به کورد به کووشتبدهن و میرنشینه کهش له نیویهرن، به تابه تیی « ئیران »، زور مه بهستی بووه، هیمنی، بال به سه میرنشینه کهدا نه کیشی!

ئاخر، گهر بهندی له میژووی فرمانزه وایی میرنشینی « بابان » وهرگین، گهر ته ماشایه کی نه زموونی دهسه لاتی میرکانی بکهین، زور به روویی، نه وه مان بق دهرمه کوئ، یه که مین فاکتهری روخاندنی میرنشینه که، بق « ناکوکیی » دووبهرمکیی، ناپاکیی و جهنگی نیوخو « دهگه ریته وه! (۱) »

جا گهر میرمکانی « بابان »، که می ژیربوونایه، بهرزه وهندی تاکه که سبی و چاوچنوکیی دهسه لات، بهری چاوی نه گرتنایه، تنیاوته نیا، هر بیران له بهرزه وهندی بالایی کورد و میرنشینه که یان بگردایه ته وه، هه لبته، نه میرنشینه که دهرخوا و له نیوده چوو، نه میرمکانی « بابان » خوشیان، تووشی نهو هه موو دهردیسه ری، دهر به دهری، ناخوشی و تیکشکانانه ده بوون! ئاخر، گهر میرمکانی « بابان »، له نیوخو دا یه گرتوو بوونایه، له گهل میری میرنشینه کانی دیکه ی وهک « نرده لان، سوران، بادینان ... »، یا، له گهل

سەرۆک تیره و هۆزه کهوره و ئازاکانی « برادۆست، موکری، مهنگور، مههموند، جاف ... » به کيانبگرتايه، نهک هر هيزمهکانی سوپای توورک و لهشگری فارسهکان نهديانتوانی، لهنتويانبهرن و نهو رهشهکوژيبهيهان لي بکهن، بهلکوو، بههيزتريه ميرهشين، يا، دهولهتی کورديشيان، له نيوچه کهدا دادهمهزانده. بهلام، نه هيج له ئەگەر و مهگەر شين دهبی، نه تا ئەو وروشه به تهواوی، دهرمانی بۆ ئەم دهردی « ناکۆکی، دووبهرهکی، ناپاکیی و جهنگی نيوخۆ » بهی کورد دۆزراوتهوه!

ئهو ی لێره دا زۆر گرنگه و دهبی، ههمیشه له يادمانی و پهنديکی مێژوویی گهلی پر بایهخی لی وهرگرين، نهويه: به هيج جوړی نابی، نه و تراژیدیایه میهرهکانی « بابان » دووبارهکهینهوه. دهبی، به هه موو شتیومه هه ولبهدين، ریزهکانی نهتهوهی کورد بهکخهين و چی دیکه لهوه پتر، له تۆبهت و بچوچر نهبی! جا با بزائين، دواي نهو نهزموونه گرنگه، نهو کارهمان نهجامداوه!!?

شۆرش « 11 / سیپتیمبر 1961 »

ههشتا، هه مووی دوو سێ سال، به سه ره پهریا کردنی شۆرشدا تته پهبووبوو، له ناکاو، دهنگی ناکۆکی و دووبهرهکی، له نيوان سه ر کردایه تیی « پارتی ديمۆکراتی کوردستان - عێراق » و سه رۆکه کهی « مستهفا بارزانی ،ءا، کوئی هه موو کورد پهبهره تکی پرکرد، هه موو گوند و شار تکی « باشووری کوردستان » ی گرتوه. نهوهبوو، ناکۆکی و دووبهرهکی به، به تهواوی قوولبووه و تهقبیهوه، تا وای لتهات، مالیان جیا کردهوه، سهنگه ریان له به کدی گرت، دوژمنی سه رهکی و بياننييان بپه رچۆوه، هر لایهکیان، نهو ی دیکه یانی، به دوژمنی سه رهکی خۆی دهزانی. یاشان، « پارتی » به سه ره کوچه تیی « بارزانی »، له سالی « 1966 » هوه، تاچاربوو، پال به پالی « ئێران » هوه بداد، چهک و تهقه مهنیی لی وهرکر، هه بته دێ جاریش، سازمزی ته رتهش و چریکیشی لی بخوازی! لاکه ی دیکه شیان، که ناوی به باله کهی « م. س. » روشتبوو، به سه ر کردایه تیی « براهیم نه محمد - جهلال تاله بانی »، هر لهو سالهوه، تا سالی « 1970 »، له گه ل میریبه به، له دوا به که کانی « عێراق » ریکه و ته ن، شانبه شانی سوپای « عێراق » هه و لیان ده دا، هه یزی پشتمه رگی « کوردستان » له ته و به رن! هه ر چه نده، هر دوو لایان، ناو و نا تۆره ی ناشرینیان له به کدی دهنا، به لام، له لایه ن کۆمه لانی خه لکه وه، بالی به که م: به « مه لایی » و بالی دوو هه میش: به « جه لالی » نا و نه ران و هر به و نا و هه شه، له لاپه ره کانی مێژووی هاوچه رخی کورده ا تو مار کران!

شۆرشى نوپى سالى « 1976 » :

ھەر دوای ئەوھى، شۆرشى « 11/ سېپتىمبەر » تەكشكا و ھەرسېھتا، ھىندەى پى نەچو، گرى ئاگرى شۆرستكى نوپى بەرھەنگارىونەو، لە جىا بەرزە سەرگەشەكانى « كوردستان » ھو، كلبەيسەند، شەوى تارىكونووتەكى ژىردەسى، خاكى نىشتمانى رووناككردەو!

بەلام، ھىندەى نەبىرد، وەك دەردە كۆنەكەى كورد، پەمگى گوولىى ناكۆكىى دووبەرەكىى، لە گىيانى سەرگرداىەتیی ھەموو پارتەكانى « باشوورى كوردستان » دا لىدىاىەو. ئەم جارەيان، جگە لەوھى، دە سالى رىك، جەنگى نىوخۆ، لە نىوان ھەمو لایەنەكاندا بەردەوامبوو، ھەر لایەنتىكيشيان بە جىا، وابەستەى دەولەتتىكى داگىركەرى « كوردستان » بوون. جا با بزانی، تا چەن، كەلكيان لە ئەزمونە خرابەكانى مىرنشىنى « بابان » وەرگرتووە و دووبارەيان نەكردۆتەو!!!

– لە سالى « 1979 » بە دواو، سەرگرداىەتیی « پارتىي » بە ئاشكرا، پىش سوپاى « ياسداران »ى « كۆمارى ئىسلامى ئىران » كەوتن و پەلامارى پىشمەرگەكانى « حىزبى دىمۆكراتى كوردستانى ئىران »يان دا.

– لە سالى « 1992 » دا، ھەر دوو سەرگرداىەتیی « پارتىي » و « يەكئىتىي » بە ناوى « پەرلەمان » ھو بەرپارىاندا، لە گرىلاكانى « P.K.K. » بەدەن، بەرپارى ژمارە يەكى « پەرلەمان » دەرجوو، خوئىنى كوردى « باكور »ى حەلەكرد. ئەوھوو، ھىزى پىشمەرگەى ھەر دوو پارت، شانەشانى سوپاى « تووركيا » پەلامارى ھىزى گرىلاكانى « P.K.K. »يان دا، زىانتيكى زۆريان بە كورد و قازانچىكى فرەشيان، بە دوژمنى داگىركەر گەياندا!

– دوای ئەو مێژوو پەشەى، ئەو دوو پارتە و پەرلەمان، بۆ خوئيان تۆماركرد، سەرگرداىەتیی « پارتىي »، جارتىكى دىكە، بە ھاوکارىي ھىزەمەكانى سوپاى توورك، رۆژى « 14. 05. 1997 »، پەلامارى ھىزەمەكانى « P.K.K. »يان داىەو!

– لە « 01. 05. 1994 » ھىشەو، جەنگى نىوخۆ، لە نىوان ھەر دوو پارتى ھاوپەيمان و فرمانرەوا « پارتىي » و « يەكئىتىي »، لە سەر پارە و دەسەلاتى پاميارىي، بە خرابترىن شىوہ گەرمبوو. كار بەو شكاىەو، سەرگرداىەتیی « پارتىي »، پەناى بۆ بەر « سەددام » و سوپاى « عىراق » برد. بۆيە، رۆژى « 31. 08. 1996 » لە ماومىهكى كەمدا، ھىزەمەكانى « گاردى كۆمارىي »، بە پشتىووانى تانك و توپتىكى زۆرەو، پەلامارى ھىزەمەكانى « يەكئىتىي »يان دا و لە شارى « ھەولێر » دەريانپەواندن!

مانگی «یولی 1996»، به چاوساغی هیزه‌کانی «یه‌کیتی» هیزتیکی زۆری یاسداری «ئیران»، له نزیك شارۆچكهی «كۆیه» به‌لاماری هیزه‌كانی «حیزی دیمۆكراتی كوردستانی ئیران» یان دا و له دوروهه تۆپبارانیانکردن!

جا سه‌یر ئه‌وه‌یه، هیچ یه‌كی له‌و دوو پارت و سه‌ركرده‌یه، نه‌ك ههر دژی سوپای «عیراق» نه‌بوون، به‌لكوو، به‌چاوی ریزیشه‌وه، ته‌ماشایانكردوه و به‌ سوپایه‌كی نیشتمان‌پیان داناوه. ته‌نانه‌ت «تاله‌بانیه»، له رۆژی دامه‌زراندنی سوپادا «06. 01. 1921»، خۆی یادیکردۆته‌وه و به‌ ده‌سی پیرۆزی خۆشی، گوته‌ری له سه‌ر ئازایه‌تی و مه‌زنی، سوپا‌كه نووسیه، وه‌ك ئه‌و سوپایه، به میوانیه، سه‌ردانی «كوردستان» ی کردبێ! یا، بۆ ناو‌پێژی نێوان هیزه‌كانی «پارتیه» و «یه‌كیتی» هاتبێ! یا، به هانای گه‌لی كوردوهه هاتبێ! ئه‌دی، دوا‌ی پتر له بیست سال شۆرش و كوشتار، له نێوان هیزه‌كانی گه‌لی كورد و سوپای داگیركهری ده‌وله‌تی «عیراق» دا، له گوته‌ری جیژنی «نورۆز» ی «1984»، له نێوچه‌ی «سورداش» نه‌گوت: ئه‌مه له پشته‌وه، خه‌نجر له سوپای «عیراق» ناده‌ین! كه‌واته، چی تێدا مایه‌وه!!؟

جا، ههر خوا بكا، «بارزانی» و «تاله‌بانیه»، ئه‌م چاره، ئه‌و چاره‌نووسه ره‌شه‌ی میرنشینی «بابان» یان له‌به‌رچاوبێ، نه‌جا، چاره‌نووسی ههر دوو میرنشینه‌كه‌ی «بارزان» و «تاله‌بان» ییش، له‌وه خراپتریه‌ی و گه‌لی كوردیش، له «باشووری كوردستان»، تووشی كاره‌ساتی دیکه بکه‌ن، له كاره‌ساتی ههره‌سی به‌هاری سالی «1975» ییش خراپتریه‌ی!

ئاخر، له‌وه ده‌مچه‌ی، سه‌ركرده‌ی ئه‌م دوو پارت، «بارزانی» و «تاله‌بانیه» به تابه‌تی، سه‌ركرده‌یه‌تی ههر دوو لا «پارتیه» و «یه‌كیتی» به‌ گشتیه‌ی، نه‌ك ههر، كه‌لكیان له ئه‌زموونی ئالی «ناكۆكیه‌ی، دووبه‌ره‌كیه‌ی، ناپاكیه‌ی و جه‌نگی نێوخۆ» ی، نێوان میره‌كانی «بابان» وه‌ر نه‌گرتبێ، به‌لكوو، كه‌لكیان له ئه‌زموونی ناكۆكیه‌ی و دووبه‌ره‌كیه‌ی، سالانته‌کی دورودریژی نێوان خۆشیان وه‌ر نه‌گرتوه!

سه‌یر ئه‌وه‌یه، دوا‌ی ئه‌و هه‌موو ئه‌زموونه‌ گه‌وره‌ مێژووبیانه، دوا‌ی ئه‌و هه‌موو قوریانی و تیکۆشانه مه‌زنانه، ئینجا، له نێوان خۆیاندا، ناریك و ناته‌بان، تا ئیستشه‌ش، به ته‌واوبی ناشت نه‌بوونه‌ته‌وه و ههر خه‌ریکی ئه‌وه‌ن، ملی یه‌كدی بشكێنن! كه‌چی، له‌گه‌ل زۆربه‌ی ههره زۆری، هیزه و امیاری و پێتخراوه دیمۆكراسیه‌یه عه‌مه‌به‌كانی ده‌وله‌تی داگیركهری «عیراق» دا ناشت‌بوونه‌ته‌وه، دیا‌لۆگ ده‌كهن، زۆر رێك و ته‌باشن!

ئاخر ئەوان، « كوردستانىي » يانە بىرناكەنەو، بەلكوو، داوى تراويلكەى
بىرى گەندەلى « عىراقچىتىيى » كەوتوون!!!
ئەوان، داواى پارىزگار بىكردنى بەكىتى خاكى « عىراق » دەكەن، كەچىي،
پەگىتى خاكى « باشوورى كوردستان » ئاپاريزن و نىشتمانەكەيان دوولەت
كردوو!

ئەوان، داواى دەسلەلات و سەرورەيى، بۆ دەولەتى داگىركەرى « عىراق »
دەكەن، كەچىي، بۆ « كوردستان » دەكەى خۆيانى ناكەن!
ئەوان، داواى دىمۆكراسىيى بۆ گەلانى « عىراق » دەكەن، كەچىي، لە نىو گەلى
كورد و لە « كوردستان » دا، خۆيان پىادەى ناكەن!
ئەوان، داواى ھەلبۇاردنى پەرلەمان بۆ « عىراق » دەكەن، كەچىي، ئەوا دوازە
سال، بە سەر يەكەمىن ھەلبۇاردنى پەرلەمانى « باشوورى كوردستان » دا
تتپەرى، نىازيان نىيە، ھەلبۇاردنىكى نوئى بگەن! #

* * *

* لە مېترە، دەريارەى ئەم بابەتە، كۆلىنەوھەكى دىرژم بە دەسەوھە، ھەر لە « ماد » دوكانەوھ
دەسپىدەكا و بە سەردەمى ئەورۆمان تەواودەيى. بەلام، چاوەرتى ئەم ئەزمونەى « باشوورى
كوردستان » دەكەم، تا بزاتم، چى بەسەردى و بەرەو كوئى دەروا!!! بۆيە، تا ئىستە بلوم
نەكردۆتەرە!

ئەم گوتارە، زۆر پىتش ھەلبۇاردن نووسراوھ! جگە لەوھى، لە ھەلبۇاردنى ئەم جارەى پەرلەمان
« 2005. 01. 30 » نەيانوترا، بە جيا دابەزن و خۆيان بۆ دەزگەى پەرلەمانى « كوردستان »
ھەلبۇرتىن، ھەموو بەھايەكى دىمۆكراسىيى و ھەلبۇاردنىشيان پىشتىلكرد، بە شىتوھە، كۆمەلانى
خەلك، خۆزگەيان بە ھەلبۇاردنى سالى « 1992 » دەخواست! ئەمە، گەر شتى بەسەلمىتى،
تەنيا ھەر ئەوھە، سال بە سال، لەبرى ئەوھى بەرەو پىتشەوھە بۆزىن، بەرەو دواوھە دىن!
سەرگردەكانى كورد، لەو ھەموو تىكشكان و پەندە مېترۆبىسانەوھ، ھىچ قىر نەبوون و ناين!
كەلكەلە ھەلەكانى پىتشووى خۆيان وەر تاكرن، پايەختىكى زۆر، بە گۆر ئىكارىيە گەورەكانى
جىھان نادەن!

« نه غل »

مانگی « مارسى 1974 »، له زانکۆى « سوله يمانىيى »، له پۆلى سىيى کۆليژى « کشتوکال » بووم. کۆرسى يه کهمم، زۆر به سه رکه وتوويى برييوو، سه ره تاي ده سپيکى کۆرسى دووهمان بوو. به لام نه متوانى، به رده وامبم، چونکه، سه رکه ردايه تىي شوږشى « 11/سيپتيمبر »، له گه ل لپرسراوانى ده وه له تى داگيرکرى « عىراق » و سه رانى پارتي « به عس » دا رىک نه که و تن. له به رنه وه، جهنگ له « کوردستان » ده سپيک رده وه.

له راستييدا، له لايه که وه، به هيچ شتويه نه ده متوانى، له نيو شاردا بمىنمه وه و له سه ر خوښندنه که ي خوښم به رده وامبم. چونکه، خوښندکاره « به عسى » به عه ربه کان، زۆر باش ده يانزانى، خه رىکى چى بووم، له چ رىک خراوږىکى زۆر « بغه » دا کارمه کرد و دژايه تىيمده کردن. له لايه که ي ديکه شه وه، هه ر جهنده، « پارتييى » نه بووم، به لام، باوه رىکى زۆر و پته وم، به سه رۆک « بارزانىيى » هه بوو. له به رنه وه، منيش وهک کوردىکى نيشتمان به روم، خوښدن، مال، داىک، باوک، خوشک، برا، گه رکه و شارمه کم به جيه تىشت، وهک نه وه زاران کورده مه ردانه ي، دژى داگيرکرى « به عس » بوون، ملي رىي نىوچه نازادکراوه کانى « باشوورى کوردستان » م گرت به ر و به ره و چيا سه رکه شه کانى هه لکشام. نه وه بوو، له نه جامدا، له به تاليوږى چوارى هىزى « خبات »، لاي شه هيد « نوورى حه مه عه لى » گىرسامه وه و وهک پىشمه رکه يه ک وهر گىرام!

هەرچی چۆنی بوو، ماوهی سالی، پێشمەرگه بووم، به هەر شتویه بووی، رامکیشا و دایشم زۆر خۆشبوو. چونکه، نه بیرم له خۆتندن و پاشهروژ دهکردهوه. نه هیچ ئامانجیکیشم ههبوو، لهو ئامانجه پیرۆزتربی! لهبرئهوه، هەرگیز لێی پەشیمان نیم و پەشیمانیش نابمهوه، لهوهی سالی، چهکم بق کهلهکم هه لگرتوه، وهک هیندی کورد، لێی پەشیمان و داخی بق دمخۆن! لهگهڵ ئهوهشدا، هەرچهنده شۆرشهکه، به تراژیدیایهکی نهتهویهی و رامیاری کۆتاییهات، بهلام، بهکۆ لهو شته گرنهگ و خۆشانهی ژيانم، ئهوه ساله بوو، که پێشمەرگه بووم و تا ماویشم، زۆر شانازی بتهوه دهکم.

وهک ههموو مان دهزانين، به لهههلهق، شۆرشهکه سالی پرکردبووه، به داخهکی گهروه و گرانتهوه، له لایهن هیزهنگانی نێوچهکه و بيمپریالیزمی «نهمیریکا» وه ئابلووقه دره. لهبرئهوه لهپ، شۆرش تیکچوو، پێشمەرگه چهکی دانا، کهس بهرمهنگاری نهکرد و شۆرشهکهش، وهک چیايهکی بهفرين ههرسيهتتا! ئهم جارهميان، به ناچاری، له شاخهوه، به تیکشکاووی و سهershۆری، بهرهو شار گهراوه! ئیدی، فیلمه ناخۆشهکهی ههرهس، لتهروه دهسپێدهکا. «1»

ههمووی چهن مانگی بوو، شۆرشی «II/سپتیمبر» ، شکستههینابوو، بهلام، شۆرش له رووی سهربازیهیهوه، تیک نهشکابوو. چونکه، هیزی پێشمەرگه، ههر وهک خۆی، وهی بهرز و ئازابوو. به لکوو، سهرکردایهتی شۆرش و «پارتی»، له رووی رامیاری و مهرا لهوه تیکشکابوو. لهبرئهوه، ئیمهیان بهجیهیشت، به پتی پتی و سهری قووتی، بهرههلائی بهر دهسی دوو منیگی درندهی فاشیستان کردین، له بادهمی گورگی هاری جاویرسی «بهعس» و هیزهنگانی دهولهتی داگیرگری «عیراق» دا، بی پشتوپهنا ما بووینهوه و جاوهری جارمهووسگی رهشمان دهکرد!

به لێ، وهک ئهوه ههزاران کوردهی ناچارکران، چهک دانین و له چیاکانهوه، به پهنجه رۆژی و دلتهنگی، بهرهو شارهکان بگهڕینهوه، منیش ناچاربووم، چهک دانیم و لهگهڵ کۆمهلهی برادهردا، رۆژی «26. 03. 1975»، له شارۆچهکی «پنجوین» هوه، تا «سهییدساق» به تراکتۆر، پاشان لهوێشهوه، به ترۆمبیل گهراینهوه.

دهبووایه، پێش ئهوهی، روو له مالی خۆمان بکهین و به کهسهکانمان شادبینهوه، یهکسهر بهرهو بهرتهوه ریتی «ئهمن» ی «سولهیمانی» برۆین، تا، ناومان بنووسن. منیش، چووم بق ئهوی، تهماشادهکم، خه لکهکه هینده رۆزه، ههمووی به نۆزه وهستان، تا، قسهیان لهگهڵ بکن. تهنانهت، کارمهندهکان فریا نهدهکهوتن، کارهکان به خیرایی راپهڕتن، لهبرئهوه،

خویندکاره عه ره به کانی « زانکۆ » شیان هیتابوو، تا یارمه تییبیا بندهن. به ریککهوت، من بهر خویندکارێکی عه ره بهی « بهغدایی » هاو پیتی پۆلی خۆم کهوتم، یادێ به خیر، ناوی « کهمال عه نهر » بوو. ههر که منی بینی، باوهشی پێدا کردم، ماچیکردم، ریزێکی زۆری لێ گرتم و ههر زوو، کارهکانی بۆ راپهراندم. پاشان، نامهیهکی دامی و کوتی: تهواو، بهیانی برۆرهوه، خهریکی خویندنی خۆت به! «2»

نهوهبوو، وهک خویندکارێکی « زانکۆ » کهرامهوه و له پۆلی سی، دهسم به خویندن کردهوه. چونکه، له کوێدا قرتابوو، ههر لهوێشدا گرێمدايهوه. بهلام، پهک جیاوازی ههبوو، ئهو خویندکارانهی رایان نهکردبوو، پۆلی پێش من کهوتبوون و بهجیانهیشتبووم! له بهرئهوه، لهگهڵ کۆمهڵی خویندکاری نوێدا تیهه لچوموه!

ماوهی چهن ههفتهیهک، کهس لێی نهپرسیمهوه و هیچ جوهره، ناخۆشیی و سووکایهتییهتی کردنیتم نهیدی. بهلام، ههر هێندهم زانی، خویندکاره عه ره به « بهعسیی » بهکان، به پۆل دابهزین و له نێو خویندکاره کورده کهراوهکاندا بلاو بوونهوه. پێشوهندییان پێوه کردین و نیازیان وابوو، له ریزهکانی خویندکاران و پارتی « بهعس » دا ریکمانهخن.

بهاتی، ئهو خویندکاره کوردانهی، بێ باوهی، ترسنۆک، کوری رۆژبوون و دواي قهههبالغیی کهوتبوون، ههر زوو چۆکیاندا، وازیان له ئابرووی نهتهوهیی خۆیان هینا و پێیان به وێژدانی خۆیاندا نا! ئهوانهشی، کهمی خۆراگریوون، تا ئهوکاتهش، کێشهکی گهڵ و نیشتمانکهیان، له بیر و هۆشیاندا بوو، خۆیان بۆ گۆرمێکی دیکهی خهبات ئامادهکردبوو، خۆیان به دهسهوه نهدا، پێیان به بیروباوهری خۆیاندا نهنا، شهقیکیان له ترس و بهرژهوهندیی تایبهتی خۆیان ههلا و به سههریهزینی مانهوه!

به کورتیی و کوردیی: دواي ئهوهی، خویندکاره عه ره به « بهعسیی » بهکان، ماوهیه، لهگهڵ هیندی له خویندکاره کوردهکان خهریکدهبوون و بۆیان نهدهکریان، ئیدی، به تهواویی بۆیان دهردهکهوت، لهوه پتر کهلکی نییه، کاتی سهنگینی خۆیان، لهگهڵ ئهو پۆله نیشتمانپهروهرانهدا، به خۆپای بکوژن، دهبانزانی، ههموو مهلی گۆشتی ناخوڕی و ئهوانهی ماون، بۆیان ناکرێن، وازیان لێ دههتێان!

رۆژی، خویندکارێکی عه ره بهی لاو یهخهگرتم، ناوی « عهلی حوسین » بوو. هات و پیتی راگهیاندم: گوايه، له کۆمیتهی بهرزێ « بهعس » هوه نارودوویانه، قسهم لهگهڵ بگا، له ریزهکانی پارت و خویندکاراندا ریکمخا. ئیدی، لێم

نەبوو، تەنانت لە « زانکۆ » ش، تیری لە چەنەبازی نەخوارد، بەلکۆو، دوامکەوت و لە « زانکۆ » ەو بەرەوخوار، بە چادەیی گەرەکی « شیخان »، بەیکەو شۆرپووینەو، تا بەر دەرکی سەرا، هەر لە سەر هەلەوهریی خۆی بەردەوامبوو. زۆر شتی بۆ باسکردم، گەلێ راو و رێویی بۆ هێنامەو، گەلێ گوێزی پووچی بۆ بیژاردم، بەلام، نە من هیچ لێ وەرگرت، نە ئه‌ویش هیچ دەسکەوت! چونکە، ئەو هەرچیەکی دەگوت، رەتەمدەکرده‌و و دەمگوت: من هەرگیز، لە هیچ پارتیکدا کارم نەکردوو، حەزم لە کاری پارتایەتی نەبوو و نییە. کاتێ لە دەرەوش بووم، وەک ئەو هەموو خەلکە، لە ترسی مەرگ رامکردبوو. پاشان، کاتێ زانیم، میریی دەس لە کەس نادا، گەرلامەو. باوەرم بە هیچ جۆرە پارتایەتیێک نییە و خەباتی رامیاری ناکەم. بەلکۆو، هەموو ئامانج ئەوێ، خۆتندنەکەم تەواوکەم و بە پلەیه‌کی باش دەرچم.

کاتێ، ئەم قسانەم بۆ دەکرد، لە دلی خۆمدا، گالتەم پێ دەهات. سووریش دەمزانی، ئەویش باوەرم پێ ناکا. جا باشە، گەر خۆم، باوەر بە قسەکانی خۆم نەکەم، ئیدی، ئەو چۆن باوەرم پێ دەکا!!! ئاخر، ئەو نەگبەتە، لە نیو ئەو هەموو خۆتندکارە کوردانەدا، کتی بەرکەوتبوو!!! دیارە، چانسی نەبوو! ئاخر منی، لەگەل چەن هاویرتیکی دیکە نەتەوهیدا، تازە، خەریکی کۆکردنەوی هاویران و دامەزراندنی رێکخستنیکی نوێ بووین، تازە، هەفال « چخه‌یر!» دەبووست، بە ناوی نیشتمانپەرهریی و دلسۆزیی بۆ خاکی « عێراق »، ناپاکی لە خۆم و رۆلەکانی گەلەکەم بکەم!!! «3»

بەلام، ئەو کاتێ بەجێهێشتم، گوئی: بیری لێ بکەرەو، کاتێکی دیکە، قسە لێ دەکەینەو!

رۆژیکی دیکە هاتەو و دیسانەو، باسەکی کردەو. منیش، هەر هەمان قەوانی کۆنم بۆ لیدایەو. ئینجا، رووی تێ کردم، لێی پرسیم و گوئی: تۆ کتی دەپەرستی؟
گوتم: خوا.

گوئی: باوەر بە ئایینی ئیسلام هیه.

گوتم: بەلێ. بەلام، من نوێژ ناکەم و خۆشت باش دەزانی، هەموو شەوێ، لە یانە « مامۆستایان » یا « فرمانبەران »، لەگەل هاوڕێکانمدا دادەنیشم و مەیی دەخۆمەو!

گوئی: هەموو شتی، دەیارەو تۆ دەزانین. بەلام، مەبەستم ئەوێ، گەر لەو سەردەمدا، « محەمەد » پیامبەری ئیسلام بووی، ئەو ئەوێ، « میشیل ئەفلق »، جێی گرتۆتەو، پیامبەری « بەس » و هەموو عەرەبە.

گوتم: جگه لهووی، من عه ره ب نیم و کوردم، هیندهی منیش بزاتم، هر له سه رهتاوه، تا ئەم گهردونهش ژێروژووردهبێ، کۆمه‌لی موسولمانان، هر یک په‌یامبهریان هه‌بووه و هر ئه‌ویش ده‌بێ! به‌لام، گه‌ر تو یه‌کێکی دیکه، به‌ په‌یامبهری خۆت داده‌نیتی، ئەوا، تو بۆ خۆت ئازادیی و هیچ پێوه‌ندییه‌کی به‌ نه‌وه نییه.

گوته‌ی: ئێمه‌ دروشمی‌کمان هه‌یه و ده‌لتین: باوه‌رم به‌ به‌عسه، سێکوچکه‌یه‌که ده‌یه‌رستم. ده‌زانی، مه‌به‌ستمان چیه‌؟ «4»
گوتم: نه‌خێر. وه‌ک پێم گوته‌ی، من له‌و شتانه‌ نا‌کۆلمه‌وه، هر خه‌ریکی خۆتندنی خۆم.

گوته‌ی: سێکوچکه‌که، له « وه‌حده، حوریه و ئیشتراکیه » دا خۆی ده‌بینی! تو باوه‌رت پێی هه‌یه؟

منیش، خۆم لێ کێلکرد و گوتم: به‌لێ، باوه‌رم به‌ هر سێکیان هه‌یه. چونکه، سێ دروشمی جوانن. کێ بێ، چه‌ز نه‌کا، هه‌موو « عێراقی » یه‌کان یه‌کگرن، ئازادبن و له ژێر ئالای سیستیمی‌کی سۆسیالیستانه‌دا بژین!
گوته‌ی: ئێمه، ته‌نیا هر باسی « عێراق » نا‌که‌ین. به‌لکوه، باسی هه‌موو نیشتمانی عه‌ره‌ب و نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب ده‌که‌ین!

گوتم: ئاخه‌ر، زووتر پێم گوته‌ی، من عه‌ره‌ب نیم. به‌لام، خه‌لکی « عێراق » م. که‌واته، هینده‌ی ئه‌و سێ دروشمه، پێوه‌ندیی به‌ « عێراق » و گه‌له‌که‌یه‌وه هه‌بێ، هه‌ولی بۆ ده‌دم. به‌لام، له‌ پێی زانسته‌ و کارکردنه‌وه، نه‌ک له‌ پێی کاری رامیاریی و پارتایه‌تییه‌وه‌ بێ!

گوته‌ی: ئاخه‌ر، ئێمه‌ لێره، دۆسته‌ی زۆر باش و دڵسۆزمان نییه، تا له‌ پاشه‌ڕۆژدا، چاره‌نووسی نیوچه‌ی « ئۆتۆنۆمی » یان پێ بسپێرین. چونکه، هه‌فال « سه‌ددام حوسین » گوته‌ویته‌ی: نیوچه‌ی « ئۆتۆنۆمی » ده‌بێ، له‌ لایه‌ن رۆله‌کانی خۆیه‌وه‌ به‌رته‌وه‌بهری! ئێمه‌ ده‌زانین، تو گه‌نجی‌کی په‌ توانا و زیره‌کی، دڵسۆزی گه‌له‌که‌ی خۆتی. بۆیه، به‌ تو ده‌لتیم، کارمان له‌که‌ل بکه، تا، کاتێ ده‌رچوو، لێره دانمه‌زرینین و بتوانی، پاژه‌ی گه‌لی « عێراق » به‌ گه‌شتیی و نیوچه‌ی « ئۆتۆنۆمی » به‌ تایه‌تی بکه‌!

گوتم: گه‌ر هر که‌سێ بیه‌وی، پاژه‌ی گه‌ل و نیشتمانه‌که‌ی خۆی بکا، ئەوا بێ ئه‌وه‌ی، له‌ ریزی هیچ پارتیکدا کاربکا، یا، کاری رامیاریی بکا، زۆر به‌ باشیی ده‌توانی، ئه‌و کاره‌ به‌ئه‌نجامبگه‌یه‌نی. وه‌ک ئه‌و هه‌زاران « عێراقی » یانه‌ی، له‌ به‌رته‌وه‌بهرایه‌تییه‌ جیا‌جیا‌کانی ده‌وله‌تدا کارده‌که‌ن و سه‌ر به‌ هیچ لایه‌کیش نه‌ین!

ئىنجا، كەمى خۆى كەر كرد، زمانەكەى گورى، ەك ەر ەشەبكا، وابوو.
گوتى: ئاخىر، گەر لە سەر ئاستى كۆلتىژەكەش، لە دە كەسى يەكەمىش بى،
ئىمە نايەلەين، لىزە دامەزىتى، دورودەمخەينەو ە رەوانەى گوندىكى خوارووى
« عىراق » ت دەكەين!

منىش، ەلم بۆ ەلەكەوت، ەر زوو گرتم و گوتم: بۆجى، گوندەكانى نىوچەى
« خواروو », لە وولاتىكى دىكەن؟ ئايا، ەر لە « عىراق » نىن؟! گەر يەكۆ
بىەوئى، بژى و پاژەى نىشتمانەكەى خۆى بكا، لە « سولەيمانى » بى، يا، لە
گوندىكى دورودەسى « خوارووى عىراق » بى، چ جىاوازيببەكى ەيە؟!
ئىدى، سەرىكى بادا و كەمى پىكەنى. پاشان، وازى لى ەتنام و گوتى: كارى
من لەگەل تۆ تەواوبوو. لەوانەيە، برادەرىكى دىكە بى و قسەت لەگەل بكا!
دواى ئەو، « غانم » ناوئى ەات. كەلەلەزلىكى رەشى دل پر لە قىن بوو.
دەزمانى، ەر لە كۆلتىژى « كشتوكال » و لە بەشى « پىشەسازى خۆراك »
دەخوئىنى. بەلام، يەكدىمان نەدناسى. ەات و بانگىكردم، زۆر بە گەرمىى،
سلۆوى لى كردم و يەكسەر، بى پىشەكەى دايمەزاند. كۆمەلەى قسەى
پامبارىى ورد و رىكوپىكى نىو پەرتوو كەكانى « بەعس » بۆ ەلر شتم،
لەوانەيە، خۆشى باوهرى پىيان نەبووبى و لە دلەى خۆيدا، پىكەننى بە
قسەكانى خۆى ەاتبى!

منىش، زۆر بە كورتىى گوتم: چەن جارى، برادەرىكى دىكە، ئەو شتانەى بۆ
باسكردووم. وا بزانم، ەلامى كۆتايى خۆم داو ەتەو. ئىدى پىويست ناكا،
ەموو رۆژى، يەككى دىكە بى و داوام لى بكا، كارىكەم!

ئەم ەفەلەيان، زۆر ەىچووبوچ بوو، خۆى توورەكرد و كەمى بۆلەبۆلىكرد.
پاشان، شەقىكى لە قوونى خۆى ەلدا، بە دەم دەنگەدەنگەو رۆى و مى
شكاند. ئىدى، تا ئەو سەل و نىوش، خوئندەنمان تەواوكرد، ەرچەند
دەمبىنى، مۆرەى لى دەكردم و لە بەر خۆيەو دەيگوت: با، كۆنەپەرستان و
ناپاكان بمرن! بەلام، خوا ەل ناگرئى، لەگەل « ەلى » دا، ەك برادەرمەن
لپەت، بە تايەتتى، لە بۆلتىكشدا دەمانخوئند، بۆيە ەركىز، باسى كارى
پامبارىى نەكردەو!

رەنگە، گەر بلتيم، لەو خوئندكارە كوردانەى گەرابوونەو، پتر بايەخيان بە من
دابى و قسەيان لەگەل كردم، لە راستىى لام نەداى. لە بەرئەو، يەككى
دىكەش ەات، ناوى « ەبدولستار » بوو، خەلكى « مووسل » بوو، پتر لە
ئايىنەو نرىكبوو، ەك لەو، باوهرى بە كارى پارتايەتتى ەبى. لەگەل
خۆمدا، لە بۆلتىكدا دەخوئند، ەر بۆ گالته، لە نىو خۆماندا، ناوماننايوو

«عبدالستار باوهشین». به لام، ئەم چاره‌یان، هەر دوو کمان، هەر کردمان به گائته و زۆر زوو، بێ عارهق رزگار مبوبو. به قسه‌کانیدا دیاربوو، خووشی زۆر باوه‌ری به «به‌عس» نه‌بوو. به لام، له‌وه‌ده‌چوو، به زۆر، یا، له پیناوی به‌رزوه‌ندی تایبه‌تی خویدا، بووبوو بێ به «به‌عسی». چونکه رۆژی نه‌مدی، له سه‌ر «به‌عس»، دلی به‌کێ له هاورێ خویندکاره‌کانی خوێ بیه‌شینی! «5» سه‌یر ئەوه‌بوو، ئەو هه‌موو هه‌ولێیان له‌گه‌ڵدا دام، که‌چی، شه‌وێ له «یانهی فرمانبه‌ران» ی «سوله‌یمانیه‌ی»، له‌گه‌ڵ چه‌ن براده‌ریکی نزیک و خو‌شه‌ویستا ده‌مانخواردوه، دوو خویندکاری «به‌عسی» عه‌ره‌ب «هانی و فیراس» هاتن و لامان دانیشتن. هەر دووکیان، خه‌لکی «به‌غدا» بوون. دوا‌ی ئەوه‌ی، که‌مه‌تیکیان خواردوه و هیندێ قسه‌مانکرد، «هانی» رووی له من و هاورێکانم کرد: گوئی: ئایا، ئێوه‌ ده‌زانن، ئەو کورده‌ی ده‌بێ به «به‌عسی»، ئێمه له نێو خو‌ماندا، چی پێ ده‌لێین!!!

گوتمان: نه‌.

گوئی: «نه‌غ‌ل» واته: «زۆل».

ئیدی، ئاوێکی فینکی، به قوولپێ دالمدا کرد، ئاو‌ریشینیکی باشی، ده‌روونه که‌یله‌که‌ی کردم. چونکه، راستیه‌ی درکانه‌ و وه‌ک ئه‌وانی دیکه، هه‌ولێ نه‌دا، نێوچه‌ی «ئۆتۆنۆمی» به لاوانی دلسۆزی کورد بسپێرێ، هەر وه‌ک هه‌قالی قاره‌مان «سه‌ددام حوسین» گوئبووی: ده‌بێ، ئەم نێوچه‌یه کورده‌کان به‌رتوه‌یه‌رن!

ئێسته، کاتی دادنه‌یشم و هیندێ جار، بێر له‌و رۆژه‌ره‌شانه‌ ده‌که‌مه‌وه، له دلی خو‌مدا، لیکه‌ده‌مه‌وه و ده‌لیم: ئاخو، له نێو ریزه‌کانی گه‌لی کورده‌ی هه‌ریمی «باشووری کوردستان» دا، چه‌ن هه‌زار سه‌ر «زۆل» ی گائته‌قینه و راسته‌قینه‌مان هه‌بوو بێ!!! ئاخو، چه‌ن هه‌زار ناپاک و خو‌فرۆشمان هه‌بوو بێ، خو‌یان له ریزه‌کانی پارت و شو‌رشه‌که‌دا حه‌شاردایێ و که‌سه‌ش پێی نه‌زانێ بێ!!! سه‌یر ئەوه‌یه، نه‌ک هەر ئەو کاته‌ ناسک و پێ له ناسۆریه‌، «زۆل» کورده‌مان هه‌بووه، به‌لکوو ئێسته‌ش، تا چیلکه، له پێسایه‌ی کاری رامیاریه‌ی کوردیه‌ی و پارتایه‌تی وه‌رده‌ین، پتر بۆنی ناپاکیه‌ی «زۆل» کورده‌ی دیکه‌ی لێدێ!

هه‌لبه‌ته، ئەو «زۆل» و خو‌فرۆشه‌ کوردانه، ئێسته، زۆر هه‌ست به که‌موکوورپیی و خه‌وش ناکه‌ن. چونکه، هه‌یج که‌س و لایه‌نیکی ده‌سه‌لاتدار نه‌بوو، لێیان بێرسیته‌وه و به‌سه‌زای ره‌وای گه‌لیان بگه‌یه‌نێ. به‌لکوو، له سایه‌ی سه‌ری، هەر دوو سه‌رکردایه‌تی «پارتیه‌ی» و «یه‌کتیه‌ی» یه‌وه، پاک و

ناپاک، چاک و خراب، نیشتمانپەرۆر و نیشتمانفرۆش، باش و جاش، کوردی پەسەن و زۆلەک، حەرامزادە و حەلالزادە، لەگەڵ یەکیددا تێکەڵاوی بوون و وەک یەکیان لێهاتەوه! بەلام لێرەدا، گەڕگ ئەویە، ئەو « زۆل » و نیشتمانفرۆشانە، جگە لەوێ، ئایرووی نەتەوییی خۆیان دۆزاندووه، ئایا، لای ئەو دوو یار تە گەڕههیی « کوردستان »، بە چ جاوی تەماشادەکرتن!!!

ئەو هاوار خەلکینە! بە چ دادی رەوايە، عەرەبە « بەعسی » بەگان، بە کوردە « بەعسی » بەکانیان دەگوت: « زۆل ». کەچی ئەو وۆ، لای سەرانی یار تە رامیارییەکانی « کوردستان »، بە نیشتمانپەرۆر دادەنرێن، رێزیان لە نیشتمانپەرۆرە راستەقینەکانی کورد پەر هەیه! ئاخ، بۆیە ئەوتە کورد هەیه، هیچی بە هیچ نەکردووه، چونکە، « زۆل »ی زۆر بووه!!!

* * *

تێبینیی:

1. هەلبەتە، کاتی خۆی دێ، بە درێژی، لە هەموو لایەتێکی ئەو سالە شۆرش بدوێم. بەلام، لەم گوتارە کورتەدا، تەنیا هەر مەبەستم ئەویە، باسێکی « نەغل » بکەم!
2. ئەو نامەبەم، تا ئێستەش هەر ماوه. چونکە نامەوێ، ئەو رۆژە پەشم بیریجێتەوه. نامەکەش بەم شێوەیە نووسرابوو:
الی / من یههه الامر
جری استطاق حسین محمد عزیز العائد الی الصف الوطنی ولا مانع من اعادته الی عمله.
التقیب غانم یعقوب یوسف
3. « چەبەر », ناویکی عەرەبیی نێچەمی خوارووی « عیتراق »، کاتی خۆی، بۆ کالتەپیکردن، لە نێوان خۆماندا بەکارماندەهێنا!
4. امنیت بالبعث، ئالوئا اقدسه.
5. ئەم ناوانە، لە تێکستە کەدا هاتوون، گەر هاوێجی خۆتەدکارەکانی خۆم، ئەم گوتارە بخرێتەوه، هەموویان دەناستەوه!

باوک و کور

هەرچەندە، سەردەمی دەسلاتی هەر دوو سەرکردەى پارت « بارزانیى » باوک و کور، جیاوازییەکی زۆریان هەیه، بە تاییەتی، باری پامیاری و ئابوریى « کوردستان، عێراق، نیوچەکە و جیهان » گۆراوه، توانا و بەهرەکان، چوونیک نین، ئەزموونی « نەتەوهی، پامیاری، دیپلۆماسی، کۆمەڵایەتی، نایینی و کەلتووریى » یان، لە یەکدی ناچى. بەلام، لەکەل ئەو هەشدا، زۆر لە جیتی خۆی دایە، گەر بەراوردی، لە نێوان هەر دوو « بارزانیى » باوک و کوردا بکەم.

لەو دەمچى، « مەسعوود بارزانیى »، هیچ لە « بارزانیى » باوکەوه فێر نەبوو بى. چونکە، جگە لەو هی، هەلسوکەوت و رەوشتیان چوونیک نییە، جیاوازییەکی تەواویش، لە نێوانیاندا هەیه. بۆ؟ لەبەرئەوهی:

« بارزانیى » باوک، خۆی خۆی پێگەیاندىبوو، لە سایەى هیچ کەس و پارتیکدا، پى نەگەشتبوو، کەس فێرى گیانفیدایى و خەباتى بەرزى کوردایەتیى نەکرد بوو. بەلکوو، ئەو خەلکی فێرى کوردایەتیى دەکرد، هەموو لایەنەکان، هەر پێویستیان بەو بوو. تەنیا هەر « گرفت، چارەسەری، برسێتی، تینۆتی، دەریەدەری، ئەزموون، خەباتى پى دوورودرێزى کوردایەتیى »ش، فێرى داسۆزی و بە ئەمەکیى کردبوو. بەلام، « بارزانیى » کور، لە سەر دەسى « بارزانیى » باوکدا، فێرى کوردایەتیى و خەبات بوو، کەچی، لە زۆر شتیشدا، لەو ناچى!

« بارزانیی » باوک، هرگیز جینشینی کهس نهبووه، به لکوو، هر له سه ره تاوه، خوئی ژمارده کی تایبه تیی و شتبووه. به لام، « بارزانیی » کوو، له جینی باوکی دانیشنووه، گهر نهو نهبووايه، له وانیه، هیچ نهبووايه!

« بارزانیی » باوک، دلکی گه وره و دهر وونکی خاوتنی هه بوو. بویه، هه میشه له دوژمنه کانی خوئی خوژنده بوو، به یمانی ناشتی، له گه ل ده به سترن و ناشت ده بوونه وه. به لام، « بارزانیی » کوو، خاوه سی نهو دله گه وره و دهر وونه بوخته نییه. له چانسی ره سی کوو دله، هینده بیری تیره، هیچ جۆره و قه و کینه به ک بیری ناچینه وه، هیچ جۆره حسیتیکیش، بۆ یه کتیتی ریزه کانی گه ل و ئاینده ی « کوردستان » ناگا!

ناخر، بۆ سه لماندنێ ئهم بۆچوونه، زۆر به ناشکرا نه بینن: کاتی، سالی (1970)، « بارزانیی » باوک، سه رکه و تنیکی گه وره ی نه ته وه بی و پامیاری به ده سه هینا، دوژمنه کانی نیوخوئی کوورد و دهوله تی « عیراق » بی به زاند، نووشی لووتبه زینی و له خو پایی بوون نه بوو، تا دوا فیشه ک، له گه ل نه یاره کانی خویدا بجه نگی و له نیویان به ری. به لکوو، لێ یان خو شبوو، ناشت بوونه وه و تیکه لێ شبوونه وه. به لام، « بارزانیی » کوو، کاتی به یارمه تی سوپای داگیرکاری دهوله تی « عیراق »، هیزه کانی « یه کتیتی » یان شکاند، تا سنووره کانی نیوان « عیراق » و « ئیران » روابنان، هه وای سه رکه و تن له که له تی دا و چاوی له و ره وشته به زه ی باوکی نه کرد، له که لیان ریکه و تی و مه رجه کانی خو یانان، به سه ردا سه هینتی. بویه، نه وانیش ناچار بوون، دا کوکی له خو یان بگرن و به یارمه تی سوپای « ئیران »، جار یکی دیکه بگه رینه وه، هیزه کانی « پارتی » و اوینن. ناخر، گهر گوشاری « نه مریکا » و هیندی له دهوله تی کانی ده ورو بیری نه بووايه، بۆ شه ری، شه رکه را گرن، نه و، له « کوردستان » ییش ده ریانده به راندن و پاکیانده مکردنه و!

« بارزانیی » باوک، پیاوکی زۆر ئاسایی، ساکار، خاکیی و بی فیزبوو، هرگیز حه زی نه ده کرد، هیندی نازناوی وه ک: « ماموستا »، یا « سه روک » بی « پارت » و که لی « کوورد » بی گوئی لێ بی. به لکوو، بهر جۆره شتانه، توو ره ش ده بوو! ههروه ها، هه وری و دۆسته کانی، نزیک و خو شه و یسته کانی، هه ر به « مه لا مسته فا » بانگیانده کرد. به لام، زۆر له وه ده چی، « بارزانیی » کوو، له میژیی، خه و بهر جۆره نازناو و پله و پایانه به بینتی! نه دی کتی ده ویری، « بارزانیی » کوو، به « مه سه وود » بانگکا؟! یا، کتی ده ویری، له و ده شه ری بنده سی خویدا، باسی « مه سه وود بارزانیی » بگا و ناوی بینتی، نازناوی « سه روک » بی له گه ل نه بی!!

« بارزانیی « باوک، به هیچ شیوهیه، باوهری به سهرانی داگیرکه رانی « کوردستان » نه بوو، له نیو ئه و چیا سهرکه شانیه نیشتمانه که ی خۆیدا، وهک « هه لۆ »، لانه یه کی بو خۆی ساز کرد بوو، به « سهر برزی، سهر وهری، سهر به سستی و سهر به خۆی » ده ژیا. کاری به شار و پیتته ختی ده ولته داگیرکه رهکانی « کوردستان » نه بوو، مه گه ناچار بووایه، رووی له « تاران » بکر دایه! بۆیه، هه میشه داگیرکه ران، له نیو ماله که ی خۆیدا، پیلانیان دژ ده گه ترا، په لاماریانده دا و هه ولی تیرۆر کردنیان ده دا!

به لام، « بارزانیی « کور، چوبکه، په روه رده ی چیا نییه، هه ره له شاردا که و ره بووه، له کۆشی بنه ماله ی هۆزی « ریتار » دا، په روه رده گراوه و فیری کاری رامیاری بووه، نه یه توانیوه، وهک « بارزانیی « باوک ده رچی، چیا چۆل نه کا، وهک ئه و، سل له دوزمن بکاته وه. ته نانه ت، دوزمنانیس وهک باوکی، په لاماری نادن و بۆی ناچن! جگه له وهی، به ئیش یا بی ئیشیش بووی، زۆر به ی کات، له پیتته ختی ده ولته داگیرکه رهکان ژیاوه و سهر دانی کردووه. هه لبه ته، به خۆراییش نه یگوتوه: دلم بو « به غدا » لیده دا!

« بارزانیی « باوک، هه رگیز پیاوی هیچ کهس و ده ولته ی نه بووه، به و ره ی به رزی خۆی، به نه زمونی ده ولته مهندی جهنگی پارتیزانی خۆی، به چه کی خۆی و پیتسه ره کهانی توانیوتی، چه ن راپه رین و شوژی به رپاکا. به داگیرکه ران بلتی: که لی کورد، مافی په وای خۆی ده وئ و ده یه وئ، له ماله کاوله که ی خۆیدا، به ئازادی بژی. تا توانیوتی و بۆی کراوه، دژی ده ولته داگیرکه رهکانی « کوردستان » وه ستاوه، له گه ل سئ سوپای پر چه کی که و ره ی، سئ ده ولته ی داگیرکه ری وهک: « عیراق، ئیران و نوورکیا » دا جهنگاوه و شکاندوونی! به لام، « بارزانیی « کور، نهک هه ره ئه وه ی نه کردووه، نهک هه ره باوهرتیکی زۆری به خۆی نه بووه و نییه، به لکو، له شکر ی سئ ده ولته ی داگیرکه ری « کوردستان »یشی، بۆ سه ر سئ پارتی « کوردستانی » هه تاره!

که م به رپرسی میری و پارت هه بوون، سهر دانی « بارزانیی « باوکیان نه کرد بئ. ته نانه ت « سه ددام حوسین »، به و هه موو دیکتاتور یی، درنده یی، لووتبه رزی و فیزه زۆره وه، سالی « 1970 »، سه ری له « بارزانیی » دا و چی ویست، پتی کرد! به لام « بارزانیی « کور، که ره شه رمی نه کردایه، هه ره پۆزه ی، له ده رکه ی مالی سه رکرده ی ده ولته تیکی داگیرکه ری « کوردستان » ی ده دا!

زۆر دلنیام، که ره « بارزانیی « بمایه، له شکر ی « نه مئیریکا » و هه تزه کهانی هاوپه یمان، خاکی « عیراق » یان داگیر کردایه، هه موو نیوچه کهانی « باشووری

کوردستان «ی» یزگارد کرد، به هیچ شیوهیه، دانوستانی، لهگه‌ل سهرانی دهوله‌تی «عیراق» دا نه‌مکرد! هر وهک چۆن، سالی «1970 ش، گفئوگۆی لهگه‌ل سهرکردایه‌تی «به‌عس» و لئپرسراوانی دهوله‌تی «عیراق» دا کرد، خۆی نه‌چوو، به‌لکوو، چهن ئه‌ندامیکی سهرکردایه‌تی «پارتیی» نارد، گهر ئه‌و کاته‌ش بمایه، هرگیز، خۆی ملی پێی «به‌غدا» ی نه‌ده‌گرت و نه‌ده‌چوو، چهن نوێنه‌ریکی ده‌نارد، قسه له‌گه‌ل نوێنه‌رانی گه‌لی عه‌ره‌بدا بکه‌ن. یا ده‌بوویه، ئه‌وان سهریان لی بدایه!

که‌چی، «بارزانیی» کور، هر هینده‌ی «به‌عس» روخا، خۆی کوگرده‌وه و خۆی گه‌یانده «به‌غدا». ته‌نانه‌ت، سهردانی شاری «نه‌جف» یشی کرد، که هرگیز نه‌ده‌بوو، ئه‌و کاره‌ی بگرده‌یه!

ئاخر بۆیه، گهر «بارزانیی» باوک، سهرۆکی هه‌موو نه‌ته‌وه‌ی کورد نه‌بووی، ئه‌وا، هیچ گومانی تێدا نییه، له «باشووری کوردستان» دا، سهرۆکی هه‌موو گه‌لی کورد بووه، هیچ رکه‌به‌ری نه‌بووه و نه‌یتوانیوه، له‌و بواره‌دا، شان له شانی بدا! به‌لام، «بارزانیی» کور، ته‌نیا هر، سهرۆکی «پارت» هه‌که‌ی خۆی نه‌بێ، سهرۆکی کورده‌ی هیچ پارچه‌یه‌ک نییه!

له سهرده‌می «بارزانیی» باوکدا، ناکوکی له سهر ده‌سه‌لات، له ئێو ئه‌ندامانی بنه‌مه‌اله‌که‌دا نه‌بوو، گهر هه‌شبووی، زۆر که‌مبووه. که‌چی، له سهرده‌می «بارزانیی» کوردا و ئێسته، ناکوکی و مملانی، له سهر پاره و ده‌سه‌لات، له هه‌موو کاتیکی دیکه‌ی تێپه‌راندوو. به‌لام، له به‌ر به‌رزه‌وه‌مندی خۆیان و بنه‌مه‌اله‌که‌یان، جارێ دایانپۆشیوه!

«بارزانیی» باوک، خۆی له هه‌موو کارێکی نه‌ته‌وه‌یی و رامیاری «پارتیی» و شوێش هه‌ل نه‌ده‌قورتاند. چۆره ده‌سه‌لاتیکی دیارییکراوی، به ئه‌ندامانی سهرکردایه‌تی پارتکه‌ی خۆی داوو. چۆره دیمۆکراسیی و ئازادی پادهرپینتی هه‌بوو. به‌لام، «بارزانیی» کور، هه‌موو چۆره ده‌سه‌لاتیکی «پارتیی» میریی و ده‌زگه‌ی پاراستن «ی» له سهر «خۆی» کور، برا، برازا، ئامۆزا و خزم هه‌کانی قورخکردوو. بێ ئه‌و، هیچ ئه‌ندامیکی سهرکردایه‌تی «پارتیی» بۆی نییه، هیچ چۆره بریارتیدا. هیچ چۆره دیمۆکراسیی و ئازادی پادهرپینتی، له ئێو ریزه‌هه‌کانی پارت و ده‌زگه‌کانی میریی ده‌قه‌ره‌که‌ی خۆیدا نییه. جا گهر وا نییه، هه‌لبه‌ته، کاتی ئه‌و هه‌موو گرفت، کێشه، که‌موکوورپی، هه‌له، تاوان، ناپاکیی و جه‌نگه ئێوخۆبیبانه‌ی، له سهرده‌می ده‌سه‌لاتی «بارزانیی» کوردا هه‌ن و روویانداوه، هه‌لبه‌ته، ئه‌ندامانی سهرکردایه‌تی «پارتیی» ده‌یانستوانی، ناره‌زایی خۆیان ده‌رپرن! یا،

سکرتتیری پارتکه‌هی « جه‌وه‌ر نامیق سالم » له سه‌ر ره‌خنه‌گرتن، له کۆیوونه‌وه‌ی سه‌رکردایه‌تییدا، بێ دهنگ نه‌ده‌کرا و داوایان لێ نه‌ده‌کرد، وازی بێ، نه‌ویش، وازی له پۆستی سکرتتیری « پارتیی » نه‌ده‌هێنا!

« بارزانیی » باوک، هێنده کوزراوی پاره‌وپول نه‌بوو، به‌لام، نه‌وه‌ی له نزیکه‌وه، « بارزانیی » کور ده‌ناسی، ده‌لێن: به‌ته‌واویی، به‌پێچه‌وانه‌ی « بارزانیی » باوک‌وه‌هه‌لکه‌وتوووه‌ی ره‌فتارده‌کا! نه‌دی گه‌ر وا نه‌بوویه، نه‌وه‌موو نا‌کۆکیی و پێکدادانه، له سه‌ر پرده‌ زێرینه‌که‌ی « برام خه‌لیل » روویده‌دا!!!

له‌به‌رئه‌وه، گه‌ر به‌هوی، کار و کرده‌وه‌کانی « باوک » و « کور »، به‌ته‌واویی به‌راوردکه‌م، نه‌وا زۆری ده‌وی و ئه‌م هه‌ویره، ئاو زۆر ده‌کێشێ. بۆیه، له کۆتاییدا، هه‌ر وه‌ک پێشینیان هه‌رموویانه، منیش هه‌ر هێنده‌ ده‌لێم: به‌هه‌زار سووژن، گاسنیکیی تێدا تایی!

* * *

* نه‌وه، یاسای سروشت و ژیانه، نه‌وه‌که‌سه‌ی کاریکا، هه‌له‌شده‌کا. له‌به‌رئه‌وه، هه‌چ مرۆقتی نییه، له‌هه‌له‌ به‌ده‌ری و هه‌له‌ نه‌کا، هه‌رچه‌نده، ناویانگی نه‌ته‌وه‌یی، به‌هه‌ر سیاریی راسیاریی، پله‌ی پارتایه‌تی، پایه‌ی کۆمه‌لایه‌تی، جێگه‌ی نایینی و ناستی که‌لتوریی پهرزین!

گه‌ر به‌هوی، که‌سه‌تی « بارزانیی » باوک، به‌جیا هه‌له‌سه‌نگینم، نه‌وا، گومانێ تێدا نییه، ده‌بێ، له‌هه‌موو دید و بۆچوونه‌کانی بدویم، کار و کرده‌وه‌کانی هه‌له‌سه‌نگینم، لایه‌نه‌ چاکه‌ و خراپه‌کانی باسکه‌م، هه‌له‌ و که‌موکوریییه‌کانی ده‌سێشانکه‌م. واته: وه‌ک خۆی چۆن هه‌بووه، هه‌ر به‌و شتیه‌یه‌ش، پێشکه‌ش به‌خۆته‌رانی کوردی بکه‌م، تا بتوانم، تا بپه‌رێکی هه‌مه‌چه‌شنه‌ی راسته‌قینه‌ی که‌سه‌تی « بارزانیی » بکێشم. نه‌گینا، گه‌ر وا نه‌بێ، وێنه‌ی فریشته‌یه‌ک ده‌کێشم، هه‌رگیز، له‌ سه‌ر زه‌وی نه‌ه‌ژایین!

به‌لام، له‌م گوتاره‌ کورته‌دا، په‌نجه‌م بۆ نه‌وه‌ لایه‌نانه‌ را نه‌کێشاوه. چونکه، مه‌به‌ستی سه‌ره‌کیی ئه‌م نووسینه، نه‌وه‌ نییه، به‌لکه‌وه، کۆکی باسه‌که، ته‌نیا هه‌ر، خۆی له‌ به‌راوردکردنی که‌سه‌تی و خه‌سه‌له‌تی، هه‌ر دوو « بارزانیی » باوک و کوردا ده‌بینێ. نه‌گینا، « بارزانیی » باوکیش، وه‌ک هه‌موو مرۆقتیکی دیکه، هه‌ر له‌ گوشت و تێسک دروستبوویوه، هه‌ر هه‌مان خۆتی سووری، به‌ ده‌ماره‌کانی جه‌سته‌یدا ده‌سواریه‌وه. له‌به‌رئه‌وه، هه‌له‌ و که‌موکوریی خۆی هه‌بووه. به‌و هیوایی، له‌ ده‌ره‌فتیکی دیکه‌دا بتوانم، له‌هه‌موو لایه‌نه‌کانی که‌سه‌تی « بارزانیی » باوک بدویم!

پیاوی گهوره

و

لیبوردن!

« شیخ محمودی حافید » فرمویه تی: (گهرهیی به لیبوردن، دارایی به کوشش دهنده که وئ. به لام، جهنگ به هر دووکیان و سوپا دهکری.) « 1 » لیرمدا دهمه وئ، له بهر پوئشنایی ئەم گوته پر بایه خهی « شیخ » ی نه مردا، دهریارهی لیبوردن، هه لویتستی سئ پیاوی گهوره، به نمونه بیتمه وه.

1. نیوه دورگهی عهره ب:

کاتی موسولمانه کان، ژماره یان زیادیکرد، دهن و مه چه کیان، ئەستور و به هیزتریوو، ره وشه که له بارپوو، ئیدی، کاتی ئەوه هاتپوو، نتیجه کانی دیکه، له دهن گاووره کان رزگار کهن. بۆیه، له شکرکی گهوره یان کوکرده وه، به سهرکردایه تیی به یامبه ر « موجه ممد »، به لاماری شاری « مه کهکه » یان دا و ئازادیانکرد، خه لکی شاریان، له ئاسه واری بتپهرستی و زۆرداری رزگار کرد. هه رچه نده، هیندی له سهرکرده و خه لکه موسولمانه کان به ته مابوو، کهر گاوورمه کان یان به رده سه که وئ، هه موویان بکوئن! یا، وایانده زانی، به یامبه ر هه موو گاووره نه یارمه کانی خۆی سهرده به رئ. به لام ئەو، ئەو کارهی ره تکرده وه و فرمووی: نابئ، کهس دهن بق کهس به رئ، « هه ر کهسه ئی، بجیته مالی « ئەبوسوفیان »، ئەوه باوه رداره. * به مهرجئ، « ئەبو سوفیان »، یه کئ له دوژمه هه ره سهرسه خته کانی ئایینی ئیسلام و « موجه ممد »، بوو. به لام ئەو، هه م ئاوێکی پر به سوؤزی، به ئاگری جهنگی تپوخۆی نتوان عهره به موسولمانه کان و بتپهرسته کاندئا کرد، نه به تیشته، له وه پتر، خۆینی عهره ب به

نەیارمەکانی خۆی پاکتاو دەکا و لە نۆیواندەبا، وەک هێندێ کوردی هەلبەرسەت و گێرەشپۆتیش، لە دەوری « بارزانی » کۆبوو بوونەو و خەویان پتووە دەبینی! بە تایبەتی، رەوشەکە بۆ ئەو کارە، زۆر لەباربوو، چونکە، سەرۆک کۆمار « ئەحمەد حەسەن بەکر »، دەربارەی هێزەکانی « جەلالی »، زۆر بە راسکاویی گوتبووی: هێزێکی فەرمیی نین! *2

راستە، « بارزانی » سەرکەوتنی گەورە بە دەسەڵتێکی بوو، کە هەموو نەیارمەکانی، بە خەوی شەویش نەیان دەیبوو! راستە، « بارزانی » دەیتوانی، فرمانێدا، جەنگ لە نێوان هێزی پێشمەرگە و « جەلالی » بکەند بەر دەوامێ و خۆنێکی زۆری دیکەش برێژێ. چونکە، پشتوپەنایان نەمابوو، خۆشیان، زۆری هەرە زۆریان، وریان روخا بوو!

بەلام، وریایی و زیرەکی « بارزانی »، پتر بەو هەدا دەرکەوت، هەم لە نەیارمەکانی خۆشبوو، لەگەڵیان رێککەوتەو و وەک دەلێن: دۆژنی خۆی، بە شەکر خنکاندا! هەم ئەو پیلانە سەرانی « بەعس »یشی پووچەڵکردووە و نەیهێشت، چی دیکە، خۆینی کوری کورد، بە دەسی کورد خۆی برێژێ! بەم کارەش، « بارزانی » توانی، بۆ دۆست و دۆژنی بسەلمێنی، ئەک هەر سەرۆکی « پارێسی »، بە لێکۆ، بە راستی، سەرکردەیهکی گەورە و لێهاتووی هەموو کوردە! هێندە دیکەش، لە دڵ و دەروونی پۆلەکانی گەدا، گەورەتر و خۆشەویستتربوو!

لەبەر ئەوە، ئەز لەو باوەڕەدام، یەکێ لە کارە هەرە باش و پیرۆزەکانی ژەنەریال « بارزانی » ئەو بوو، سالی « 1970 »، لە نەیارمەکانی خۆی خۆشبوو، تەنیا بە بلاشۆکێ، هەموو ریزەکانی گەلی کوردی یەکشستەو و لەگەڵیاندا رێککەوتەو! کەچی، « حەمەسەعید حەسەن »، دواي « 25 » سال، تازە هاتوو، ئەو کارە نەتەوهیی و هەنگاوه گەورە رابارێبێ بەرزی « بارزانی »، بە هەڵە داناو، بە پێچەوانە لۆژیک و بەرژمەندیی بالای نەتەوهی کوردیشووە بیرکردووە و نووسیبوونی: (کەورەترین هەلەمی بارزانی ئەو بوو، سالی 1970 لە ناپاکان خۆشبوو. بیست سال، ئەک هەر تەنیا پارێسی، هەموو کۆمەڵانی خەلکی کوردستان، بە رووباری خۆین باجی ئەو هەلەیه دەدەن.) « 14.3 » *3

ناخر، ئەو ئەک هەر بە هەڵە نازمێرێ، بە لێکۆ، بە کاریکی گەلی پیرۆزی مەزنی نەتەوهیش دادەنێ. لە هەمان کاتیشدا، یەکێ لەو سەرورەریانی « بارزانی »، کە پۆلەکانی کورد دەبێ، پەندی مێژوویی لێ وەرگرن و فێری لە یەکدی بووردن بن، تا، یەکییتی و تەبایی، ریزەکانی نەتەوهی کورد پتەوتر

و به میز تریبی! چونکه، گهر یه کیتی و ته بایی نه بی، جگه له وهی، کورد هیچی بو ناکرئ و به هیچ نابئ، ته نیا دوژمانی نیوخو و داگیرکهری بیانییش، که لک له ناکوکی و دو به ره کی، نئوان ریزه کانی گهل ده بین. هه ره وک « قانع » ی بلیمهت و هه مخواری کوردیش، ده باره ی یه کیتی ریزه کانی گهل، به تاکه دیرئ گو توویه تی:

شوان و سه بان و ناغا، سه ردار و میر و گاوان
گهر یه که نه گرن هه مووتان، وئرانه حالی کوردان «119،4»

هه روه ها، به دوو نیوه دیر هؤنرا وهی دیکه ده باره ی یه کیتی کورد گو توویه تی:
یه کیه تیی و دوستانه تیی خه لکی، که وا پیرۆزه لام
من به ناخی، فه لسه فه ی ئه فکاری قه ومیی تئنه گم «202،4»

به راستیی، نه ته وهی کورد به گشتیی و گه لی کورد له «باشوور» به
تایه تیی، جگه له وهی، له نیو خو دا یه کگرتوو نییه، هئنده گرفتیی «نه ته وهی،
رامیاری، ئابووری، کوومه لایه تیی، که لتووری ...» هه یه و له لایه ن هه ر
چوار دهوله ته داگیرکهر که شه وه، به شیوه یه کی وا درنده، رۆله کانی
ده چه و سئندر تیه وه. بۆیه، بیر یاری کی گه وه ی وهک ماموستانا «مه سه وود
مه مه د» هه ر وا به خو رای ی نه یفه رموه: کوردم به جاسئیتیش قه بو له!

به لام، وا دیاره، «حه مه سه عید» ویستوویه تی، له لایه که وه، سووکایه تیی به
کاره پیرۆزه ی «بارزانی» بکا! له لایه کی دیکه شه وه، له وه ده چی، حه زی
کرد بی، ئه و جهنگه چه به له، له نئوان رۆله کانی گه لی کوردا، هه ر به رده وام
بی. بۆیه، کای کوئی به با کردوه و به نزی به ناگری جهنگی نیوخوی، نئوان
ئه و دوو باله ی جولانه وهی کوردا یه تیشدا کردوه! ئه گینا، گهر ئه و کاره هه ره
باشه گرنه گه نه ته وهی و رامیارییی «بارزانی»، به هه له دانرئ، ئیدی
ده بی، کاره راسته کانی دیکه ی، لای یه کیتی وهک «حه مه سه عید» چی بی!!!

له وه ده چی، «حه مه سه عید» ویستیی، ری پیشانی «بارزانی» بدا! جا،
گهر به قسه ی ئه وی بکر دایه، ده بوایه، هه مو نه یاره کانی خو ی بگر تایه و له
قوژنی کرتوو خانه کانی «رایات» توندی بکر دایه، یا هه مو یانی بکوشتایه!!!
به لام، گهر «بارزانی» ئه و کاره ی بکر دایه، که ی سه ر کرده ی کورده ی!!!
چی اوازی له گهل چه ن دیکتا توژی که لله ره می خو پئرتزی وهک «ستالین،
پۆلپوت، چاوشیسکو، هؤنیکر، کیم ئیل سون، سه ددام حوسین ...» دا چی
بوو!!!

یه کی که می ژیری، که می به تهنگ به رژه وهندی نه ته وهی و رامیاری
کورد وه بی، هه ر کیز، به و جو ره بیر ناکاته وه و ئه وه به چاره سه ر نازانی!

ئاخر، كەي ئەو چارەسەرى پى دەلتىن؟ كى دەلى، ئەو جەنگەي نىوانيان دەبرايەو، با ميريى « عىراق » يش، وازى لى هينابووين! بۆ دەولەتتىكى ديكەي داگيركەر نەبوو، پەئاي بۆ بەرن؟! لە بەرئەو، ھەر « بارزانىي » بوو، پە زيرەكەيى خۆي توانى، چارەسەرتكى بنەرەتەيى، بۆ ئەو جەنگە چەپەلە خويناوويىيەي نىوان كورد و كورد دانى! ھەر ئەو بوو، توانى، ئەو كاتە، مالا، وئرانەكەي كورد پىكخاتەو و ھەمووي وەك مەر، دواي شوانە بە ئەمەكەكەي خۆيان بخا! ئاخر، ھەموو پياوي، ئەو دلە گەرەيەي نىيە و كارى وا گەرەش، لە دەس ھەموو بۆرەپياوي نايە!!!

جا گەر يەكئى، لە گەرەمەي جەنگەي چەپەلى نىوخۆي نىوان « پارتىيى » و « يەكئىتىيى » دا، ئەو مەشتە ژارە ھەلرئىژى، ئەو قەسە دوژمنكارانەيە پكا و شتى لەو جۆرانە بنووسئى، ئىدى دەبئى، تىروانىنى بۆ سەر جەم، كىشەكانى ديكەي كورد چۆن بئى؟! بە چ شتوويە، گرتەكانى كورد چارەسەركا؟! بە راستىيى، گەر ئەمە گىرەشتوويىنى نەبئى، ھەولدان نەبئى، ھىندەي ديكە، رۆلەكانى كورد، لە يەكدى تىژكرئى، ھىندەي ديكە، ريزەكانى گەلى كورد، لە يەك بترازئى و ھەلەوئەشئى، ھىچ شتىكى ديكە نىيە. ئايا، نىشتمانپەرورەي راستەقىنە، ئەو ھەلوئىست و گوئارى دەبئى؟! ئايا، نىشتمانپەرورەي راستەقىنە ئەو ھەي، تووي « ناكۆيكى، دووبەرەكەي، رىكوكىنە، تۆلەسەندەو و جەنگەي نىوخۆ » بچىنى؟! ئايا، ئەركەكانى سەر شانى نووسەر ئەو ھەي، سەرانى پارتەكان ھاندا، تا، خويىنى پتر برئىژن و كورد بە كورد بەكوشتەدەن؟!!

سەير ئەو ھەي، لە شۆرشى نوئى گەلەكەماندا، دەولەتى داگيركەرى « بەس »، كارتكى كرەبوو، نزيكەي چارمەكە ميليۆنى كوردى، بە زۆر و بە خوايىشت كرېبوو، لە ريزەكانى پارتى « بەس »، دەزگە سيخوپىي و ھىزەكانى جاشدا رىكئىخستبوون. بە پىتى ئەم بۆچوونە چەوتەي « ھەمەسەعيد » بئى، دەبووايە، سەر كرايەتەيى راميارىي « پارتىيى » و « يەكئىتىيى »، دواي راپەرەين، ھەر ھەموو ناپاكاكانيان لەنئوپردايە! تۆ بلىي، گەر « بارزانىي » و « تالەبانىي »، ئەو پەشەكوژىيەيان، لە رۆلەكانى گەلەكەي خۆيان بگردايە، با ناپاكيشىيان كرىبئى، مېژوو بە كارتكى نەتەوھىي و راميارىي باش، بۆي تۆمار كرىنايە؟! ھەلپەتە « ھەمەسەعيد »، نە بىرى لەو كرىدۆتەو و نە دەشپەوي، بىرى لى بكا تەو، گەر لەو كاتە ناسكەدا، ئەو ھەموو ناپاكاكانەيان بكوشتايە، چەن تىرە و ھۆزى گەرە و گچكە، پەلامارى يەكدىيان دەدا؟! چەن خىل و لايەنى ديكە، دزى « شۆرش، پارتىيى و بارزانىي » دەوستان و پەنايان بۆ « بەس » دەبرد؟! چ جۆرە دوژمنايەتتىيەكە، لە نىوان ريزەكانى گەلدا دروستدەبوو?!!

کە ئو جوڭگە خوێتە دەههستایهوه؟! چەن مالم وێراندمبوو؟! چەن دایک و باوک، جەرگیان دەسووتا؟! چەن ژن بۆ مێرد و خوشک بۆ برا رەشپۆش دەبوون؟! چەن ژنی کورد، بە بیوهژنیی دەمانهوه؟! چەن منداڵ، مهتیوو دەبوون؟! دیاره، ئو شتانهی به لاهه گرنگ نییه، به لکوه، لای ئو، تهتیا ههر ئهوه گرنگه، دوژمنه سههسهختهکەیی « جهالایی » پاکتاوکرێ، ئیدی، کورد چی بهسهردێ، مێش میوانی نایێ!!!

ئاخر، گهر « حههسهعید » مهبهستیکی تایبهتی نهبووی، وا بهو شتوهیه، باسی نایاکانی سالی « 1970 »ی کردوه، ئهدهی، بۆچی له ئاستی ئو هههوهو تاپاکانهی شوێشی نویماندا، نهقی له خۆی بیهوه؟! بۆچی، رهخنهی له « بارزانیی » باوک گرتوه و رهخنهی له « بارزانیی » کور نهگرتوه، به تایبهتی، خۆی زۆر باش دهزانی، ژمارهیهکی زۆر، له هیزی چهکدار و ئهندامانی « پارتیی »، له ناپاکهکانی کورد بێکهاتوون؟! ههلهته، ئهم کاسهیه، بێ ژێرکاسه نییه!

ههلهته، راستیان فرمووه: ئهوهی دهسی له ئاودای، وهک ئهوه نییه، دهسی له ئاگردا بێ! ئاخر، ئهوکاته و ههچ کاتیکه دیکهش، یهکتیکی وهک: « حههسهعید »، نهک ههر دهسی به ئاگری جهنگی ئیخووخ نهسووتاره، به لکوه، چهپهوشیکی قرچۆکی بێ باههخیشی، لهو جهنگه چهپهلهانی، ئیوان بالهکانی بزوتنهوهی کوردایهتییدا نهسووتاره و نهوهتی ههشه، له بزوتنهوهی کورد و شوێشهکهیهوه دووربووه. مهگهر لهو کاتوه، وازی له پارتی « کۆمۆنیست » هێنای، جار و بار، دهمی له خهباتی کوردایهتییهوه دای! نهگینا، یهکتی (بیری) نهتهوهیی کوردیی و « عروهکهی سههدام حوسین »، که ههستی بهعس و نهتهوهی بالادهسه، « به دوو روخساری یهک دران، دوو تاکي یهک جووت بێلار » دای، « 69،2 » کهی تههوانی، رازهی کورد بگا؟! کهی تۆزی کوردایهتی، له قورولیتاوی ئو دیده چلکنه ههلهدهسی؟! کهی بیستوهیاتی و دیوتیی، رۆژی له رۆژان، « حههسهعید » کوردایهتی کردی، وا به راست و چهپدا، سووکایهتی به کوردپهروهران دهگا؟! تۆ بلیتی، ئهوه بابتهانی ئهرووش دهیاننووسی، به خهباتی کوردایهتی بزانی؟! مهگهر ههر ئهندامانی « پارتیی »، که لکیان لی وهرگرن، نهگینا، کوردپهروهری راستهقینه، قیزی لهو جوژه نووسینانه دیتهوه. چونکه، زۆریه زۆری نووسینهکانی، چگه له « ناکۆکیی، دووپهرمکیی، ئازاوهمانهوه، رکوکینه و سووکایهتییکردن به خهک »، ههچی دیکهیان تیدا نییه و رازهی بزوتنهوهی کوردایهتی ناکهن!

به داخله وه، له وه دهچئ، ئەندامانی سەرکردایه تیی « پارتیی » به گشتیی و
 بنه‌ماله‌ی « بارزانیی » به تایبه‌تیی، هه‌موو ئەو دیده زاراویییانه‌ی « حه‌مه
 سه‌عید »یان، زۆر لا په‌سه‌ندبئ، بۆیه، وا خۆتنده‌وارێکیان تیدا هه‌ل نه‌که‌توه،
 وه‌لامیبدا‌توه و دا‌کوکیش، له‌و کاره‌ می‌ژوویی و هه‌نگاوه‌ پیرۆزه‌ی ژنه‌پار
 « بارزانیی » بکا، بریا، « بارزانیی » وه‌ج‌حی کوپتر نه‌ده‌بوو!!
 له‌ کو‌تاییشدا، زۆر به‌ راشکاویی ده‌لیم: له‌گه‌ل ئەوه‌ی، به‌ باوه‌ریکی ته‌واوه‌وه،
 له‌گه‌ل لیبووردن و یه‌کی‌تیی ریزه‌کانی گه‌ل دام، به‌لام، له‌ هه‌مان کاتیشدا،
 له‌گه‌ل ئەوه‌دا نیم، له‌ هیچ سه‌رده‌می‌کدا، هیچ جو‌زه‌ ناپاکئ، وه‌ک
 نیشتمانپه‌روه‌ریکی تیکۆشه‌ر، ریزی لئ بگریئ. به‌ راستیی، هه‌رگیز نه‌ده‌بوو،
 سەرکردایه‌تیی « پارتیی » و « یه‌کی‌تیی »، ئەو ناپاکانه‌یان، له‌ ریزه‌کانی
 خۆیاندا وه‌رگرتایه، پۆستی گرنگیان، له‌ ریزه‌کانی سوپا، پارت و میرییدا پئ
 بسپاردنایه!

ئینجا، هه‌ر ئەوه‌ ماوه‌ بلیم: ده‌ترسم، « حه‌مه‌سه‌عید » پتی وابئ، سه‌هرانی
 « یه‌کی‌تیی » هانیاندام، له‌ سه‌هری بنووسم. چونکه، به‌ردئ له‌ ئاسمانه‌وه
 به‌ربیته‌وه، گه‌ر به‌ر خۆشی نه‌که‌وئ، ئەو، هه‌ر به‌ ده‌سی ئەوانی ده‌زانئ! جا،
 بۆ ئەوه‌ی زۆر دلنایبئ و بی‌ری لئ نه‌کاته‌وه، جگه‌ له‌وه‌ی، هه‌موو که‌سئ وه‌ک
 خۆی نییه، به‌ ناوی بیلایه‌نییه‌وه، لایه‌نی لایه‌ک بگریئ و دزایه‌تیی لاکه‌ی
 دیکه‌یان بکا، هیچ ئەندامێکی « یه‌کی‌تیی »ش، هه‌رگیز حه‌ز ناکا، نه‌ک هه‌ر
 من، به‌لکو، هیچ که‌سێکی دیکه‌ش، به‌ شتویه‌کی باش، له‌ سه‌ر « بارزانیی »
 بنووسئ و دا‌کوکی لئ بکا! *4

* * *

تایبانیی:

- * قمن دخل بیت ابو سفیان فهر امن.
- *1 له‌و باره‌یه‌وه، گوتاریکی درژیم پلا‌کردۆته‌وه « ریکه‌که‌وتنامه‌ی 11ی مارس‌ی 1970 و
 چهن په‌ندیکی می‌ژوویی »، ئەوی ده‌یه‌وئ، پتر له‌ مه‌به‌سته‌که‌م بگا و بزانت، یا، ته‌ماشای
 نه‌رشیی نووسه‌ر بکا!
 *2 قوه‌ غیر نظامیه.
- *3 زۆر باشم له‌ بیره، « حه‌مه‌سه‌عید »، جگه‌ له‌وه‌ی، ئەو گوتاره‌ خراپه‌ی، له‌ پیتشه‌کیی ئەو
 په‌رتوکه‌ قه‌به‌ده‌دا پلا‌کردۆته‌وه، که‌ له‌ سه‌ر ره‌وانشاد « عوسمانی قادر منه‌وه‌ر » نووسراوه، له
 باره‌گه‌ی « پارتیی »ش له‌ شاری « سترکه‌ه‌ژلم »، له‌ یادی چله‌ی کوری گه‌ره‌ک، هاو‌رتی

مذاللی و قوتابخانم « خاله عفان » دا، جارتکی دیکه خوتنیدهود. نوو پوژوه، من و کاک « خدمه سعید » ش لهوئ بووین، کاتن نهودمان گوئ لئ بوو، ههستاین و هولکه مان جینهشت! سدر نهو بوو، نوو نهودمانه زور کوردانه « پارتیی »، سهری رهزامه ندییسان بوو دده قانده نوو قسانه ی گوتارخوتنهرودیان لا پهسه ندبوو! قووو به سهر ههر دوو « بارزانیی » بارک و کور، گهر نهودمانی وایان ههبن، قسهی چاک و خراپ، له یه کدی جیسا نهکه نهوه، نه زان، « خدمه سعید » بوچ مه بهستیکی تایه تیی، ره ختهی لهو سهر وکه گهوردیه گرتوو!

4* وا دوردده کوئ، « خدمه سعید » ناماده بئ، هاوکارایی له گهل نه هره عه نیشدا یکا، به مەرجه، « یه کتییی » تووشی نووشووستیی بی، یا نه مئتی! جا وه نه بئ، نه مدهشی شارده بته وه و له دلی خزیدا، دژایه تیی هه موو شتیکی چاک و خرابی « یه کتییی » کرد بئ، به لکوو، چه ندین ساله، چ به قسه، چ به نووسن، چ به کردهوه، چ به نه تییی و چ به ناشکرا، لهو بواره دا، پوژویه کی زوری دوژمانی « یه کتییی » کردوو و دژیان وه ستاوه. چونکه، نهووی « یه کتییی » پئیی پهسته، « خدمه سعید » پئیی مهسته! هه لبه ته، چن جارتکیش، هیتدی شتی لای خۆم باسکردوو، به لام، تیره جیتی نهوه نییه، بیانوسم و جارئ کاتی نهوه نه هاتوو، نوو فایله قه به یه ی هه لده موه!

چ گهر « خدمه سعید » بیلایه ن بووایه، به تهوایی، سهنگه ری دوژمانیه تیی له « یه کتییی » نه دگرت، له هه موو بوژیه کی « پارتیی » دا، بانگ نه دده کرا! پئوه ندییسه کی باشیشی، له گهل لیپرسراوانی « پارتیی » و ده زگهی « پارستن » دا نه دبوو، له سهر حسییی ناکوکیی نئوان خۆی و سه رانی « یه کتییی »، سووکا په تیی به کهسانی « بیلایه ن، نیشتمانپه روه ر، رامیار، زانا، نووسه ر و هۆنه ران » ی کورد نه دده کرد، یلاری له خه لکیی نه دده گرت، فرمانی دهر نه دده کرد، کئ چی بنووسئ و له کوئ بنووسئ! پئنهووسه که ی، کهستییی تایه تیی پو نه دده نا، ههستی مرۆیی و پززی خۆی، له ناخدا نه دده تا ساند، به هه موو لایه کدا، په لی نه دده کوتا و په لاماری هه موو کهستیکی نه دده دا! سهر نهو به، خۆشی نازانئ، چی دهوئ؟ بوو دهکا؟ نه م نووسینه نی، له پوژوی کئ دایه؟ ناخر، کهس دیوتیی، نووسه ر هه بئ، پتر له چاره که سه ده به، په لاماری خه لک بدا و بیزار نه بئ!!! له گهل نهو هشا، وهک ده لئین: قسهی « خدمه سعید »، وهک قووو چلپاوی زستان وایه، دهر لنگی شروالی هه موو کهس پئسه ده کا، به لام، له توژی نایا!!!

X راستییی نه م بوچوونا نه شم، پتر دهر کهوت، کاتن، لیپرسراوانی « پارتیی »، به تایه تیی، بانگه یشتیان کرد بوو « هه ولتر » و خه لاتیان کرد!

سه ره چاوه :

1. نه محمد خواجه، چیم دی، بهرگی یه کم.
2. حوسین محمدهد عه زین، مملاتیی نایدۆلۆژی له کوردستاندا، چاپ 2، له بلاو کراوه کانی کتباب هه رزان، سوید، 1995.
3. خدمه سعید حه سن، جه لالینامه، چاپی 1، چاپخانه ی هه لبه جه، سوید، 2004.
4. قانع، ژیان و شیعه رکانی، به ران قانع کوئیکردۆته وه و سه ره رشتی چاپکردنی کردوو.

دهردى نۆكهرىيى

به راستىيى، ههستى بيانىيپهراستىيى و دهردى خو به نۆكهر زانين، دوو نهخوشى ترسناك و گهورهن، تووشى هر گهل و نهتهوهيهكى بندهس بن، جگه لهوهى، ههستى نهتهوهيييان دهتاسين، دهمارى نيشتمانپهروهرييان سپر دهكهن، له خوشهويستىيى رۆلهكانى گهل و نهتهوهكهيان كه مدهكهتهوه، له ريتزى خاكى نيشتمانكهى خووشيان دوور ياندمخهتهوه.

ئه م نهخوشىيه سهخته كوشندهيه، به جوژىكى وا، كار له مروى بيانىيپهراست و نۆكهر دهكا، خوئى به هاوولاتى نيشتمان و دهولهتتىكى ديكه بزائى. بۆيه، له و كاتانهدا و لاي ئه و جوژه مروفانه، هيچ جياوازييهكى نيبه، گهر گيانى خوئيان بۆ ئه و دهولهته بيانىيى و داگيركهرانه بهختكهن، بهلكوو، شانازىيى پتوه دهكهن و قوربانىيى بۆ دهن!

ئه م پهتايه، پتر له و دهولهته فره نهتهوه و نيشتماناناندا دهردهكهوئى و پهره دهستىيى، كاتى، گهلئى يا نهتهوهيهكى سهردهس، به هه موو شتوهيه هه ولدهدا، مافهكانى گهل و نهتهوهكانى ديكهى بندهسى خوئى زهوتكا. له بهرئهوه، ريتزيان لئى ناگرئى، ئازادىيى و مافى ژيانيان پتو رهوا نابيينى. زاراوهى براى گه وره و پچووك دادهتاشئى، تا، ميتشكى رۆلهى گهل و نهتهوه بندهسهكانى خوئى پتو سركا!

جا، هر به راستىيى، هتندهى نهتهوهى كورد، رهگى گولوى دهردى نۆكهرىيى و ههستى چهپهلى بيانىيپهراستىيى تندا ههيه، باوهر ناكهم، هيچ نهتهوهيهكى ديكه لهم جيهاندا هه بووى و هه شىيى، بهو شتوهيهى كوردى لئى قهوماپت. ئاخو بۆيه، رۆژى به م رۆژه رهشه گهيشووه و تا ئيستته، خاوهنى په رژىنى باخى ژيانى نهتهوهيى خوئى نيبه!

جا گەر، رۆژەکانی نەتەوێی کورد، ئەو هەستە خراپەیان نەبووایە، ئایا، شانازییەکان بە هاوولاتی تێتی دەولەتە داگیرکەرەکانی «تورکیا، ئێران، عێراق و سووریا» بوە دەکرد؟! ئایا، لە ریزەکانی سوپای ئەو دەولەتەکاندا، رازەیی سەربازانی دەکرد؟! ئایا، لە بەرەکانی جەنگدا، چەکیان بۆ دوژمنە داگیرکەرەکی خۆیان هەڵدەگرت، گیانی خۆیان وا بە هەرازان، پێشکەش بە سەرانێ ئەو دەولەتە داگیرکەرەکانی «کوردستان» دەکرد؟! ئایا، ئەو هەموو زۆرداری و چەوساندنە و هیوان قەبوڵدەکرد؟! بە راستیی، ئەوێی لە کورد رووبدراوە، لە هیچ نەتەوێیەکی دیکە نەقەوماوە! بە لێردا، هێندێ نموونە، لە سەر کاری تیرۆریستی ئەو عەرەبانە، دژی کورد بێتێنەوه:

رۆژی « 2004. 06. 17 », تیلیفیزیۆنی « Kurdsat » رایگەیاندا، گوایه: پێنج کوردی هەزاری نەگبەت، پێنج کوردی هەست و هۆشی نەتەوێی لاواز، لە شاری «کەرکووک» بوە، بەرەو شاری «بەغدا» ملیانناوە، تا، لە ریزەکانی سوپای دەولەتی داگیرکەری «عێراق»ی نوێدا وەرگیرێن و رازەیی سەربازانی بکەن! لە رێ، تووشی چەن تیرۆریستیکی عەرەب بوون، کاتی زانیویانە، کوردن و خەڵکی شاری «کەرکووک»ن، یەكسەر، هەر پێنجیان گوللەباران کردوون، جەستەکانیان لەتوکوتکردوون و شیواندووینان. پاشان، سووتاندووینان و هەموویان لە چالێکدا شاردوونەتەوه.

رۆژی « 2004. 08. 18 », لاویکی دیکە لە خەڵکی شاری «کەرکووک»یان، لە شارۆچکەی «دووز» کوشتوو!

جگە لەوێ، ئەمە یەكەمین جار نییە و دواوەمین جاریش نابێ، عەرەبەکان کوردی «کەرکووک» دەکوژن. دیارە، ئەمە رێککەوتیش نییە، بەلکو، بەپێی نەخشەیهکی دیاریکراو، ئەو کارە تیرۆریستانانە ئەنجامدەدەن. چونکە، باش دەزانن، ئەک هەر کوردەکانی شاری «کەرکووک»، بەلکو، هەموو کوردی جیهان، نە خاومێکی راستەقینەیان هەیە، نە کەسیکیش هەیە، لە سەریان هەلباتی! *

جا، بە «بازرانی» و «تالەبانی»، هەر خەوی سەوز و سووری خۆش، بە برایەتی درۆزنانە، نێوان هەر دوو کەلی کوردی بێدەس و عەرەبی سەردەسەوه بێن! بە، هەر بلێن: کێشە «کەرکووک»، بە شیوێیهکی ناشتیخاوانە چارەسەردەکەین! ئاخر، چارەسەرکردنی کێشەیهکی دیاریکراو، بە شیوێیهکی دیمۆکراسییانە و ناشتیخاوانە، کاتی دەبێ، کە دوژمنەکی بەرانبەر، باوەڕێکی تەواوی، بە دیمۆکراسیی و ناشتی هەبێ! بەلام، نە عەرەبەکان و نە تورکمانەکان، هەرگیز نەیانشاردووتەوه و

ناشیشارنه‌وه، چاره‌ی کوردیان ناوێ و ئەو خاکەش بە « کوردستان » نازانن. بەلکوو، هەر یەكێ لەو دوو گرووپە ئیستیکە، بە خاکی خۆیانی دەزانن! بە راستیی، کورد خاوەنی ئەو دوو سەرکردە « جوامیر » بێ، دەبێ، تا ماوه، هەر « قەتەرۆ »، بۆ ئێوجە بە عەرەبکراوەکانی « باشووری کوردستان » بچڕێ! ئەز، وەك کوردێکی دووره وولات، ئەو کارەم بێ ناخۆشبوو. چونکە، پێنج کوردیان بە خۆرای کوشتوو، مأل و مندالیان لە پاش بەجێماوه، رووداویکی پێ لە خەم و تیرۆریستانەش بوو. بەلام، لە هەمان کاتیشدا، یەك تۆزقال، هەستی توورەبوونم نەج—وو لا و ناشجولێ. هەرچەندە، پارت و رێکخراوه « کوردستانی » یەکان، ناپهزایی خۆیان دەرپری، توورەبوونی خۆیان پیشاندا و بە شانازییشەوه باسیاندهکرد، گوايه: کورد داکوکیی لە سەر بەخۆیی و سەرورەیی خاکی « عێراق » دەکا!

ئەز نامەوێ، هەستی خۆم بشارمەوه و زۆر بە راشکاوایی دەلێم: هەر وەك چۆن، هیچ کوردێکم بە شەهید نەزانیه، گەر لە ریزەکانی سوپای یەكێ، لە دەولهتە داگیرکەرەکانی « کوردستان » بە گشتیی و « عێراق » بە تایبەتیی کوژرای، یا، ئەوانە ی لە جەنگی ئێجوخی نیوان پارتەکانی « کوردستان »، دا کوژرابن، بە هەمان شێوهش، هەر کوردێ، لە پێناوی داکوکیکردن، لە خاکی دەولهتێکی داگیرکەری « کوردستان »، دا بکوژێ، لە پێناوی گەڕانه‌وه‌ی دەسه‌لات و سەرورەیی بۆ « عێراق » تێدا بچێ، نە شانازییان پێوه دەکەم و نە بە شەهیدی کوردیشیان دەزانم. چونکە، کورد لە میژە گوتوویهتی: « تا مأل وەستایی، مزگەوت حەرامه! »

* * *

* ئەم پێشبینییە، بە زیاده‌وه هاتەدی. چونکە، کەم رۆژ هەیه، عەرەبە داگیرکەرەکان، هەر وا بە خۆرای، رۆلەیکێ کورد نەکوژن. هەر بۆ نمونە: رۆژی « 11. 03 2004 » دوو کوردی خەلکی « کەرکووک »، سەردانی شاری « موسل » یان کرد، کوژران. بە کورتیی: لەو رۆژەوه، « بەعس » دەسه‌لاتی لە « عێراق » دا نەماوه و روخواه، تا، رۆژی « 01. 01 2005 »، جگە لەوهی، چەندین کوردیان فراندوو و کوشتوو، هەر بە سەرپێن، « 132 » کوردیان سەرپێوه! تیرۆریستە ئیسلامییەکان و پاشماوه‌ی هێزەکانی « بەعس »، دژی رۆلەکانی گەلی کورد یەکیانگرتوو، کوردیان بە « گاوری » داناوه و بیریاری قەلاچۆکردنیان داوه!

ئەم پێشبینییە، بە زیاده‌وه هاتەدی. چونکە، کەم رۆژ هەیه، عەرەبە داگیرکەرەکان، هەر وا بە خۆرای، رۆلەیکێ کورد نەکوژن. هەر بۆ نمونە: رۆژی « 11. 03 2004 » دوو کوردی خەلکی « کەرکووک »، سەردانی شاری « موسل » یان کرد، کوژران. بە کورتیی: لەو رۆژەوه، « بەعس » دەسه‌لاتی لە « عێراق » دا نەماوه و روخواه، تا، رۆژی « 01. 01 2005 »، جگە لەوهی، چەندین کوردیان فراندوو و کوشتوو، هەر بە سەرپێن، « 132 » کوردیان سەرپێوه! تیرۆریستە ئیسلامییەکان و پاشماوه‌ی هێزەکانی « بەعس »، دژی رۆلەکانی گەلی کورد یەکیانگرتوو، کوردیان بە « گاوری » داناوه و بیریاری قەلاچۆکردنیان داوه!

وولآت، دهولت و میریی!

پیشه کیی ده بی، نه وه باش بزانی، جیاوازیبیه کی کوره، له نیوان هر سی زاروه گرنه گانی جوگرافیا و پامیاری وهک: « وولآت Country، دهولت State و میریی Government » دا هیه. چونکه، زور جار، کویم لی بیوه، هیندی کورد گوتویانه: نیمه « وولآت » مان نییه. منیش، یه کسه ر تیگه پیش تووم، مه به ستیان نه وه بیوه، کورد « دهولت » ی نییه و بزم راستکردونه ته وه.

له راستیدا، « وولآت » وهک زارومه کی جوگرافیایی، پتوهندی به خاکه وه هیه، ~~نه وه گرنه گانی جوگرافیا و پامیاری وهک: « وولآت Country، دهولت State و میریی Government »~~ دا هیه. چونکه، زور جار، کویم لی بیوه، هیندی کورد گوتویانه: نیمه « وولآت » مان نییه. منیش، یه کسه ر تیگه پیش تووم، مه به ستیان نه وه بیوه، کورد « دهولت » ی نییه و بزم راستکردونه ته وه.

له راستیدا، « وولآت » وهک زارومه کی جوگرافیایی، پتوهندی به خاکه وه هیه، ~~نه وه گرنه گانی جوگرافیا و پامیاری وهک: « وولآت Country، دهولت State و میریی Government »~~ دا هیه. چونکه، زور جار، کویم لی بیوه، هیندی کورد گوتویانه: نیمه « وولآت » مان نییه. منیش، یه کسه ر تیگه پیش تووم، مه به ستیان نه وه بیوه، کورد « دهولت » ی نییه و بزم راستکردونه ته وه.

43
له هر چه دینه و کنه به نام دهولت
له هر چه دینه و کنه به نام دهولت

بۆ نموونە: « کوردستان »، وولاتی نەتەوەیی کوردە. بەلام، تا ئێستە، لە هیچ پارچەیهکی نیشتمانە کەیدا، نە دەولەتی سەر بەخۆ و نە میریی پێکھاتووی نییه! ھەروەھا، وولاتی عەرەب، لە ھەموو نیشتمانی عەرەبی پێکھاتووە، وەک خۆشیان دەلێن: « لە ئوقیانوسە و بۆ گەنداو » دەکرێتەو. لە ھەمان کاتیشدا، یەک دەولەتی پێکھاتوویان نییه، بە لگرو، « 22 » دەولەتی نەتەوەیی خۆیان ھەیە و ھەر دەولەتیکیش تا ئێستە، چەندین میریی ھەبووە!

ھەروەھا، جیاوازییەکی دیکی گرتگ، لە نێوان ھەر دوو چەمکی « دەولەت » و « میریی »دا ھەیە، ئەویش ئەوەیە: لە رووی خەسلەتەو، چوونیک نین. چونکە، خەسلەتەکانی « دەولەت »، پتر لە چوارچۆی فاکتەری جوگرافیا دا دەردەکەون و خۆیان دەنوێنن. جگە لەو، « دەولەت » پێوەندییەکی توندوئۆلێشی، بە سامانە سروشتییەکانەو ھەیە. بۆ نموونە دەلێن: دەولەتێکی « شاخاویی، دەشتاویی، بیاباناویی، دەولەمەند، ھزار ... » ئەم خەسلەتانەش، پتر لە خەسلەتەکانی « وولات » ھوێزکرتن.

بەلام، « میریی » پتر، لە خەسلەتەکانی « بیر، فەلسەفە، ئایدۆلۆژیا و رامیاریی » ھوێزکرتن و نیشتمانەکانی حوی و ھەرمگرتن. وەک ئەو، بلێن: میرییەکی « نیشتمانی، نانیشتمانی، تەکنۆکرات، سەربازی، نەتەوەیی، کۆمۆنیست، کەرتکاری، جووتیاری، پتیشکە و تووخواز، گۆنەپەرست، دیمۆکراسیی، دیکتاتۆری، فاشیی، نازی ... »

لە ھەمان کاتیشدا، پێوەندییەکی ئارەزوومەندانە، یا داگیرکەرانی، لە نێوان ئەو سێ چەمکی « وولات، دەولەت و میریی »دا ھەیە. واتە: چەن « وولات » نە دەتوانن، بە ویست و ئارەزووی تایبەتی خۆیان، لە نێو سنووری چوارچۆی یەک « دەولەت »دا کۆنەو و یەک « میریی » ھاوبەش دامەزرتن، وەک لە دەولەتە سۆسیالیستەکاندا ھەبوو. بۆ نموونە: « یەکتی سۆقت »، لە دەیان « وولات » جیاواز پێکھاتوو، ھەموویان، لە چوارچۆی یەک « دەولەت » ی پێکھاتوو کۆبوویونەو و یەک « میریی » ھاوبەشیان دروستکردبوو.

یا، دەولەتێکی گەورە بە توانا، چەن « وولات » داگیردەکا، بێ ئەو، دانیشتووانەکانیان بیانوێ، ئەو نیشتمانانە، بە پەرەوھە « دەولەت » ھەکی خۆیەو دەبەستێتەو و یەک « میریی » ش، فرمانی ھوایی ھەموویان دەکا. بۆ نموونە: ھەموو ئەو ئیمپراتۆریا گورانسی، لە میژوودا ھەبوون، وەک: « روسیا، ئەلمانیا، ئەمسا و مەجە، عوسمانیی ... »، چەندین « وولات » جیھانیان داگیرکردبوو، ئەو وولاتانەش، بە بەشی لە خاکی ئەو ئیمپراتۆرانە دەژمیران و لە لایەن ئیمپراتۆر خۆیەو، بە پێوە دەبەران!

ئىنجا، با لىرەدا، كەمى له « دەولەت » بدوئىن و بزانتىن، چەن جۆرە دەولەت ھەيە؟

ھەلبەتتە، ھەر لەو كاتانەو، بىرۆكەي دەولەت درووستبوو و يەكەمىن دەولەت لە مېژوودا دامەزراو، گەلى شىوھى جياواز پەيدا بوو. ھىندىكىان تىدا چوون و نەماون. ھىندىكى دىكە شىيان، تا ئەو و زىندوون و ماون. بەلام، بە شىوھىەكى گشتىي، لە بارى سەرنجى پىكھاتەي ئىتتىك و ھەلكەوتى جىوئەلتىكەو، دوو جۆرە دەولەت ھەيە:

1. دەولەتى نەتەوھىي « ناسىوئال »:

ھەموو ئەو دەولەتەنە دەگرتەو، كە يەك گەل، يا، يەك نەتەوھى دىارىيكرائو، لە سەر خاكەكەي دەوى. لە راستىدا، بە شىكى كەمى دەولەتەكانى جىھان، لە دەولەتى « ناسىوئال » پىكھاتوون. بۆ نمونە: « كوئىت، لىبىيا، دانمارك، گرېك، ئەلمان ... »

2. دەولەتى فرەنەتەو و نىشتمان « تىرىتۆريال »:

ئەم جۆرەيان، بە پىچەوانەي جۆرى يەكەمەو، لە چەن گرووپىكى ئىتتىكى جياواز و چەن نىشتمانىكى جياجىاي تايبەتیی پىكدى. زۆرەي ھەرە زۆرى دەولەتەكانى جىھان، بە دەولەتى « تىرىتۆريال » دادەنرىن. بۆ نمونە: ھەموو دەولەتەكانى « تورركيا، ئىران، عىراق، سوورىيا، رووسىاي فىدراىل ... » چەن دەولەتتىكى « تىرىتۆريال » پىكدىن.

بەلام دەتوانىن، بە شىوھىەكى گشتىي، ھەموو ئەو جۆرە دەولەتەنەي، ھەر لە سەرەتاي درووست بوونيانەو ھەبوون، تا ئەو و، بە چەن جۆرى دەستىشانكەن بۆ نمونە:

1. دەولەتى نىشتمانىي يەكگرتوو:

چەمكە كلاسىكىيەكەي، خۆي لە ھەگەزەكانى « گەل، خاك، مىرىي و سەرورھىي » دا دەنوئى. ئەم شىوھە دەولەتە، لە ھەموو شىوھەكانى دىكە، لە جىھانى ئەو و زىدا بلاوترە و ھەيە. مەرج نىيە، لە دەولەتتىكى « ناسىوئال » خاوين پىكھاتىي، بەلكو دەشى، لە دەولەتتىكى « تىرىتۆريال » شىدا خۆي بنوئى.

2. ئىمپراتۆرياكەن:

ئەمەش خۆي لە خۆيدا، بە رۆژمىكى راميارىي گەرە دادەنرى و لە سەرور « دەولەتى نىشتمانىي يەكگرتوو » ھە دى. گومانى تىدا نىيە، بە دەولەتتىكى مەزنى « تىرىتۆريال » دەژمىرى.

3. زانكو:

چهن دهوله تتيكي سر به خوق، خاوهن دهسه لات و سهروه ربي ديار بيكراوى سر به يهك نه ته وه، به ئاره زوى خويان، له زير چه ترى ده رگه يه كي نه ته وه ربي تايبه تييدا كوډه بنه وه، به رنامه يه كي هاوبه ش، بق كاري « نه ته وه ربي، راميارى، ئابوورى، كه لتوورى ... » داده نئين و پيره ويده كن. وهك « زانكوى دهوله ته عه ره ربي » يه كان.

4. دهوله ته هاوبه يمانه كان « بلوك »:

چهن دهوله تتيكي جياوازي سر به خوق، سر به به چهن نه ته وه يه كي جياواز كوډه بنه وه، له بهر روئنايى فهلسفه و ئايدو لوژيا يه كي ديار بيكراودا يه كده گرن، ده رگه يه كي ئىئونه ته وه ربي داده مه زرين و دژى بلوكه كانى ديكه ي به ران بهر ده وه ستر. ئه م جوړه گه له كوډه كيبي هى ئه م دهوله تانه، پتر له بواري سر بار زييدا خويان ده نوئين. ئامانجى سر مه كيبيان نه وه يه: دوژمنه كانيان گه مارو يدن و نه يه لن، ئايدو لوژيا كانيان بلاويته وه و خوئشان دهسه لات په يداكهن. داكوكي له ئه ندامانى ئه و بلوكه ده كن و به رژه وهندي ئابوورى خويان ده بار زين. هر وهك بلوكى « ناتو » سالى « 1949 » به سر كر دايه تى « ئه ميريكا » دامه زرا و هيندى له دهوله ته كانى ديكه ي به ره ي خو رواوى، له خوقى كوكر دوته وه. هه روه ها، سالى « 1955 » يش، بلوكى « وارشوق » دروست بوو، له « يه كيتى سوقيت » و دهوله ته سوئساليسته كان پتكه اتبوو. هه رچه نده، ئه م بلوكه ي دواييان هه لو هشاو ته وه، به لام، تا ئسته، بلوكى « ناتو » هه ر ماوه و زوډ به هيز تر يشووه!

جگه له و دوو بلوكه ش، « رتخراوى كوئگره ي ئىسلامى » و « رتخراوى دهوله ته بيتلايه نه كان » يش هه ن. به لام، دهسه لاتىكي سر بار زيى نه و تويان نيه!

5. دهوله تى يه كيتى كوئفيدرالى:

چهن دهوله تتيكي سر به خوق، له يه كيتى يه كي « كوئفيدرالى » دا يه كده گرن، تا، به رنامه ي كاري راميارى، دىپلوماسى و داكوكي كردن له ولات، پتكه وه دارو زين و له و يواراندها، هاوكاري يه كي ته واويكهن. وهك « سويسرا »، له كوئندا، دهوله تتيكى « كوئفيدرالى » بوو.

6. رتخراوى كوئمه له ي نه ته وه يه كرتووه كان:

ئه مه ش، به نو پترين ده رگه ي نيو دهوله تى دهوله ته كانى جيهان ده ژميرى. هه موو يا زوډ به ي دهوله ته كانى جيهان، له ده رگه يه كي تايبه تييدا كوډه بنه وه، به پتى به رنامه و ده ستوورى كى ديار بيكراو، هه لسوكه وت له گه ل يه كدى و له تهك رووداوه جيهان نيه كاندا ده كن. ئه وروش، ژماره ي دهوله ته كانى ئه ندام، نزيكه ي « 200 » دهوله ت ده بن.

ئىنجا، گەر لە بەر پۆشنایى ئەو چۆرە دەولەتانهى سەرەوه و لە روانگەى جیۆپۆلیتیکەوه، سەرنجى لە دەولەتى «عێراق» بەدەین، ئەوا دەبینن: بە دەولەتتىكى فرە نەتەوه و نىشتمان دەژمىررى. واتە: لە دوو وولاتى جیاوازی وەك: «باشوورى كوردستان» و «عەرەبىستانى عێراق» پێكها تۆوه، دوو گەلى سەرەكیى وەك «كورد» و «عەرەب»، چەن كەمىنە بەكى نەتەوهى وەك: «توركمان، ئاشوور، ئەرمان و كلدان» تیدا دەژى، بى ئەوهى، پرس بەو گروپە ئىننىيەتە كرابى، پێكیانەوه گرىداون. بەلام، هیچ پێكخراو، پارت و دەولەتتىكى عەرەبى نىیە، دان بەم راستىیەدا بنى. بەلكوو، «عێراق» بە خاك و دانىشتووانەكەیهوه، بە بەشى لە نىشتمان و نەتەوهى عەرەب دادەنێن. ئا لێرەوه دەبى، لە هەموو كێشەكان بڕوانین، چونكە، هەر لێرەوه، گرتە گەورەكەى كورد دەستپێدەكا!

ئىستەش، كاتى ئەوه هاتوو، چەن برسارى، ئاراستەى رۆلەكانى كورد و سەرکردەى پارتەكان بكەم، بابەتى بۆ دەمەتەقى بۆرورینم و بلێم: ئایا، رۆلەكانى نەتەوهى كورد بە گشتى، كەلى كورد لە «باشوورى كوردستان» بە تايبەتى، بىر لە ج چۆرە دەولەتى دەكەنەوه، لە نایبەدەدا تايەزىن!!!

ئایا، سەرانى كورد، كەى ئەم ژنە سۆزانىیەى دەولەتى «عێراق» بەرەللا دەكەن و ئى جیادەبنەوه!!!

ئایا، كەى بە تەواوى، دەس لە ملانى بووكى سەربەخۆى و ئازادى «كوردستان» دەبن!!!

ئىنجا، بۆچى و چۆن، تا نەتەوهى كورد، لە چوارچۆپەى ئەو چوار دەولەتە داگیركەراندەا بمىنیتەوه، نە هیچى دەسەكەوى و نە گرتەكانىشى بۆ چارەسەر دەكرى، ئەوهیان با بمىنئى و لە گوتارى داها تۆودا، دوو قەسى لە سەر دەكەین!

* * *

* دوكتورز عبدالوهاب حمید رشید، العراق المعاصر، السويد، 2001، ل 15-20.

پۆست

و

دەسەلاتی رامیاری

هێندێ کەس پێیان وایه، گەر کوردی، له پۆستی گرنگی میریی «عێراق» دا بهشدارییکرد، ئیدی، هه‌موو شتێ ته‌واوبوو و مافی کورد وهرگیراوه! به‌لام، له راستییدا، تا ئه‌و ده‌وله‌ته، له نێو نێوه‌ندی ده‌وله‌ته عه‌ره‌یی، جیهانی و ده‌زگه نێو ده‌وله‌تییه‌کانی دیکه‌دا، به ده‌وله‌تیکی «عه‌ره‌یی» بناسری، ته‌ک چهن پۆستیکی شالیارگه‌کان، به‌لکوو، گەر ههر دوو پۆستی سه‌رگ کۆمار و شالیارانیش، به کورد بدری، هه‌چ له باسه‌که ناگۆڕی! چونکه، له هه‌موو شتێ گرنگتر نه‌ویه: له ده‌ستووری هه‌میشه‌یی ئه‌و ده‌وله‌ته‌دا، جی ده‌نووسری!!!
پۆله‌ی ئه‌و ده‌وله‌ته قه‌ره نه‌ته‌وه و نیشتمان، چۆن له ده‌وله‌تیکی ده‌یان و له یواری نێو نه‌ته‌وه‌یه‌شدا، به چ شێوه‌یه، هه‌لسوکه‌وت له‌کهل ئه‌و میرییه‌دا ده‌مکری!!!

گەر ده‌وله‌تی «عێراق»، به ده‌وله‌تیکی نێو کۆیی نێوان، ههر دوو گه‌لی سه‌ره‌کی «کورد» و «عه‌ره‌ب» نه‌ژمیرری، ئه‌وا، گەر زۆریه‌ی کابینه‌کانی شالیارگه‌کان، ههر دوو پۆسته گرنگه‌کی سه‌رۆک کۆمار و شالیارانیش، به‌ر کورد بکه‌وی، هه‌چ چۆره بایه‌خیکێ نابێ. چونکه، جگه له‌وه‌ی، ده‌وله‌تیکی ده‌وله‌تیکی کوردیی نییه و هه‌موو ئه‌و کوردانه‌ی، له‌و ده‌وله‌ته‌دا پۆست وهرده‌گرن، راژه‌ی ده‌وله‌تیکی عه‌ره‌یی ده‌کهن، له هه‌مان کاتیشدا، هه‌موو ئه‌و پۆستانه، شتێکی کاتین و ده‌گۆڕین، کاتێ کابینه‌یه‌کی نوێ داده‌مه‌زری، ده‌توانری، یه‌ک کوردی تیدا نه‌بێ، یا، ههر بۆ ناو، چهن کوردی دانین، به‌لام، رێزبان لێ نه‌گیرێ، هه‌چ ده‌سه‌لاتیکیان نه‌بێ و نه‌توانن، راژه‌ی گه‌له‌کی خۆیان بکه‌ن، وه‌ک چهن‌دین جار، له میژووی ده‌وله‌تی داگیرکهری «عێراق» دا روویاوه! ههر بۆ نمونه: «ته‌ها محیدین مه‌هرووف»، چێگری سه‌رۆک

کۆماری « عێراق » بوو، به لأم، جگه له وهی خۆفرۆشبوو، ناپاکیی له گهل و
 نیشتمانه کهی کردبوو، راژهی نته وهی عه رب و پارێتکی نته وهی فاشیی
 وهک: « به عس » ده کرد، سه رباژتکی عه ره بی « به عسی » رێزی له و پتربوو
 و پتریش ده سی ده رو ئی! یا، وهک هه مو ئه و کوردانه ئی، هه ر له سه ره تا وه،
 به شه داربیان له دامه زاندنی ده وه ئی « عێراق » ده کردوه، چ قازانجیکیان
 به گورد گه یاندوه؟! ئاخه، چه ندین گوردی حاوه ن به ره و به تو انای وهک:
 « محمه د نه مین ره کیی، توفیق وه هبیی، به کر سدقیی ... » له سه رده مه
 جیا جیاکانی ده سه لاتی میریی « عێراق » ده، شالیار و سه روک شالیاران
 بوون، جییان پێ کرا وه؟! جییان له باری ژێرده سیی و چه وساندنه وهی کورد
 گزێروه؟!

جا ئه ورۆ، نیه گرانیی هه ر دوو سه رکرده ی پارت « بارزانی » و « تاله بانیی »
 له وه دایه، گوایه: ده بووا یه، یه کێ له و دوو پۆسته گرنگه به کورد بداریه! ئایا،
 هه ر یه کێ له و دوو سه رکرده یه، گه ر سه روک کۆمار، یا سه روک شالیارانیش
 بوونایه، جگه له وهی، ده سه که و تیکێ ئایه بیانیان بۆ حویان مسوگه رده مکرد،
 لافێ سه روکیان لێده دا، چ چه ره ده سه که و تیکێ گرنگ و نوێیان، بۆ گه لی کورد
 له « باشووری کوردستان » ده بیده هیتنا؟! ئایا ده یان توانی، به فرمانتکی
 کۆماری، هه موو پارێزگه ی « که رکوک » و ئیوجه به عه ره بکرا وه کانی دیکه ی
 « باشووری کوردستان »، بۆ کورد بگه رێنه وه؟! گومانی تیدا نییه، گه ر
 بریارتکی وایان بده یه، هه ر زوو، ده ریانه مکردن، یا له ئیویانده مبرن، وهک چۆن،
 سالی « 1937 »، عه ره به نته وه بییه شه قێنسته کان، سه روک شالیاران
 « عێراق » ژهنه رال « به کر سدقیی » یان، به روژی نیوه رو، له ئیو شهاری
 « مووسل » ده کوشت! جا با ئیدی، هه ر دوو سه رکرده، « کاکه » و « مامه »،
 خه قه ت بۆ یه کێ له و دوو پۆسته نه خۆن، به س نییه، سه ریان سه لامه ته!

ئاز له و با وه رده ام، گه ر یه کێ له و دوو سه رکرده ی پارت، یه کێ له و دوو پۆسته
 گرنگه یان پێ بسپێررایه، نهک هه ر نه یانده توانی، هه یچ شه تی بۆ کورد بکه ن،
 نا وهک ده ئی برا عه ره به کانیان لێ بیه شه ئی و پتیان بلێن: « کاکه حه مه ! »،
 پۆسته که ی خۆی، بۆ راژه مکردنی کورد به کار دیتنی و برا عه ره به کانی شه
 پشتگۆر خسته وه! به لکوو، ده سه لاتیکێ ئه وتوشیان نه ده بوو. چونکه، به ده یان
 سیخو ر و چه و دتیری عه ره بیان، به سه ره وه داده نان و ده وه ته عه ره بییه کانی ش،
 رتیان نه ده دا و هه ر گیز ریش ناده ن، سه روک کۆمار، یا، سه روک شالیاران
 « عێراق » کورد بێ. ئاخه، که س بیستوو یه ئی، سه روکی ده وه لته تیکێ عه ره بیی،
 عه ره ب نه بی، چونکه، ئه وان « عێراق »، به ده وه لته تیکێ عه ره بیی ده زانن؟!

جگه له وهی، هەر دوو سههه کرده، « بارازانیی » و « تالهانیی » پتر له
 عه ره به کانی « عیراق »، خویان به « عیراقیی » داده نا و « عیراق چیتتی » یه کی
 هینده خه سه توخو لیشیان ده کرد، خو ره ی نه هاتایه! به شیوه یه کیش، راژه ی
 گه لی عه رب و کۆماری « عیراق » یان ده کرد، عه ره به کان خویان نه یان کردایه،
 تا، دلی برا عه ره به کانیان رازیکه ن و ئه وانیش پتیان بلین: به راستیی، ئیوه
 بۆ ده وله تی « عیراق » و نه ته وه ی عه ره ب داسۆزن! چونکه، یه کۆ له خه سه له ته
 هه ره درێو و خراپه کانی نه ته وه ی کورد، خۆی له بیانییه رستی و نۆکه رییدا
 ده نوێتی!

جا ئیسته، له بهر رو شنایی ئه و راستییانه ی سه ره وه دا، وه ک کور دیک
 نه ته وه یی دیمۆکراسیی خوازی بیلایه ن، بۆم هیه، بپرسم: دوکتۆر « رۆژ
 نووری شاوه یس »، جیکری دووه می سه رۆک کۆمار، دوکتۆر « به ره م
 نه حمه د سالح »، جیکری دووه می سه رۆک شالیاران، چ جو ره ده سه لاتیکیان
 هیه؟! راژه ی کام ده ولت و میریی ده که ن؟! ئایا، ئه وه ی ده یانه و ئی، بۆ
 کور دی بکه ن، ده وتا ئن، به دیبیتن؟! بۆچی ده بی، به رنامه کانی هه ر دوو
 سه رۆک کۆمار و شالیاران، وه ک ئامی ریک ی ئه لکترۆنی جیبه جیکه ن؟! بۆ
 ده بی، له گه ل باشترین بریار دا بن، که بۆ ئیوچه کانی « عه ره به ستانی عیراق »
 بدری، به لām، له ئاستی زۆر گرفتی وه ک به عه ره به کردن و چه سه پاندنی
 سیستیمی « فیدرالیی »، ده سیان له « که رویشک » کور تریی؟!
 یا، ئه و پینچ شالیاره ی دانراون، چ جو ره ده سه لاتیکیان هیه؟! چی بۆ کورد
 ده که ن؟! خۆزگه ده مزانی، هه ر دوو شالیاری مافی مرۆف و ژن، چی بۆ
 خه لکی « عیراق » به گشتیی و دانیش تووانی « باشووری کوردستان » به
 تاییه تی ده که ن؟! په نگه، سه رانی کورد، دلایان خو شیبی و بلین: دوو
 شالیارگه ی گرنگمان به رکه وتوه! بۆچی مافی مرۆ، نه ک هه ر له « عیراق »،
 به لکوو، له هه موو ئیوچه که و ده ولته ئیسلامییه کانی شدا هیه، تا شالیاری
 بۆ دانین؟! بۆچی زۆری هه ره زۆری خه لکی « عیراق »، باوه ریان به مافی
 ژنان، یه کسانیی ئیوان ژن و پیاو هیه، تا شالیاریان هه بی؟!!

ئاخر ده بی، « وشیار زبیریی »، شالیاری ده ره وه ی « عیراق »، نوێنه ری کام
 گه ل، ده ولت و میریی بی؟! به ناوی کام گه لی « عیراق » هه وه قسه بکا؟! بۆ
 کۆ ئیکۆسی؟! ئایا، له کوپوونه وه کانی « کومه له ی نه ته وه یه ککر توه کان » و
 ده رگه ی « نه تجوومه تی ئاسایش »، به چ شیوه یه، باسی کور دی کردووه و
 له ئایینه هشا، چون دا کۆکی لێ ده کا؟! ئاخر، « وشیار زبیریی »، کورده و
 ئه ندامی په لیتبیرۆی « پارتی دیمۆکراتی کوردستان » یشه، که چیی، له هه مان

کاتیښدا، شالیاری دهرهوهی « عیراق » و به‌شداریی له کۆبوونه‌وه‌مکانی « زانکۆی ده‌وله‌ته‌ عهره‌بیبیه‌کان » یشدا ده‌کا، نه‌ک هه‌ر باسی کیشهی کورد نا‌کا، به‌لکوه‌و، دا‌وا‌ده‌کا، « عیراق له‌ حه‌زیره‌ی عهره‌بیبی وه‌رگیریتته‌وه‌! »*
 ئایا، « زیتباریی » له‌ یت‌خه‌راوی « زانکۆی ده‌وله‌ته‌ عهره‌بیبی » یه‌کانه‌دا، خۆی به‌ کورد، یا به‌ عهره‌ب ده‌ناسین؟!! له‌ نی‌وه‌ ئه‌وه‌ هه‌موو عهره‌به‌ چه‌نه‌بازه‌ نا‌کۆکانه‌دا، چی ده‌لتی؟ چی ده‌کا؟ چی پێ ده‌کرێ؟!! تۆ ب‌لیتی، بو‌یرێ، ناوی کورد و مافه‌کانی ب‌ینتی!!؟ یا، له‌ کۆبوونه‌وه‌مکانی شالیاران‌ی دهره‌وه‌ی عهره‌ب‌دا ده‌بی، واز له‌ جامانه‌ سووره‌که‌ی خۆی ب‌ینتی، چه‌فته‌ و عه‌گالی عهره‌بیبی له‌ سه‌ر کا؟!! ئاخه‌ر، « زانکۆ » یه‌ک، « زانکۆی ده‌وله‌ته‌کانی عهره‌ب » ب‌تی، شالیاره‌کانی دهره‌وه‌ی عهره‌بیبی تیدا کۆب‌نه‌وه‌، گه‌فتوگۆ له‌ سه‌ر گه‌شت و کیشه‌کانی عهره‌ب ب‌که‌ن، کوردی‌کی ب‌ی ده‌سه‌لاتی وه‌ک هه‌قال « زیتباریی » جگه‌ له‌وه‌ی ده‌بی، ته‌نیا گو‌نگه‌رتی، چی دیکه‌ی پێ ده‌کرێ!!؟ چونکه‌، یا ده‌بی، کوردب‌ی و له‌ سه‌ر کیشه‌ی کورد هه‌لب‌داتی، ئه‌و کاته‌ عهره‌به‌کان ل‌ی قه‌بوول نا‌که‌ن. یا ده‌بی، له‌ عهره‌ب عهره‌ب‌تر ب‌ی، دا‌کۆکی له‌ کیشه‌کانی عهره‌ب ب‌کا و دژی دو‌ژنه‌کانیان بوه‌ستت! ئه‌گینا، له‌و ده‌زگه‌ نه‌ته‌وه‌یبیبه‌ی عهره‌ب‌دا چی ده‌کا!!؟ ئاخه‌ر، یه‌کێ له‌و شته‌ هه‌ره‌ گه‌رنگانه‌ی، نو‌ت‌ن‌ه‌ری ده‌وله‌ته‌ عهره‌بیبیه‌کان هه‌میشه‌، له‌ کۆبوونه‌وه‌مکانی « زانکۆ » دا با‌سیده‌که‌ن، ئه‌وه‌یه‌: یه‌که‌پارچه‌یی خاکی « عیراق » ب‌پارێزن و مافی کورد نه‌ده‌ن!

سه‌یر ئه‌وه‌یه‌، ده‌بی، شالیاری دهره‌وه‌ی « عیراق »، به‌ ناوی کام‌گه‌ل و ب‌ه‌سه‌ر ده‌وله‌ته‌وه‌، دا‌کۆکی له‌ گه‌لی « فه‌ستین » و دژایه‌تی ده‌وله‌تی « ئیسرائیل » ب‌کا!!؟ بۆچی ده‌بی، دژی له‌توبه‌تکردنی خاکی « سو‌دان » بوه‌ستت، له‌ کاتیدا، ئه‌و گرووپه‌ ئیستنیگانه‌ نایانه‌وئ، پیکه‌وه‌ ب‌ژین!!؟ ئایا، ئه‌و جو‌ره‌ کیشانه‌، چ پتوه‌ندی‌یه‌کیان، به‌ گه‌رفتی کورد‌ه‌وه‌ هه‌یه‌!!؟ بۆچی ده‌بی، هه‌قالی شالیار هه‌ول‌ب‌دا و ب‌کۆشی، پتوه‌ندی « دیپلۆماسیی، رامیاری، ئابووری، که‌لتووری ... »، ن‌ی‌وان ده‌وله‌تی داگیرکه‌ری « عیراق » و ده‌وله‌ته‌کانی عهره‌ب، ئیسلام و جیهان یت‌خاته‌وه‌ و کۆکیان‌کا، ئه‌وه‌ش، به‌ ئه‌رکی‌کی ب‌یروژی سه‌ر شانی « زانکۆ » و نه‌ت‌دا‌مه‌کانی دا‌بن‌رێ. به‌لام، هه‌ر هه‌مان ئه‌و ده‌زگه‌یه‌، پتوه‌ندی ن‌ی‌وان کورد و کورد، له‌ سه‌ر ئاستی نه‌ته‌وه‌یی ئالۆترت‌رکا!!؟ بۆ ده‌بی، دا‌کۆکی له‌ عهره‌ب‌یکه‌ی دو‌رگه‌ی « واق‌لواق » ب‌کا، به‌لام، بۆی نه‌بی، باسی گه‌رفته‌کانی کورد، له‌ نی‌وه‌ چوارچه‌یه‌ی هه‌ر سه‌ر ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌کانی « توورکیا، ئی‌ران و سووریا » ب‌کا!!؟ ئه‌وه‌ش، به‌ ده‌ست‌په‌ردان له‌ کاری ن‌ی‌وخۆی، ئه‌و ده‌وله‌تانه‌ دا‌بن‌رێ!

هه‌موومان دهرانین، تا ئیسته‌ش، ده‌وله‌تی «عیراق»، به ده‌وله‌تیکێ عهره‌بیی دانه‌ری، جا، گهر «زێباریی» کورده و عهره‌ب نییه، نوێنه‌ری کام ده‌وله‌ته‌؟! له «زانکو» دا چی ده‌کا؟! چونکه، ئهو دهن‌گه‌یه، دهن‌گه‌یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی عهره‌بیی رووت نه‌بی، هیچ شتیکی دیکه نییه! له‌به‌رئه‌وه، بو‌ی نییه، نوێنه‌ری ده‌وله‌تیکێ عهره‌بیی بی و له «زانکو» دا نوێنه‌رایه‌تی عه‌زه‌ب بکا!

گهر «عیراق»، ده‌وله‌تیکێ عهره‌بیش نییه، به‌شاکرا، له‌ده‌ستوردا تو‌ماری ده‌کن، ده‌وله‌تیکێ فره‌نه‌ته‌وه و نیشتمان، ئه‌وا، ئه‌و کاته ده‌بی، ده‌وله‌ته فره‌نه‌ته‌وه‌که له «زانکو» دا، نوێنه‌ری ههر دوو گه‌لی سه‌ره‌کی تی‌دای!

له‌به‌رئه‌وه، پێم وایه، شالیاری دهره‌وه‌ی ههریمی «عهره‌بستانی عیراق» ده‌بی، عهره‌بیی. نوێنه‌ری میریی ههریمی «کورده‌ستانی فیدرال» یش کورده‌یی، وه‌ک ئه‌ندامیکێ چاودێر، له «زانکو» دا به‌شداریبکا، ئاگای له‌هه‌موو ئه‌و کێشه و بریارانه‌ بی، که به‌شێوه‌یه‌کی گشتیی، پێوه‌ندیی به «عیراق» و به‌شێوه‌یه‌کی تایبه‌تیی، پێوه‌ندیی به «باشووری کورده‌ستان» وه‌هه‌یه. ههر وه‌ک چۆن، له‌م دواییانه‌دا، ههر دوو ده‌وله‌تی «تورکیا» و «ئێران»، داوایانکردوه، وه‌ک دوو ئه‌ندامی چاودێر، به‌شداریی له‌کو‌بوونه‌وه‌کانی «زانکو» دا بکه‌ن و داوایان نه‌کردوه، وه‌ک دوو ئه‌ندامی په‌سه‌ن وه‌رگیرین! ئه‌مه‌ بو‌؟ چونکه، دوو ده‌وله‌تی عهره‌بیی نین. به‌لام، له‌به‌رئه‌وه‌ی، له‌لایه‌که‌وه، به‌ دوو ده‌وله‌تی موسو‌لمان دانه‌ری. له‌لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، دوو ده‌وله‌تی دراوسێی عهره‌ب و له‌نیوچه‌ی خۆره‌لاتی نیوه‌ندا دهرین، تا له‌نزیکه‌وه، ئاگایان له‌گرفته‌کانی نیوچه‌که‌ بی، به‌شداریی له‌بریاردان و چاره‌سه‌رکردندا بکه‌ن، یارمه‌تی یه‌کدی بدن و کۆمه‌ک به‌یه‌کدی بکه‌ن، به‌تایبه‌تی، له‌کێشه‌ی کورده‌دا ده‌توانن، به‌ره‌یه‌کی دژ به‌کورد و مافه‌ په‌واکانی پێکبێنن! ئه‌گینا، گهر ههر به‌ته‌نیا، له‌به‌رئه‌وه‌ بو‌وایه، دوو ده‌وله‌تی موسو‌لمانن، ئه‌وا ده‌بو‌وایه، هه‌موو ده‌وله‌ته‌ موسو‌لمانه‌کانی دیکه‌ش، وه‌ک ئه‌ندام، له «زانکو» دا به‌شداریبیانتبکرایه!

بو‌یه، زۆر سه‌یرم لیدی، کاتێ، رۆژی «28. 06. 2004»، رێوش وێنی راگه‌یانندی میریی کاتی «عیراق» به‌رتوه‌جوو، هه‌نده‌ی دوکتۆر «رۆژ» وه‌ک «پیاوی ته‌نگانه و چاره‌سه‌ری گرفته‌سه‌خته‌کان» # بێشکه‌ش به‌خه‌لکی «عیراق» و جیهان کرا، هه‌نده، وه‌ک دووه‌مین جیگری سه‌رۆک کۆمار، بێشکه‌ش نه‌کرا و بایه‌خی پێ نه‌کرا!

سه‌یر نه‌وه‌یه، دوکتۆر «رۆژ»، تا سه‌رۆک شالیاران و په‌رله‌مانی «یارتیی» بوو، له‌کاتی جه‌نگی نیوچه‌دا، هیچ رۆلێکی گرتی، بو‌گه‌ل و نیشتمان‌که‌ی

خۆی نه دی، بۆ كێشهی كه له كهی خۆی، « پیاوی تهنگانه » نه بوو، چاره سه رێکی بنه بریی بۆ نه دۆزییه وه، به لكوو، ته نیا بۆ « پارت » كه كهی خۆی ده كوژا. ته نانه ت، به شداریی له جهنگه كه شدا كرد و برینداریش بوو! واته: « كوردایه تیی » نه ده كرد، به لكوو، « پارتایه تیی » ده كرد! « عێراقیی » یانه، ئه وه جگه له وهی، گوتهاری هیچ یه كێ، له وه به پرسه عه ره به « عێراقیی » یانه، به هیچ شتویه، باسی برایه تیی نتوان هه ر دوو گه لی عه ره ب و كوردی تیدا نه بوو. كه چیی، كاتێ دوكتۆر « رۆژ »، گوتهاره كهی خۆی پیتشه شكرد، ئه وه برایه تیییه میژوو یییه ده سكرده درۆژ نانه یی « بریتانیای گه و ره » ی بیر نه چوو!

هه روه ها ده بی، گه نه جێکی به توانا و لته اتووی وهك دوكتۆر « به ره هم »، له گه ل سه رۆك شالیارانیکی كو نه « به عسیی » و چه ندين شالیاری عه ره بی شو فینیسستی به خۆینی سه ری كورد تینوو، چی پێ بكری؟! ئایا، بۆچی وازه یینا و بۆچی گه رایه وه؟! تو بلێی، بێ پرسی « تاله بانیی » توانییتتی، وازه یینی و پاشان بگه ریتته وه؟! من پیم وایه، نه وازه یینانه كه ی و نه په سه ندردنی پۆسته كه شی، هیچ ده سه لاتێکی نوێی پێ نه به خشیوه. چونكه، جگه له وهی، عه ره به كان ده یانه وێ، له لایه كه وه، رۆله كانی گه لی كورد، بیر له سه ره به خۆیی ته وا و دامه زارندنی ده وه لاتێکی نه ته وه یی نه كاته وه. له لایه کی دیکه شه وه، ده وه له ته له گریژنه هه لوه شاهه كه ی خۆیان، به پسپۆر و پیاوه بایمه ته كانی كورد دروو سته كه نه وه! ئاخه، هه ر له سه ره تانی دامه زارندنی ده وه له تی « عێراق » شه وه، چون له كوردیان روانیوه، ئیسته شه، گه ر خراپتر نه بی، باشتتر نه بووه و هه رگیز باشتیش نابێ! چونكه، نه ئایینی ئیسلام، نه كه لته وری عه ره ب و نه بیرى شو فینیسستی عه ره بییش، ریتی ئه وه ده دن، كورد سه ره به خۆیی و وهك گه لانی دیکه ی جیهان، خاوه نی ده وه له تی ناسیۆنالی خۆی بێ! جا، مه گه ر یه كێ خۆی بخه له تینی، باوه ر به كو ماری هاو به شی نتوان دوو گه لی سه ره ده س و بنده س بكا! یا، به ته مای « عێراق » ی « هیوا و ناشتیی » بێ! چونكه، ئه زموونی پتر له « 1400 » سال به گشتیی و ئه م « 80 » ساله یی ده وه له تی « عێراق » به تایبه تیی، وهك مانگی چواره ی سه ر له ئیواره، به ئاسمانی ئه زموونی میژووی كورده وه ده ره وشیتته وه، كه سێكیش باوه ر ناكا، ئه وا رۆژگار، راستیی ئه م دید و بۆچوونانه ی بۆ ده سه لینی!

سه ره كه پتر له وه دایه، « وشیار زێباریی »، پتر شانازیی به وه ده كا، توانیوتی، « كه نه جوومه نی ئاساییش » قایلکا، تا، سه ره به خۆیی رامباریی و سگه ره یی، بۆ ده وه له تی « عێراق » بگه ریتته وه! له كاتێكا، به یه ك وشه شه،

نازی کورد و یاسی مافه کانی گه له گه ی خوی نه کردووه!!! باشه، ئەو کوردە
 هه لکه وتووێژیه، بۆ تا ئێستە، له بواری دیپلۆماسییدا، به و دلسۆزی و
 کولود له وه، کاری بۆ گێشه رهوا و بیرۆزمه که ی خوی نه کردووه!!! بۆ له کاتی
 جهنگی نێوخۆدا، هه و ئێکی کوردانه و مهردانهی نه داوه، ناوێکی
 ناشیخوارانه ی به ئاگری ئەو جهنگه چه په له دا بگردایه و بیگوراندایه ته وه!!!
 راسته، کورد گه له ی پیاوی گه وه و بلیمه تی تیدا هه لکه وتووێژیه، به لام، به
 داخێکی گه وه و گرانه وه، ته نیا هه به ناو، له سه ر کورد مالبوون، ئەگینا،
 گه ر واز له هه ست و سۆزی نه ته وه یی بێنن، خۆمان نه خه له تینن، له
 راستییدا هیچیان، نه راژهی نه ته وه و نیشتمانه که ی خویان کردووه، نه
 ناوێکیان له زمانی کوردیی دا وه ته وه و نه هیچیشیان، پێشکه ش به کورد
 کردووه! ناخر، ئێمه ی کورد، چه ندین پیاوی گه وه ی وهک: «سه لاحه دینی
 ئەیووویی، که ریم خانی زهند، ئیدریسی به دلیسی، مه لای خه تی، دینه وه ریی،
 ئامیدی، شاره زووری، سه هره وه ردیی، تاجئه لعافین، ئین خه له کان،
 ئەبولفیدا، ئیبنو حاجیب، ئیبنو سه لاح، هه ر سۆ ئین ئەسیره کان، محهمه د
 عه لی عه ونی، محهمه د عه بده، محهمه د عه بدولباست، عه بیاس محموود
 عه قاد، قاسم ئەمین، محموود ته یموور، ئەحمه د شه وقیی، چه میل سدقی
 زه هاویی، مه عرووف ره ساقی، بلند حه یدری ... » مان هه بووه، به شتویه،
 راژهی زمانی عه ربیی، نه ته وه ی عه رب و ئایینی ئیسلامیان کردووه، که م
 عه رب توانیویانه، به و شتویه، راژهی زمان و ئایینه که ی خویان بکن.

«118-74.1»

بۆیه، تا نه ته وه ی عه رب و ئایینی ئیسلام بمتن، شانازییان پتوه ده که ن!
 که چیی، رهنگه هیندیکیان، خۆشیان به کورد نه زانیی! چونکه، گوێیان له
 په نده کوردیییه که نه گرتوو، که ده لئ: «تا مال وه ستایی، مزگه وت حه رامه!»
 ده دیاره، ئەو که له پیاوه کوردانه ش، پشتیان له مالی کورد و پروویان له
 مزگه وتی عه رب کردووه، بۆیه، هیچیان بۆ کورد نه کردووه و عه ربه کانیش،
 هه ر به عه ربیان دا ده نین! ئەمه ته، یه کێکی وهک دوکتۆر «ته ها حوسین»،
 نووسه ر و زانای ناسراوی ئابینای «میسر» ده رباره ی راژمه رنی زمانی
 عه ربیی و نووسین به عه ربیی، هیچ نه سه له میوه ته وه، له یادی «ئین سینا»
 و له گو تارێکدا، نۆر به واشکاوویی گو تویه تی: «(ئهو عه لی سینا»، به
 عه ربیی نووسیویه تی و ئێمه، به عه ربی ده زانین. جا با «ئیرانی» یه کان،
 هه ر هاوارکن و بلین: له خۆمانه.) (6.2)»

* * *

تئیییی:

* سدیرونه دیه، « وشیار زتیاریی »، له کۆتیوننه و دی یانهی تابووری له « داقوس »، دهوله تهکانی جیهان و عهردیه کانیشی دلتیا کرده، که دلیان هیچ نهکا، « عتراق » ناسامهی نه ته و دی و خهسله ته عهردیه بیه کهی خزی له دهس نادا!»
رجل المهمات الصعبه.

سهه رچاوه :

1. حوسین محهمه د عهزیز، سهلیقهی زمانه رانیی و گرفتهکانی زمانی کوردیی، چایی 1، چایخانهی ههوان، سوله یانیی، 1999، ل 560.
2. دیوانی مهلای جزیری، تهران، 1361.

باوک

کاتی دواى راپهرين، بۆ يه که مين جار گه رامه وه بۆ « کوردستان »، بانک نه ما بوو. چونکه، نه وهى تتي دا بوو، هيزه چه کداره ئازا کانى « راورووت - RR »، کسکيان لى دا بوو. له بهر نه وه، هه روا به خوڤايى، ده رگه کهى کرابووه، هيج جوړه کارىکى ئالوگورى پارهى تيدا نه ده کرا و کارمه نده کانيشى، بى کار لى دانيشتبوون!

به لام، هيندى له خه لکى شاره که، له سه ر شه قامه کان وه ستابوون، يه کى به سته يه پارهى جوړا و جوړيان به ده سه وه بوو، رۆلى بانکى ده سگيريان ده بينى و پارهيان بۆ خه لک ده گۆرييه وه. نه وه بوو، منيش وه که نه وه موو کوردانهى، له هه نده رانه وه گه رابوونه وه، پيويستم به وه بوو، هيندى « دۆلار » به « دينار » بگۆرمه وه. بۆيه، له ناچاريدا، په نام بۆ بهر يه کى، له خاو من بانکه گه رۆکه کانى سه ر جا ده مکان برد!

هه ر هيندهى لايان نزيبوومه وه، چه ن که سى ده وره يان دام و هه ر يه کى کيان ده ويوست، لاي نه و بيگۆرمه وه. بۆيه، هه موويان هه ر يه ک جوړه پرسياريان ده کرد. منيش، رووى ده م له کوڤىکى لاو کرد و و گوتم: « دينار » به چه نده؟ گوتم: چ جوړه پاره يه ک پى هه يه؟

گوتم: « دۆلار ».

گوتم: چه ن « گه لا » ت هه يه؟

به راستى، تى نه گه يشتم، مه به ستى له ووشه ي « گه لا » چى بوو. بۆيه،

گوتم: « گه لا » ي چى؟

گوتم: يه ک « گه لا »، سه د « دۆلار ».

سه يرم ليه ات، بۆچى نه و پاره يه يان به « گه لا » چواندووه؟ تو بلتى، هه ر

له بهر نه وهى، رهنگى له رهنگى « گه لا » ده چى و هه ر دوو کيان سه وزن، بۆيه

وايان ناوانوه!

به راستى، خه لکى شارى « سوله يمانى »، خه لکىکى زين دوون و له نيوانى

شتدا، ده سىکى بالايان هه يه. هه لبه ته، گه ر زي ره ک و بليمه ت نه بوونايه، له گه ل

هه موو ره وشىکى نوڤى « کوردستان » و « عىراق » دا نه ده گونجان، به ده يان

نوکتەيان دروست نه ده کرد و قسه ي خوڤيان نه ده کرد! زۆر خيرا، ناوى نوڤى

و نه ينييان، له شته کان نه ده نا!

چهن سالنې دواى نهوه، سهردانتيكى ديكهې « كوردستان » م كرده وه. نه م جارهميان، بارى خه لكه كه و بازار، كه مې پيشكه وتو تر بوو، له گهل يه كه مين سالدا، جياوازيى زوربوو. بويه، له « گه لا » گه ور م تر داهاتبوو. به لام، نه م جارهميان، سهيرم لې نه هات، كاتې بيستم: خه لكه كه، « دهفتهر » يان داهيتاوه و هر « دهفتهر » تيكيش، ده هزار « 10.000 » دولاره!

ئيدى بهو شتويهه، ماويهكي زور، له نيوان سالانې « 1991 - 2003 » دا، نازناوى « دولار »، له نيوان « گه لا » - دهفتهر « دا وهستا، له وه پتر نه روئى و نه گورا! كه چيى، روژى « 2004. 07. 08 »، برادره ئى له « كوردستان » گه رابووه، به ريككهوت، چاوم پيى كهوت و پيكه وه وهستاين. هر ووا باسى بارى « كوردستان » و رهوشى خه لكه كه كسى بق ده كردم. منيش ورده ورده، پرسيارم لې ده كرد و نه ویش وه لاميدهدامه وه. له پر گوتى: پارمكه هينده زور بووه، وهك گه لاي دار رژاوه. به شتويهه، كار له وهدا نه ماوه. تهنانهت، خه لك ئيستته به « دهفتهر » قسه ناكهن، به لكوو، به « بلوك » ده ووين. گوتى: ده زانى، « بلوك » چييه!!!

هر چنده، نه زموننيكم په يداكردبوو، به « دهفتهر » كه شدا دهه مزانى، ناوى بري پارميه و تازه داهاتووه. به لام، نه له وه پيشتر بيستبووم، نه ده مزانى، چهن دهكا؟ له گهل نه وه شدا، يه كسه ر نهو دوو چينه بلوكه ي مالى باوكمم بيركه و ته وه، كه كاتې خوئى، ديوارى حه وشه كه مان نرمبوو، باوكم، هر ووا بيى وهستا و چيمه نتو، له سه ر يهك كه له كه ي كردن، تا، ديوارمكه كه مې بهر زبنيته وه، دراوسى و ريبوارمكان له كولانه وه، به ناسانى، نيو حه وشه و هه يوانه كه مان نه بينن! بويه گوتم: نه خير، نازانم، « بلوك » چييه و چنده!!!

گوتى: ئيستته، نه وه ته ي روژمى « به عس » روخواه، هاتوچو له نيوان شارمكاني « كوردستان » و « عيراق » دا زوربووه و ده رگه ي خري داخراوى، هيندي نيوچه ي پيشوروى نيوان هر دوو وولات، له سه ر گازى پشتته. بويه، خه لكى زور، هاتوچو دمكهن، بازرگانه كان له كرين و فروشتنيكى به رده وام دان، بازارمكان بوژاونه ته وه و پاره زوربووه. له بهر نه وه، خه لكه كه به « گه لا » و « دهفتهر » نادوين و فريا ناكهن، دولارمكان بيژرين، به لكوو، زاراويهكي نابوروى ديكه ي نوپيان داناوه، نه ویش « بلوك » و هر يهك « بلوك » ييش، به سه ده هزار « 100.000 » دولاره!

له راستيدا، زورم بي خوشبوو، « بلوك » له كه ره سه ي خانووه وه خوازراوه، سه ر كر دايه تى پارته كان ده يانه وي، بنچينه ي نابوروى « كوردستان » ي پي هه لچن و به هينزيكهن. به لام، نه م جارهميان، به لم و چيمه نتو نا، به لكوو، به دولارى « نه ميتريكايى » به هينزيمكهن!

ئاخر، چۆنم بى خۆش نەبى، چۆن خەنى نەبم، گەر ئابوورىيىناسانى سەر شەقامى شارەكانى «كوردستان»، زاراوھەكى نوپيان، بۆ «بۆرسە» بى «كوردستان» داھىنابى!!! چونكە، فاكترى ئابوورى، بە يەككى لە ھەرە فاكترەكانى پىشكەوتنى ھەموو كۆمەلگەيە دادەنرئ!

ئەورۆ «كوردستان»، پتووستىيەكى زۆرى، بە سەرمايە ھەيە، بۆي بچى، بەلام، لىنى دەر نەچى. واتە: ھەر لە «كوردستان» كۆپىتەو و چەقبەستى! بەلكوو، ئەمە خوايە، ھىندە پارە زۆرى، چى دىكەش، سەرانى «پارتىيى» و «يەكيتىيى»، لە سەر پارە، بەلامارى يەكدى نەدەن و كورپى كورد، بە خۆپراي بە كوشت نەدەن!

لترەدا، پرسىارچى سەرھەلەدا: ئايا، گەر رۆژبەرۆژ، پارە لە «كوردستان»، وەك «كەروپشك» زاوژىكا و لە زيادبووندا بى، دەبى، ئابوورىيىناسەكانى سەر شەقامەكان، لە دواى «بۆك»، چ جۆرە زاراوھەكى دىكەي ئابوورى، بۆ «مىليۆن، مىليار و بلىۆن» بدۆزىنەو!!! ديارە دەبى، لە «بۆك» گەلى كورەترى، ئەگىنا، نەكەس تىيدەمگا و نەدەسىشەدە!

بەلام، لە ھەمان كاتىشدا دەبى، ئەو بە باش بزائىن، ئەو پارە زۆرە، لە كۆپوھە ھاتوھە!!! كى بۆلۈكرىدۆتەو!!! بۆ چ مەبەستى زۆاندوويەتى!!! ئايا، تەنبا ھەر، بۆ بوزاندنەوھى ئابوورى «كوردستان»، يا، سەرانى پارەكانى بى دىنگ دەكەن!!! ئايا، بە پارە، پاداشتى بەشداربوونى كورد، لە پروسەي داگىركردى «عىراق» و زىگارکردى «باشورى كوردستان» دەدەنەو!!! ئايا، بەو پارە زۆرە، خەباتى كوردانەتى راستەقىيە و داواكارىي مافە رەواكان، لە بىر رۆلەكانى كورد دەبەنەو!!! بۆيە پتووستە، ھەموو دەرگەوتەيەكى نوپى، زۆر بە وردىي، لىنى بۆلۈرپتەو، لايەنە چاك و خراپەكانى دەستىشانكرى، لەگەل بەرزەوھىندىي نەتەوھىي كورددا بەراوردكرى، زيان و قازانجەكانى بزائىن، تەنبا ھەر ئەو كاتە، گەر لەبرى «بۆك»، چەندىن زاراوھى وەك «گابەرد» پىش داھىن، مەترسىي نابى!

چونكە، ھەر كاتى، لە ھەر وولاتىكدا، پارمەيەكى زۆر پزا، بى ئەوھى، رۆلەكانى گەل، پتوھى ماندووبووين، بە عارمقى نىوچەوانى خۇيان پەيدايانكرى، واتە: بە خۆپرايى دەسيانكەوتى، ئەوا، جگە لەوھى، بايەخى ئەو پارمە نازان، گەلئىكى لاوان، بى ويست و تواناي نەتەوھىي و راميارىي درووستدەمگا، گەلى

درووستدەبى، تەنبا دەخوا و دەنۆي، بى ئەوھى، بەرھەمىكى ئەوتۆي ھەبى! ھەلبەتە، ھىچ كەسىكى ژىر، حەز ناك، رۆلەكانى گەلەكەي، بە ھەژارپىي و كەساسىي بژىن، بۆ دۆلارچى، وەك فېشەكەشىتە، بە ھەوادا بچن، بەلام،

باشتر وايه، ئو پارميه، به رهنجی شانی خوځيان پهيدا کهن، نهک فېتری پارميهکی زوړی خوځايی بگرېتن، به راست و چهپدا، خهرجيکهن و پي نهزانن! ناخر، کاتي سهراچاوهی ئو پارميه وشکيکرد، روځلهکانی ئو گهله تهمه له مشه خوځه ناتوانن، پاره پهيدا کهن و خوځيان بڙيتن، ومک ئو ژيانهی، له سهری راهاتوون. بويه، پهنا بؤ بهر هموو شتيکی خراب دهبن، تا پاره بهدهسيټن! دياره، سهرانی کورد و لټپرسراواتی «ئهميریکا»، له قازانجيان دايه، بهو شيوهيه، پاره له نيوريزهکانی گهلا بلاوکه نهوه. چونکه دهيانهوي، روځلهکانی گهل، ههست به هيچ نهکهن، هر ومک ناژهل بلهوهريتن، له تهر بخوون و له وشک لټی بنوون، ئاگايان له هيچ جوځه شتي نهبي، خهريکی پاره و رابواردن بن، خوځيان به داوتنپيسي و خوار دنهوهوه خهريکهن، تا، شيچ جوځه ههله، تاوان و ناپاکييهکانيان نهبيتن، يا، چاوپوشيبیان لټي بکهن، ههست به لاوازی کسيتی، برياری خراب و ههلوټسته چهوتهکانيان نهکهن. بويه دهبيتن، زوړ به ئاشکرا، هموو جوځه کارتي خراب، له نيوريزهکانی کؤمه لدا بلاويوتهوه، کسيش نييه، سنوورې بؤ ئو کارانه دانې و قهدهغهيان کا، به ناوی ديموکراسی و نازادی تاک و کومه لهوه، گهلی تاوانی گهوره دکري، که له گهل کهلتووری نهتهوهی و ناييني کوردا ناکومجتن! نهمش خوځی له خویدا، به گه ورهترين ناپاکيی سهرانی کورد دادهنري!

* * *

فلسه فهی

برایه تی

و

دۆزه خی ژێرده سیی!

له م گوتاره درتزه دا، مه ولده دم، هیندی له گوته و کرده مه کانی، سه رانی پارته کانی « باشووری کوردستان »، لێ پرسراوانی پارت و دهسه لاتدارانی دهوله تی داگیرکهری « عێراق »، له شیوه ی چهن بابته کی یجوو کچووگی به راوردکاریدا، به نمونه بینه مه وه، تا له لایه که وه، هه چمان بیه نه چینه وه. له لایه کی دیکه شه وه، هه م بزانه ن، ئایا، سه رکرده کانی کورد، له ئاستی لێ پرسینه وه ی میژوو یی و ئه رکه کانی سه ر شانی خۆیان دان؟! هه م له خۆشمان بیه سته ن: ئاخۆ، له دیومه خانی ئه وه سه له لاتداره نوێتانه ی عه ره بی « عێراق » دا، چ باسه؟!!

عەرب و حوشتەر:

جاران، عەربە دەشتەکیی و خێلەکییەکانی « عێراق »، لە ئاوبی ئاویی و قاتوقیری، لە کەژێ هاریندا، مەرۆمالات و حوشتەرمانیان، پێش خۆیان دەدا و دەهاتن بۆ « کوردستان » دەیانلەوه‌راندن. کورده ساویلکه گوندییەکانیش، پێزێکی زۆریان لێ دەگرتن و میواندارییەکی باشیان دەکردن. تەنانەت، حوشتەرەکانیان، بە مەری پەيامبەر دەزانی، پشقلەکانیان کۆدەکردەوه و دەیانگوت: پێرۆزه! بەلام، دواي ئەوهی، دەسه‌لاتداری عەرب، چاوی غەدر و پیسیان، لە بەهەشتی « کوردستان » هه‌که‌مان بێ، وردەوردە، هێندێ گوندیان داگیرکرد، کوردیان لە ژێد و نیشتمانەکی خۆی هه‌لکەند و عەربی چاوبرسییان، لە جێیان نیشتەجێکرد، هێندێ لە نێوچە جیا جیاکانی نیشتمانەکه‌مانیان کیمیابارانکرد، سەر و مایان ئەنفا‌ل‌کردین، بە هه‌زاران کوری کوردیان کوشت، دەسیان بۆ ئابرووی ژنان و کیزانی کورد درێژکرد، دەتێم: دواي هه‌شتا سا‌ل خاک داگیرکردن و چه‌وساندنه‌وهی کورد، ئێسته، گەر پۆله‌کانی گه‌لی کورد، که‌می ژیرین، که‌می هوشیاری نه‌ته‌وهی و رامیارییان به‌هێزێ، نه‌ک هه‌ر نایه‌ن، جاریکی دیکه، عەرب و حوشتەر، پێ له‌خاکی « کوردستان » بنێن، به‌لکوو، گەر پەيامبەرکه‌ خۆشی زیندوو بیت‌ه‌وه و حوشتەرەکانی بۆ له‌وه‌راندن، پێش خۆی بدا، هه‌ق وایه، ناره‌زایی خۆیان ده‌برن، پێیان لێ بگرن و نه‌یه‌ن، بێن!

بەلام، سەیر ئەوه‌یه، یه‌کیکی وه‌ک « مەسه‌وود بارزانی »، که لافی سه‌رۆکی گه‌لی کورد لێدەدا، به‌هیچ شێوه‌یه، که‌لکی له‌ پووداوه‌کانی میژوو وه‌ر نه‌گرتوه و له‌وه‌ش ناچێ، لێی وه‌رگرێ! چونکه، گەر وا نییه، بۆچی چەن سالی له‌مه‌وه‌ر، له‌و بێ بارانی و بێ ئاوییەدا، له‌و قاتوقیری و بێ کارییەدا، پێی به‌ ئاژه‌لدارەکانی عەرب دا، له‌ سه‌ر حسیبی زه‌وی، ئاو، گیای ته‌ر و پووشی وشکی جووتیاری کورد، مەر و مالاته‌کانیان، له‌ « کوردستان » به‌وه‌رێن؟! تۆ بستی، ئەمه‌ تەنیا هەر بۆ ئەوه‌ بووی، عەربەکان لێی رازیین؟! ئەوه‌ له‌ کاتی‌دا، بێ ئاویی، تەنگی به‌ کورد خۆی هه‌لچنێبوو، هەر له‌و کاتانه‌شدا، مووچه‌ی چەن مانگیکی ده‌سوپیوه‌نده‌کی خۆی نه‌دابوو!!!

خووی شیرینی:

هەر له‌ کۆتەوه، زۆربه‌ی هه‌ره‌ زۆری، تیره و هۆزه‌کانی عەرب، له‌ بواری کۆمه‌لایه‌تییدا دواکه‌وتووین. چونکه، کیزۆله‌ی ساوايان زینده‌به‌چالده‌کرد، ده‌سیان بۆ ئابرووی کچ، خوشک، پوور و که‌سه‌کانی خۆیان درێژده‌کرد. له‌و

باره‌یه‌ش‌ه‌وه، چه‌ندین ئایه‌ت له‌ قورئاندا هه‌یه، ئاموژگاریی‌یا‌نده‌کا و سنووریکی بۆ ئه‌و کارانه‌ داناوه، تا وازی لێ بیتن.

هه‌روه‌ها، له‌ بواری هه‌تمنی و ئاسایه‌ش‌یشدا، ئه‌وه‌ته‌ی رۆله‌کانی نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌ب هه‌ن، جگه‌ له‌ په‌لاماردان، تالانکردن، کاولکردن، کوشتن و برین، هه‌یج جۆره‌ هونه‌ریکی دیکه‌یان نه‌زانیه‌وه. بۆیه، خوای گه‌وره، له‌ قورئانی پیرۆزدا، زۆر به‌ راشکاویی فه‌رموویه‌تی: « انا انزلنا قرانا عربیا لعلمکم تعقلون ». به‌لام ئه‌وان، هه‌ر له‌ سه‌ر قه‌لاچۆکردنی خه‌لکی بێ تاوان و نه‌یارانی خوێان، به‌رده‌وامبوون، له‌ جه‌نگ و داگیرکردنی خاکی گه‌لانی جیا‌جیای جیهان، کۆلیان نه‌داوه. بۆیه، له‌ نیوه‌دوورگه‌ی عه‌ره‌به‌وه، به‌ هه‌موو جیهاندا بلا‌بووونه‌ته‌وه و ئه‌ورۆ، پانتایی ئه‌زخاکه‌ی له‌ سه‌ری ده‌ژین، نزیکه‌ی ده‌ میلیۆن کیلۆمه‌تری چوارگۆشه‌ ده‌بی!

له‌به‌رئه‌وه، سه‌یرم لێدێ، هه‌ندێ له‌م عه‌ره‌بان‌ه‌ی ئه‌ورۆ، به‌ تیرۆریست و هه‌ندێکی دیکه‌شیان، به‌ مرۆپه‌روهر ناوده‌برێن. چونکه، گه‌ر هه‌لیان بۆ سه‌ر هه‌خسێ، زۆربه‌ی هه‌ره‌ زۆریان، وه‌ک یه‌ک بیرده‌که‌نه‌وه، ئه‌وه‌ی به‌ دوژمنی خوێانی بزاتن، قه‌لاچۆده‌که‌ن! ئه‌م کاره‌ دیندانا‌نه‌یه‌ی، ئه‌ورۆ عه‌ره‌به‌کان، به‌ ناوی ئایینی ئیسلامه‌وه، له‌ هه‌موو جیهاندا ده‌یکه‌ن، شتیکی نوێ نییه، به‌لگوه، به‌ شیروه‌هه‌ خواردوویانه، هه‌ر گه‌لێکیش، « خوویه‌کی گرت به‌ شیریی، وازی لێ ناهێتی به‌ پیری!»

ئاخر، « سه‌ددام حوسین »، گروپه‌ ئیتنیه‌که‌کانی « کورد، توورکمان، ئاسووری، ئه‌رمه‌ن و کلدان »، گروپه‌ ئایینی و ئایینزاییه‌کانی « جوو، فه‌له، صابئه، یه‌زدیی و کاکه‌یی » له‌ نێوده‌برد. ئه‌ورۆش، ئیسلامی پامیاری له‌ « عێراق »، نه‌ک هه‌ر هه‌مان کاری ئه‌وته‌واوده‌که‌ن، به‌لگوه، گه‌لێ کاری دیکه‌ی، له‌وه‌ی ئه‌وه‌یش خراپتر ده‌که‌ن! چونکه، به‌وه‌شه‌وه‌ نه‌هه‌ستاون، هه‌ره‌شه‌ی مه‌رگ، له‌و گروپانه‌ بکه‌ن، به‌لگوه، به‌ دیمیان که‌سیان له‌ « کورد، عه‌ره‌ب و بیانیی » سه‌ربریوه‌ و له‌ سه‌ر شه‌قامی شاره‌کان، جه‌سته‌کانیان فرێداون!

ئه‌وان ده‌یان‌ه‌وێ، گروپه‌ ئیتنیه‌که‌کانی « عێراق »، به‌ زۆر بکه‌ن به‌ عه‌ره‌ب، گروپه‌ ئایینییه‌کانیش، به‌ هه‌ره‌شه‌ بترسێن، تا موسوڵمانه‌ن. بۆیه، که‌نیه‌سه‌کان ده‌ته‌قیژنه‌وه و له‌ سه‌ر ده‌رگه‌ی ماڵ و که‌نیه‌سه‌ی « فه‌له‌ » کان ده‌نووسن: « موسوڵمانه‌به، تا بێوه‌ی بی! » ئه‌م دروشمه‌ش، په‌یامبه‌ری ئیسلام دایناوه. چونکه‌ کاتی خوێ، نامه‌یه‌کی بۆ « موزیر بن ساوا ئه‌لعه‌بدی » شای « به‌حه‌رین » نارده‌وه‌ و نووسیویتی: « ئیسه‌لم، ته‌سه‌لم ». ئه‌ورۆش، ئه‌و

گروپه ئیسلامییانه، جارێکی دیکه و به هه‌مان شیوه ده‌یانه‌وه‌ی، په‌وره‌وه‌ی میژوو، په‌ره‌و داوه‌ بگێرنه‌وه‌!

جگه‌ له‌ ئه‌مانه‌ش، له‌ ده‌وله‌تێکی دواکه‌وتوو‌ی هه‌ژاری له‌ برسامردوو‌ی وه‌ک: « سو‌دان »، گروپه‌ چه‌کداره‌کانی وێکخراوی په‌گه‌زه‌رستی « جه‌نجه‌وید »، دانیه‌شتوو‌انی هه‌ریمی « دارفوور » قه‌رده‌که‌ن، هه‌ر له‌ به‌رته‌وه‌ی، ئایینیان جیاپه‌! بۆیه، تا ئێسته، به‌ هه‌زاران که‌سیان لێ کوشتوون، پتر له‌ یه‌ک میلیۆنیان لێ ده‌ربه‌ده‌رکردوون، ما‌ل و کاری خۆیان پێ جیه‌ه‌شتوون، له‌ ترسی مه‌رگ رایانکردوه‌ و له‌ ژێر چا‌ردا ده‌ژین. که‌چی، لێپرسراوانی میریی « سو‌دان »یش، پتر هانیا‌نده‌ده‌ن، یارمه‌تی‌یانه‌ده‌ن، تا، له‌ سه‌ر کاره‌ درنده‌مه‌کانیان خراپترین و پتر به‌رده‌وامین. له‌ هه‌مان کاتیشدا، نکوولی له‌ جینۆسایدی ئه‌و گروپه‌ ئیتنیکه‌ ده‌که‌ن!

سه‌رکرده‌ی پارته‌کانی باشوور:

ئاخر، سه‌رکرده‌ی کام گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ی بنده‌سی، خاک داگیر و داپه‌شکراوی ئه‌م جیهانه، هه‌نده‌ ده‌س و دل فراوانیوون، له‌ پیناوی دیمۆکراسیی بۆ ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌رمه‌که‌ی خۆیان، له‌ پیناوی مافێکی نیوه‌ناچل بۆ که‌له‌کانی خۆیان، ماوه‌ی هه‌شتا دانه‌ سا‌لی په‌یه‌ق، پۆله‌ دلسۆز و ئازا‌کانی که‌له‌کانی خۆیان، به‌ خۆرای به‌کوشتدای و هه‌یج ئه‌نجام‌یکیشی نه‌بووی!!

ئاخر، سه‌رکرده‌ی کام گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ی بنده‌سی ئه‌م جیهانه، پێ بۆنه‌ و به‌ بۆنه، پۆزانه، گو‌تاری پێ سه‌روه‌ریان داوه، ئاوێکی فینکیان، به‌ دل و ده‌روونی، سه‌رانی ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌رمه‌کانیاندا کردوه‌ و گو‌توو‌یانه: ئێمه،

دژی جیاپه‌وه‌نه‌وه‌مین، هه‌رگیز، هه‌ول بۆ سه‌ربه‌خۆیی خۆمان ناده‌ین، ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌ییمان ناوی، به‌لکوو، تا ما‌وس، هه‌ر به‌ تۆکه‌ری ده‌ژین، بێر له‌ هه‌یج شتیکی دیکه‌ ناکه‌نه‌وه، ته‌نها هه‌ر، له‌ جوارچه‌وه‌ی ده‌وله‌ته‌ بۆلیسی و دیکه‌تۆزییبه‌کانتاندا، فشه‌مافیکمان بده‌نی، هه‌یجی دیکه‌مان ناوی!!

ئه‌م تراژیدی که‌وره‌یه، مه‌گه‌ر هه‌ر له‌ کورد قه‌وما‌ی! ئه‌م کالته‌جارییبه‌ پێ و پته‌یه، مه‌گه‌ر هه‌ر له‌ سه‌رکرده‌کانی کورد روویدای! چونکه، ئه‌وه‌ته‌ی هه‌ر، جگه‌ له‌ فشه‌مافیکێ ناتیوه‌ندی، داوای هه‌یج چۆره‌ مافێکی سه‌رمکی و گرنگیان، بۆ که‌له‌که‌ی خۆیان نه‌کردوه‌! نه‌یانویستوه‌ و نایانه‌وه‌ی، گرفتێ کورد، به‌ شیومه‌کی بته‌بیری چاره‌سه‌رکه‌ن. کوردیان به‌ تۆکه‌ر و برا کچه‌ک، عه‌رمی‌شیان به‌ ئاغا و برا که‌وره‌ داناوه. که‌چی، له‌ ئاستی په‌کدیشدا، دوژمنی باوه‌کوشته‌ی په‌کدی بوون!

ئەو سەرکردانە، لە کاتێکدا، بە دەیان ھەلی مێژووییەکان بۆ ھەلکەوتوو، لەکیس خۆیان و گەلەکیان داو، ئەو مافە پەروا و پیرۆزانەیان، بە گەلەکی خۆیان پەروا نەبێنوو و هیچ ھەنگاوێکی راستەقینەیان بۆ نەناو. کەچی، مافی سەرەخۆیی تەواو و دامەزراندنی دەولەتی نەتەوەییان، بە گەلانی دوور و نزیک پەروا بێنوو، بە دڵ و بە گیانی، پشتگیری خۆیانمان بۆ دەریبون!

ناخر، سەرانی داگیرکەری دەولەتی «عێراق»یش، مینتالیتی سەرانی کوردیان باش ناسیو، زانیوانە، لە چ قورئێ دروستکراون، بای چەندن و چیان دەوێ. بۆیە، گەر لە بەرژەوندیاندا بوو، قشە مافێکیان داو، ھەر وەک چۆن، مروفی لە ترساندا، پارچە نانێ، بۆ سەگێکی ھار ھەلەدا، تا ھێوریکاتەو!

ھەلی مێژوویی و ھاوێیەمانتیی:

سەرکردایەتی ھەموو گەل و نەتەوێکی بێدەست بە گشتیی، گەر باری جوگرافیایی و جیۆپۆلیتیکی وولاتەکیان، یارمەتیی نەدەن، تا، خەوێ نەتەوێ و ئامانجە رامیارییەکانی گەلەکیان بەدیپێن، گەر دۆستی راستەقینە ستراتژییەکان نەبوو، گەر دۆژمنە داگیرکەرەکانیان، لە ھەموو پەرووێ کەو، لە خۆیان بە تواتار بوون، ئەو، زۆر بە بێ ئارامیی و بە پەرۆشەو، چاوەڕێ ھەلێکی مێژوویی لەباریان کردوو، تا، ھەموو داواکارییەکانی خۆیان، بە سەر دۆژمنەکانیاندا بسەپێن، بەرنامە رامیارییەکانی خۆیان جێبەجێکەن و مافە پەرواکیان گەلەکیان دا بینکەن.

کەچی، سەرانی کورد نەیان توانیو، وەک پێویست، کەلێ لە باری جیۆپۆلیتیکی «کوردستان» وەرگرن، دۆست و دۆژمنی راستەقینە گەلەکیان، بە تەواویی و دروستیی دەسێشانکەن. گەلێ ھەلی مێژووییەکان بۆ ھەلکەوتوو، بەلام، کەلێکیان لێ وەر نەگرتوو و ھەمیشەش، بە پێچەوانە ئێم یاسا رامیارییەو کاریان کردوو. ھەرگیز، بیریان لەو نەکردو، گەر یارمەتیی لایەنی بێدەن، پێشکەیی، مەرجەکانی خۆیانمان بە سەردا بسەپێن.

ناخر، ئەو پۆ سەرانی کورد دەبێ، کللەیی چی لە دەولەتیکی زلھیزی وەک: «ئەمێریکا» بکەن و بلێن: مافەکانی گەلێ کورد لە «باشووری کوردستان»، لە دەزگە ئێنجوو مەنی ئاساییشی «UN» دا یاس نەکراو؟!! یا، یاسای کاتی دەولەتی «عێراق»، لە بیریاری «1546» دا نەھا توو؟!! ئایا ئێوان، پێش ئەوێ جەنگی ئێوان «ئەمێریکا» و «عێراق» دەسپێکا، پێش ئەوێ،

پیشمه‌رگه‌ی کورد، شانبه‌شانی سوپای هیزمه‌کانی هاوپه‌یمان، دژی له‌شکری «عیراق» بجه‌نگی، هیچ جوژه‌ر پتککه‌وتننامه‌یه‌کیان له‌نیواندا هه‌بووه؟! ئایا «ئه‌میریکا»، هیچ جوژه‌ر به‌لینتیکی به «بارزانیی» و «تاله‌یانیی» داوه، ته‌نانه‌ت، مافی «فیدرالیی» ش به کورد بدهن؟! ئیدی ده‌بی، گلله‌یی چی له‌ده‌وله‌تییکی سه‌رمایه‌داری داگیرکهری چاوچنۆکی وهک «ئه‌میریکا» و هاوپه‌شه‌کانی دیکه‌ی بکه‌ین؟! که‌ی ئه‌وه هاوپه‌یمان‌تییی ده‌گه‌یه‌نی، گهر ته‌نیا له‌یه‌ک لاوه، ده‌مۆلی بۆ بکوترئ؟! جا گهر هاوپه‌یمان بوونایه، هه‌لبه‌ته، ئیسته له‌و کێکه‌گه‌وره‌یه‌ی «عیراق»، پارچه‌یه‌کی پچکۆلانه‌ش، به‌ر سه‌رانی «پارتیی» و «یه‌کی‌تیی» ده‌که‌وت، وهک به‌ر هاوپه‌یمان‌ه‌کانی دیکه‌یان که‌وتوو! ئه‌مه ته‌نیا هه‌ر، خۆخه‌له‌تاندن و کورد چه‌واشه‌کردن نه‌بی، هیچی دیکه‌ نیبه‌ به‌ راستیی، کورد یاسای رامیار، بلیمه‌ت، زرنک، وریا و دیپلوما‌سیی، زۆر که‌م تێدا هه‌لکه‌وتوو، یا، هه‌ر تێیدا نیبه، بۆیه، رۆژمان به‌م رۆژه‌ره‌شه‌ گه‌یشتوو!

قومار و نوێژ:

سه‌یر ئه‌وه‌یه، سه‌رانی داگیرکهری ده‌وله‌تی «عیراق»، به‌هه‌موو پارت و پێنازه‌ جیا‌جیا‌کانیان‌ه‌وه «ئیسلامیی و سیکولار»، له‌گه‌ل «بارزانیی» و «تاله‌یانیی» دا، له‌سه‌ر ئایینده‌ی کورد و چارهنووسی «کوردستان»، قومار ده‌که‌ن! له‌به‌رئه‌وه، فیلکردن، هه‌لخه‌له‌تاندن، درۆکردن و په‌شیمانبوونه‌وه له‌به‌لینه‌کانیان، به‌شتیکی ره‌وا ده‌زانن! که‌چی، سه‌رکردایه‌تی ئه‌و دوو پارت، هێنده‌ ساکار و ساویلکه‌ن، له‌به‌ری قوماریان له‌گه‌ل بکه‌ن، نوێژیان له‌گه‌ل ده‌که‌ن! بۆیه، تا ئیسته نه‌یان‌توانیوه، مافه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی کورد به‌دیبتن. به‌لکوو، به‌دڵپاکیی و ساویلکه‌یی خۆیان، گه‌لێ شتی کرنگی‌شیان، له‌ده‌سداوه! هه‌ر زۆر دوور نه‌رۆین، یاسایه‌کی شه‌په‌له‌یندراوی، وهک یاسای کاتیی به‌ر‌تۆمه‌ردنی ده‌وله‌تی داگیرکهری «عیراق» یان واژوو‌کردوو، که‌ هێندێ خالی، جگه‌ له‌ دوژمنایه‌تیبکردنی گه‌لی کورد، هیچی دیکه‌ ناگه‌یه‌نی! ئه‌ورۆش، دۆشدا‌مون و زۆر به‌که‌ساسیییه‌وه، له‌به‌رده‌م باره‌گه‌ی پارت و ده‌وله‌تی داگیرکهری «عیراق» دا وه‌ستا‌ون و ده‌پارتنه‌وه، تا، هێندێ مافی نه‌ته‌وه‌یی و دیمۆکراسیییان بده‌نی! یا، نامه‌ بۆ سه‌رۆک «بوش» ده‌نووسن، تا، گهر مافه‌کانیان له‌عه‌رمب بۆ وه‌ر ناگرن، هێندێ پارهیان بده‌نی، بۆ ئه‌وه‌ی، رۆلگه‌کانی گه‌لی کوردی، یی بی‌دمنگه‌ن. بۆیه، وهک ده‌لێن: یاره‌ له‌ «کوردستان»، وهک گه‌لای دار رۆاوه! «دۆلار» یی «ئه‌میریکیی» ش، هه‌ر

پوڙهي، نازناوتيكي نوي وهردهگري، سه رهتا، « گه لا » بوو، دوايسي گوزا به
« دهفتهر »، له م دواييپانه شدا، به رزبووه و پلهي « بلوک سي وهرگرت!

برايه تبي و دوژمنايه تبي:

ئوهي له نيو گه لاني بندهسي جيهاندا باو بووه و باوه، هر گه لي يا دهوله تي،
خاكي گه ليكي ديكي داگيركردبي، به داگيركهر ناسراوه، له نيو دهزگه نيو
دهوله تي و گه له كاني جيهانيشدا، هر به داگيركهر ناوبراوه. كه چيي،
ئوه ته ي خاكي « كوردستان »، له لايه ن هر سي ته ته وهي « توروك، فارس و
عرب » هه داگيركراوه، مه گه ر، دوسته كاني كورد خويان، ئه و راستيبيهيان،
به ئاشكرا دركاندبي. ئه گينا، ئه وه ته ي سهراني كورد و پارته كاني « باشوري
كوردستان » هه ن، له قوتابخانه ي كوردايه تبي و تيكوشاندا، وهك
ماموستايه كي چه واشه كار، هر وانه ي براي ته دروزنانه، كومان و نيشتماني
هاويه شي كورد و عربهيان، قيري پوله كاني كورد كردوه. به دروي براي ته تبي
و به ناوي ئاييني هاويه شه وه، هه ليا ن خه له تاندوون!

باشه، وا پتر له هه شتا سال، به سهر داگيركردني « باشوري كوردستان » دا
تتپه ري، له م ماوه دوورودر تزه دا، پوژي نه بوو، پوله كاني گه لي كورد، پر به
سيه كاني خويان، شنه باي ئازادبي و سهر به خوييان هه لمزبي، جگه له
چه و ساندنوه و كوشتنوپرينيش، هيچ خير و خوشيبيهيان، نه له سهراني
دهوله تي داگيركهر ي « عيراق » و نه له پوله كاني گه لي عرب ديوه. جا، گه ر
ئهم تراژيديا گه وره نه ته وه يبيهي، نيوان ئهم دوو گه له سهردهس و بندهسه ي،
نيو دهوله تي داگيركهر ي « عيراق »، براي ته ناوبئ، دهبي، دوژمنايه تبي چون
بي؟! گه ر، ئهم هه موو جهنگانه ي، تا ئسته، له نيوان سهراني عرب و
كورددا روويانداوه، جهنگي نيوان عرب و كورد نه بووي، تو بلتي، جهنگي
نيوان كرتكاري كورد و بوژووي عرب، يا، جهنگي نيوان جووتباري كورد و
دهره بگي عرب بووي، وا تا ئسته، كه س نهيزانيوه! جا گه ر جهنگه كه، له
نيوان هر دوو گه لي داگيركهر و داگيركراودا نه بووي، كه واته، هه موو ئه و
جهنگانه ي، له ماوه ي يهك سه ده دا، له « باشوري كوردستان » روويانداوه،
چهن جهنگي نه بوون، له نيوان كورد و ميريبه يهك له دوا يه كه كاني دهوله تي
« عيراق » شدا رووياندا بي! به لكوو، له سالاني بيست و سيه كاني سه ده ي
پيشوودا، ته نيا هر، جهنگي نيوان خودي « شيخ محمودي حفيد » و شا
« فهيسه ل » بووه! له سالاني سي و چله كاندا، جهنگي نيوان سهركردمه كاني
شيخاني « بارزان » و خودي شا « فهيسه ل » بووه! له سهره تاي شهسته كان

تا نێوهراستی سالی ههفتا، جهنگی نێوان « پارتیی » و سیستیمی کۆماریی سهردهمی « عهبدولکهزیم قاسم، عهبدولسهلام عارف، عهبدولرحمان عارف، ئهحمده حهسهن بهکر و سههدام حوسین » بووه! یا، ئهم شوێرشهیی دواهی ههفتاکانی سههدای پێشوو « 1976 - 1991 » جهنگی نێوان پارتهکانی « کوردستان » و رێژیمی داگیرکهری « بهعس » بووه! چونکه، له لایهکهوه، گهر گهلی عهرهبی لێ دوورخهینهوه، رۆلهکانی گهلی کورد، تهنیا ههر، له گههله دهستهیهکه له عهرهبی « عێراق » جهنگابن، ئیدی، بۆچی دهبی، ههموو کوردی تێوهگلێنن و بلێن: ئهوه دهسهلاتدارانه، دژی گهلی کورد بوون؟! له ههمان کاتیشدا نابێ، بلێن: جهنگی ههموو گهلی کورد بووه، یا عهرهبهکانیش ویستبێتیان، گهلی کورد له نێو بهرن، به لکوو دهبی، بلێن: جهنگی نێوان دهستهیهکه له ههر دوو گهلی سهردهس و بندهس بووه!!

له لایهکی دیکه شهوه، گهر سههرانی کورد، به جهنگی نێوان عهرهب و کوردیان نهزانیهوه، ئهوا، ههموو میریی و پارتهکانی عهرهبی « عێراق »، ههر بهو چاره تهماشایان کردووه! تهنا نهت، عهرهبی دهولهتهکانی دیکهش، ههر دژی کورد بوون و به شیوهیهی له شیوهکان، یارمهتییهی دهولهتی « عێراق » یان داوه! بهلام، ههله بهته له بهرژهوهندیی کورددا نهبووه و نییه، ههموو نهتهوهی عهرهب، به دوژمنی خۆی دابنێ و نابێ، بهو شیوهیهی لێی بدوێ، یا تیرروانینه کهش پاستبێ. چونکه، ئێمه دهمانهوی، رێژهی دوژمنهکانمان که مترکهینهوه و رێژهی دوژمنهکانیشمان، له سههر حسییی دوژمنهکانمان پترکهین!

بیراریکی گرنگ:

رۆژی « 16. 04. 2003 »، نوێنهری دهسهلاتی داگیرکهری « ئهمێریکا » له « عێراق »، مپستهر « پۆل برێمەر »، بیراریکی میژووویی دهکرد. بیرارمهکه، دهیارهیی له رهگورپیشه هه لکێشانی پارتی « بهعس » ی قاشیی بوو. له بهرتهوه، « دهزگهی نیشتمانیی به بهرکردنی بهعس » یان دامهزاند. * ئهوه بیرارهش، له چوارچێوهی « یاسای کاتیی بهرتهوه بردنی دهولهت » دا، له برهگی « ئهلف » ی خالی « 49 » دا چێگیرکرا!

کهچی، ئێسته خهریکه، لێی پهشیماندهبتهوه و دهیانهوی، ئهوه بیراره پشتگوێخهن، وردهبرده، کاندیرهکانی « بهعس »، له دهزگهکانی دهولهتدا دامهزێننهوه. ههر ئهوه عهرهبانهی، ئهوه بیرارهشیان واژووکردبوو، لێی پهشیمانبوونهوه. چونکه، له لایهکهوه، هیتندی له عهرهبانه، باوهریکی زۆر و * الهیته الوطنیه لاجتتات البعث.

ته‌اوایان، به‌و کارانه هه‌به، که رژیمی « به‌عس » و سه‌رۆک « سه‌ددام »، دژی گه‌لانی « عێراق » به‌گشتیی و گه‌لی کورد به‌تایبه‌تیی ئه‌نجامیانداوه. له‌ لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، بیانوی بۆ دێننه‌وه، گوایه: ئه‌و بریارانه، هه‌م وا به‌ ئاسانی ناسپێنه‌وه. هه‌م ناشتوانن، بێر و هۆشی پۆله‌کانی عه‌ره‌ب، به‌ هه‌له‌په‌له‌ بگۆرن! جگه‌ له‌وه‌ی، هه‌موو ئه‌و کاره‌ په‌گه‌زه‌یه‌رست و فاشستانانه‌یه‌ی « سه‌ددام » ئه‌نجامیداوه، به‌تایبه‌تیی، دژی گه‌لی عه‌ره‌بی « عێراق » نه‌کراوه، ئیدی، بۆ ره‌تیکه‌نه‌وه!

یه‌کێ له‌و قاره‌مانه‌ گه‌وران‌ه‌ی، پێش پوو‌خاندنی رژیمی « به‌عس »، له‌ دهره‌وه‌ی « عێراق »، ده‌وله‌ت به‌ ده‌وله‌ت ده‌گه‌را، کۆری بۆ په‌نابه‌رانی کورد و عه‌ره‌ب ده‌گرت؛ له‌ کۆری‌ه‌کانیدا، قسه‌ی زلزیده‌کرد، دژی « به‌عس » و « سه‌ددام » ده‌دا، ته‌نانه‌ت، دا‌وای ده‌وله‌تیی یه‌کگرتوی « کوردستانی شی، بۆ هه‌موو کورد ده‌کرد، « مشعان ئه‌لجیوری » بوو. که‌چی ئیسته، به‌ هه‌موو توانای خۆیه‌وه، دا‌کوکی له‌ کۆته « به‌عسی »ه‌کان ده‌کا و ده‌یه‌وێ، به‌ لای خۆیدا رایانکیشی. بۆیه، دژی ئه‌و بریاره‌ کارده‌کا و هه‌ول بۆ هه‌لوه‌شانده‌وه‌ی ده‌دا!

ناشتبوونه‌وه:

له‌ هه‌مووی سه‌یرتر ئه‌وه‌یه، یه‌کیکی وه‌ک « مه‌سه‌وود بارزانی »، بێ ئه‌وه‌ی پێ بزانی، چی ده‌لی و چی ده‌کا، له‌ مانگی « ماری 2004 »دا، له‌ شاری « هه‌ولێر »، کۆمه‌لی عه‌ره‌بی جیا‌جیای کۆکرده‌وه، کۆنگره‌ی « نا‌شتبوونه‌وه‌ی گشتیی » بۆ گرتن. به‌لێ، کۆنگره‌ی بۆ ئه‌و عه‌ره‌به‌ په‌گه‌زه‌یه‌رستانه‌ سازکرد، که‌ تا ئیسته‌ش به‌ ته‌واوی، دان به‌ مافه‌ په‌واکانی گه‌لی کورددا نائین!

ئاخر، « بارزانی » ته‌مه‌ی بۆیه‌ کرد، تا، بۆ عه‌ره‌به‌کانی جیهانی سه‌له‌تیی، زۆر به‌ تنگ پاشه‌پۆزی گه‌لانی « عێراق »ه‌وه‌ دێ و خۆی له‌ عه‌ره‌به‌کانیش، به‌ « عێراقیی تر ده‌زانی! هه‌ر له‌و کاته‌شدا بوو، به‌شدارانی کۆنگره‌ دا‌وایانکرد و بریاریشیاندا، « ده‌زگی نیشتمانی بنه‌بێکردنی به‌عس » هه‌لوه‌شپێرێته‌وه. ته‌نانه‌ت، ئه‌و پیکه‌هاتنه‌وه‌ و نا‌شتبوونه‌وه‌ گشتییی دا‌وایانکردوه، ئه‌ندام و کادیره‌کانی « به‌عس »یش ده‌گرتیه‌وه. له‌و بریاره‌یه‌وه، گوایه‌ ده‌بی، جیا‌وازی له‌ نێوان « به‌عسی » راسته‌قینه‌ و نۆکه‌رمکانی « سه‌ددام »دا بکری. ئه‌وه‌ له‌ کاتیکدا، هه‌موومان ده‌زانن، هه‌یج دۆست و ئه‌ندامیکی، شانه‌کانی خواره‌وه‌ و سه‌ره‌وه‌ی، ده‌زگه‌کانی پارتی « به‌عس » نه‌ما‌بوو، « سه‌ددام » به‌ سه‌رکرده‌ و رابه‌ری خۆیان نه‌زانن، فرمانه‌کانیشی، زۆر به‌ دلسۆزی جیبه‌جی نه‌که‌ن و له‌ پێناویا نه‌مرن!

ئاخر دەبووایە، « بارزانیی » بە هیچ شتوویە، ئەو کارەى نەکردایە، بە لکۆو، لەبرى ئەو، باشتر وابوو، لە گەلەکەى خۆیەو دەسپێتکردایە، کۆنگرەىهەکی نیشتمانی، بۆ هەموو هیزە « کوردستانیى » یەکان بگرتایە و داواى لى بکردنایە، بە یەک دى و بە یەک گیان، بۆ کورد و « کوردستان » هەولێدەن، چارەسەرىكى بەرهەتیی و یەكجاریییان، بۆ كێشەى كورد بدۆزیایەتەو.

خۆ گەر، یاسى تێکشکانى شوێشى « 11/ سېپتېمبەر »، لەستادارەدانى هەزاران رۆلەى كورد، كاولکردنى نێوچە جیا جیاکانى « کوردستان »، كېمیا پارانى « هەلەبجە » و نێوچەکانى دیکەى نیشتمانەكەمان، ئەنفالکردنى « 182 » هەزار منداڵ، كور، كیژ، ژن، پیاو، پیر و پەككەوتەى كورد، دەسدەریژیكردنە سەر ئابرووی ژنان و كیژانى كورد نەكەین، تەنیا هەر، یاسى بى سەروشۆتێكردنى « 8 » هەزار « بارزانیى » و سووكایەتییكردنى ژنان و كیژانى هۆزى گەورەى « بارزانیى » یەكانى هۆردوگەى « قوشتەپە » بکەین، هەرگیز نەدەبوو، كارێكى وا ئەجامیدا!

ئیدی، بۆ دەبێ، هەموو كوردێكى نیشتمانپەرور و دلسۆز، سەرى لەو كارەى « بارزانیى » سوور نەمێنى؟! ئاخر، ئەوانەى ئەورۆ، دژى دامەزراندنەوێ دەولەتى « عێراق » دەجەنگن، هێمنیی و ئاسایشى « عێراق » تێكەدەن، زۆربەى هەرە زۆریان، لە كادێرەكانى « بەعس » پێك نەهاتوون؟! ئایا، زۆربەى هەرە زۆرى، ئەو كارە درندانانەى ئەورۆ دەكێژ، لە نێوچەكانى سێگۆشەى « سووننە » نشینەكاندا ناكێژ؟! ئەمە بۆ وایە؟ چونكە، قەورسایى و هیزى سەرەكیى « بەعسى » یەكان، هەر لە كۆنەو تە ئەورۆش، لە نێو كەمینەى « سووننە » دا بوو و زۆر بە قوولیی، رەگیان داكوتاو.

ئەز لەو یاوەرەدام، بە هیچ جۆرێ نابێ، رۆلە دلسۆزە بە ئەمەكەكانى گەلى كورد، لە هیچ « بەعسى » یەكى فاشیى رەگەزپەرست خۆشین، هیچ پارتێكى « کوردستانیى » نابێ، ئەو دروشمە بەرزكاتووە و پێوهندیى رامیارییان، لەگەڵدا بیهستێ! جا كەواتە، كاتى دووهمین جەنگى جیهان تەواوو، بە ژێر كەوتنى « نازى » یەكان و سەر كەوتنى بەرەى ئاشتیخوازان كۆتاییهات، رۆلەكانى گەلى « ئەلمان » و ئەیارەكانى پیرى « نازى » دەبووایە، دەسى ئاشتبووتەوهمیان، بۆ ئەندامان و تاوانبارانى پارتەكەى « هیتلەر » راكێشایە و جارێكى دیکە، ئەو هەلەیان بۆ برەخساندناویەو، وردەمورده، لە سەر شانۆى رامیارى نیشتمان و دەولەت، خۆیان بنویژن و دەسلەت پەیداكەنەو!!! بەلام، ئەوان ئەوهمیان نەكرد، بەلكوو، یاسایەکیان دەرکرد، پیرى « نازیزم » یان قەدەغەكرد. لەبەرئەو دەبێ، ئێمەى كوردیش، چاو لە « ئەلمان » كان بکەین. چونكە، هەر دوو پیری گەندەلى « بەعس » و « نازیزم »، لە یەك سەرچاوەى

بۆگەنى، دژ بە بىرى دېمۆكراسىيى، ئازادىيى و سەرھەتاكانى ماقى مرۆقەوہ ئاودەخۆنەوہ. دوو فەلسەفەي رەگەزپەرستىيى نەبن، ھىچى دىكەيان تېدا نىيە. ئاى چەندم پى خۆشبوو، كاتى بىننم: دانىشتووانى بە روومەتى شاروچكەي « ھەلەبجە » ى شەھىد، دروشمىكەيان بەرزكردۆتەوہ و ئىيان نووسىوہ: ئاى، ھىچ « بەعسىيى » ىك، سەردانى « ھەلەبجە » ىكا! من پىم وايە، رۆلەكانى گەلەكەمان، گەلى لە سەركردەي پارتەكان زىرەكتەر و بلىمەترن، گەر وازيان لى بىنن، دەزانن، چۆن تۆلەي خۆيان، لە دوژمنى داگىركەر دەسەننەوہ و ماقە رەواكانيان بەدەسدېن!

ئاخر، ئەو برىنە قوولەي، رېژىمە يەك لە دوا يەكەكانى « عىراق »، لە ماوہى « 80 » سالدأ بە گشتىيى، رېژىمى « بەعس » لە ماوہى « 35 » سالدأ بە تايبەتتىيى، لە جەستەي گەلى كوردىيان كردووه، ھەرگىز، وا زوو سارپىژ نايىتەوہ، تا، رۆلەكانى ھەر دوو گەلى سەركەيى عەرەب و كورد، ژان و ئازارەكانى كۆنيان بىر نەچىتەوہ. بىرى تۆلەسەندەنەوہ، لە بىر و ھۆشياندا نەسپىتەوہ. ئەمەش، تەنيا ھەر بەو دەيى، عەرەبەكانى « عىراق »، دان بە ھەموو ماقە رەواكانى گەلى كورددا بىنن، پىزى لى بگرن، ۋەك خۆيان و ۋەك ھاوئىشتەمانىيەكى پلە يەك لى بىرۋانن! ئەگىنا، تا لە سەر ئەو دىد و بۆچوونە شۆفىتىنىستانەيەي خۆيان بەردەوامىن، ھەرگىز، ئاشتىبوونەوہي گشتىيى، لە نىوان ئەو دوو گەلە سەركەيىبەدا پىك نايە. جا با دەيانى ۋەك « بارزانىيى » و « تالەبانىيى »، خۆيان ھەلخەلەتتەن، كۆبوونەوہي فراوان، بۆ « ئاشتەوانىيى گشتىيى » بىسەتن. بەلام، ھەرگىز ناتوانن، ھىچ لەو راستىيە بگۆرن، كە عەرەب و كورد، ھەرگىز نە برابرۋون، نە ھەرگىزا و ھەرگىزىش دەتوانن، برابر! چونكە، پىئوھندىيى نىوانيان، خۆي لە پىئوھندىيى نىوان دوو گەلى داگىركەر و داگىركراو، چەوسىتەر و چەوساوه، زۆردار و زۆرلىكراودا دەبىنن. ئەمەش خۆي لە خۆيدا، پىئوھندىيەكى داگىركەرەئەي نامرۆيانە نەبى، ھىچى دىكە نىيە!

ئەوھتە، سەرۆك شالىيارانى كاتىيى « عىراق »، دوكتۆر « ئەياد عەلاويى » كۆنە « بەعسىيى »، رۆژى « 2004. 09. 23 »، لە بەردەم ھەر دوو ئەنجومەنى « پىران » و « نوپنەران » ى « ئەمىرىكا »، كوتارىكى درىژى پىشكەشكرد، لە ھەموو گرافتەكانى « عىراق » و چارەسەركردنەكانىان دوا. بەلام، بە ھىچ شىئوہى، باسى كىشەي كورد، جىنۆسايىد، فىدرالىي و ماقە رەواكانى گەلى كوردى نەكرد! ئەمە چى دەگەينى؟ ئايا، نىشانەي ئەوہ نىيە، زۆر بايەخ بە چارەسەركردنى كىشەي كورد نادەن!؟

عیراقچیتیی یه کلایه نه:

ئهم به تایی « عیراقچیتیی یه، وه نه بی، شتیکی نو بیی، به لگوو، نزیکه ی هه شتا سال ده بی، چ لئیرسراوانی ئیمپریالیزمی « بریتانیای گه وره »، چ عه ره به کانی « عیراق » و چ کورده « عیراقجیی » یه کان، به شتیه مه کی به رده وام، کاریان بۆ کردوووه. به لام، له گه له ئه وه شدا، له نیو بیر و هوشی رۆله کانی گه لدا، ره گیتی قوولی دا نه کوتاوه و هیچی لی شین نه بووه. بۆیه ئه روو، تاله مووی ئه و برایه تییه ی نیوان کورد و عه ره ب، له هه موو کاتی پتر، قه رچۆکتر و لاوازتره! ئاخه، کام برایه تی، له نیوان کورد و عه ره بدا هه بی!!
به راستیی، ئه وه ی له سه ره کردایه تی پارته کانی « باشووری کوردستان » روویداوه، ئه و زیاده رو بییه ی، له باسی کیشه ی « عیراقچیتیی » دا ده که ن و خۆیان به « عیراقیی » داده نین، ئه و خه ره که درێژه ی، بۆ برایه تی درۆزنانه ی، نیوان هه ر دوو گه لی بنده سی کورد و سه ره ده سی عه ره ب ده یه رتسن، له میژووی هیچ گه لکی بنده س و داگیرکراودا نه بووه و رووی نه داوه.
سه ره مه که له وه دایه، ئهم دید و بۆچوو نه ده سه کرده، ته نیا هه ر له یه ک لایه نه وه، هه سته ی بی ده کری. چونکه، عه ره به کان به گشته ی، ئه و هه سته یان نییه، به و گه ره موگوری و کولودله وه، ته باسی برایه تی کورد و عه ره ب ده که ن، نه بۆی تبه ده کوشن، نه هینده ش بۆی به پروشن. به لگوو، ته نیا هه ر، بۆ خه له تاندن و ده مکو تکردنی رۆله کانی گه لی کورد نه بی، هیندی جار و له کاتی پتویستدا باسی ده که ن، تا، کورد داوای مافه سه ره مکی و ره واکانی خۆی نه کا، زه زرداری و چه وساندنه وه ی بیرچیته وه، پتر بیر له برایه تی و پتکه وه ژبانی هاو به ش بکاته وه. له راستییدا، ئه مه وه که ئه وه وایه، یه کێ به به ژن و بالای شوخیتیدا هه لدا، به لام، ئه و هه ر ئاو ریشی لی نه داته وه، واته: دلداری یه کلایه نه بکا!

هه ر بۆ نموونه: رۆژی « 09. 10. 2004 »، که نالی « ئه لجه زیره » ی دوژمنی کورد، له سه ره کیشه ی کورد و « ریفه راندۆم »، به رنامه یه کی پتسکه شه کرد. چه ندين که سی کورد و عه ره ب، به شداری بیان تیدا کرد. نوینه ری بالی شیعه کانی سه ره به « موقته دا سه ره » یش ئاماده بوو. ئه و عه ره به داگیرکه رانه، رۆز به ئاشکرا، دژی هه موو جوړه سه ره به خۆیی و ئازادی بییه کی گه لی کورد له « باشووری کوردستان » ده دان و دیسانه وه، قه وانی سه وای « برایه تی » و « هاوئایینی » یان لته دا، به و قسانه یان ده یانویست، جاریکی دیکه، رۆله به هوش و گو شه کانی گه لی کورد، کوپه ر و که ر و لال که ن، له خشه ته یان به رن و بیر له مافه ره واکانی خۆیان نه که نه وه!

سەیر ئەو هیە، پەیمانگەیهکی تایبەتی، لە شاری «هەولێر» دامەزراوە،* ناویەناو، کۆری تایبەتی دەگرێ، تا بڕایەتی نێوان کورد و عەرەب پتەوتربێ! ئەو لە کاتێکدا، ئەو ئەتە دەولەتی «عێراق» داتاشاراوە، ئەو بڕایەتی، بە کردەوێ نەبوو و ئەو پۆش، هەر هەستی پێ ناکرێ! بەلام، ئەمە وەک ئەو وایە، بەرپۆشەبەرانی ئەو پەیمانگەیه، گۆیژی پووج، بە گومەزێکی خەری گەورەدا هەلدەن! یا، قسە بۆ چەن مەوێ بکەن، هەر لە بنەڕەتدا، «کە» بێ!

بەزەمە کە لەو دایە، زۆری بەی هەرە زۆری عەرەبەکانی «عێراق»، واز لە عەرەبێتی خۆیان ناهێن و عەرەبچێتی خۆیان دەکەن. واتە: هێندە خۆیان بە عەرەب دەزانن، هێندە خۆیان بە «عێراقی» نازانن. لەبەرئەو، دەولەتی «عێراق»، بە خاک و گەلە کەیهو، بە بەشی لە نیشتمان و نەتەوێ عەرەب دادەنێن. کەچی، سەرانی پارتەکانی «کوردستان»، وەک ئەوان بێر ناکەنەو، کوردایەتی راستەقینە ناکەن، وازیان لە «کوردستانی» خۆیان هێناو. واتە: لەبری ئەو، گەلی کورد لە «عێراق» دا، بە بەشی لە نەتەوێ کورد و خاکی «باشوور»یش، بە بەشی لە «کوردستان»ی مەزن دانێن، کورد بە بەشی لە گەلی «عێراق» و «باشووری کوردستان»یش، بە بەشی لە خاکی «عێراق» دەزانن! بۆیە هەمیشە، زاراوەی گەلی «عێراق»، لەبری گەلانی «عێراق» بەکار دێن! جا، ئەم دوو جۆرە دید و بۆچوونە، چۆن لە یەک دەولەتی ناسیۆنالی عەرەبییدا، پێکدەهەون و یەکدەکەرن!!

دوژمنان و دژایەتیکردنی کورد:

نەک تەنیا هەر، عەرەبەکانی «عێراق»، بەلکۆ، هەموو عەرەب، هەر لە «ئۆقیانوس»ەو تا بە «کەنداو» دەگا، یەک هەلۆیستی نەگۆری شۆفینێستانە و پەنگەز پەستانەیان، بەرانبەر بە چارەسەرکردنی کێشە ی کورد هەیه، ئەویش ئەو هیە، نژی هەموو جۆرە مافیکی پەوای کورد دەوستانەو!

هەشتا دانە سالی پێک، هەر لە «ئۆقیانوس»ەو تا «کەنداو»، لە «95/»ی عەرەب، هەرمەشە ی مەرگ و تواندەو، لە گەلی کوردی هەر دوو پارچەکە ی خۆراوا و خوارووی «کوردستان» دەکەن. تاوێ بە جنۆکە، تاوێکی دیکە بە نۆکەر و تاوێکی دیکەش، بە «ئیسراییل»ی دوومەمان دادەنێن. ئیدی، بڕایەتی چی؟ چۆن بڕایەتی، لە نێوان دوو گەلی دژ بە یەکدا دروستدەبێ!! ئەو ئەتە، لە

* معهد العراق للإصلاحات و الثقافة الديمقراطية.

« عیراق »ی نوئی دواى « به عس »یشدا، مافى « قیدرالئیى » جوگرافیایى و
راسیاریى به گهلى كورد رهوا تابین، جا، ئیدی چۆن ده توانین، به ئاشتیی،
ئاسایش، هیمنیی و تهبابی، له چوارچێوهی یهك دهولهتى ناسیۆنالى
عه ره بییدا بژین؟! ئاخىر، ئیمه و عه رهب، تهنا هه ر خوامان یه كه، ئه كینا، له
هیندی دید و بوچوونى ئایینه كه شماندا، جیاوازیمان هه ر ههیه!

هه ر بۆ نمونه: عه ره به كان به گشتیی، هینده رقیان له كورده، ئه و چهن سه د
كورده ی له « جه زایر » گیرساونه ته وه و به هه ر كوله مه رگییه ك بئى، له وئى
ده ژین، هیندیگان كریكاریی ده كهن و هیندیكى دیکه شیان ده خوینن، له ده س
په لامار و شالاوى عه ره به ناسیۆنالیست و موسولمانه فه ناتیكه كان قووتاریان
نه بووه. سه بر نه وهیه، له برى نه وهی، هیزمه كانی پۆلیسی ئه و وولاته، گه ر
له سه ریشیان هه ل نه ده نئى و به چاویكى دادپه ره رانه، له كیشه كه یان
نه روانن، به لانى كه مه وه ده بووايه، دژیان نه وه ستانایه. كه چیی، ئه وانیش
په لاماریانداون و حه فده كه سیان لئى گرتوون!

ئاخىر، ئه وه ئه و گه له شوێر شگیره ی « جه زایر »، كه كاتى خوئى، دژى
ئیمپریالیزمى « فره نسه » ده جه تگان. رۆله كاتى نه ته وه ی كورد به گشتیی، به
هه موو شیومه یه، پشتگیری بیانده كردن و پارمیان بۆ كۆده كردنه وه.
پامیارمه كانمان، گوته رى ئاگرینیان له سه ر ده نووسین، نووسه ره كانمان، به
كورته چیرۆك، ژان و ئازاره كانیان دمردمیرین. هۆنه رمه كانمان، هۆنراوه ی
ناسك و جوانیان، به سه ردا هه لده دان. ته نانه ت، له خوئییى كیژه عه ره یی
ئازا « جه میله بوچه یرد »، هیندی كوردی بئى هۆش هه بوون، كیژۆله ناسكه
مندا له كانیان، به ناوی ئه و كیژه « جه زایری » یه وه ناوده نا! به لئى، ئه وه ئه و رۆق،
ئای گه ل و ده وله ته ی « جه زایر »، كه به قوئاغی بزوتنه وه ی رزگارییخوازی
نیشتمانیدا تپه رپوون، بۆ سه ره به خوئیی وولاته كه یان و ئازادیی گه له كه یان،
پنر له یه ك میلیۆن قوربانینیانداوه، كه چیی، به و شیویه ش، له كیشه ی كورد
ده روانن!

یا، رۆله كانی گه لی ژێرده سی « فله ستین »، چهن دین ساله، دژى داواكاریی و
ئمانجه كانی كورد وه ستاوون، به مه رجه، نه ك هه ر كوردی نه بووه و نییه،
پشتگیری كیشه ره واكه یانى نه كردبئى، به لكوو، یارمه تیییه كى زۆرمان داون و
خوئیشمان بۆ رشتوون! ئاخىر، ئه وه لای خوئى، ئه و رۆق ژێرده سن و بۆ
ئازادیی تپده كوئن، وا به و شیویه یه، پشتگیری هه ر دوو داگیركه رى ده وله تی
« عیراق » و « سووریا » ده كهن، ئاخۆ، گه ر سه به نئى، ده وله تی ناسیۆنالى
تابیه تیی خوئیان دامه زرتن و ده سیان هه بئى، چى به كورد بكن؟!

ئەدى، بۆ باسى رۆلەكانى گەلى كورد لە « خۆراواى كوردستان » نەكەين، تا ئىستەش، هېچ جوړە مافىكى « مرۆيى، نەتەوهيى، پاميارى، كەلتوورىيى و ديمۆكراسىيى » يان نيينە! پووداوهكانى ئەم دواييهيى شارى « قاميشلىيى » ش، گەواهيى قسهكانم دەدن! سەرەراي ئەوهش، رۆلەكانى كوردى « خۆراوا » هينده سۆز و خوۆشهويستىيى خوۆيان، بۆ كيشهه گەلى « فلهستين »، شوپشگيرمەكانى گەلى « جەزاير » دەربريوو و كۆمەكيان پى كوردون، كەچيى، زۆر بى ويزدانانە، لە شارى « عامووده »، سىتسەد مندالى كورديان، لە سينهمايه كدا سووتاند، لە كاتىكدا دانىشتبون، تەماشاي فيلمىكى بەرگرىيى قارەمانانەي رۆلەكانى گەلى « جەزاير » يان دەركد، قازانجى فيلمەكەش، هەر بۆ مندالانى « جەزاير » بوو! ئەوه جگە لەوهى، هەلوپىستى ئەم دواييهانەي، دەولهتەكانى « سوورىيا، سعوودىيه، قەتەر ... »، بەرانبەر بە مافى « فيدرالىيى » بۆ گەلى كورد لە « باشوورى كوردستان » دا، زۆر روون ئاشكرايه!

رەشەخەلك و پووناكبير:

لەو رۆژەوه، دەولهتى « عىراق » دامەزراوه و « باشوورى كوردستان » ي پتوه لكينراوه، نەك تەنيا هەر عەرەبه نەخويندەوار و رەشەخەلكەكە، لە ئاستى تاوانەكانى رژيمه يەك لە دوا يەكەكان بە گشتىيى و رژيمى « بەعس » بە تايبهتىيى، چاويان نووقاندوو، بەلكوو بە دەگمەن، خوويندەوار و پووناكبيرمەكانىشان، نووزيهكيان لىتوه هاتوو، مەگەر تەنيا هەر، ئەو چەن دەنگە كزولاوازانەمان گووى لى بوويى، كە لە سەر دەمه جياوازهكانى فرمانرەوايى دەسهلاتدارانى عەرەبدا، دژى رژيمه جياوازهكان بەرزبوونەتەوه و پتريش لە دەرەوهى وولات، هاوارىكيان لى هەستايى. ئەگينا، لە ئاستى ئەو هەموو تاوانانەي دژى گەلى كورد ئەنجامدراون، لە ئاستى كيميپارانى شارۆچكەي « هەلەبجە » بە تايبهتىيى، نىوچەي « باديان » و شوپتەكانى ديكه بە گشتىيى، بۆچى رۆژى لە رۆژان، بۆ نموونه: ياساناسان و پاريزمەكانى عەرەب، دەنگيان لىتوه نەهاتوو؟! كەچيى، ئەورۆ دەبينين، هەر هەمان ئەو پاريزمەرانەي عەرەب، بە شىوهيهكى خووبەخشانه، پيشبىركىتەكەن، بۆ ئەوهى، داكۆكيى لە دىندەيهكى كۆپيلهى وەك « سەددام حوسەين » بكن. لە كەتتىكدا، خوۆشيان زۆر باش دەزانن، چ عەرەبيكى پەگەزبەرست و تاوانبارىكى خوۆنرپۆژە!!! ئەمە، نيشانەي ئەوهيه: ئەو عەرەبه مافناس و پووناكبيرانە، ئەو كارە دىندانانەي سەرۆكە فاشستەكيان پى باشبووه، كە دژى گەلى كورد ئەنجامداوه، بۆيه، بە هەموو توانايانەوه، داكۆكيى لى دەمەكەن!

سەرۆك خێلێكى گه‌وره‌ى عه‌ره‌ب:

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا، هه‌ر دوو سهركرده « بارزانیی » و « تاله‌بانیی » له‌ هه‌لبژاردنی « یاوه‌ر »دا، ده‌ستیکی بالایان هه‌بووه‌ و یارمه‌تی‌شیا‌نداوه‌، تا به‌و پۆسته‌ بگا. كه‌چی، له‌ ئاستی ئه‌و فرمایشتانه‌ی، سهرۆك كۆماری كاتیی « عێراق »ی « هیوا » و « ئاشتی »دا، ده‌نگ له‌ به‌رده‌مه‌ هاتیی، ده‌نگ له‌ دوو « جوامیر » و ئه‌ندامانی سهركرده‌یه‌تی پارته‌كانیانانه‌وه‌ هه‌ماتوه‌!

له‌وه‌ش سه‌هیرتر ئه‌وه‌یه‌، لیپرسراوانی بزووتنه‌وه‌ی « ریفرا‌ندۆم »یش، له‌ ئاستی ئه‌و كه‌له‌شه‌كرانه‌ی سهرۆكی خێلی « شه‌مه‌ر » شكاندی، بێ ده‌نگبوون، كه‌ راسته‌وخۆ، هه‌ره‌شه‌ی له‌وان كر‌دیوو! ئاخ‌ر ئیمه‌، له‌ خۆینه‌وه‌ار و رووناكبیره‌كانی عه‌ره‌ب، زۆر تیرمانخوارد، ئینجا، ئۆره‌ی نه‌زان و سهرۆك خێله‌كانیانه‌، تا، به‌ ئاره‌زووی دلی پر له‌ كینه‌ی خۆیان، ده‌رد و زوخواوی هه‌ناوی ره‌شیان، دژی داخوازییه‌كانی گه‌لی كورد هه‌ل‌ئێژن، گو‌تاربه‌دن و كاریكهن!

ئاشك‌رایه‌، كیشه‌ی سه‌ره‌كیی نێوان هه‌ر دوو سهركرده‌یه‌تی « پارتیی » و « یه‌ك‌تییی »، خۆی له‌ جیا‌وازیی چۆری چاره‌سه‌ركردنی گرفتیی كورددا نابینیی. به‌لكوو، وه‌ك بۆ كۆمه‌لانی خه‌لك روونبۆته‌وه‌، چ له‌ « كوردستان » و چ له‌ « عێراق »، كیشه‌كه‌، پتر خۆی له‌وه‌دا ده‌بینیی، له‌ سه‌ر كورسیی ده‌سه‌لات و یاره‌ بێ، تا سه‌ر ئێسكیش، دژایه‌تی یه‌كدی یكهن! ئه‌گینا، باوه‌ر ناكه‌م، هه‌چ جۆره‌ ناكۆكیی، دوویه‌ره‌كیی، مملانییه‌كیی ئایدۆلۆژیایی و فه‌لسه‌فیی، له‌ نێوانیاندا هه‌بێ! له‌به‌رئه‌وه‌، هه‌ر دوولایان ئاماده‌ن، له‌ سه‌ر حس‌یی كیشه‌ ره‌واكهی كورد، له‌گه‌ڵ ده‌وله‌تی داگیركهری « عێراق »دا، دانوستانبكهن، به‌ مه‌رچیی، لایه‌کیان ده‌سه‌لاتی پتر هه‌بێ، لایه‌ته‌ نه‌یار و یكه‌به‌ره‌كهی دیکه‌شیان، بێ ده‌سه‌لات، مات، مه‌ل‌وول، سووك و چرووك بێ. بۆیه‌، له‌ ئاستی جانه‌وه‌ریکی خێله‌كیی وه‌ك « یاوه‌ر »دا، هه‌ر دوولایان، بێ ده‌نگیبیان بۆ خۆیان هه‌ل‌ئێژارد!

له‌ لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌ ده‌بێ، ئه‌وه‌ بل‌ئین: ئایا، رۆله‌كانی گه‌لی كورد، ره‌خنه‌ی چی، له‌ سه‌ره‌كرده‌ی پارته‌كانی « باشووری كوردستان » بگرن، كه‌ وه‌لامی « یاوه‌ر »یان نه‌داوته‌وه‌، له‌ كاتیکدا، ئه‌وان خۆیان، ئامانجی سه‌ره‌كیبیان ئه‌وه‌یه‌، یه‌كبارچه‌یی خاکی « عێراق » بپار‌ژن!!! ئه‌دی، له‌ هه‌موو گو‌تار و گه‌شته‌كانیاندا، به‌ بۆته‌ و بێ بۆته‌، ئه‌م قه‌وانه‌ سواوه‌، ده‌یان جار لێ ناده‌نه‌وه‌، ئیدی چ پێوسته‌ده‌كا، شۆڤینیستیکی وه‌ك « یاوه‌ر »، هه‌ره‌شه‌ی جینۆساید له‌ كورد بكا!!!

من پيم وايه، بۆچوونهكانى سه رووك خيلى « شه مر »، نه گهل ديد و بۆچوونهكانى هه موو كوردىكى « عيراقچى »دا، به موو جياوازيبيان نيه. تهنيا هينده نه بى، « ياور » له جيا بوونه وهى كورد ده ترسى، بۆيه هه ره شه ده كا. به لام، سه رانى پارتەكان، نه بير له جيا بوونه وه ده كه نه وه و نه ده ترسن!

جا گهر دوينى، سه ره كردميهكى ناودارى ده سه لاتدارى رووناكبيرى وهك: « تاريق عه زيز »، ده ربارهى به كار هينانى چهكى كيمياوى و كيميا بارانى شاروچكهى « هه له بجه »، له وه لامى پرسيار ئكدا، زۆر به راشكوايى گوتبىتى: « ئيمه چهكى كيمياوييمان، دژى ئه وه خه لكه دواكه وتووانه به كار هيناهه. گهر چهكى نه تويميشمان هه بووايه، هه ر به كارمانده هينا) 1»
 ئه وا ئه ورو، سه رووك خيلىكى دواكه وتووى نه زانى عه رب، به شتويهكى ديكه، هه ر هه مان هه ره شه له كورد ده كا!!! ئيدى ده بى، چ جوړه جياوازييه كيان هه بى!!! چۆن كورد ده توانى، له گهل برا گه وره زۆرداره كه يدا بژى!!! له كام ده وه تى « عيراق »ى « هيا » و « ئاشتى »دا، پتكه وه بژين!!!

كيشه ي كورد:

پيش هه موو شتى ده بى، ئه وه بزائين، كيشه ي كورد له « عيراق »دا، كيشه ي برايتى كورد و عه رب نپنه، يا، كيشه يهك نيه، تهنيا هه ر، خووى له به شداري كردنى ده سه لاتى ده وه لت و وه رگرتى چه ن پۆستى كدا بنوينا. به لكوو، كيشه يهكى نه ته وه يى و راميارى نه بى، هيجى ديكه نيه. چونكه، كه لى كورد، هه موو مه رجه كانى نه ته وا يه تى خووى « زمان، ميژوو، خاك ... »ى تيدا هه يه. به لام، هيج جوړه مافىكى نه ته وه يى و ديمۆكراسيى خووى، پى ره وا نابينرى. بۆيه، پتويستى به چاره سه رىكى راميارى بنه ره تى هه يه، نهك تهنيا هه ر، گووى له به لئىنى درۆ و گوتارى ساخته ي، سه رووك پارت و لپه رسراوانى ده وه تى « عيراق » بگرئ! ئه و جوړه چاره سه ركرده ش، تهنيا هه ر، به ديا لۆگىكى گشتى راشكاوانه و راسته قينه ي، نتيوان نوينه رانى هه ر دوو كه لى سه ره كى كورد و عه رب نه بى، هه رگيز به دى نايه.

پتويسته عه ره به كان، پيشه كى، دان به هه موو مافه كانى كه لى كورددا بنين و ئه و مافانه ش، له ده ستوورى هه ميشه يى ده وه تى « عيراق »دا تومار كرئ. گرنگترين شتيش ئه وه يه، سنوورى جوگرافيايى « باشوورى كوردستان » ده سنيشان كرئ. دان به فيدرالى جوگرافيايى و رامياريدا بنرى. ئه گينا، گهر هه زاران سالى ديكه، كورد و عه رب، له سنوورى ئه و ده وه ته دا پتكه وه

بژین، پتوهندیی نټوانیان، له پتوهندیی نټوان داگیرکەر و داگیرکراو،
 چهوسینەر و چهوساوه، زۆردار و زۆرلیکراو زیاتر، تینه‌رناکا!
 ناخر، گەر پتوهندیی ټو دوو گه‌له سهره‌کییبه، ته‌نیا هەر، به‌و شټوهیه و له‌و
 سنوره‌دا ده‌سنیشان نه‌کرئ، ههرگیز ناتوانن، وه‌ک دوو گه‌لی دۆست و
 هاوبه‌ش، به‌ ئاشتی و ئاسایش، پټکه‌وه هه‌لکه‌ن و بژین! چونکه، ټه‌زموونی
 میژوووی، پتر له‌ هه‌شتا سالی پټکه‌وه ژیانیان، زۆر به‌ ئاشکرا، پتوهندیی
 کۆیله‌یی نټوان کورد و عه‌ره‌یمان بۆ ده‌رده‌مخا. له‌به‌رئه‌وه، تا رۆله‌کانی گه‌لی
 کورد، بۆ «عیراق» دلسۆزین، خۆیان به‌ برا پچووک و عه‌ره‌بیش به‌ برا
 گه‌وره‌ بزاتن، ټه‌وا ټه‌وان، ههر به‌ چاوی نۆکه‌ر و پیاوی بیانیی لټیان ده‌پوانن!
 هه‌روه‌ها، ههر کاتیکیش، رۆله‌کانی گه‌لی کورد، هۆشیکیان به‌به‌رده‌ها تټیه‌وه،
 له‌ چوارچټه‌وی ده‌وله‌تی «عیراق» دا، داوای مافه‌ ره‌واکانی خۆیان کردبټ،
 نه‌ک داوای جیابوونه‌وه‌یان کردبټ، ټه‌وا، به‌ ناپاک، نۆکه‌ری «ئیسرایل» و
 به‌ره‌ی خۆراویان داناون! ئیدی، چۆن برایه‌تی کورد و عه‌ره‌ب، له‌ ده‌وله‌تیکي
 فره‌گه‌ل و نیشتمانی خاوه‌ن ده‌سه‌لاتیکي دیکتاتۆری و شوڤټینیسټدا،
 سه‌رده‌گرئ و سه‌رده‌که‌وئ؟ کامه‌یه ټه‌و برایه‌تییبه‌ی، سه‌هرانی پارته‌کانی
 «باشووری کوردستان»، چه‌پله‌ی بۆ ده‌کوئن، له‌ پټئاویدا، کچی کورد، به
 تۆربانی کۆری عه‌ره‌ب ده‌که‌ن!!

دوا ئیسه‌گه‌:

ټه‌وته‌ی ده‌وله‌تی «عیراق» داتاشراوه، ههر ده‌سته و تاقمی هاتن، یه‌ک له
 یه‌کی خراپتر بوون. خۆزگه‌ بمزانیایه، که‌ی ده‌سته و تاقمیکي دیکه‌ دټن،
 ده‌وله‌تی «عیراق» ی نوټی «هیوا» و «ئاشتی» مان بۆ داده‌مه‌زټن، ههر
 وه‌ک سه‌هرانی پارته‌کانی «باشوور»، بانگه‌شه‌ی هه‌لخه‌له‌تټنه‌رانه‌ی بۆ
 ده‌که‌ن، خه‌ونی سه‌وز و سووری پټوه‌ ده‌یین!!

گه‌ر گه‌لی عه‌ره‌ب، هه‌موو گرفته‌کانیان له «عیراق» دا چاره‌سه‌رکه‌ن، ده‌سیان
 ئاواله‌بټ و هټزبان هه‌بټ، باوه‌ر ناکه‌م، مافی که‌لتوویش، به‌ کورد ره‌وا بیین!
 بۆ سه‌لماندنن ټه‌م بۆچوونه‌ش، گه‌ر چاوی به‌ گوته‌ری رامیاری به‌رپرسارانی
 پارت و لټپرسراوانی ده‌وله‌تی «عیراق» دا بخشټنن، له‌ ماوه‌ی ټه‌م هه‌شتا
 سه‌له‌دا، چ ژارتیکیان، به‌رانبه‌ر گه‌لی کورد هه‌لپشتوو، ټه‌و کاته، به‌ ته‌واوی
 بۆمان روونده‌بټته‌وه، مه‌به‌ستیان چټیه و به‌ چ جۆرئ، دژایه‌تی کورد ده‌که‌ن!
 سه‌گه‌ر ههر ته‌نیا، چهن رووناکبیر و نووسه‌ریکی پټشکه‌وتووخواز،
 فشه‌مافټیکیان به‌ کورد ره‌وا بیینی. ټه‌وانیش، له‌ نټو کۆمه‌لگه‌ دواکه‌وتوووه‌که‌ی

خۆياندا، سەنگ و كيشىكى ئوتۇيان نەبوو، نىيە، دەنگيان نابىسىرى و رەنگيان نابىسىرى!

گەر لە دواړوژىكى نزيكدا، دهلولى « عىراق » له لايهن هيندىچ ناسيوناليسىتى عەرهب، يا، ئىسلامى راميارىيىبه به رپوهبچى، ئايا، چ جياوازىيىبه كى، له گهل « عىراق » سى سەردەمى « به عس » و « سەددام » سى عەرهبدا دەمى؟! ئايا، پتويست نىيە، سەر كړدايه تىي هەر دوو پارتى فرمانپروا، هەر له ئىستوه، بىرى له لور وژره شه بكنه، تا درهنگتر نەبوو، ريزه كانى گهل كورد رپكخهن، بۆ ئوهى، هه موو رۆله كانى گهل، يەك دەنگ و يەك رەنگن، داواى سەر به خوى ته واو بكن و دهلولى ناسيونالى خويان دامه زرين؟! چونكه، مه حاله كورد بتوانى، له گهل ئوه هيزه فاشيست، شوقىنىست، رەگه زپه رست و فەناتىكانه دا بۆ!

ئاخر، هه شتا دانه سالى ربه قه، باخ و گولزاره كانى دهلولى « عىراق »، به خوينى ئال و گهشى لاوانى كورد ئاوده درى. ئورق، نورهى ئوه هاتوو، خوينى هه موو لايه نه كانى « عىراق » برۆى و وهك رپويار، له بهرى پروا. نورهى ئوه هاتوو، ئه م جارمىان، له « عىراق » وه، به خوينى رۆله كانى عەرهب، گولاله سوورەى دشت و كپوه سەر كه شه كانى « كوردستان » ئاويدرى، تولهى به رودوايان لى بكرته وه و خونجهى هيوای كورد بگه شپته وه!

چونكه، ئو رپويارى خوينهى ئورق، له بهر جهستهى شار و شاروچكه كانى « به غدا، رومادى، مووسل، سامه را، فلولوچه، به عقوبه ... » ده پروا، هه مووى كو كه پته وه، هيشتا، به ران بهر كىمىابارانى « كوردستان » و ئه نفال كردنى سەر و مالى رۆله كانى گهل كورد نابى! ئاخر، له و نپوچانهى جهنگ و پتكردانى سەربازىي تيدا هه يه، جگه له چهن گرووپىكى كوڤه « به عسى »، ئىسلامى راميارى و نيرۆزىستى نپوده دهلولى تىي، كه سى دىكەيان تيدا نىيە. جا گەر هەر كوردى، پىي ناخوشبى و فرمىسكى گەرم، بۆ ئو تاوانبار و فاشستانه برۆى، كاتى لىيان ده كوژرى و پاك تاوده كرتن، دياره، له گهل ئه واندا، هېچ جوړه جياوازىيىبه كى نىيە و له سەنگه رى به رەى دوژمنانى گهل كورددا، خويان ده مپننه وه، له ژىر هەر تاو و به هەر برمىيانوويه كيشه وه، داكو كىيان لى بكا، هېچ له ناوهرۆكى باسه كه ناكوژرى!

ئاخر، سەيره كه پتر له وه دايه، رۆزى « 06. 11. 2004 »، كه نالى ئاسمانى « ئه لعه رميه » رايگه ياند: « 26 » پياوى ناودارى ئايىنى « شانشىنى عەرهبستانى سعوديه »، بلاقو كى كيان دهر كردوو، پشتگىرى خويان، بۆ هيزه كانى بهرگىرى « عىراق » دهر پروه. گوايه: هيزه كانى « ئه مېريكا » و

هاویه‌یمانه‌کانی، مال و مزگه‌وت دهروخین، ژن و مندال ده‌کوژن! له‌به‌رئه‌وه، داویان لی کردوون، واز له‌جه‌نگی نیووخۆ بیتن، ریزه‌کانی خویمان به‌کخه‌ن و دژی سوپای داگیرکاری «ئه‌مپیریکا» به‌هنگن! که‌چی، کاتی عه‌ره‌به‌ موسولمانه «به‌عسی» به‌کان، له‌ماویه‌کی که‌مدا، به‌چه‌ندین جوژ چه‌کی کیمیایی، «5» هزار مروقی کوردی بی ده‌سه‌لاتیان، له‌شـاروچکه‌کی «هه‌له‌بجه» قه‌کرد، به‌ناوی ئایه‌ته‌کانی «قورئان» هه‌وه، «182» هه‌زار ژن و مندالیان ئه‌نفالکرد، پتر له‌چار هزار گوندیان، له‌گه‌ل زه‌ویدا ژیرووژووژ کرد، به‌هزاران مزگه‌وتیان روخاند و به‌میلیۆنان قورئانیشیان سوتاند، هه‌و موسولمانه‌میشک پووته شو‌قینیسـتانه، ده‌نگیان لێوه نه‌هات! دیاره، پۆله‌کانی گه‌لی کورد، به‌موسولمان نازانن، مزگه‌وته‌کانی «کوردستان» به‌جی بته‌په‌رسینی داده‌نن، قورئانه‌کانیش، به‌په‌رتووکه‌ پیرۆزه‌کانی ئایینی «زه‌ده‌شتی، یه‌زدیی و کاکه‌یی» ده‌زانن ^{له‌ده‌سه‌لاتیان} ^{له‌ده‌سه‌لاتیان} ^{له‌ده‌سه‌لاتیان} له‌کوژتاییدا ده‌لیم: هه‌موو تاکیکی عه‌ره‌به‌سه‌بارته‌ هه‌و تاواناته‌ی، به‌رانبه‌ر به‌پۆله‌کانی گه‌لی کورد کراوه و ده‌کرێ، تاوانبار ^{له‌ده‌سه‌لاتیان} چونکه، کوومه‌لێکی که‌م نه‌بی، دژی چه‌وساندنه‌وه‌ی گه‌لی کورد، ده‌نگیان به‌رزکردۆته‌وه، که‌سی دیکه ده‌نگی لێوه نه‌هاتوه! *

له‌به‌رئه‌وه، ئه‌ز، زۆر به‌راشکاویی ده‌لیم: که‌ر پۆله‌کانی گه‌لی عه‌ره‌به‌، مافی ژیان و سه‌ره‌به‌خۆیی ته‌واو، به‌پۆله‌کانی گه‌لی کورد ره‌وا نه‌بین، دان به‌مافی چاره‌نووس و دامه‌زراندنی ده‌وله‌تێکی «کوردستانی» سه‌ره‌خۆدا نه‌ئین، چه‌ن خویمان به‌دۆستی کورد برانن، چه‌ن موسولمان بن، ئه‌ز، به‌دوژمنی سه‌ره‌کی خۆم و گه‌له‌که‌میان ده‌زانم، جا با پێوه‌ندی ئایینییش، پێکمانه‌وه بیه‌ستی! چونکه ده‌بی، ریزی به‌راه‌ری له‌نیواندا هه‌بی، هه‌و مافاته‌ی ئه‌وان به‌خوستانی ره‌واده‌بین، به‌ئیمه‌شی ره‌وابین!

ده‌با ئیدی، سه‌رکرده‌ی پارته‌کانی «باشوور»، چی دیکه له‌وه پتر، به‌قه‌وانی سوای بریایه‌تی درۆزانه‌ی، نیوان هه‌ر دوو گه‌لی عه‌ره‌بی داگیرکه‌ر و گه‌لی کوردی داگیرکراو، پۆله‌کانی گه‌لی کورد نه‌خه‌له‌تین! بۆچی، عه‌ره‌به‌ و عه‌ره‌به‌ له «عیراق»، کورد و کورد له «باشووری کوردستان» بران، تا، هه‌ر دوو گه‌لی کورد و عه‌ره‌به‌، له «عیراق» دا برابین!!! ئه‌ز پێم وایه، هه‌ر دوو گه‌لی عه‌ره‌بی چه‌وساوه‌ی «فله‌ستین» و چه‌وسینه‌ری «ئیسراییل»، چه‌ن بران کورد و عه‌ره‌بیش له «عیراق» دا، هه‌ر هینده بران!!!

* له‌گوتاری داها‌توودا، له‌و باره‌یه‌وه، باسکی تابه‌تی، پێشکه‌ش به‌خوته‌رانی هه‌تا ده‌که‌م.

ئاخر، ھەر كوردى، كەمى دلسۆزى خاكى نىشتمان و پۆلەكانى گەلەكەسى
 خۆى بى، تا چا و لىكدهنى و لە ژيانداى، چۆن ژانى كىمىابارانى شارۆچكەسى
 « ھەلەبجە »، لە دل دەردەچى؟! ئاخر، ھەر كوردى، كەمى بە ئەمەكبى، تا
 لنگى جووتدەكا و مى لاردەبىتەو، چۆن جزوى ژاراوى ئىنقالەكان، لە
 ناخى دەروونى دەردى؟! ئاخر، كەسى سەر كردهكانى كورد، لە تۆلەسى ھەموو
 ژان و ئازارەكانى ھەشتا سالى داگىر كرىن و چەوساندنەوھى كورددا، لەم ژنە
 سۆزانییەسى دەولەتى داگىر كرى « عىراق » جیادەبنەوھ؟! تۆ بلىسى، دەولەتى
 داگىر كرى « عىراق »، ئەو مامرە قەلەوھى، ھەموو پۆزى، ھىلكەىەكى زىرپىن،
 بۆ پۆلەكانى گەلى كورد بكا، وا سەرانى پارتەكانى « باشوور »، دەسیان لىتى
 نابىتەوھ!

* * *

1. المنار الكوردى، العدد 53، لندن، تاب 1998.

سهرانی پارتہ کانی « باشوور »

و

دوستہ کانی کورد!

ہر وہک چوڻ، لؤمہی ہیچ عہرہ بیکی دہشتہ کیی و خیلہ کیی دواکہ وتوو، ہیچ عہرہ بیکی شارنشین و شارستانی پتیشکہ وتوو ناکہم، گہر، تا سہر مؤخ و ٹیسک عہرہ بین، چونکہ، مافیکی رہوای سروشتی خویانہ و خوا بہ عہرہ بیٹی ٹہفراندوونی! ہر وہہا، لؤمہی ہیچ رامیاریکی عہرہ بیش ناکہم، گہر « عیراقی » بن و ہہولیدہن، ٹہو سنوورہ دہس کردہی ٹیمپریالیزمی « بریتانیا »، بؤی درووستکردوون، بیپاریزن، چونکہ، قازانجیکی زوریان لی کردوہ!

بہ لام، نہک ہر لؤمہی کوردی دمکہم، باوہری بہ خوی و نہتہ وہکھی نہ بی، باوہری بہو سنوورہ دہسکردانہی نیوان خاکی « کوردستان » و دہولتہ تا داگیرکہرہ کان بہ گشتی، « باشووری کوردستان » و دہولتہی داگیرکہری « عیراق » بہ تاییہ تیہی ہہی، بہ لکوو، کالٹہ شم بہو کوردہ گوندنشینہ دواکہ وتوو و کوردہ شارنشینہ پتیشکہ وتووہ دی، پیش ٹہوہی، خوی بہ کورد بزانی، خوی بہ ہر شتیکی دیکہ دانئ۔ چونکہ، ٹہویش وہک عہرہ بہک، خوا بہ کوردیتی ٹہفراندوویہ تی!

ههروهها، ئەو رامیاره کوردەیی، خۆی بە « کوردستانی » نەزانن، داگۆکیی له بوونی کورد و خاکی « کوردستان » نەکا، نەک هەر خۆی بە « عێراقیی » بزانی، بەلکوو، گەر خۆی بە خەلکی نیو مانگیش دانن، ئەوان نە دەتوانن، پارۆی گەلەکی خۆی و گەلی عەرەب بکا، نە ئەمەکی بۆ « کوردستان » دەبن، نە « عێراقیی » یەکی تەواو دەردەچن، نە رامیارهکانی عەرەب و سەرانی دەولەتە داگیرکەرەکی « عێراق » ییش، باوەرپێندەکن! چونکە، گەر وابن، وەک دەلێن: له کوردەکی هەر دوو چیژن دەبن، هەم باوەری کۆمەلانی خەلکی کورد دەدۆزینن، هەم عەرەبە داگیرکەرەکانیش، ریزی لێ ناگرن!

ناخر، گەر هەر عەرەبێکی خەلکی « عێراق » و « سووریا »، یا، هەر توورکیکی دانیشتووی « توورکیا »، یا، هەر فارسیکی نیو دەولەتی « ئێران »، کوردیان خۆشبویستایه، رەخنەیان له کرداره چەپەل و درندانەکانی سەرکردەکانیان بگرتایه، دژی هەستی نەتەوهیی شوڤینیسیتی نەتەوهی بالادەس بوەستایه، هەلوێست و کردەوهکانیان لەقاویدانایه، پشتگیری بزوتنەوهی گەلێکی بێدەستی چەوساوهی وەک کوردیان بگردایه، جگە لەوهی، ئەرکیکی مرۆپەرۆهری و دیمۆکراسیی، سەر شانی خۆیان جێبهجێدەکرد، بە مرۆپەکی بەرچاوپروون و پێشکەوتووخوازیش دەناسران. ئەو کاتەش، نەک هەر لای من، بەلکوو، لای هەموو پۆلەکانی نەتەوهی کورد، له گەرۆهترین رامیار و سەرکردەیی کورد، ریز و پلەوپلەیان پتردەبوو!

بەلام، گەر هەر کوردێکی بێ هەست و هۆشی نەتەوهیی، پێش ئەوهی، خۆی بە خەلکی « کوردستان » بزانی، شانازیی بە « عێراقیی » بوونی خۆیهوه بکا، بە سەر دەولەتی داگیرکەری « عێراق » دا هەلدا، پتر هەول بۆ کۆیلەکردنی خۆی و ژێردەسکردنی گەلەکی بێدا، بەردی بنچینەیی ئەو دەولەتە داگیرکەرە قایمتر کا، سنوورە دەسکردەکی نیوان، هەر دوو وولاتی « باشووری کوردستان » و « عەرەبستانی عێراق »، پتر بیاریزنی و پێکیانەوه بیهستیتەوه، خەبات بۆ رزگاربوونی خۆی، سەر بهستی کورد و سەر به خۆی خاکی « کوردستان » نەکا، تا ماوه، هەولیدا، هەر له چوارچێوهی گرتوو خانە تاریکونووتەکهکی ئەو دەولەتە داگیرکەرەدا بمیشتیتەوه، ئەوا، وەک ئەو کۆیلەیه وایه، که « لێن » باسیکردووه و نووسیویەتی:

(کۆیلەیهک لۆمە ناگرێ، گەر به کۆیلەیی له دایکبێ. بەلام، کۆیلەیهک نەیهوێ، سەر بهستی و له سەر و ئەوهشەوه، پاکانە بۆ کۆیلەیی خۆی بکا و بیاریزیتەوه، ئەو جۆره کۆیلەیه، سووک و بێ بایهخه، به راستیی، هەستی رەوکینه و بیزاریی دەبزوینن.) (174,4)

راستیان فرمووه: «چەم بێ چەقەڵ نابێ». بەلام، چەمی هیچ داگیرکەرێ، هێندە چەمی داگیرکەرانی «کوردستان»، چەقەلی زۆر نەبووه و نێیه!
 لە راستیدا، زۆر بەی هەرە زۆری، رۆڵەکانی نەتووه داگیرکەرەکان بە گشتیی، خۆبێندەوار و رووناکبیرەکان بە تاییهتی، دژایەتی بزوتنەوێ کوردایەتی و کێشه رەواکە دەکن. لە هەمان کاتیشدا، دۆستەکانی کورد و دیمۆکراسییخواریەکان، لە نێو نەتووه بالادەسەکانی «توورک، عەرەب و فارس» دا، ژمارەیان هێندە کەمە، بە پەنجەمی دەس دەژمێرێن! لەبەرئەوه پێویستە، دۆستەکانی نەتووهی کورد، لە دۆژمنەکانمان جیاکەینەوه، هەر لایەنەیان، مافی تەواوی خۆیان بدەین و ریزیکێ زۆر، لە دۆستەکانمان بگرن و هەولی پترکردنمان بدەین.

پێرەدا دەبێ، دان بەو راستییەشدا بنێم، لە نێو نەتووه داگیرکەرەکاندا، هێندێ دۆستمان هەیە، گەلی لە سەرکردە پارتەکانی «باشوور»، باشتر بێر لە چارەسەرکردنی کێشهی کورد دەکەنەوه و مافی پترمان بێ رەوا دەبین!

تاخر، گەر تەنیا هەر، باسی کورد و بیانیی بکەم، من چۆن دەتوانم، لە لایەکەوه، جیاوازیی لە نێوان چەن توورکیکی مەرۆپەرۆری دیمۆکراسییخواری پێشکەوتووخوازی وەک پروفیسۆر «سەدەق بەشکچی» و «ئیکە زۆرانی»ی سەرۆکی مافی مەرۆف لە «توورکیا»، لە لایەکی دیکەشەوه، هەر دوو سەرکردە پارت «بازانی» و «تالەبانی» دا نەکەم؟! چونکە «بێشکچی»، چەندین جار، لە بەرەمە نایابەکەیدا «کوردستان»ی کوردی زۆر بە راشکاوایی نووسیویتی:

«کوردستان» لە نێوان دەولەتەکانی «توورکیا، ئێران، عێراق و سووریا» دا دابەشکراوه، کۆلۆنیایەکی هاوبەشە و ئەو داگیرکەرە، لە تواندەوه و تۆپکردنی کورددا، بەرژمەندییان یەکە! (1، 26-54)

کەچی، سەرکردە کوردەکانی زۆر بەی پارتەکان بە گشتیی و ئەو دوو پارتە «باشووری کوردستان» بە تاییهتی، پێیان وایە: ئەو چوار دەولەتە، چەن دەولەتیکێ داگیرکەر نین و بە نیشتمانی خۆیانێ دەرمان!

تاخر، ئەز چۆن جیاوازیی، لە نێوان چەن عەرەبیکێ مەرۆپەرۆری دیمۆکراسییخواری بەرچاوری، هێندی مامۆستای وەک: «عەزیز شەریف، کامیل چاندی، هیلال ناجی، د. مەنیر ئەلقەزەل، د. کازم حەبیب، پروفیسۆر عەبدول ئیلا ئەلسایغ، د. ئەحمەد ئەبو مەطر، زوهریر کاسم عەبوود ...» و سەرکردە پارتەکانی «کوردستان» دا نەکەم؟! چونکە،

یەگتیکتی وەک « عەزیز شەریف »، باوەڕتکی تەواویی، بە ئازادی و سەر بەخۆیی « کوردستان » هەبوو، لە بەنجاکاندا، زۆر بە باشکاوویی، دەربارەی دەولەتی داگیرکەری « عێراق » نووسیویتی: (یەگتیتی « عێراق » یەگتییە، لە لایەن ئیمپریالیزمی « بریتانیا »وە درووستکراوە. ئەو یەگتییە، بێ سەرکوتکردنی بەر دەوامی پۆلیس و سوپا بەر تۆه ناروا. یەگتیتی کۆت و زنجیر، کە لە پەچە و پێوەندە. هەموو هەولێانی بۆ بەر دەوامبوونی، هەولێانە بۆ بەر دەوامبوونی پامیاری ئیمپریالیزم، کە پێوەندییەکی کۆتێلەییە ... تەنیا رێی راست، بۆ ژياندنەوی باوەر، لای جەماوەری گەلی کورد و نزیکخستنه‌ویان لە جەماوەری عەرەب، پشتگیری کردنی جەماوەری عەرەبە لە مافی چارەنووسی نەتەوێ کورد (... «42,5»

کەچی، سەرکردەیی پارتەکانی « باشوور »، هەر ئاوتین، بە بەر تۆزی ئەو جۆرە لێدوانانەشدا بچن، بە لگوو، تەنیا هەر، باسی « عێراق »ی خۆشەویست و داوای « ئۆتۆنۆمی - فیدرالی » بۆ کورد دەکەن!

ئاخر، چون جیاوازی، لە نێوان سەرکردەییەکی عەرەبی وەک « موعەمەر قەرزاقی » و سەرانی پارتەکاندا نەکەم!!! چونکە، ئەو چەندین جار، یارمەتی کوردی داو، داوای سەر بەخۆیی و دامەزراندنی دەولەتێکی نەتەوویی بۆ کورد کردووە، لە یەگتییە گوتارەکانیشیدا، زۆر بە پوونیی گوتوویەتی: (چارەسەری کۆتایی کێشەیی کورد، بە دەولەتێکی سەر بەخۆ لە سەر خاکی « کوردستان » - خاکی نەتەوێ کورد - دەکرێ (... «223,2» کەچی، سەرانی پارتەکان، ئەو مافە بە کورد پەوا نابین و کاتیکیش، گوتیان لەو جۆرە گوتارانە دەبی، تەنیا هەر، بزه دەیانگرت!

ئاخر، زۆر جێی سەرسووڕمانە، کاتی رێژیمی فاشیی « بەعس » روخا، دەولەتی « عێراق » هەلومەشایووە، سەرۆکی دەولەتێکی عەرەبی وەک: « قەرزاقی »، رۆڵەکانی نەتەوێ کورد هانیدا، دەولەتی تایبەتی خۆیان دامەزرتن! کەچی، هەر دوو سەرکردەیی پارت « بارزانی » و « تالەبانی »، لەبری ئەو، ئەو هەلە زۆرینە مێژووییە، لەکیس کورد نەدەن، خۆیان کۆکردووە، تا توانیان، گوریان بەستەو، بەرەو « بەغدا »ی پێتەختی خۆیان و تاوان رایانکرد، تا هێزە پامیارییە عەرەبییەکانی « عێراق »، لەگەڵ یەگدیدا رێکخەنەو و بنجینە سەرەکییەکانی دەولەتی « عێراق » دامەزرتنەو!

جگە لە هەموو ئەوانەش، هەر زۆر زوو، سەردانی ئایەتوللا « سیستانی » دواکەتووی کۆنەپەرستی رابەر و دەمراستی « شیعه »کانیان کرد، زۆر بە ئاشکرا، شانازییان بە « عێراقچیتیی » خۆیانەو دەکرد، هەموو هەول و

توانایه کی خویان، بۆ دا کوکیکردن له دهولهتی نوێی «عیراق» ی «هیوا» و «ناشتیی» بهگه پخت، داوای گه رانه وهی به پهلهی «دهسه لات» و «سهروهیی» ته واویشیان بۆ دهکرد!

ئاخر، کهس دیویتی، مروفتی، له گرتوو خانه یهکی پچکولانه و تاریکدا بی، رۆژانه، به خرابترین شتیه ئازاردی، شهوانه، خه وه له چاوانی بتورینری، هه میسه، نان و شهقی ده رخوا ربدی، سووکایه تیی پی بکری، که چی هیشتا، هه ر داوای سه رفرازی و سه رکه وتن، بۆ پاسه وان و فرمانیه ره بی ره وشت و بی ویزدانه درنده کانی، گرتوو خانه که ی خوی بکا!!! مه گه ر نه و مروفته، شیتیکی په ته ریپی و له مه رگی خوی بیزاری!

ئاخر، چۆن زانا و رامیاریکی عه ره بی وهک دوکتۆر «مونزیر نه لفه زل» له گه ل «بارزانی» و «تاله بانیی» دا، به یه ک چاوه ماشابه کم، له کاتیکدا، نه و بی ترس و لهرز، بی سه له مینه وه و منجه منجکردن، به ته واویسی، دان به «کوردستانیتی» هه موو نیوچه به عه ره بکراوه کانی وهک: «که رکوک، خانه قین، شه نگار ..» دا ده نی. که چی، نه مان تا سه ر، له سه ر یه ک قسه نامیننه وه، روره و په شیمانده بنه وه، هه ر رۆژه ی ناوی له شاری «که رکوک» ده نی، ناوی به «دل»، ناویکی دیکه به «فوس»، ناویکی دیکه، به شاری «برایه تیی» و ناویکی دیکه، به شاریکی «عیراق» ی داده نین!

ههروهها، رۆژی «2004. 06. 30»، دوکتۆر «مونزیر نه لفه زل»، له شاری «هه ولیر»، له کوپیکدا گوتی: رۆله کانی گه لی «عیراق» ناب، له تاوانباره کانی رژیمی «به عس» خوشین، به لکووه دهی، دانگایی بکری و به سه زای دادپه روه رانه ی خویان بگه یه ترین، ته نانه ت، هیندیکیشیان دهی، له سیداره مبدین. چونکه، تاوانیکی زۆریان، به رانبه ر خه لکی «عیراق» نواندوه، کیمیا بارانی شارۆچکه ی «هه له بجه» یان کردوه، به هه زاران کوردیان، له «نه نفال» هکاندا کوشتوه، ههروهها، پیکهاته کانی دیکه ی گه لی «عیراق» ییش، له دهس نه و تاوان و کوشتنوپه نه ده ر نه چوون!

که چی، سه رۆکی «پارتی دیموکراتی کوردستان»، بیروکه ی لیبووردنی گشتیی و ناشتبه و نه وه ی نیشتمانی راده گه یه نی، له شاری «هه ولیر»، کۆنگره ده گری و داوای ناشتبه و نه وه ی گشتیی دهکا! ته نانه ت، ناشتبه و نه وه له گه ل نه و «به عسی» یانه ی، دهسیان به خوینی کورد سه ووره! ئاخر که ده لیم: یه کی له گرفته هه ره سه ره کییه کانی کتشی کورد، پته وندی به گرفتی «سه رکر دایه تیی» یوه هه یه، ناخۆر مه کانیان هاواریان لی هه لده سی و ده لین: سه رکر ده کانی کورد، زۆر تیگه یشتوو و دووربین، ده زانن، چی ده کن

کورد نه بهی، ئوخه ی نا کهن! جا گهر پامیار و سه رکرده ی پارته کانی گه لیکه
 بندهس و چه سواوه و ابن، ئیدی، من و هاو زمانه کانم، گلله یی چی له
 داگیرکه ران بکه ین! ئاخو، « بیکهس » ی هۆنه ر و شوڤر شگیت، هه روا به
 خۆپایی نه یگوتوه:

ئه م کورده گورده، ئیستا که بی کهس و هه زاره
 ملی بق شیر ی دوژمن، خووار و که چ و له باره
 قه ومیکه هیند نه به رده، یه کی به شی هه زاره
 خوا گه وره کانی بگری، بی که لک و هیچ نه زانه

«22,3»

ئاخو، دوا ی « شیخ مه محمودی حه فید » له « باشووری کوردستان »، کام
 سه رکرده ی کورد، دوا ی سه ره به خۆیی ته واو و دامه رزاندنی دهوله تیکه
 « کوردیی » کردووه، تا برائین، کار دانه وه ی کورد خۆی، دهوله تی داگیرکه ری
 « عیراق »، دهوله ته کانی دیکه ی نیوچه که و جیهان چۆن ده بی!!!

ئایا، سه رانی پارته کانی « باشوور » ده یانه وئ، رۆله کانی گه لی کورد، هه موو
 رۆژئ، چه ن جارئ بمرن، یا، له پیتاوی رزگاریی و سه ره به خۆیی ته واودا،
 ته نیا هه ر یه ک جار بمرن!!! ئایا ده یانه وئ، تاهه تایه، کوردی برا پچووک
 ژێرده سه بی و عه ره بی برا گه وره ش، هه ر داگیرکه ریئ!!! ئایا ده یانه وئ، به
 ده یان « هه له بجه » ی شه هید و « بادینان » ی برینداری دیکه دوپاره که نه وه!!!
 ئایا ده یانه وئ، چه ندین « نه نفال » ی دیکه، دژی گه لی کورد جیهه جیکرئ!!!

ئاخو، ئه وه ته ئه و « یاوهر » ه شوڤتینیس ت و دوا که وتووه، مافی پرۆسه ی
 « ریفرا ندۆم »، به رۆله کانی گه لیکه ی کورد ره وا نابینئ، ئیدی، له پای
 چی، « مه سهوود بارزانیی » دهه و ئلی بق ده کو تی و به سه روک کو ماریکی
 باشی داده ئئ!!! له پاش چی، قایله مبی، « نه سرین به رواریی » ژنه کوردی
 خو ئنده وار، بق « یاوهر » ی دوا که تووی دوو ژنه، له په رده ی زاوایی کرئ!!!
 ئایا، ئه وه قازانجی گه لی کوردی تیدا هه یه، یا، ده سه کو تی بنه ماله ی تیدا
 ره چاوکراوه!!! ئایا، ئه وه سه ووکایه تی نییه، به گه لیکه بندهس ده کرئ،
 نو ئته ره که ی له « به غدا »، به و شیوه یه ئه تککرئ!!! ئایا، گه ر « نه سرین » ی
 شالیاری کورد، « به رواریی » نه بووایه و « بارزانیی » بووایه، « مه سهوود
 بارزانیی » قایله مبوو، ئه و کیزه کورده نازداره، له و ئاژۆله چوار بی عه گال
 به سه ره ماره کرئ!!! به راستیی، گه ر « بارزانیی » پتی و بی، « شیخ یاوهر »
 دۆستی کورده، زۆر به هه له دا چوو!

* * *

سەرچاوەکان:

1. اسماعیل بیشکجی، کوردستان مستعمره دۆلیه، ترجمه زهیر عبد الملک، الطبعه الاولی، مطبعه APEC، سوید، 1998.
2. جهمال نه‌بەز، بییری نه‌تهدوی کوردی، چاپی 1، بنکه‌ی چاپه‌مه‌نی نازاد، سوید، 1984.
3. دیوانی بیکه‌س، ناماده‌کردنی نومید ناشنا، چاپخانه‌ی توفیستی بابان، سلیمانی، 1999.
4. ف. م. لینین، المختارات، بصدد کرامه الروس القومیه، دار التقدّم، موسکو، 1969.
5. عزیز شریف، کراس المساله الكردیه فی العراق، الطبعه الثالثه، 1987.

تێبینی:

دوکتۆر « موزیر نه‌لفه‌زل »، به‌یه‌کێ له‌ دۆسته‌ باشه‌کانی نه‌تهدوی کورد ده‌ژمێرێ و هاوسه‌ره‌که‌شی « کورده‌ نه‌مین »، ژنیکی تیکۆشه‌ری کورده. له‌به‌ر نه‌وه، قوورساییی و پێزیکی زۆری، له‌ نیو ریزه‌کانی نه‌تهدوی عه‌رده‌دا نییه!

ئازايە تىي

و

كۆيلايە تىي!

ئەوئەتى تالى رەش و سېي، لە يەكدى جىادەمكەمەو، زۆرەي نووسەر، ھۆنەر، ھونەر مەند، رامىيار و كورد پەرەران، لەو باوەرەدا بوون، گوتوويانە و نووسىويانە: گوايە، كورد نەتەوئەيەكى ئازايە و بە شۆرەسوارانى ئىوچەي «خۆرەلاتى ئىتوەر راست» ئاويدەر كوردووه! بەلام، من پىم وايە: ئەم بۆچوونە، زۆر راست نىيە و ھەلەيەكى زۆر گەرەي مېژوويى تىدا ھەيە. ئەم ھەلەيەش، لە سەر رۆلەكانى كورد زۆر كەوتووه. چونكە، خوينىكى زۆرى ويستووه!

گومانى تىدا نىيە، ئەم ديد و بۆچوونە، جۆرئ لە راستىي تىدا ھەيە. چونكە، تا ئىستە، دوژمنان و داگىر كەرانى دوور و نزىك، چەن ھەوليانداو، نەتەوئەي كورد لە ئىتوئەرن و لە بۆتەي نەتەوئەكانى خۆياندا بيتوئىننەو، بە ھىچ شتوئەيە، سەرى نەگرتووه. چونكە، رۆلەكانى كورد، داكۆكئىيان لە خۆيان و نىشتمانەكەيان كوردووه. بۆيە، كورد ھەك نەتەوئەيەك نەتەوئەتووه و لە سەر خاكى نىشتمانەكەي خۆي ماوتەووه. ئەمەشيان، لە لايەكەو، دەمەتەقتىي جىاواز ھەلدەگرئ، لە لايەكى دىكەشەو، جگە لەوئەي، ئىرە جىي ئەو نىيە، مەبەستى سەرھكىي بابەتەكەشم، ئەو نىيە!

به لام، بمانه وئ و نه مانه وئ، خویشیمانایی و ترشیمانایی، کورد له چاو هیتندی له نه ته وه کانی نیوجه که و جیهاندا، به رانه ر دوزمنان و داگیرکرانی نیشتمانه کهی خوی، زور نازا نه بووه و نازاش نییه. چونکه، گهر وا نه بووایه، ههلبهته، هر له میژوویه کی دیرینه وه، کاتی له شکرێ دوزمن، به لاماری نیشتمانه کهی داهو، دهشتایی و ناوه دانیییه کانی خوی چۆل نه دکرد و به جیتی نه ده هیتشت، په نای بۆ بهر چیاو چۆل نه دبرد. به لکوو، داکوکی لئ ده کرد و تا ئه ورو، به ژێرده سیی نه ده مایه وه و خاوهنی دهوله تیکی ناسیونالی تایبه تیی خوی ده بوو!

که واته: بۆ سه لماندنی ئەم بۆچوونه، با ئیسته بزانی، سنووری سروشتیی جوگرافیای میژووویی « کوردستان » له کۆندا له کوئی بووه، ئه وروش، له کوئی دایه؟! ئه وه دهشتایی و نیوجانه، ئیسته به دهس کیتوم؟!!

(له راستییدا، کیشهی دیاریکردنی سنوور، به یه کئی له کیشه ههره پر له گرفت و ئالۆزه کانی، نیوان نه ته وه و دهوله ته جیا جیا کانی جیهان داده نری. چونکه، له م سه ر توپی زه وییه دا، دهوله تیکی دیاریبکراو، هر له و روژه وه دامه زراوه، تا ئه ورو، به دی ناکرئ، له هه مان چوارچۆیه و سنووری رامیاریی خۆیدا، به ته وایی مابته وه. نه خشی رامیاریی نیشتمانی گه لانی جیاوان، به پیتی به رزه مندیی نیو دهوله تان و نه ته وه کان، له ئه نجامی جهنگ، داگیرکردن و چاوچنۆکیییا نندا نه گۆرابی. بگره ئه وه سنوورانه، هه میسه له هه لکشان و داکشاندا بوون، به شیومه کی به رده وام، به ئاره زووی ده سه لاتداران و خاوهن هیزه کان، قه یچییان لئ به کاره یتر او!

سنووری « کوردستان »یش، له م یاسایه به دهر نه بووه و به دهریش نییه، به گۆتره ی ویست و ئاره زووی داگیرکران، هر روژه ی به شیک و پارچه یه کیان لئ دابریوه. یا، نیوجه یه کی نووتیان، به سه ر ئەم دهوله ت و ئه وه دهوله تندا به خشیومه ته وه. بۆیه، به شیومه کی به رده وام، له زیادکردن و که مکردندا بووه، به تایبه تیی، نه ته وه ی کورد، هر گیز، خاوهنی دهوله تیکی نیومندیی یه کگرتوو نه بووه، هر گیز، خاوهنی هیز و ده سه لاتیکی کوردیی ئه تق نه بووه، تا بتوانی، پارتیزکاریی سنووری نیشتمانه کهی خوی بکا و بیچه سپینی.) (15.3)

که لئ له میژوونووس و روژه له اتناسه کانی کورد و بیانیی، یاسی سنووری خۆرسکیی « کوردستان » یان کردوه. بۆ نموونه: له نیو کورددا « شه رف خانی به دلپسیی، حوسین حوزنی موکریانیی، محمه د ئەمین زمکی به ک، محمه د علی عه ونی، دوکتۆر جه مال نه بن، دوکتۆر عه بدوللا غه فوور ... » له نیو بیانیییه کانی شدا، ههره به ناوبانگه کانیان: « ئه ولایا چه له بیی، حه مدوللا

مستهوفی ئهلقه زوینی، سیر مارک سایکس، لو سترهنج، ئه نسکلۆبیدیای ئیسلام، مینۆسکی، سیر سیدنی سمیس، شاکیر خهسباک، پرۆفیسۆر لازهریف ...»، هه ره یکه یان، به پتی دید و بۆچوونی تایه تی خۆیان، له سنوره دوان.

به لام، له باوه ره دام، جگه له وهی، راستترین سه رچاوه یه ک، باسی سنۆری « کوردستان » ی کردیی، « شه رفنامه » یوه، هه ره ها، زۆری به واتی دیکه ش، هه ره نایان بۆ سه رچاوه یه بردوه. چونکه، مینۆنووسی گه ره مان « شه رفخان 1543-1604 ز. » سالی « 1596 ز. » واته: نیر له چوار سه ده له مه وه ره، شاکاره نایابه که ی خۆی نووسیوه. کاتی ئه و مینۆنووسی نووسیوه و سنۆری « کوردستان » ی دیاری کردوه، ئه وه سه سه چۆن له سنۆری « سیر سیدنی سمیس » نه ورۆ هیه، له نیو نه ته وه کانی ئه و سه ده مه ی نیۆچه که دا، به و شتیه هیه نه بووه. هیشتا « کوردستان » له نیوان ده ولت و ئیمپراتۆریا داگیر که ره کانی نیۆچه که دا له توپه نه که راه. جگه له وهی، ئه وانیش خۆیان، ئه و مینۆروه ی « شه رفخان » یان بینیه و خۆیندیانه ته وه، زانیویانه، راستی نووسیوه، بۆیه، ده نگیان لئوه نه ها تووه! با بزاین، له « شه رفنامه » دا، سنۆری سروشتیی « کوردستان »، چۆن دیاری کردوه؟! « شه رفخان » نووسیویتی: « کوردستان » له سه ر لیواری زه رای « هورمز » وه. له سه ر که ناری زه رای « هیند » هه لکه و تووه. ده ستپه ده کا و له وێه به هیلکی راست ده کشی و دیت، هه تا له مه له ندی « مه لاتیه » و « مه رعش » ده برینه وه. وولانی « فارس » و « عیراقی عه جهم » و « ئازربایجان » و « نه رمه نستانی چکۆله » و « نه رمه نستانی گه ره » ده که ونه لای باکووری ئه و هیل وه. « عیراقی عه رهب » و « مووسل » و « دیاریه کز » ده به نه باشووری ئه و سنوره. (29.4-30)

1. تهنگه ی « هورمز » له که نداری فارسه.
2. مه لاتیه: شاریکه له مه له ندی خه ربوت، له باکووری کوردستان.
3. مه رعش: شاریکه له باکووری هه له ب و باشووری ئه نادۆل.
4. فارس: مه له ندی که گه ره یه، که و توته باشووری ئیران و بنگه شی شیرازه.
5. نه رمه نستانی چکۆله: نیاز « کیلیکیا » یه، ئیسته « ئه ده نه » ی پت ده لێن.
6. نه رمه نستانی گه ره: له ئیران کۆلی وان و چیاکانی قه قازدا هه لکه و تووه، پشته جگه ی « ناران ». ئیسته « یه ربوان » ی پت ده گوتری.
7. عیراقی عه رهب: له به غدا و به سه ره پتکه ها تووه. له لای باکووره وه، له تکریتوه ده ستپه ده کا و به چیاکانی هه مریندا ده روا و له زه رای فارس و له رێگه ی شت ئه له عه رب و ناوچه ی هه سا ده برینه وه.

ئیدی، گەر کورد ئازابووايه، چۆن دهيهشت، نيشتمانكهى بهوشيوويه، لهتوگوتكرى، هەر کوتيکيشى، به سەر دهولهتیکى داگیرکردا دابهشكرى!!! چۆن تا ئیسته، نيشتمانكهى بى بهرژين دهبوو!!! بۆچى تا ئیسته، نریكى جَل میلیۆن کورد، خاوهنى دهولهتى نهتهوهیى خۆیان نین، له کاتیکدا، له بهرهبیاتی میژوووه، له نيشتمانه کاولبووهكهى خۆیاندا دهژین، كهچى، هەر دوو نهتهوهى عهرب و توورك، له بنههندا، هەر خهلكى نیوچهكesh نهیون، نيشتمانى میژوویی خۆشیان نهبووه، ئهوا ئیسته، خاوهنى دهولهتى تاپهتیی خۆیانن!!!

بهلى راسته، جگه لهوهى کورد، خۆى به سەر خۆیدا ههآیداوه، زۆر له رۆهه لاتناسهکانیش، باسى ئازایهتیی کوردیان کردوه. بۆ نموونه: دهبارهى ئازایهتیی کورد گوتویانه: (ئهگەر توورهبین، له شیر تووندترن. ئهگەر راپهرن، له برووسکه سووگرتن). (379,5)

نوو سهرى « ئهرمه نى » بهناویانگ، « ئابو فیان » یهش گوتویهتى: (مرق) دهتوانى، به واتای وشه، کوردهکان به شوپرهسوارانى رۆژهلاتى ئیوهراست ناوهریت. پهیمان نهشکین و میواندۆستیکى بى وینهن). (378,2)

ههروهها، « ههژارى موکریانى »ش، دهبارهى « شهرفنامه » نووسیویتى: (گەر تۆزى به زیتى، له ناواخن و دیر و پیته بهپیتهکانى « شهرفنامه » وردبینهوه و ژیرانه لى بکۆلینهوه: سههرای رووداوهکانى، كه زۆر دلگه و له بهر چاوان، ئهوى زۆتر سهرنجى پیاو رادمکیشى، ئازایهتیی بى وینهى ئهم گهلى کوردهیه، سههرلهبهرى « شهرفنامه » بپشکنه، له هیچ لایهکهوه، کوردیکى قزه و ترسنۆکت نایهته بهر چاو و ههمووى هەر پیاوى چاونهترس و دوژمنترسین و گهرناسى بى وینهیه). (22,4) پاشان، له جێهکى دیکهشدا نووسیویتى: (ئهگەر پیاو بۆ خۆى کورد نهبى، یان دهمارى کورد باش نهناسى، له باسى ئازایهتیی ئهم گهلهدا، سهرى دهماسى و لای وایه، بهشیکن له چیرۆک و ئهفسانه و شتى و پرووى نهداوه). (24,4)

له راستییدا، ههموو کس دهتوانى، به سەر خۆى و نهتهوهکهیدا ههآدا. بهلام، کهم کهس ههیه، به چاوى رهنهوه، سهرنج له کردهوهکانى خۆى و خسهلته خراپهکانى نهتهوهکهى بدا. به تاپهتیی، ئهوانهى و دهزانن، گهر به راست و درق، به باشه باسى کوردیان کرد، ئیدی، ئهوه به نیشانهى نيشتمانپهروهبرى و دلسۆزى دادهنرى! لهبهرئهوه، پتیم وایه، له کۆندا، کورد نهتهوهیهكى هینده خراپبووه، له ئىزیهکدى و لهگهلهکدىدا، هینده تاگۆک و ناتهبابووه، وهک کهوى خۆخۆر وابووه و ئیستهش، تا ئهندازمیهكى زۆر، هەر وایه!

جا گهر، سترنج له قسه کانی «هزاری موکریانیی» بدهین و له گهل فیلمی میژووی خویناویی «شهره فنامه» دا بهاروردیانگهین، نوآ دهیینهین، نهو نازایه تییهی نهو باسیکردوو، بهو شیویه نه بووه و نییه. چونکه، هیچ سهیر نییه، گهر بلیم: له نیو کومه لی کورده واریددا، له سهر دهسه لات و پاره، برا، چاوی برای خوئی هه لکو لویه. برازا، سهری مامی خوئی پهراندوو. مام، برازای خوئی هه لواسیوه. خال، تاوی بق خواری خوی ناومه توه. خواری، ناپاکیی له خالی خوئی کردوو. باوک، کوری خوئی له نیوپردوو و کوریش، باوکی له گرتوو خانه توندکردوو، یا، شاریه ده ریکردوو! ناخر، میژووی کورد نهیی. میژووی چ نه توهیه کی دیکه ی نام سهر رووی زهوییه، هیتده تال و قیزووناکه!!! نایا، نه مه به نازایه تیی دادمنری!!!

به لام، پیم وایه، تا ئیسته، پیناسه یه کی راسته قینهی نازایه تیی، بق کورد نه کراوه. به لکو، خوا هه ل ناگرئ، کورد له چهن بواریکی تایبه تیددا، دهره منگینی، دلسوزیی، قاره مانیی و نازایه تیی خوئی نواندوو:

1. جهنگی نیوخوئی کورد - کورد: گهر لاپه ره پر له شهرموشووره ییه کانی میژووی کورد، له «شهره فنامه» دا بخوینینهوه، ئینجا، به تهواویی بو مان دهره دهکوهئ، کورد لهو بوارددا، چهن نازا و دهره منگینبووه! چون له پیناوی پاره و دهسه لاتدا، نیشتمانه کی خوئی و پترانکردوو، مالی یه کدیان تالان و کاواکردوو. له وه لامی «هزار» ییشدا ده لیم: گهر سهر له باری «شهره فنامه» بپشکنین، هیتده ی باسی ناکوکی، دو به ره کی، خو خویری و ناپاکیی سهرتجمان راده کیشی، هیتده نازایه تیی کورد، سهر تجمان را ناکیشی! له نازایه تیی شهره زارییش پتر، هیچی دیکه ی تیدا نابین! چونکه، کورد بق گیانی خوئی نازابوو و راهه کوردی کردوو، له ئاستی دوژمن و داگیرکهرانیشدا، دهسه موکراوه و هیچی وای پی نه کراوه! به جوړئ بووه، ته نانه ت «شهره فخان» خوئی نووسیویتی: (چونکه، کورد نه هاتوته ژیر فرمانی تاکه فرمانداریکه وه، بوئه له یه کتر نامون و خوویی یه کتری ده ریزن و گوئی ناده نه هیمتایه تیی و ریکوکیکی و له سهر زور و گهم زوو هه لده چن) «132،4» یه کیکی وهک: «خواجه سه عدنه لدهین» ی ماموستای «سولتان مرادخان» ی «عوسمانیی» ش گوتوو یه تی: (هه موو کوردیک، بق خوئی سهر به خوویه که و تالای مله ویری و زوارییی بهر زکردوته وه و له ناو نهو شاخ و کیوانه دا، به سهر به سینی ده ئی، نه گهر سهرنج بدهیه، باری یه کدی گهریی و هاو پیری و هاو کار بیانه وه، ته نیا له شاده و ئیمان هیناندا نهیی، له هیچ شتیکی تردا یه کتر ناگر نه وه.) «36،4»

یا، وهک « ئەمین زەهکی بەگ » نووسیویتی: (له سەرەتای میژوووه تا ئیمرو،
ئەگەر بە وردی بزرگینهوه، که په شوکی و مالوتزانی ئەم نەتەوهیه، هەموو
ئەنجامی خراییی و دووبەرەکییان بووه و تا ئەم بارەیان بەردهوامیی،
هەمیشە، له ژێر دەست و پێدا ئەجن!) «138.6» *1

گومانی تێدا نییه، ئەو که مه ئازایه تیبیهی، رۆڵهکانی کوردیش، دژی لهشکری
داگیرکردن نواندووایانه، له ناچاریدا بووه. چونکه، کاتێ دوژمنی
داگیرکردی بیانیی، په لاماری نیشتمانه که یانی داوه، ئیدی ناچار بوون،
داکوکی له خۆیان بکهن. یا، نۆچه دهستانی و شارهکان به جێبێلن، روو له
کیو و چیا سهخت و بهرزهکان بکهن، تا خۆیان و منداڵهکانیان، له
کوشتنوپرین بیاریژن. ئەگینا، وهک نووسهرازی کورد، شانازی پتوه دهکهن،
رۆژی له رۆژان و له سهراسهری میژوودا، کورد په لاماری خاکی نیشتمانی
هیچ گهڵ و نهتهومهکی دیکه نه داوه، تا وولاتهکهی له هێرش و پهلاماردان،
چهنگ و خۆنپهشتن، تالان و برۆ، کاول و وێرانکردن بیاریژی. به لکوه، هەر
دوژمن و داگیرکردن، هێرشیا نهتیاوه و په لاماریانداوه. بۆیه، کورد تا
ئهو پووش، هەر به بندهسی ماوهتهوه، خاوهنی قهوارهیهکی رامیاری تایبهتی
خۆی نییه. بگره، گهله شتی پو بایه خیشی، له دهس خۆی داوه. چونکه، لهو
سهردهمه میژوویی و چاره نووسسازانهی، میژووی کۆمه لگهی مرو و
نهته وهکاندا، چ پیش زاین و چ دواي زاین، باو، باوی چهنگ و داگیرکردن
بووه. واته: هەر نهته وهیه، زۆر به هیز و ئازابوویی، لهشکرکی گهوره، به هیز،
ئازا و پو چهکی، له رۆلهکانی نهته وهکی خۆی و گهلهی بندهسی پیکهتیاوه،
په لاماری خاکی گهڵ و نهته وهکانی دوور و نزیکي داوه، تا توانیویانه،
چهنگاون و لێیان کوشتون. پاشان بهزاندووایان، خاکه که یان داگیرکردوون
و به نهخشهی جوگرافیی نیشتمانهکانی خۆیانوه دادروون! له بهر نهوه، چون
له کۆندا، به سهربه خۆیی و سهربه ستنی ژیاون، ئهوپووش، هەر بهو شیویهیه
ماونهتهوه و خاوهنی دهولهتی نهته وهیی خۆشیان!

جا، گەر هەر کوردی، ئەم دید و بۆچوونه، به راست نازانی، ئایا، ئەو هەموو
دهولهت و ئیمپراتوریا گهورانە « یۆنانی، رۆمانی، ههخامه نشیی،
ساسانی، ئەمهویی، عهباسیی، عوسمانی، سهفهویی، فرهنسی، ئەلمانی،
رووسیای تساری، بریتانیای گهوره، نهمسا و مەجهر ... » چون
دامه زراون؟! ئهوپووش، ئەو گهڵ و نهته وانه، بۆ هەر به سهربه خۆیی دهژین و
له سەر داروپهردووی میراتی نهته وهیی کۆنیان نهیی، بۆچی دهولهتی تایبهتی
خۆیان هیه!!!

جارتیکی دیکهش، دوویار هیده که مه وه و ده لیم: هیندی نووسەر و رامیاری کورد هه، له نووسینه کانیاندا، زۆر شانازی به وه وه ده کهن، گوایه: کورد له میژووی نه ته وهیی خۆیدا، په لاماری خاکی هیچ نه ته وهیه کی دور و نزیکی نه داوه! به راستیی، ئەم چۆره بیرکردنه وهیه هه لیه. چونکه، گەر کورد له ژبانی نه ته وهیی خۆیدا، هه لیه کی گه لئ گه وهی کردبێ، نه وهیه، وهک هه موو نه ته وهکانی نه و سه رده مانه، نه و کاره میژوویی و چاره نووس سازانه یی نه نجام نه داوه! پیم وایه، نه و نووسه رانهش، هینشا به ته وایی، له میژووی کۆنی کۆمه لگه ی مرۆ نه گه یشتوون و جتی به زهیی پیدا هاوتنه وهن! چونکه، له و سه رده مانه دا، یاسای دارستان له گۆرتدا بووه، هه ر نه ته وه به هیزه به توانا و ده سه لانداره کان توانیوانه، به نازادی و خۆشیی بژین. هیزه پچووک و لاوازه کانیش، به کۆیله یی و ژێرده سیی ماونه ته وه، زۆر هه ولیان نه داوه، به سه ر چه له مه ی نه ته وهیی و په وشی رامیاریدا سه رکه ون، هه ر زو کۆلیانداوه، سه ری خۆیان شوژ کردووه، له گه ل باری داگیرکردن، ژێرده سیی و چه وساندنه ودا گونجاندوویانه، هه ر وهک چۆن ئیسته، سه رانی پارته کان و زۆربه ی رۆله کانی نه ته وهی کورد له « کوردستان » ی مه زندا، نهک هه ر به ژێرده سیی و کۆیله یی، هه ر چوار ده ولته داگیرکه ره که قایلن، به لکوو، خاکی « تورکیا، ئیران، عیراق و سووریا » ش، به نیشتمانی خۆیان ده زانن!

سه یر نه وهیه، هیندی نووسه ری کورد، زۆر شانازی به وه وه ده کهن و ده لیم: کورد له میژووی نه ته وهیی خۆیدا، په لاماری نیشتمانی هیچ نه ته وهیه کی دیکه ی نه داوه، وهک نه وهی، کارتکی زۆر باشی کردبێ!

که چیی، عه ره به کان له « عه ره بستانی سه عودیه » هاتوون، به ناوی ئایینی ئیسلامه وه، نیوه ی وولاتانی جیهانیان داگیر کردووه. هه ره ها توورکه کانیش، له نیوه راستی « ئاسیا » وه هاتوون، نیوچه که یان داگیر کردووه و به ناوی ئایینی ئیسلامی شه وه، تا به ر دیواره به ر دینه که ی « چین » له « ئاسیا » و شاری « قییه ن - نه مسا » له « خۆراوی نه وریا » چوون، کاول و تالانیان کردوون. نه وریوش، رۆله کانی هه ر دوو نه ته وهی عه ره ب و توورک، شانازی به و داگیرکردنه وه ده کهن، به به شی له میژوویی سه ره وریی و سه رکه وپتی خۆیانی دا ده نین. کوردیش شانازی به وه وه ده که، په لاماری که سی نه داوه و ئیسته، به ژێرده سیی ده ژێ!!! بۆیه ده لیم: گەر کورد، نه ته وهیه کی نازابووایه، هه لبه ته، وهک هه ر دوو نه ته وهی عه ره ب و توورک ده ی توانی، نهک هه ر خاکی وولاتانی دیکه داگیرکا، به لکوو، دا کۆکی له نیشتمان که ی خۆی بکر دایه، نه و هه موو نیوچه میژوویی و جوگرافیا ییانه شی، له ده س نه دایه!

2. کاتیکیش، دوو لایه‌نی کوردیی « خیل، میرنشین، ده‌لەت و پارت »، له نێوخۆیاندا رێک نه‌که‌وتوون، دژی یه‌کدی وه‌ستاون، په‌لاماری یه‌کدیان داوه و جه‌نگاون، له نه‌جامدا، لایه‌کیان به‌هێزتریوه و سه‌رکه‌وتوه. لایه‌که‌ی دیکه‌شیان، لاوازیوه، توانای داکوکی و به‌رهنگاریوه‌وه‌ی نه‌ماوه، زیانیکی زۆری لێ که‌وتوه، ئیدی، به‌زیوه و هه‌لاتوه. ئینجا، هانای بۆ به‌ر، یه‌کێ له سه‌رانی ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌کانی « کوردستان » بردوه. نوکهریی و چلکاوخۆری خۆی، بۆ نوێ کردۆته‌وه و سه‌رشۆری دوژمنی قه‌بوولکردوه. به‌لام، بێزی نه‌هاتوه، ده‌سی برایه‌تی و ته‌بایی، له نێو ده‌سی برا هاوخۆین و هاوزمانه‌کانی خۆی بنێ! سه‌رانی ئه‌و ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌رانه‌ش، به‌هیچ شتیه‌یه‌ درێغییان نه‌کردوه، بۆ ئه‌وه‌ی، ریزه‌مکانی گه‌لی کورد، له‌توپه‌ترکه‌ن، ناکوکی و دووبه‌رکه‌یی، نێوان لایه‌نه‌ نه‌یاره‌کان، قوولترکه‌نه‌وه، ئاژاوه‌یه‌کی نه‌توه‌می گه‌ورتر بنێنه‌وه، ئه‌و جه‌نگه‌ چه‌په‌له‌ی نێوخۆ گه‌رمترکه‌ن، تا، ئه‌و به‌رده‌ قوورسه‌ی له سه‌ر سنگیان دانراوه، له‌کوێتانیته‌وه و کورد له‌نێوبه‌رن، له‌شکرێکی زۆر و پر چه‌کیان بۆ کوێ کردۆته‌وه، تا، هه‌م هاوبه‌نمانه‌که‌یان، تۆله‌ی خۆی له‌ برا کورده‌کانی بکاته‌وه! هه‌م نیازه‌ گه‌لوه‌کانی، سه‌رانی ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌که‌ش به‌دیپێ!

له‌ میژووی کوێماندا، ئه‌م جوژه‌ هانا بردن و خوێشستنه، ئه‌م په‌تای دووبه‌رکه‌یی و خوێشویییه، هه‌ر له « ماد » مکه‌انه‌ ده‌سی پێگه‌ردوه و به‌ میراتیش بۆ ئێمه‌ ماوه‌ته‌وه! له‌ میژووی نوێشماندا، میژ و پاشایه‌کی کورد نه‌ماوه، په‌نه‌ی بۆ به‌ر، هه‌ر دوو ئیمپراتۆریا گه‌وره‌ دوژمنه‌ داگیرکه‌زه‌که‌ی « عوسمانیی » و « سه‌فه‌ویی » نه‌بردبێ! گه‌ر که‌می نزیکیش که‌وینه‌وه، ئه‌وا ده‌بینن: هه‌ر له سه‌ره‌تای سه‌له‌کانی شه‌ستی سه‌ده‌ی را بردووشه‌وه، پارته‌ی پامیاری و هێزی چه‌کداری « کوردستان » نییه، داوای کوێه‌کی، له‌ یه‌کێ له ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌کانی « کوردستان » نه‌کردبێ، تا یارمه‌تییدا، له‌شکری بۆ سازکا، چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی بده‌ت، بۆ ئه‌وه‌ی، ده‌نگی برا کورده‌کانی خۆی کپکا. ئه‌وه‌ میژووی پر له‌ شه‌رشۆری میرمکانی « بابان، سۆزان، ئه‌رده‌لان، بادینان ... »، زۆر به‌ روونی، له‌ دووتووی په‌رتووکه‌ میژوویییه‌کاندا تومار کراون! ئه‌وه‌ میژووی پر له‌ خوێناویی هه‌ر دوو بانی « جه‌لالیی » و « مه‌لایی »، هێشتا هه‌ر گه‌رمه‌ و هه‌لاوی لێ هه‌له‌سه‌! ئه‌وه‌ش، هه‌م جه‌نگی چه‌په‌لی نێوخۆی، نێوان هێزه‌کانی « پارته‌ی - یه‌کیته‌ی، پارته‌ی - نێمۆکرات، پارته‌ی P.K.K. »، هه‌م جه‌نگی پۆخلی نێوان « یه‌کیته‌ی » و هه‌موو لایه‌نه‌کانی دیکه‌، گه‌واهیی بۆ ئه‌م دید و بۆچوونا نه‌م ده‌ده‌ن!

ناشکرایه، له هه موو جهنگه کانیشدا، چ راسته و خۆ و چ ناراسته و خۆ، دوژمنانی کورد و داگیرکهرانی « کوردستان »، دهستیکی بالایان هه بووه، جهنگه کایان هه لگیرساندوووه، گهرمیانکردوووه، دژی لایهنی، یارمه تیی لایهنیکی دیکه یان داوه، به رۆژی نیوه رۆ، سه ریزه کانیان له « کوردستان » ته راتینینانکردوووه، راوه کوردیان کردوووه و کوری کوردیان کوشتوووه! لایهنه په نابه ره کهش، به دتوجامه ی نیشتمانپه روه ریی و دلسۆزی، له لایه که وه، رۆله کانی کوردی هه لئه تاندوووه. له لایه کی دیکه شه وه، ئه و کاره ناپاکانه یه ی، هه م به سه رکه وتن و سه ره رزی زانیوه. هه م شانازیشی، به و هاوکاری و ناپاکیبیه وه کردوووه!

خۆ، هه نگاوه ناپاکانه که ی سه رانی « پارتیی »، له « 31. 08. 1996 »، دا، میژوو یه کی هینده دوور نییه، تا، رۆله کانی گه له که مان له « باشوور »، بیریان چوو بیته وه! ئه و رۆژه ره شه ی، تا ئیسته ش، سه رانی « پارتیی »، شانازی پیوه ده که ن، یادیدمکه نه وه، زۆر به پیرۆزی ناو ده بن! ئه وه له بری ئه وه ی، دان به و ناپاکیی و تاوانه دا بنین، داوای لیبووردن، له رۆله کانی نه ته وه ی کورد بکه ن!

یا سه رکردایه تی « P.K.K. »، له سالانی « 1993 - 2000 »، دا، هاوکاری بیان له گه ل یه کتی، له ده ولته داگیرکهره کانی « نیران، عیراق و سووریا »، دا ده کرد، ستراتیژیکی حراپی جه نگیان، دژی هه ریمی « باشوور » پیره و ده کرد، تا، هیزه مکانیان توانایان نه ما و داگیرکهرانی ش، له نیوجه که دا ده سه لاتیان کو تاییه ات. ئه م کاره ش، هینده له میژ نییه، تا له بیر چوو بیته وه، یا، کاریکی هینده نه تینی نییه، که س ئاگای لی نه بی و من به وه ی، بۆ رۆله کانی کوردی ناشکراکه م!

یا، ئه و هاوکاری و چاوساغیبیه ی، سه رانی « به کیتی »، سالی « 1996 »، له گه ل کار به ده سانی ده ولته ی داگیرکهری « نیران »، دا، دژی هیزه کانی « دیمۆکرات » کردیان، له نزیک سارۆجگی « گۆیه »، بنگه کانیان توپباران کردن، هه روا کاریکی میژوو یی ئاسایی و ئاسان نییه، به سه ریدا باز ده ی و پشتگو ییخه ی!

3. کاتی، یه کتی له ده ولته داگیرکهره کانی « کوردستان »، له گه ل لایه نیکی دیکه دا تیکچوووه، ناکۆکی له تیوانیاندا پهیدا بووه، پاشان، کار به وه که یشتوووه، په لاماری یه کدی بدن، هیچ کاتی، هیچ سه رکرده، پارت و گه لیکیان، له کورده نۆکهره دلسۆزه به په رۆش و ئازا که یان، باشتر ده س نه که وتوووه، تا، وه که تووله و تانجی رستیانکه ن و راوه که روپشکی ئامانجه کانی خۆیانانی پی بکه ن. له به ره وه، له هه موو جهنگه کاندا، هه ر

هیزمگانی کورد، چه کی بۆ هه لگرتوون. ئه وانیش، پێش خۆیان داو، حاکی
فولانی دیکه یان پێ داگیر و وێرانکردوون. له لایه که وه توانیوانه، به
کوشتیانبدن و له کۆل خۆیانیان بکه نه وه. له لایه کی دیکه شه وه، به سه ر
دوژمه سه سه سخت و درهکاناندا سه سه رکه وتوون.

ئه وه ته، « ئه مین زه کی به گ، له و باره یه وه نووسیویتی: (له سه سه ده مێکی
کۆنه وه تا ئیمرو، نه ته وه ی کورد، له راژه و یارمه تی فرمانه وه یانی باش و به
وێژدانی خۆی درێغی نه کردوه. هه ر مێله تێکی فرمانه وه، که باه خی به
عافه کانی دابی و به دادپه ره رانه و مرۆفایه تی، له گه لی هاتبێته پێشه وه،
هه میشه خیری لی دیوه و له توانا و نازایه تی جه نگی، که لکی زۆری
وه رگرتوه و سه ر نه ته وه یه کی فرمانه وه که ویستبیتی، جه ور و سه ته می
به رانه به ر بکا و له ماف و ئابرووی لادا، به پێچه وانه وه، زیانیکی زۆری لی
دیوه. » (237.6) *1

به م جه ن په سه یه دا، ئه وه مان بۆ ده رده که وێ:

1. کورد هه میشه، پیاوی فرمانه وه ده سه روشتوو هکانی نه ته وه سه سه ده سه کانی
« کوردستان » بووه. ئه وانیش، بۆ کاری سه سه رازی و جه نگ، پێش خۆیان
داوه و که لکیان لی وه رگرتوه.

2. ئه وه هه موو هیز و توانایه ی هه بووه، هینده ئازابووه، که چی، روژی له
روژان، بیری له وه نه کردو ته وه، گه ر هه ر خۆشی به کوشته دا، با، له پیناوی
وولته که ی خۆیدا به مری و ده وله تێکی کوردی دامه زرتی. نه ک، هه میشه
کوری خۆی، به قوربانی کچی خه لکی دیکه بکا!

نموونه ی هه ره زه ق و له به رچاوی ئه و بیانییه سه ستی و خۆ به هیج نه زانی نه سه،
له پیزی جه ن که له پیاویکی ناوداری کوردی وه ک: « ئه بو مو سه لیمی
خۆراسانی، سه لاهه ددینی ئه یویپی، که ریم خانی زهند، مه لا ئیدریسی
به دلیسی، ده رویش مه حمودی که له جیری، ئه بو به کری کوری سه ده قه، میر
حوسینی کوری سه یفه دین، مه لا مه مه دی خه تی، مه لا یه یای مزوری... »
زۆر به روونی ده رده که وێ. چونکه، هه ر یه کێ له و پیاوه گه ورا نه ده یانتوانی،
راژه یه کی گه ره ی کورد بکن، میرنشین یا ده وله تێکی کوردی سه سه ره خۆ، له
سه سه ر حاکی « کوردستان » دامه زرتن. به لام، چونکه هه سته نه ته وه ییان
لاوازیوه، خۆیان له ئاستی بیانییدا، به پچوو و که مته ر زانیوه، ئه وه ی
هه شه بووه، نه یانه یشتوو و تکیانداوه!

له مێژووی کۆماندا، هه موو ئه و جه نگه خۆئاویبیانه ی، به ناوی ئایینه وه، له
نیوان عه رب و فارسه که ندا روینداوه، هه موو ئه و جه نگه چه لانه ی، له سه سه

نیوچه‌ی دهسه‌لات، که‌لله‌رقیبی سولتانه‌کانی توورک و شاکانی فارس، له نیوان هر دو ئیمپراتوریای «عوسمانیی» و «سه‌فویی» دا به‌ریابوون، هه‌موو ئه‌و جه‌نگه‌گه‌وره و گرانانه‌ی، له نیوان هیزمه‌کانی «سه‌لاح ئه‌لدینی ئه‌یوییی» و خاچه‌لگه‌رکاندا هه‌لگیرساون، پاشان، هه‌موو ئه‌و جه‌نگانه‌ی، له نیوان ئیمپراتوریای «عوسمانیی» و ده‌وله‌ته‌کانی جیهاندا کراون، گهر زۆربه‌یان، له سه‌ر خاکی «کوردستان» نه‌بووین و ووله‌ته‌کیان وێران نه‌کرد بئێ، ئه‌وا، پۆله‌کانی کوردیان خرکردۆته‌وه، چه‌کداریانکردوون، به‌ره‌و به‌ر مه‌کانی جه‌نگ په‌وانه‌یانکردوون. له جه‌نگه‌کانیشدا، تا توانیویانه، پێش خۆیان داون، به‌ کوشتیانداون، ئه‌وان سه‌رکه‌وتنیان به‌دهسه‌تیاوه و کوردیش، ته‌نیا هه‌ر، دیکودالی مالۆترانی و ژێرده‌سیی دروه‌ته‌وه!

له میژووی نوێشماندا، داگیرکه‌ران هیندی جار، به‌ ناوی ئایینی ئیسلام و هیندی جاری دیکه‌ش، به‌ ناوی برایه‌تی، یه‌کی‌تی و ولات و کۆماری هاویه‌شه‌وه، تا توانیویانه، کوردیان فریوداوه و له خسته‌یانبردووه. ته‌نیا هه‌ر هینده‌ به‌سه، بلێم: «سواره‌ی هه‌مدیی» یه‌ له «باکووری کوردستان»، به‌ یه‌کی له‌و نمونه‌ی پر له‌ شه‌رم و ناشیرینه‌ی، میژووی هاویه‌شی نیوان توورک و کورد، نژی گه‌لی «ئهرمان» داده‌نری! ته‌نانه‌ت، ئه‌و تۆکه‌رییه‌ی سه‌رانی کورد، بۆ سولتانه‌کانی توورکه «عوسمانیی» یه‌کانیان کردووه، به‌ شێوه‌یه‌ بووه، یه‌کی له سولتانه‌کان، کاتێ له جه‌نگی نیوان خۆیان و «په‌وسیا» که‌راوته‌وه، به‌ دایکی گوتووه: «ترست نه‌بئێ، له نیوان په‌وسیا و ئیمپراتوریای عوسمانییدا، دیوارێکی قایم، له‌ که‌لله‌سه‌ر دروستکردووه. «ئو دیواره‌ش، مه‌به‌ستی له‌ کورد بووه!»*2

له‌ دوا‌ی یه‌که‌مین جه‌نگی جیهانیسه‌وه، پۆله‌کانی گه‌لی کورد له «باکووری کوردستان»، ده‌ستیکی بالایان، له جه‌نگی نیوان توورک و گه‌لی «گریک» دا هه‌بووه و تیکبانه‌شکاوندوون. ده‌سه‌لاتی چینه‌شینیان له‌قاندووه و په‌وخاندوویانه. پاشان، «که‌مال ته‌تا توورک» یان به‌ باوک و برا که‌وره‌ی خۆیان داناوه! له‌و جه‌نگانه‌شدا، هینده کوردیان به‌کوشتداوه، ته‌نانه‌ت له‌و به‌اره‌دا، توورکه‌کان خۆشیان، نکوولیی له‌ پۆلی گرنگی کورد ناکه‌ن. بۆیه، شالیاری جه‌نگی «توورکیا»، کاتێ له سه‌ر گۆری سه‌ربازی گومناو قسه‌یکردووه، گوتویه‌تی: (زۆر پێده‌چێ، ئه‌م سه‌ربازه، کوردبێ!) (1، 240) «له «خۆه‌لاتی کوردستان»، پۆله هه‌له‌خه‌له‌تاومه‌کانی گه‌لی کورد، ده‌ستیکی بالایان، له هه‌موو جه‌نگه‌کاندا هه‌بووه. ته‌نانه‌ت، له‌م شوێنیه‌ی دوا‌ی سالی «1979» شدا، گه‌لی قووربانی مه‌زنیان داوه، له‌ پێناوی په‌وخاندنی پۆیمی

داگیرکه‌ری کۆنه‌په‌رستی «په‌له‌ویی» و دامه‌زاندنی پۆتیمی کۆماری ئیسلامیی «ئێران» دا، درێغییان نه‌کردوه. که‌چی، کورد بۆ خۆی، نه‌ ئازابوه و نه‌ هیچی به‌ هیچ کردوه!

له «باشووری کوردستان» یشدا، «شیخ مه‌حمودی حه‌فید»، له‌شکرکی زۆر و گه‌ره‌ی کۆکردۆته‌وه، به‌ هانای برا عه‌ربه‌ موسولمانه‌کانی خوارووی «عێراق» یه‌وه‌ چووه‌ و تا «شوعیبه» نه‌هه‌ستاه، داکۆکی لێ کردوون و دژی «بریتانیا»، پتر له‌ هه‌زار پۆله‌ی کوردی به‌کوشنداوه. ئه‌وانیش، له‌ پاداشتی نه‌وه‌دا، به‌ مردوویش وازیان لێ نه‌هه‌یتاوه و ته‌رمه‌که‌یان گولله‌باران کردوه! که‌چی، ئه‌ورۆ عێراقیییه‌کانی کورد و عه‌رب، شانازی به‌ خوێنه‌ به‌ نارها پزاهوه‌ ده‌که‌ن، به‌ به‌ردی بنچینه‌ی براهه‌تی کوردی ژێرده‌س و عه‌ربه‌ی سه‌رده‌سی دانه‌نین! ئه‌و براهانه‌ی، له‌بری چاکه‌ و ئه‌مه‌کداری، به‌ کیمیا‌بارانی گوند و شارۆچکه‌کانی «کوردستان»، ئه‌نفالکردنی سه‌ر و مالی کورد وه‌لامیانداینه‌وه‌ و تۆله‌یان بۆ کردینه‌وه! *3

ئه‌ورۆش، سه‌رانی پارته‌کان، له‌ هه‌موو پۆژی پتر، «عێراقییی» خۆیان ده‌که‌ن، له‌بری ئه‌وه‌ی، هه‌له‌که‌ بقۆزته‌وه، هه‌ول بۆ دامه‌زاندنی ده‌وله‌تییکی سه‌ربه‌خۆی «کوردستانی» بده‌ن، سه‌ربه‌خۆیی بۆ کورد و سه‌ره‌وه‌ری، بۆ «باشووری کوردستان» دا‌پینکه‌ن، به‌ هه‌موو شیوه‌یه‌ هه‌وله‌ده‌ن، سه‌ربه‌خۆیی و سه‌ره‌وه‌ری، بۆ ده‌وله‌تی داگیرکه‌ری «عێراق» بگێرنه‌وه، ئه‌و ده‌وله‌تی، تا ئێسته‌ش به‌ ته‌واویی، دانی به‌ هه‌موو مافه‌ په‌واکانی که‌لی کوردی «باشوور» دا نه‌ناوه!

له «خۆراوی کوردستان» ییش، پۆله‌کانی که‌لی کورد، له‌که‌ل پۆله‌ی عه‌ربه‌کانی «سووریا» له‌ پیناوی سه‌ربه‌خۆیی ئه‌و ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌رده‌ا و دژی هه‌زه‌کانی سوپای «فره‌نسه»، که‌می خه‌بات نه‌کردوه و که‌میشی خوێن نه‌رشتوه!

به‌ راستیی، گه‌ر له‌م باره‌ خراپه‌ی ریا‌لیزمی نه‌ته‌وه‌ی کورد نه‌که‌ین، هه‌نده‌ی دیکه، پۆله‌کانی نه‌ته‌وه‌که‌مان سه‌رکوێر و سه‌رکه‌ردان ده‌بن. ئه‌و رووباره‌ سووره‌ خوێنه‌ش، هه‌نده‌ی دیکه‌ و پتریش، خوێنی که‌شی کوردی له‌به‌رده‌روا، به‌ خۆراییی، خاکی ئازادکراو بۆ داگیرکه‌ران، خاکی وێرانکراویش بۆ کورد پاراو و تیرخوێن ده‌کا!

* * *

په راویزه کان:

* لیره دا، هر بۆ نمونه ده لیم: شتیکی سهیر نییه، گهر دوکتوز « بهرهم صالح »، نه نداسی سر کرد ایدتی « یه کیتی نیشتمانی کوردستان » و جیگری سه روک شالیارانی کاتبی دوه له تی « عیسراق »، رۆژی « 2002. 06. 15 »، له شاری « ستوکهولم »، ده رباری رهوشی رامیاری « باشوری کوردستان » کۆرتکی گرت. له تیوان قسه کانیدا، تراخی له کوردانه گرت، که ده لیم: سنوری کوردستان، تا تهنگهی « هورمز » له سهر که نداوی « فارس » در تیزده بیته وه.

به راستی، زۆرم ههولدا، وه لامییده سه وه، گوتیان کات نه ماوه! به لام، ده نگم بهر ز کرد وه و گوتم: نهو سنوره راسته. که چیی، وه لامییده وه و گوتی: کتی بۆم رزگار ده کا، من سو یاسیده که م! له راستیدا، کتسه که نهو نییه، رزگار بکه دین یا نه که دین. به لکو، نیمه باسی ده گومیستی سنوریکی میژوی ده که دین. بۆ نمونه:

1. عه ره به کان خوشیان ده زانن، تازه « نه نده لوس » بیان له کیسچو وه. به لام، نیسته ش ههر ده لیم، به شیبو، له نیشتمانی عه ره ب!
 2. جووه کان، سالی حه فتای زاین توانیان، شاری « نۆرشه لیم - قوودس » داگیر که ن. پاشان، عه ره به کان لییان سه نده وه. بۆ جاری دو وه، له سالی « 1967 » دا رزگار یان کرده وه. واته: « 1897 » سال، به سهر داگیر کردنی نهو شاره دا تیه ره بو وه، نینجا، ههر رزگار یان کرده وه! به لام، رۆژی له رۆژان، نیسته و نهو ساش، جووه کان، دانیان به وه دا نه ناوه، شاریکی عه ره بیی بووین. هه ره ها، عه ره به کانیش دا وایده که نه وه و نه وانیش، دان به وه دا نانین، شسار تکی « نیسرایل » بچ، به لکو، ههر به هی خۆیانی ده زانن!
 3. شاری « نه سه که نده روونه »، که شاریکی « باکووری کوردستان »، « تورکیا » داگیر کرده وه. عه ره به کانی « سووریا »، نیسته ش ههر دا وای ده که نه وه.
 4. داگیر که ری « سپان »، چه ندین سه ده ده بچ، شاره کانی « سه بت و میلیریا » و دو ور که کانی « جهغه ری » بهی « مغرب » ی داگیر کرده وه، تا نیسته ش، گه لی « مغرب »، ههر وازیان لی نه هیتا وه و دا وایده که نه وه!
 5. هه ره ها، کتسه ی « چین »، له لایه که وه له گه ل « هۆنگ کۆنگ »، له لایه کی دیکه سه وه، له گه ل « تایوان »، نمونه یه کی دیکه ی نهو راستییه مان پیشان ده دا.
- ناشکرایه، دو ور که ی « هۆنگ کۆنگ »، تا سالی « 1841 » له بنده سی « چین » دا بوو. دوا ی نهو میژو وه، هتیه کانی نیمریالیزی « بریتانیا » داگیر یان کرد. نه م داگیر کرده، تا « 1997. 07. 01 » ههر به ره دا م بوو. واته: « 156 » سالی ریک، له ژیرده سی نینگلیزه کاندا بوو. به لام، رۆژی له رۆژان، گه لی « چین » وازی لی نه هیتا وه و هه میسه ههر دا وای کرده ته وه. نه وه ته، نیسته ش ههر دا وای « تایوان » ده کا ته وه، هه ره چنده، دوه له تیکی سه ره خۆشه و « نه مریکا » ده بیار تیی. به لام، بتم وایه: رۆژی له رۆژان، نهو به شه ههر ده بچ، بۆ نیتو باوه شی پر سوژی نیشتمانی دا بک بگه ریته وه، جا، نهو ده رنگ و زوو که تو وه!
- 1* ده که کانی سه رجا وه ی « محمه د نه مین زه کی بگ م »، به کوردییی که پتی نووسی وه ته وه. چونکه، به راستی نه وه نه زمانی کوردیی و نه عه ره بییه، به لکو، زمانیکی تیکه لوی گه لی ناخۆشه، که لهو سه ره ده دا باو بو وه!

*2 به داخده، سەرچاوه‌که‌م له بهر ده‌سدا نه‌بوو، تا، ده‌قه‌که خۆی چۆن نووسراوه، وه‌ک خۆی بیه‌گۆتزمه‌وه. به‌لام، وا بزانی، سولتان « سوله‌یانی قانونیی » بوو، که له نیتوان سـالانی « 1520 - 1566 » دا، فرمانه‌وایی نیمه‌پراتۆریای « عوسمانیی » کردوه.

*3 به‌کێ له‌و کوردانه‌ی به‌ناشکرا، شانازی به‌و جهنگه و به « عیراقچیتیی » به‌وه ده‌کا، دوکتۆر « که‌مال مه‌زه‌هر » ه. ته‌نانه‌ت، تا ئیسته، چه‌ن جارێ، دژی سه‌ریه‌خۆیی و جیا‌بوونه‌وه‌ی کورد له « عیراق » قسه‌یکردوه و چاویتکه‌وتنی له‌گه‌ل کراوه!

سـه‌رچاوه‌کان:

1. جلال الطالبانی، کوردستان و الحركه القوکیه الکرديه، بیروت، 1969.
2. جه‌مال نه‌بزه، کوردستان و شووشه‌که‌ی، سوید، 1985.
3. حوسین محمده‌د عه‌زیز، کورد و شووش و هه‌لی میژوویی، چاپی 2، سوله‌یانی، 2000.
4. شه‌ره‌فخان به‌دلیسیی، شه‌ره‌فنامه، چاپی دووهم، تاران، 1981.
5. صیح الاعشی، ب 4، له « شه‌ره‌فنامه، 132 » هه‌ر وه‌رگیراوه.
6. محمده‌د امین زکی، کورد و کوردستان، جلد 1، 2، 3، به‌خدا، 1931.
7. دوکتۆر میخایل س. لازه‌ریف، کورد و کیتشه‌ی کورد، گو‌قاری ناسیا و نه‌فریکای نه‌ورۆ، ژماره‌ 12، مۆسکۆ، 1983. « به‌ زمانی رووسیی »
8. نبیل الملحم، سبعة ایام مع القائد ابر، 1996.

ئاغا و نۆكەر

وهك چۆن، ھەموو سەردەمى، مېژووى سەربەرزىي و سەرفرازىي تايپەتتىي خۆي ھەيە، وهك چۆن، ھەموو سەردەمى، كەلەپياوى گەورەي ناسراوى سەربەستى خۆي ھەيە، ھەر بەو چەشنەش، ھەموو سەردەمى، مېژووى سەرشۆرىي و ملکہچىي خۆي ھەيە، ھەموو سەردەمى، پياوى گچكەي نەناسراوى نۆكەرى خۆي ھەيە. لە ھەموو سەردەمى تىكىشدا، گەر پياوى گەورەي تىدا ھەلکەوي، پياوى گچكەشى تىدا ھەلدەمكەوي!

جا، گەر بە ناخى مېژووى كۆمەلگە جياجياكاندا شۆر نەبىنەو، گەر زۆر دوور نەزۆين و تەنيا ھەر، باسى كۆمەلى كورد بکەين، ھەلبەتە، ھەر لە كۆنەو، ھەموو ئاغاكانى كورد، كۆمەلى نۆكەرى تايپەتتىي خۆيان ھەبوو. ئەم نۆكەرانە، مەرج نىيە، خەلكى ھەمان گوند بووين. بەلكوو، گەر لە گوندەمكەي خۆياندا، جىيان نەبوويتەو، ئەوا، پەنايان بۆ بەر ئاغاي، گوندىكى دىكە بردوو و ئەلقە لە گوپى ئەو بوون!

خەسلەتى ھەرە لە بەرچاوى ئەم نۆكەرانە، لەویدا خۆي بىنيو، لە لايەكەو، وهك سىخووتكى خۆبەخش وايوون، ھەموو دەنگوياسىكيان، بۆ ئاغاكانيان گىراوتەو. جارى وا ھەبوو، گەر ھەر ھىچ نەبووي، باسىكى ئەوتۆيان نەبووي، شايانى باسکردن بووي و بە ديارىي، پىشكەش بە ئاغاكانى خۆيانى بکن، ئەوا خۆيان، كەلى شتيان رىكخستوو و كارگەي درۆي بەرژەومندىيەكانى خۆيانيان پى بەگ رىخستوو. يا، شتىكى زۆر پچكۆليان، ھىندە گەورە كردوو، تا، بازاری نۆكەرىي و چاكوخوورىيان گەمترى!

له لایه کی دیکه وه، نه وهی ناغا ویستوویه تی، دژی کۆمه لانی خه لک و نه یاره کانی خۆی بیکا، نه وا، به نۆکه ره کانی خۆی نه جامداوه. خوا هه ل ناگرێ، نه وانیش، زۆر به نه مه کبوون و ناپاکیبیان، له ناغا کانی خۆیان نه کردوه، به لکوو، به خراپترین شیوه و زۆر به داسۆزییه وه، نه ره که کانی سه ر شانیا ن جێبه جێ کردوه!

له لایه کی دیکه شه وه، به رما و مخۆری ناغا کان بوون، هه ر کاتی، سینیی له دیومخانی ناغا گه رابیتته وه، هه ر چیه کی له سه ر بووی، قورزه لقوورتیا ن کردوه. واته: به و به رما واته ژیاون!

سه یر نه وهیه، هیندی له و نۆکه راته، هینده گه وره بوون و ده سه لاتیا ن په یدا کردوه، هیندی جار، بی نه وهی، بۆ بریا ری ناغا کانیان بگه رینه وه، به ناوی نه وانه وه و دژی کۆمه لانی خه لک، هیندی کاریا ن نه جامداوه، نه و کارانه ش، ته نیا هه ر، له به ر ژمه وندی تایبه تی خۆیا ندا بووه! بۆیه، هه ر وه ک چۆن ناغا کان، کۆمه لێ نۆکه ری تایبه تی بیا ن هه بووه، هه روه ها، نه و جۆره نۆکه رانه ش، کۆمه لێ نۆکه ری وردیله یان راگرتوه، تا، له لایه که وه، خۆیا ن که می پشو ویده ن، له به ر چاوی خه لکی ووبن و له زمانیا ن دوور که و نه وه. له لایه کی دیکه شه وه، ده نگویا سیان بۆ کۆکه نه وه، له هه موو روودا و به سه ره اتیکی گرنگ، ناگا داریا نکه نه وه! واته: دوو جۆره نۆکه ری گه ویه و گچکه هه بووه.

دیاره، له هه موو بار و دۆخیدا، هه میشه، خه لکی بی دمه رتهانی هه ژارا نی گونده کان، له دهس نۆکه ره کانی ناغا، دا و بیدا دیان بووه. واته: نۆکه ره کانی ناغا، له خودی ناغا کان، گه لێ بی ره وشت، بی ویزدان، بی به زمی و توند و تیز تر بوون. چونکه، ناغا وه ک توله و تانجی رستیکردوون و پاوه دوژمی پی کردوون. بۆیه هه رگیز، هیچ نۆکه ری نه بووه، له گوندی، یا، له نیوچه به کی دیاری بکرا ودا خۆشه ویستبووی! به کورتیی: نۆکه ره کچکه کان، لاسایی نۆکه ره گه ره کانیان کردوه. نۆکه ره گه ره کانیس، لاسایی ناغا کانی خۆیا ن کردۆته وه. به لام، هیشتا ناغا کان، له چا و نۆکه ره مکانیا ندا، به هه زار نا و شۆرا و نه ته وه. چونکه نۆکه ره کان، له سه گ هار تر بوون و لاقی هه موو که سیتکیان گرتوه!

نه وه ته می ده وه لتی « عیراق » دامه زرا وه، هه میشه، چه ندین جۆر، ناغا و نۆکه ری تیدا هه بووه. به لام، هیچ سه رده می، هینده ی سه رده می « به عس 1968 - 2003 »، ناغا و نۆکه ره له « عیراق » به گشتیی و له « کوردستان » به تایبه تی، زۆر نه بووه! چونکه، ناوی دمه ردی گوولی ناغا و نۆکه ری، له نیو

که لانی «عیراق» دا، سهرکردهکانی «بهعس» به گشتیی و «سه ددام» به تایبه تیی رشتیان. ناخر، ئه وهی رژیمی «بهعس»، به کۆمه لانی خه لکی بی دمهواتانی «عیراق» ی کرد، هیچ رژیمیکی دیکه ی رامباریی و سهربازی دیکتاژور له جیهاندا، به رۆله کانی گه له که ی خویانیان نه کردوو. جا رهنه گیایا و زییه که یان، له جۆری نوکر گرته که دا بووی! چونکه، لپرسراو و کار به دهسه کانی «بهعس»، شتوازی جیا جیان به کار دهیتنا، تا، راوه نوکری پی بکن. سهرهتا، له ریتی «بیر، فله سه فه، ئایدۆلۆژیا، ریباز و کاری پارتایه تیی» یوه، کۆمه لانی خه لکیان هه لده خه له تاند. به «بیری نه ته وهی، نیشتمان پرهوری، کیشی فله ستین، یه کیتی عهره ب، پیشکه و تنخوازی، نازادی و سۆسیالیزم» له خشته یانده بردن. هه لته، ئه و دروشمه بریقه دارانه ش، پیروزی خویان هیه، له هه موو شتیکیش پتر و باستر، که لله ی کۆمه لانی خه لک سرده که ن، به تایبه تیی ئایدۆلۆژیا، دانگی باشه، بۆ کۆمه لانی خه لک رۆده کری، تا دهسه مۆیانکن!

به لام، کاتی دهسه لاتیان وهرگرت، ورده ورده به هتیزبون، ئیدی، گیزیان گۆری، په نایان بۆ کرینی راسته وخۆ برد. ئینجا، یا ده میان چه ورده کردن، به پله و پایه و پاره ده میان کرین. یا، هه ره شه یان لی ده کردن و ده میان تۆقاندن، تا، واز له بیر و یا وهی خویان بیتن و سه ر بۆ «بهعس» شوړیکن. خۆ هه موو شمان باش دمه زانین، چه ن که سی خاوه ن باوه ریان، له هه موو لایه نه کان کری، ناو و نایانگیشیان، به ته وایی زانندن!

هه رچی چۆن بیتی، به هه ر شیوه یه کاریان کردبۆ و خه لکیان کریبی، هیچ له باسه که ناگۆری. چونکه، هه رچه نده شتواز و ئامرازه کانیان جیا وازیوو، به لام، مه به ست و ئامانجه کانیان یه کبوه، له سه ر ریبازی «ماکیافیلیی» رۆنیشتون!

ئاشکرایه، پلانی که وره و کرنگی کلۆی «بهعسی» یه کان ئه وه بوو، هه موو کۆمه لگه ی «عیراق»، به هه موو گه ل و که مینه جیا جیاکانییه وه، به هه موو ئایین و ئایینزاکانییه وه، سووک، چرووک، ریسوا و سه رشوړیکن، وه که نوکریکی سه رشوړی بنه ماله ی «سه ددام» بیان کری و گوپرایه لێن! دیاره، «سه ددام» خۆی، له هه موو «عیراق» دا، یه که مین ئاغا بووه. ئینجا، کوپ، برا، برازا، ئامۆزا و که سه کانی دیکه ی هاتوون. گه ر ئه ندامانی سهرکرده یه «بهعس» یه، به دهسته ی یه که می نوکهره کانی دا نه نیتین و به ئاغای پله ستیان دانیتن، ئه و، هه رچی له خوار ئه وانه وه هاتوو، له خولگی دهسته ی جیا جیای نوکهرانی بنه ماله ی ئاغای گه ورده خولاونه ته وه!

هەلەبەتە، ئەم کارەشيان زۆر بە ئاسانئى بۆ كراوه و سەرىشىگر تووه. چونكە، دەسەلاتتىكى بى ئەندازە و پارمەكى زۆرىشيان هەبووه. ئاخىر، چۆن پارمەيان نەبى؟! چونكە، لەو رۆژەوه « بەعس »، دووهمىن كۆدەتەئى خوئناوئى خۆئى ئەنجامداوه، دەزگەئى « ئەنجوومەنى سەركرداىەتئى شۆرش » برىارىداوه، سالانە، لە « 5/ » دەسكەوتئى نەوتئى « عىراق »، بۆ پارتەكەيان تەرخانكەن و پاشەكەوتىكەن. بۆئە، سالى « 1999 »، برى ئەو پارمەئى كۆيانكردبووه، نرىكەئى « 31 » ملىيار دۆلار بوو! ئەوه جگە لەو پارە زۆرەئى، لە بەر دەس دەزگەكانى پارت و دەولەتدا بووه، بەشىكى زۆريان، هەر بۆ ئەو مەبەستە كلاًوانە بەكارهێناوه. جا ئىدى، پارتىكى گەورەئى فرمانرەواى دەولەمەندئى دەسەلاتدارى وەك « بەعس »، چۆن ناتوانئى، لە ماوهئى « 35 » سالى دەسەلاتئى خۆئىدا، بە هەزاران نۆكەرى نەخوئىندەوار و خوئىندەوار بگرئى، لە دەورى خۆئى كۆيانكاتەوه و مەبەستە چەپەلەكانى خۆئىان بى جىبەجىكا؟!!

سەير ئەوه، سەركرداىەتئى « بەعس » بە نۆكەرمەكانى نىوخۆ تىريان نەدمخوارد، پەلىان بۆ هەموو دەولەتەكانى نىوچەكە و جىهانئىش راكئىشابوو، بە هەموو شىوئە، نۆكەريان دەكرئى، تا لە لایەكەوه، بە شان و بازووى سەروكى فرماندە « سەددام »، پارتئى پئىشرو « بەعس » و دەولەتئى بەهێزئى « عىراق » دا هەلەدن. لە لایەكى دىكەشەوه، دژئى دوژمنەكانىان كاربەكەن و پىلانئىان دژ بگپرن! لىرەدا، هەر بۆ نموونە دەئىم: لە « ئورودوون »، پۆژەئى شارئىكى وئىزمئى و راگەياندنئىان كرىبووه، لە هەموو وولاتانئى عەرەبەوه، كۆمەلئى نووسەر و پۆژنامەنووسئى، لە خۆئى كۆكرىبووه، تا، كارئى وئىزمئى و پۆژنامەنووسئى بگەن، بە شىوئەئىكى رىكۆپىك و زانستانە، دەزگەكانئى راگەياندنئى عەرەبئى پئىشترخەن. « سەددام »، ئەم هەلەئى قۆستبۆوه، سالى « 1986 »، بە هەموو شىوئە، يارمەتئىدەدان و پتر لە « 200 » كادىترئى بىشەئى زىرەكى پۆژنامەنووسئى بەخپۆدەكرد و مووچەئى دەدانئى. ئەوه جگە لەو هەموو قئىستئىفالاتئى، سالانە، بۆ نووسەر و هۆنەرانئى عەرەبئى ساز دەكرد، كۆمەكئى پئى دەكردن و ديارئى بە سەردا دەبەخشىنەوه. ئىدى، چۆن داكۆكئى لئى ناكەن؟!!

ئاخىر، « سەددام » هەر بەوشەوه نەوئىستابوو، بە دەمیان كەسايەتئى خوئىندەوار، رووناكبىر، نووسەر، هۆنەر، پۆژنامەنووسئى عەرەب و بىانئى بگرئى، بەلكوو، بە دەمیان وامىار، سەروكى پارت، سەرمایەدار و خاوهن كارگەشئى كرى بوو، هئىندئى مئىر و سەروكى دەولەتەكانئىشى رستكرىدبوو. بۆئە، بە هەموو شىوئە، داكۆكئىيان لە خۆئى و پۆژمەكەئى دەكرد. ئەوئىش، لە

سەر حسیدی بژۆویی کۆمه لانی خه لک، له سەر پاره ی نه وتی گه لانی بی چاره ی « عیراق »، به هر دو دس، پاره و نه وتی ده به خشییه وه، خه لاتی به سەر نۆکه ره کانی خۆیدا دابه شه کرد. به لئی، جگه له پاره و دیاری گران، « کۆپۆنی نه وت » یشی داناوو، به سەر هیندی به کرتیگراوی ومک سهرۆک، رامیار، رۆژنامه نووس، پارت، کۆمه ل و رێخکراوی نیوچه جیاوازه کانی جیهاندا دابه شه کرد، له کاتیگدا، مندالانی « عیراق »، له برساندا رهق هه لاتیبوون، نه خۆشخانه کان ده زمانیان تیدا نه ماوو، تا، چاره سه ری نه خۆشیی پی بکن. بی کاری، هه زاری و برستیییش بلاو بوو یۆوه!

شنتیکی سه یر نییه، گهر رژی می « به عس »، رۆژانه، « 3 » میلیۆن به رمیل نه وتی فرۆشتی. له و پر نه وته ش، « 2318 » به رمیل نه وتی لادابی و به سەر به کرتیگراو مانی خۆیدا دابه شه کردی. به لئی، « 48 » دهوله تی دهوله مه ند و هه زار، گه وره و گچکه، له هه موو جیهاندا، له پلوسکی پر به پیت و فه ری نه وتی « عیراق »، به رمیلیان پر ده کرد و له سەر حسیدی گه لانی « عیراق »، له و په ری خۆشیدا ده زیان! ته نانته، هیندی له فرمانبه ر و کاربه ده سانی، ده زگه ی « کۆمه له ی نه ته وه یه کگرتوو مکان » یشی کریبوو، له « به رنامه ی نه وت به رانبه ر به خۆراک »، پیکه وه دریا نه کرد و دابه شه انده کرد. چونکه، زۆر به یان خه لکی وولاته هه زار مانی « سو دان » و « سو مال » بوون، له پێناوی پارهدا، ویزدان، بیر و هۆشی خۆیان فرۆشتیوو!

له هه مووشی سه یرتر نه وه یه، له نیو دهوله ته گه وره و گچکه کانی جیهاندا، کۆمه لئی نۆکه ری به کرتیگراوی گه وره ی، له نیو ده زگه ی هیندی دهوله تی ومک: « رووسیای فیدرال، فره نسه، چین، سووریا، توورکیا، مالیزیا، میسر، سويسرا، ئی탈یا، هیندستان، یه کیتی میرنشینه کانی عه رب، بریتانیا، یۆگۆسلافیا، ئۆکرانیا، لیبیا ... » دا کریبوو، هه ر دهوله ته ی، به پیتی یارمه تی خۆی و به گوتیه ری بابه خی تایبه تی خۆی، « کۆپۆن » ی نه وتی به سه ردا دابه شه کردن. ئاخه ر بۆیه، ئه و هه موو ده نگه به کرتیگراوانه، دژی جه نگ به رز ده بوونه وه، دژی « ئه مێریکا » هاواریا نه کرد و دا کۆکیییان له رژی مه فاشسته که ی « به عس » ده کرد! بۆ نموونه: هه ر سێ دهوله ت « رووسیای فره نسه و چین » به ریز، یه کی نزیکه ی « 702، 162، 152 » میلیۆن به رمیلیان به رده مکوت. ئیدی چۆن، دا کۆکی له « سه ددام » و رژی مه که ی ناکن!!!

له بواری نه ته وایه تی و کاری رامیاریشدا، سه راتی هه ر چوار دهوله ته داگیرکه ره که ی « کوردستان »، هه میشه، خۆیان به « ئاغا » و کوردیشیان، به « نۆکه ر » داناوه. وه نه بی، ئه مه شیان شار ده بیته وه، به لکوو، زۆر به راشکاوی

رپانگه ياندووه! بۆ نموونه: توررکه کان، هر له کۆنه وه گوتوويانه: (ئه وهی له مافی وولاته دا، له رهگه زى پاکی توررک نه بى، ته نيا يه که مافی ده که وى، مافی خزمه تکارى و کۆيله به تى). «104،1»

ههروهها، عه رهب و فارسه کانيش، ههچ کاتى، له توررکه کانيان باشتەر نهگوتووه و به چاوئکى باشتريش، له کورد و کيشه که بيان نهروانىوه. له بهرئه وه، گه ر به نۆکه ريشيان نه زانيبى، ئه وا هه ميشه، کورديان به ميوان داناوه. بۆ نموونه: «پارتى به عسى عه ره بى سۆسياليسه»، له خالى «11» ي ده ستووره که ياندا نووسيو يانه: (ئه وهى باسى کۆمه له رهگه زى دى که جياواز بکا، يا، دژى عه رهب کارى تيدا بکا، يا، بۆ مه به ستىکى داگيرکه راته ماتيته نيشتمانى عه رهب. له وولاتى عه رهب به دهر دهنرى). «8،2»

ئه وپۆش، له «باشوورى کوردستان»، سه رکرده ي پارته کان به گشتى، «بارزانى» و «تاله بانى» به تايه تى، زۆر به زياده وه، جى ئاغاگانى پيشوويان گه رتۆته وه. هيندئ له ئه ندامانى ئه و پارتانه ش، شوئى نۆکه ره کانيان کۆتر نه کردۆته وه! جگه له وهى، هيندئ خوئنده وار، رووناکبير، نووسه ر، هۆنه ر، ئه کادىمىک و پياوى ئايينيش، به شتومه له شتومه کان، پۆلى نۆکه رى سه رکرده ي پارته کان ده بين! چونکه، سه رده مه که گۆراوه و ئيانى کۆمه لايه تى واپتويستده کا.

ههروهها، هه موو ئه ندامانى سه رکردايه تى پارته کانيش، کۆمه لى نۆکه رى تايه تى خوئان هه يه. جگه له وهى، هر ده زگه يه کى «نه ته وهى، راميارى، ئايينى، کۆمه لايه تى، که لتوورى ... ش، کۆمه لى نۆکه ريان لى کۆپۆته وه. سه رۆکى ئه و ده زگايانه ش، وه ک ئاغا رهفتار ده کن، چه ن نۆکه رتکيان له ده ور ئالوه، چييان بوئ، ئه وه يان پى ده کن!

له بهرئه وه ده بينن: کاتى نووسه رتکى نيشتمانپه روه رى بيلايه ن، ره خنه له سه رکرده ي پارتىکى دياربىرکراو ده گرى، چه ن ئه ندامتکى نۆکه ر، يا، چه ن نووسه رتکى بير و پئنووسفروئش، له بىر ئه وان، وه لامى نووسه ره په خته گره که ده ده نه وه، به چارى په لاماريدهدن، وه ک توله و تانجى رستکراو، راوه که روئشکى پئنووسى سرک و سه رکيشى نووسه ره نيشتمانپه روه رى بيلايه نه کان ده کن، به ناوى داکۆکيکردن له سه رۆک و پارته کانiane وه، ئه وهى ناشيرينبى، به و جوژه نووسه رانه ي ده کن، تا، سه رۆکه ئاغاگانيان لتيان رازيبين. بۆيه هه ميشه، مه ترسى ئه و جوژه ئه ندام و نووسه رانه، له هه موو سه رده ميکدا، له مه ترسى سه رکرده کانيان، بۆ سه ر کۆمه لانى خه لک و نووسه ره خاوه ن هه لۆپسته کان پتريوه.

ئاخىر دەبووايە، ئاغاسە رۆكتىكى ۋەك « مەسعوود بارزانىي » زۆر لە ۋە
گەرەت بىر ۋايە، لە رۆژى « 16. 08. 2004 » دا و بە پۈنەي دامەزراندنى
پارتەكەيە ۋە، ھەر شە لە نووسەرانى رەخنەگى پىلايەن بكا! بە راستىي،
ھەق نەبو، لەر ئاستە ھادىي، ئەو جۆرە زاراۋانە بەكار بىتتى، رەخنەي
نووسەرانى كورد، بە ژار بچوئىي و بە بوختانە ئىستەن تاوانبارانكا!
چونكە، ئەو نووسەرانە، تەنبا ھەر ئەورق، رەخنەيان نەگرتوۋە، بەلكوو، لە
گەر مەي جەنگى چەپەلى نىوخۇشدا، دەنگ و رەنگيان ھەبوۋە، لە كاتىكدا،
ھەر ھەلەيە كىشىيان كرىبىي، ھەر رەخنەي خۇيان گرتوۋە! ئاخىر، « مەسعوود
بارزانىي »، ئەو ھەموو نۆكەر و پىنوسفرۇشانەي لە بەر دەسدايە، چ
پىۋىستى بە ۋە دەكرد، خۆي سەغەلەتكا و پەنا بۆ بەر ھەر شە كرىن بەرچى؟!!

جا گەر جاران، ناكۆكىي و دووبەرەككىيەكى كچكە، لە نىوان دوو ئاغا دىدا
درووستىبووايە، پاشان، بە دانىشتەن و دانوستان چارەسەر كرايە، يا، بە
شەرەتفەنگ كۆتايىبھاتايە، ئەو نۆكەرەگان، پىش ھەموو پىاۋەكائى دىكەي
ئاغا ھەوليان دەدا، بارەكە ئالۆرتكەن، دووبەرەككىي و ناكۆكىيەكە قوولتر
كەتە ۋە، شەر و ھەراكە گەر مەتركەن، تا، نىكەيە تانى چە ۋورترىان دەسكە ۋى!

ئەورقش، سەر كرىدايەتتى ئەو دوو پارتە دەسەلاتدارەي « باشوور »، ھەر
ھەمان گىرقتىيان ھەيە و نۆكەرەكائىشىيان، ھەر ھەمان رۆل دەستىن. چونكە،
جگە لە ۋەي، ناكۆكىي و دووبەرەككىيەكى گەرە ۋە مېژوۋىي دورودرىژ، لە
نىوان ئەو دوو پارتەدا ھەيە، خويئىكى زورىش، لە نىوانىياندا پزاۋە و
دورۇمئايەتتىيەكەش، تا سەر ئىسك رۆشتوۋە! ئەندامە نۆكەرەكائىش، بە
ھەموو شىۋەيە ھەولە دەن، ناكۆكىي و دووبەرەككىيەكە قوولتر كەتە ۋە،
بىرەنەكان پتر بكوئىنە ۋە، تا، لاي ئاغاكانىيان خۆشەويستىرەن، جى و رىي
باشترىشىيان دەسكە ۋى! ئاخىر، گەر وا نەبىي، چۆن « مەسعوود بارزانىي »،
پاكانەي بۆ خۆي و « تالە بانىي » دەكرد و دەيگوت: مەن و « مام جەلال »، لە
بەلگىرساندنى جەنگى نىوخۇدا، بىي تاوان بوۋىن! دە ديارە، « بارزانىي »
باشترى دەزانىي، كى ئەو جەنگە چەپەلى ھەلگىرساند و كىش تاوانبارى
راستە قىنە بوۋە؟! جا گەر واشىي، ئەدى لە پاى چى، چاۋپۇشىي، لە
تاوانباران دەكرىچى؟! ئەمەيە دەلتى: عوزر لە قەباحەت خراپتر!

جا گەر ئەورق، سوۋكە رىتكەكوتتى، لە نىوان سەر كرىدايەتتىي ئەو دوو پارتەدا
ھەيە، بە ئاشكرا، بەلامارى يەكدى نەدەن، دەزگەي و اكاھاندەنەكانىيان، چار و
بار، رەخنەي سوۋك لە يەكدى بگرن و گللىي بىي دان لە يەكدى بگەن، ئەۋا،
ھەر دوو لايان لە بئەۋە، نۆكەرەكائى خۇيان ھاندە دەن، ئەۋەي خۇيان لەم

ئەمەيە دەلتى: عوزر لە قەباحەت خراپتر!

قوتناغەدا، بۆيان نالوئى، بىلئىن و بىنووسىن، ئەوا ئەوان، بە خرابترىن شىئوھ دەيلئىن و دەينووسن!
 بەلام، سەگۈهرى نۆكەرەكانى ئاغاكانى دوئىتى، چۆن بە مانگەشەوى كوردەوارىي دەوهرىن، نۆكەرەكانى ئاغاكانى ئەورپوش، ھەر بە ھەمان شىئوھ، بە تريفەى زىوئىنى مانگەشەوى، دەسۈپەنجە و پىنووسى رەنگىنى، نووسەرانى بىللايەنى رەخنەگرى، نىشتمانپەرۋەرى راستەقىنە دەوهرن. ھەلبەتە، زەرياش بە دەمى سەگ پىس نابى، ھەرچەندە، سەگىكى زۆر گەورەش بى! بەلام، خۆزگە، رۆلە بە جەرگە دلسۆز و نىشتمانپەرۋەرەكانى كورد، لە سەر ھىچ ئاست و لە ھىچ بوارىكدە، ھەك « ھىمن » گوتوويەتى: ئاغايان بە نۆكەر را نەدەگرت!

* * *

-
- بىنووسىنى ئەم گوتارە، كەلك لەم سەرچاوانە ۋەرگىراۋە:
1. جەمال نەبەز، كوردستان و شورشەكەى، ۋەرگىرانى ئە ئەلمانىي يەۋە كوردۆ ئەمى، بىنكى چاپمەنى نازاد، چاپى 1، سوئد، 1985.
 2. حزب البعث العربى الاشتراكى، دستور حزب البعث العربى، مطبعه الاعتدال، دمشق، 1947.
 3. الدكتور بيوار خنسى، كويرنات النفط قول الاعمال الارهابيه فى عراقنا الجديد، 2004. 10. 18, Kdp.Info

به لای

ناشکرایه، دوو جوړ به لای هیه: به لای گچکه و گوره. به لای گچکه، کومه لانی خه لک زور ناهه ژینئ و به هوش خویمان ناهینیته وه، چونکه، زیانکی که م دهگه یه نئ و ماومیه کی کورت دمخایه نئ. به لام، به لای گوره، کومه لگی مرق، له ناخوه دمه ژینئ و له خه وی بیداریی رایده په ریتئ، چونکه، زیانکی که لئ که وره ی لئ دهکه ویته وه، مالی مرق، یا، نیشتمانی که لکی دیاریکراو ویرانده کا و ماومیه کی زورتیش دمخایه نئ! بویه، کاتئ هر کوردئ، تووشی به لایه کی گچکه بووه، سوپاسی خوی کردووه و گوتوویه تی: خویاه! به لای له وه گوره تر نه دی.

هه لته، به هیچ شیویه نابئ، هیچ مرؤفئ، هیچ جوړه به لایه پشتگو و خا، هرچنده، گچکه یا گورهش بئ. به لکوو ده بئ، زور به وردی، له هؤکانی بکو لیته وه، به هه موو شیویه هه ولېدا، به ری پئ بگرئ، تا، له وه پتر نه ته نیته وه. نه گینا، که له به لای گچکه وه، فیزی هیندئ پهندي گرنگ نه بین وانه ی پر بایه خی لئ وهر نه گرین، نه وا، جگه له وه ی، به شیویه کی به رده وام، دوویاره و چان بارمه بیته وه، تووشی به لای گوره تریش دمین!

به لای هیه، جا، چ گچکه و چ گوره بئ، به شیویه کی سروشتی ی رووددا، هیچ کس و لایه نئ، دهسه لاتیان نییه، به ری پئ بگرن. بق نمونه: که کپکانئ بته قیته وه، به جارئ، نیوچه یه ک دهسووتینئ. که لافاوئ کی گوره هستئ، هر یمیک زور دهگرتنه وه، زیانکی زوری گیانیی و مه تیریالی دهگه یه نئ.* که به فریک زور ببارئ، نیوچه یه کی دیاریکراو داده پوشتئ، خه لکه که ی له سرماندا رهمدینه وه و له برساندا دهمرن. که چن سائئ له سر یه ک، له ولاتیک دیاریکراو باران نه ببارئ، هیچ شتئ له و ولاتدا

سهوز نابئی. له‌به‌رئوه، بئی کاری، هه‌ژاری، گرانی، برسیتیی، نه‌خۆشیی و مردنی به‌کۆمه‌ل بڵاوده‌بیته‌وه، هه‌ر وه‌ک له‌هیندی وولاتی «ئه‌فریکا» دا ده‌بینرئ. ته‌نانه‌ت، گه‌ر سالتی، چهن جانه‌وه‌ریکی وه‌ک: «سن» و «کواله»، له‌ وولاتی په‌یدا بن، له‌ به‌روبوومی کێلگه‌، سه‌وزه و میوه‌که‌ی بدهن، زیانکی زۆر گه‌وره، له‌ سامانی کشتوکالی ئه‌و وولاته‌ دده‌ن و برسیتیش، ته‌نگ به‌ دانیشتوانه‌که‌ی هه‌له‌مچنئ!

هه‌روه‌ها، جه‌نگیش به‌ هه‌موو جوهره‌کانییه‌وه، چ جه‌نگی نیوخۆ، چ جه‌نگی نیوان دوو ده‌وله‌ت، چ جه‌نگی نیوان چهن ده‌وله‌تی له‌ نیوچه‌یه‌کی جوگرافیا‌یی دیاریکراودا، چ جه‌نگی نیوان ده‌وله‌ته‌کان له‌ کیشوه‌ریکی تایبه‌تی و چ جه‌نگی جیهانیی بئی، به‌یه‌کئ له‌و به‌لا گه‌ورانه‌ ده‌ژمێررئ، که‌ به‌رۆکی پۆله‌کانی گه‌ل و نه‌ته‌وه‌ جیاوازه‌کانی، سه‌ر پووی زه‌وی ده‌گرئ. چونکه، جگه‌ له‌وه‌ی، خه‌لکیکی زۆری گه‌وره و گچکه، چه‌کدار و بئی چه‌ک، تاوانبار و بئی تاوانی تیدا ده‌کوژرئ، جگه‌ له‌وه‌ی، بئی کاری، هه‌ژاری، گرانی، برسیتیی، تینویتی، نه‌خۆشیی، ترس و له‌رز بڵاوده‌بیته‌وه، جگه‌ له‌وه‌ی، پاره‌یه‌کی زۆری ده‌وی و ئابووری ده‌وله‌ته‌کانی جیهان هه‌له‌ده‌ته‌کینئ، هه‌موو ئه‌و نیوچانه‌ی، جه‌نگه‌که‌شی تیدا رووده‌دا و تیدا ده‌ته‌نیته‌وه، کاول و وێران ده‌بن! هه‌ر بۆ نموونه: ئیسته‌ش، ئه‌نجامی کاره‌ساتی جه‌رگه‌ری هه‌موو ئه‌و جوهره‌ جه‌نگانه، له‌ بیره‌وه‌ری کۆمه‌لانی خه‌لکدا ده‌ژین و له‌ لاپه‌ر مه‌کانی میژوودا هه‌ر زیندوون، به‌ تایبه‌تی، هه‌ر دوو جه‌نگی یه‌که‌م و دووه‌می جیهان، خۆنیککی زۆر و مالوێرانییه‌کی زۆریان ویست!

به‌لام، هیندی به‌لای دیکه‌ش هه‌یه، پۆژانه‌ رووده‌دا، زۆر پێوه‌ندی به‌ کاری سه‌روشته‌وه‌ نییه، به‌لکوو، مرقۆ خۆی به‌ ده‌سی خۆی، بۆ خۆی درووسته‌مه‌کا. جا، گه‌ر مرقۆئ ژیری، زوو هه‌ستیپێبکا، توانای بیرکردنه‌وه‌ی هه‌بئ و چوارده‌وری بگرئ، ئه‌وا، به‌ ئاسانی ده‌توانئ، کۆنترولیکا و نه‌یه‌ئئ، زۆر به‌ته‌نیته‌وه‌ و زیانکی که‌وره‌ش بگه‌یه‌نئ. به‌لام، گه‌ر مرقۆئ که‌مزبئی، زۆر بایه‌خ به‌ شت نه‌دا، هه‌ست به‌ قه‌باره‌ی ئه‌و به‌لایه‌ نه‌کا، ئه‌وا ناتوانئ، له‌ زیانه‌ راسته‌قینه‌کانی بگا، ئا، هه‌ر زوو هه‌ولبدا، کۆنترولیکا، به‌لکوو ده‌ته‌نیته‌وه‌ و زیانکی زۆری پێ ده‌گه‌یه‌نئ!

په‌نگه، گه‌ر بلیم: یه‌کئ له‌ هۆ هه‌ره‌ سه‌ره‌کییه‌یه‌کانی هه‌موو ئه‌و جوهره‌ به‌لایانه، بۆ خه‌سله‌ته‌ خراپه‌کانی مرقۆ به‌ گشتیی، سه‌رکرده‌ و لێپرسراوانی پارت و ده‌وله‌ته‌کان به‌ تایبه‌تی ده‌گه‌ریته‌وه، له‌ راستیی لام نه‌دایئ! چونکه، گه‌ر که‌مئ، له‌ میژووی کۆمه‌لگه‌ی مرقۆ وردبینه‌وه، زۆریه‌ی ئه‌و جه‌نگانه‌ی، له‌ میژووی نوێی جیهاندا روویانداوه، ته‌نیا هه‌ر، تاکه‌ سه‌رکرده‌یه‌کی دیکتاتۆر

و خوینتریژ هه لیا ناگیرساندوون. هه ر بق نموونه: « هیتلله، مۆسۆلۆنیی، ستالین، فرانکو، سه ددام حوسین ... »، چهن پالّه وانکی نازیی، فاشیی و رهگه زبه رست بوون، سه راسه ری جیهانیان، له خوین و فرمیتسکدا نقوم کردوه!

جگه له وهی، خهسله تی مرۆ وا دروو ستبووه، کهم کهس ههیه، زۆر به باشیی، خۆی بناستی و بزانی، بایي چهنده؟! به که لکی چی دئی و چی پی دهکری؟! کهم کهس ههیه، دان به هه له و تاوانهکانی خۆیدا بنی. کهم کهس ههیه، ریز له به به رانبه ره کهی خۆی بگری و به مرۆیه کی له خۆی خوینده وارتر، پروونا کبیرتر، هونه ندرت و دهره نگینتری بزانی. له هه مان کاتیشدا، زۆریه ی خه لکی، خۆیان به بیریار، هه یله سوف و زانا دهزانن و « ئه رستۆ » به شاگرد راناگرن! له به ره نه وه، که ره تنیا هه ر، باسی کۆمه لگه ی کورد بکه ین، زۆر به پروونی ده بینن: ماکی زۆریه ی کاره سات و ناسۆره کانی ژیا نی کۆمه لگه که مان، پتر بق نه و جو ره هۆ و خه سله تانه دهگه رینه وه!

له گه له وه هشد، زۆر کهس هه ن، له ژیا ندا، له گه له ره وه شی گه له که یا ندا ناگونجین، زۆر توندوتیز و توندیره ون، نه رم و نیان نین، لیبووردنیان زۆر که مه، یا، هه ر نییا نه، هه می شه، دژی خه لکی ده دوین و ده وه ستن، وا دهزانن، له ژیا ندا، خوا که سی دیکه ی دروو ست نه کردوه، تنیا هه ر خۆیان نه بی. بۆیه، زۆر زوو له خۆیان با ییده بن، زۆر به فیز و لووتبه رزن.

هیندیکی دیکه هه ن، گه ر خۆشیان هه یج نه بن و جیپه نجه یان، له نیو ریزه کانی کۆمه لدا دیار نه بی، نه وا، خۆیان به پشت و بنه ماله کانیانه وه باده هه ن و پیا نه وه ده نانن، له کاتیکدا، خۆیان هه یج نین، هه یج کاریکی مه زن و باشیان پی نا کری، که لکیان بق خۆیان و کۆمه لگه که شیان نییه، هه ر وه ک « مه حوی » هۆنه ریش فرموویه تی:

فه ضیله ی ئه صل و فه صل، ئه نسانی پی نابی به صاحیب فه صل

که تق کۆسه ی، به تق چی مامه، ریشی باب و با پیرت هیندیکی دیکه ش هه ن، پاره و پله و پایه ی کۆمه لایه تی، سه ری لی شتواندوون، تا، تووشی نه خۆشییه کی سه خت، یا، به لایه کی گه وره ده بن، نه و کاته، له خه ونی بیداری خه به ریا نه ده بیته وه و هۆشیکیان به به ر خۆیا ندا دیته وه. تنیا هه ر نه و کاته ش، له زۆر شت تیده که ن، له زۆر شتیش پاشگه زده به نه وه و په نجه ی په شیما نی خۆیان ده گه زن. به لام، که کار له کار ترازا و تپه ری، له بری ته شت، گه ر به به رمیلیش، قوری په شیما نیی بپیون. هه یج که لکیکی نابی!

ئاخر پەشيمانىيى، تەنيا ھەر يەك كەلگى گىرنگى ھەيە، ئەويش ئەوھيە: گەر مەرزى بە تەوايىي پەشيمانىيەتەوھ و بۆ سەر كىردەوھ خرابەكانى خۆي نەگەرئىتەوھ، ئەوا، لە لووتكەي ئەو بەلايەدا دەوھستى، پەندى لى وەردەگىرئ و بىر لەوھ ناكاتەوھ، جارئكى دىكە، كار و كىردەوھى لەو چەشنانە بىكاتەوھ! ئىدى، ئەو مەرزى كەللەپەقە توندىرەوھ، وا نەرمدەبى، ھەر شتئكى باشى بى بئىن و لە بەرژەوھندىي گەلەكەيدا بى، رەتى ناكاتەوھ، دەمەتەقتى بى كەلگى لە سەر ناك، دىد و بۆچوونەكانى خۆي، بە سەر بەرانبەرەكانىدا ناسەپىنى.

ھەلبەتە، گەر ئەم بۆچوونە، بۆ تاكە مەرزى، يا، چەن كەسى راستبى، ئەوا، بۆ خىزان، بنەمالە، خىل، پارت و گەلئكى دىاربيكرائىش، ھەر راستە. چۈنكە، بنچىنەي سەرەككىي ھەموو كارئ، پىئوھندىي بە پەروەردەكەرنەوھ ھەيە. جا با بزائىن، لە بەر رۆشنايى ئەم راستبىيەدا، بارى كۆمەلئ كوردەوارىي چۆنە؟ پىئوھندىي ئىوان رۆلەكانى گەل و پارتەكانى، لە چ ئاستىك دايە؟ ئايا تا ئىستە، پارتە راميارييەكانى « كوردستان » بە گشتىي، پارتەكانى « باشوور » بە تايەتتى، گوئىيان بۆ ھىچ كەس و لايەتئكى كوردىي راگرتووه؟ بۆچى رۆژئ لە رۆژان، سەر كىردەي پارتەكان، رىزيان لە رۆلەكانى گەلەكەي خۆيان گرتووه، تا گوئىيان بۆ رادىرن!! ئايا، لە دىاربيكردى مافى چارەنووسى نەتەوھى كورددا، پرسىيان بە ھىچ كوردئ كىردووه؟! ئاخر بۆيە، رۆژئ كوردىيان، بەو رۆژەپەشە گەياندووه، چۈنكە تەنيا ھەر، گوئىيان لە دەنگى دل و دەروونى خۆيان گرتووه. واتە: بە دەنگى بەرز بىريانكردتەوھ و لە دلى خۆشياندا بىرياربانداوھ!

ئاخر، بۆ دەبى، پەرس و را، بە يەكدى نەكەين و لە يەكدى نەگەين!! ئايا ھەمىشە، دوو كەللەسەر لە كەللەسەرى، سى كەللەسەر لە دوو كەللەسەر باشتر نەبووه و باشترىش نىيە!! ئايا ھەمىشە، كۆمەلئ لە تاكئ، باشتر بىريان نەكردتەوھ و باشترىش بىر ناكەنەوھ!! تۆ بلىي، مېشكى يەكئ لەو دوو سەر كىردەيەي « پارتىي » و « يەكئتىي »، لە « زىر » و مېشكى ئەوي دىكەشيان، لە « پەتاتە » درووستكرابى، وا لە يەكدى ناكەن، گوئ بۆ يەكدى و رۆلەكانى گەلەكەي خۆيان راناكرن!!

تەنانەت، بەرژەوھندىي تەسكى پارتايەتتى، ھەلپەي پارە و كورسىي، خەسەلتى لووتبەرزىي و لەخۆبايىبوونى سەر كىردە و ئەندامانى سەر كىردايەتى پارتەكان، بارئكى نەتەوھىي و رامياريي و ئالۆزى، لە ئىو كورددا ئەفراندووه، پەوشئكى دەروونىي و گرىتوگۆلاويى درووستكردووه، كارئكى و خرابى، لە دىد و بۆچوونى رۆلەكانى كورد كىردووه، بى ئەوھى، ھىچ چۆرە ھۆيەكى گىرنگ

مەبئى، تا، پەلامارى يەكدى بدن، جەنگىكى چەپەلى نىوخۆيان، دژى يەكدى بەرپاكردووه. وهك كهوى خۆخۆز، له گيانى يەكدى بەربوون و خۆتېنگى زۆرىشيان رىشتووه. بەلام، كاتى تووشى بەلايهكى گەورەتر بوون، له توانا و ھىزى خۆيان گەورەتر بوو، نەيانتوانى، بە تەنيا بەرپەنگارىنەو و بە سەرىدا سەرکەون، كەمى كەللەيان نەرمبوو، وردەورده، وازيان له دىكتاتۆرى و خۆخۆرى ھىتا، له بەرانبەر ئەو بەلا گەورەيەدا، دانيان بە پچووکیى، بى ھىزى و بى دەسەلاتى خۆياندا نا! تەنيا ھەر ئەو كاتەش، له ناچارىدا، دەسى براىەتى نەتەوھىيان، له نىو دەسى يەكدى نا، بە تايىھتى، دواى ئەوھى، داگىرکەرى دەولەتى «عىراق»، چەكى كىمىاوى، له نىوچە جىاجىاكانى «باشوورى كوردستان»، دژى رۆلەكانى گەلى كورد بەكارھىتا، نزيكەى «250» ھەزار كوردى بى تاوانى، بە «ئەنفال»، له بەرەكانى جەنگ و له نىو گرتووخانە تارىك و سامناكەكانىدا لەنئوورد، تەنيا ھەر ئەو كاتە، «بەرەى كوردستانى» يان دامەزاند، پىكەو و پىكرا، دەسىيان بە خاياتكردن كردهو، تا كۆتايى بە راپەرىنە مەزتەكەى بەھارى «1991» ھات! بەلام، چونكە سەركرەدى ئەو دوو پارتە: «بارزانى» و «تالەبانى»، بە تەواوى، له كردهو خراپەكانى خۆيان پەشىمان نەبووونەو، ئەو كارەيان، له ناچارى و له ژۆر گوشارى دوژمندا كوردبوو، وهك دوو «حەلىمە» كوردى، بۆ سەر كردهو كۆنەكانى خۆيان گەرانەو، له كاتى ئاشتى، سەرپەخۆى و سەرپەستى گەلى كورددا، جارىكى دىكە، پەلامارى يەكديان دايەو و چوار دانە سالى رەبەق، كورى كورديان بەكوشتدا، ئەوھى پياوكۆژەكانى «بەس» داگىرکەر نەيتوانى، لەو ماويەدا بەئەنجامىگەيەن و تەواويكەن، ئەو ئەوان، بە زىادەو بۆيان تەواوكرد و سلاووشياندايەو!

ئاخىر، سەير ئەوھى، ئەو ھەموو جەنگە چەپەلانەى نىوخۆ، له نىوان ھەموو لايەنەكاندا رووياندا، بە ھەزاران كورى كورديان تىدا كوژرا، جگە لەوھى، كەس نەيزانى، بۆ بەرپابوون؟! چۆن كۆپەيانسەند؟! كى ھەلىگىرساندن؟! كى تاوانبارى راستەقىنەبوو؟! كەچى، لەگەل ئەوھشدا، سەرانى پارتەكان، وهك بەرزەكى بانان بۆى دەرچوون و لى پەرىنەو، رۆژى له رۆژانىش، داواى لىپوردنيان، له كەسوكارى شەھيدان و رۆلەكانى گەلەكەى خۆيان نەكرد. بەلكوو بە پىچەوانەو، ھەرگىز، خۆيان بە تاوانبار نەزانىسو و زۆر بە راشكاوئيش، داكوکىيان له خۆيان كردهو! بۆيە «مەسعوود بارزانى»، له گوتارپىكىدا گوتى: من و «مام جەلال»، له ھەلىگىرساندى جەنگى نىوخۆدا، بى تاوان بووین!

جا گەر ئەم گوتهیه، خۆی له خۆیدا، بەلایهکی گهوره نهی، ئیدی دهی، به لا لهوه گهورهتر، چی دیکه بی؟! چونکه، گەر هەر یهک، ههلهیه یا تاوانیکی گهوره بکا، له نهجامدا پهشیمان نهیتوه و دان به ههله، یا تاوانهکهی خۆیدا نهئ، ئهوا، به لا لهوه به لاتر درووست نابێ، تا، یهخه ی ئهوه کهسه بگرێ. چونکه هههمیشه، له سه ههله و تاوانهکانی خۆی بهردهوامدهبێ و کاری خراپتریش نهجامدهدا! ناخر، نهوهی بپیره ی پشتی کوردی شکاندوه، هەر ناکۆکیی، دووبه رهکیی، خۆخۆریی، ناپاکیی و جهنگی نیوخۆ نییه؟! ئیدی دهبێ، هیچ به لایه هبێ، لهو به لایه گهورهتر بێ، تا، له دهرگه ی چانسی رهشی کورد بدا!!

له گهله ئهوهشدا، تهنیا هەر ئهوه سهرکردانه تاوانبار نین، به لکوه، رۆلهکانی گهله کوردیش تاوانبارن. چونکه، له بهراتهر ئهوه ههموو ههله، تاوان، ناپاکیی و به لا گهوراندا، دهنگیان لێوه نههاتوه، را نههه ریون و پهلاماریان نه داون. به لام، گەر ئهوه سهرکرده و پارتانه، ههیزکی ئهوتویان نهبوویه، رۆلهکانی کورد، پشتیان تی بکردنایه، روهه گرژ و تالهکهی خۆیانان پیشان بدانایه، ئینجا، ئهوه کاته دهمانزانی، چۆن گهتریان دهگۆری و پهشیمان دهپوهنوه، نهک هەر پهنجیهک، به لکوه، هەر ده پهنجیهی خۆشیان دهگهزی! به لام، گەر کهسێ نهبێ، بهراتهریان بوهستی، لێیان بپرسیتوه و بۆ بهردهم دادگه ی گهله راپهچیانکا، ئهوا، گۆره یانه کهیان بۆ چۆلدهی و به ئارهزوی دلی رهشی خۆیان، تهراتینی تیدا دهکهن، نهوهی دهشیانهوی، دهیکهن، بی نهوهی، کهسێ ههبێ، یا بوێرێ، بپیان بلێ: پشتی چاوتان برۆیه!

له کۆتاییدا دهلیم: تۆ بلێ، رۆژی له رۆژان، « بارزانی » و « تاله بانبی »، دل و دهروونیان، به ئاوی خاوتنی کوردایهتی راستهقینه بشۆنهوه، دهسنوژی برایهتی و تهبابی ریزهکانی کورد بگرن، نوژی دلسۆزی و راستگویی، بۆ خاکی پیرۆزی « کوردستان » بکهن، واز له خۆپهستی بپن، روه له روهگی کوردپهروهیری و نیشتمانپهروهیری راستهقینه بکهن، نوژی بۆ خوا، نزا بۆ خۆیان و خهبات بۆ گهله چهوساوه بندهسه کهیان بکهن، جارکی دیکه، چ خۆیان و چ کورد، تووشی به لایهکی دیکه جهنگی بۆخلی نیوخۆ نهکهنهوه!!! ناخر، ناههقم نییه، نیکه رانیم، چونکه، ههموو جارێ، تهنیا هەر، ئهوه دوو سهرکرده جوامیره، تهونی جالجالۆکهی سهر رپی یهکیتهی، تهبابی و برایهتی « کورد - کورد » یان پهچراندوه و تیکداوه!

هههچهنده گوتهویانه: تۆ بهی گورگ مرگه. به لام، هیوایهکی زۆرم، به رۆله نیشتمانپهروهه دلسۆزهکانی کورد ههیه، له ئاییندهدا، به ههموو شیومیه

هه ولبدن، ته بایی، یه کیتی، برایه تیی، ئاسایش، ئاشتی و ئاشتبوونه وهی نه ته وهیی، له نیوان ریزه کانی گه لدا بچه سپین، جاریکی دیکه، به هیچ شیویه نه یه لن، ئه و دوو سه رکرده تاوانباره، به خۆرای، خۆنیا ن پرێژن، هاوئا مهنگی نه ته وهیی، له هه موو « کوردستان » به گشتیی و له « باشوور » به تایه تیی، له نیوان باله کانی بزوتنه وهی کورددا، بال به سه رکار و کرده وه کانیاندا بکیشی، تا نه ته وهی کورد، له نیو ریزی نه ته وه کانی جیهاندا، چی دیکه له وه پتر، سووک و ریسوا نه بی!

* * *

تاییینی:

* دهین، به لا له وه گه ورده تر چی بین، له ماوه یه کی که مدا، له نیوچهی « تسونامی »، له نه نجامی ئه و توفانه گه ورده دا، « 232. 000 » کهس گیانیان له ده سدا بی و « 732 » کهسی دیکه ش، تا ئیسته دیار نه بن!

لوتگه‌ی بی (روایتی)

شتیکی زور سه‌یر نییه، گهر بلّیم، هه‌موو سیستیمه دیکتاتوریییه میلیتاریییه فاشییبیه خوتناوییبیه‌کان، بۆ‌ئه‌وه‌ی به‌رده‌وامین و بمیننه‌وه، به هه‌موو شتیویه هه‌ولده‌دن، هه‌موو هیزه دژه‌کانی خویان له‌نیویه‌رن. چ به شتیویه تاک و چ به شتیویه کۆمه‌ل بی، پاکتاویانده‌که‌ن. راویانده‌نیتن، ده‌یانگرن، له گرتوو‌خانه تاریکه‌کانی خویاندا توندیانده‌که‌ن، به هه‌موو جوژی، نازار و ئەشکه‌نجه‌یان ده‌دن. ته‌نانه‌ت، ده‌س به سه‌ر مال و مو‌لکه‌کانیشیاندا ده‌گرن، زور جاریش، ده‌س بۆ‌نابرووی ژنان و پیاوانیشیان دریزده‌که‌ن، تا، له پووی ده‌روونی و مه‌راه‌وه، بیانشکیتن و چاو‌به‌ره‌و ژیریانکه‌ن.

ئهم ره‌وشته دریناته و فاشستانانه‌یه و نه‌بی، ته‌نیا هه‌ر له لایه‌ن رژیمیکی دیاریبکراوه‌ه پیره‌وکرای و روویدایی، به‌لکوو، زور پووی جیاوازی هه‌بووه و هه‌یه، له جه‌ن باریکی جیاچیاشدا، خوی نواندوووه و روویداوه:

1. رژیمیکی دیکتاتوری کۆنه‌په‌رست، فه‌تاتیک، نه‌ته‌وه‌یی، یا کۆمۆنیست، سووکایه‌تی به ئەندامانی گه‌له‌که‌ی خوی ده‌کا و به خرابترین شتیوه ده‌یان چه‌وسپنیته‌وه. هه‌ر وه‌ک له هه‌موو ده‌وله‌ته پۆلیسی و دیکتاتوریییه‌کانی جیهاندا روویداوه!

2. له کاتی جه‌نگی نیتوخوی نیتوان دوولایه‌نی گه‌لێکی دیاریبکراودا، هیندی کرداری نامرۆیانه ده‌گرێ، هه‌چی له کردار و ره‌فتاری رژیمه‌ داگیرکه‌ره بیانییبیه دیکتاتۆره‌کان که‌متر نییه. بۆ‌نموونه: جه‌نگی نیتوخوی نیتوان هه‌ر دوو خپلی دواکه‌وتووی «تووتسی» و «هووتوو» له «روانده»، جگه له‌وه‌ی، پتر له نیو میلیۆنیان له یه‌کدی کوشت، کار به‌وه گه‌یشت، مردوو‌مکانیش، له ده‌س لایه‌نه نه‌یارمه‌کان رزگاربان نه‌بی! یا، جه‌نگی نیتوخوی نیتوان «پارتی» و «به‌کیتی» هه‌ر دوولایان، ئه‌وه‌ی «به‌عس» داگیرکه‌ر فریا نه‌که‌وت، له «باشووری کوردستان» دا بیکا، ئه‌وان ئەنجامیاندا!

3. له کاتې جهنگي پژگاري پيخوازانې نيوان گهلانې بندهس و گهله سهردهسهکاندا، دوژمنې بيانيې داگيرکهر ههلدهدا، به ههموو شتومه، توانا و ورهې شورشگيرانې رولهکانې گهله بندهسهکه بروختنې، له خهباتې رهوا، دادپروهراڼه، شورشگيرانه و ديموکراسيبيانه سارديانکاتهوه، تا، واز له نامانجه پيروزمهکانيان بيتن. هلهته، داگيرکهران بهوهشوره ناوهستن، شورشگيران خونان لهتوبهړن، بهلکوو، پهلاماري کهسهکانيشيان ددهدن و به ههموو شتويهکيش، سسوووکايهتبيان پي دهکن. هر وهک داگيرکهراني « توورک، فارس و عهرب »، له « کوردستان »دا، به کورديان کردوه!

4. جهنگي نيوان دوو دهولت، يا، جهنگي نيوان چهن دهولتې له نيوجهيهکي دياربيکراودا، يا، جهنگيکي سهرتاسهري جيهانې، گهلي کاري نارهوا، بي رهوشتانه و بي ويژدانانه تيدا روودهدا، تا کومهلگي مرورش مابي، شوتنهواره دهرونييهکانې، کهلتن و قوورينه مهراالييهکانې پر نابنهوه، زامهکانې ساريتژ نابنهوه، دهرد و نازارهکانې بير ناچنهوه! هر وهک له چهندين جهنگي نيوان « عتراق - نيران، عتراق - کويت، سربستان - بوسنه، سربستان - کوسوفو، روسيا - چيچينستان ... »، هر دو جهنگي يهکهم و دوهمي جيهانې، چهندين کرداري درندانه و کتويلانه روويانداوه، پينووس له ناستياندا، شهرمهزارهبي، گهر ههمويان باسکا!

خو گهر، باسي رژيمه داگيرکهرهکانې « کوردستان » به گشتي و رژيمي داگيرکهرې « بهعس » به تايهتي بکهين، نهوا دهوانين، چهندين نموونهي زيندوو و وپنې راستهقينه کردارهکانې، نهو رژيمه درنده کتويلانه بيتينهوه، که هرگيز له يادناچن.

ناخر، رژيمي « بهعس »، هر بهوه نهدهوهستا، نهياره کورد و عهربهکانې خوې پاکتاوکا، بهلکوو، به خرابترين شتومش پهلاماريدهدان، هرچي له فرههنگي رهوشت و ويژدانيشدا جتي نايتهوه، نهوهي پي دهکردن. نهو رژيمه گورهگورکراوه، تپي پياوکوژ و بي رهوشتي تايهتي خوې ههپوو، تنيا بق نازاردان، دهسدريتريکدرنه سهر ناپرووي ژنان و پياوان، له گرتووخانه نهيتي و تاريخهکانيدا، سواري هزاران ژن و پياو دهپوون. جگه لهوهي، هزيان له هر کچ و ژني بگردايه، به هي خونانيان دهزاني و به ناشکرا، پهلامارياندهدان، کاري خراپيان لهگهل دهکردن و داگيرياندهکردن، به تايهتي، سهروکي فرمانده، کوپ و پياومهکانې دهروبهري، نهندانې سهر کردايهتي و پاريزگهکان، تنانته، سيخورتي ناسايش، هيچ جوړه سانسورتکيان له سهر نهپوو. هر کوردې، کهمي رهوشت و ويژداني ههبي،

هەرگیز، ئەو رۆژەرەشانەى لە يادناچى، هەرگیز، کار و کردەوه چەپەلەکانى سەربازە پۆستالەرش، سىخوورە خوێرى و لىپرسراوه خوێنرێژەکانى لە بىر ناچىتەوه. ئاخر، لە گرتووخانەکانى « ئەمن » و « ئىستخبارات سى شارهکاندا، تا توانیوانە، لاقەى چەندىن منداڵ و کىزى کوردیان کردووه، لە هۆردوگا رۆزەملىيەکاندا، لە بەر چاوى کەسەکانیان، هەر پۆژەى، پەلامارى ژن و کىزى کوردیان داوه، بە تايبەتییى، لە هۆردوگای « قوشتەپە » شوو نەبووه، پەلامارى ژن و کىزى ئابروومەندى هۆزى « بارزانى » نەدەن و ئابرووى کورد نەتکىن!

جا ئاخۆ دەبێ، ئەو « 182 » هەزار کوردەى ئەنفالکران، پىش ئەوهى لەنتویان برىبن، چەن کىز و ژنیاں لى گلدابنەوه، دەسیان بۆ ئابروویان برىبى و چەندىشیان، بە سەر بار و گازىنۆکانى وولاتانى عەرەبدا، دابەشکردبى و فرۆشتبیا، تا، ئابرووى نەتەوهى کوردى پى بەرن!

ئاخر، سەرۆكى فرماندە « سەددام »، کە خۆى بە کورپەزای « عەلى كورى ئەبو تالیب » دەزانى، تايىنى ئىسلامى، وەك دىوجامەيەك بەکاردهیئا، هەر بەوهشەوه نەدەوهستا، پەلامارى گەلێكى پى دەرەتانى پى پشتوپەناى وەك كورد بدا، بەلكوو، پەلامارى دوژمنە دەسەلاتدارە بەهیزەکانى خۆشى دەدا و سووكايەتییى پى دەکردن. تەنانەت، ئابرووى میوانەکانیشى، لە قوورولیتاوى پى رەوشتیى وەرهدا. بۆنموونە: ئەوهى رۆژنامەنووس « سەمىر عوبىد » نووسىویتی و دەهگىرتتەوه، يەكێ لەو كردهارە نامرۆيانەى سەرۆكى نەتەوهیى عەرەب « سەددام » بووه! جا ئىستە، با بزائىن، « سەددام » چى کردووه و ئەویش، چیمان بۆ دەكیرتتەوه!!

لە سەرەتای سالاكەكانى ئەوهدى سەدهى پىشوو، كۆنگرەى لووتكەى عەرەب، لە « بەغدا » گىرا. لە دەمەدەمى تەواووونى كۆنگرەكەدا بوو، ناكۆكى و دەمەتەقتیەكى زۆر، لە نىوان « سەددام » و هیندى لە سەرکردەكانى دەولەتە عەرەبىيەكاندا درووستبوو. چونكە، هیندى لەو سەرکردانە، دژى دید و بۆچوونەكانى « سەددام » بوون و پشتگىرى دەولەى « كویت » یان دەكرد. يەكێ لەو دەولەتە عەرەبىيانە، دژى بۆچوونەكانى « سەددام » بوو، كە سوپای « عىراق »، پەلامارى دەولەتى « كویت » بدا و داگىرىكا. لەبەرئەوه، ئەو دەولەتە لەگەڵ « كویت » دا رىكبوو، لە هەمان كاتیشدا، وەك سەرچاوهیەكى هەرەشەكردن لە « سەددام » و ئامانجە شەرانگىزانەكانى وابوو، وەك شانەیهكى نىو دەزگەى « زانكۆى دەولەتە عەرەبىيەكانیش، دژى بۆچوونەكانى « سەددام » بوو و توورمىكردبوو.

داوای ئەوێ، جەنگی نیوان « عێراق - ئێران » تەوا بوو، هێندێی دۆلەتی دیکە کەنداو، ژێر بە ژێر، پشستی « کویت »یان دەگرت، بەکێ لەو کاتنە پیکردنانه، نرخێ نەوت بوو، بەوێ، داوای ئەو قەرز نەیان لە « عێراق » دەکردووە، کە لە جەنگی یەکەمی کەنداو دا، « عێراق » لێی وەرگرتبوون. بەلام، « سەددام » پەتیکردووە، « 10 » ملیار دۆلار مەکی « کویت » و ئەو دۆلەتە بداتەو. چونکە « سەددام » دەیکوت: لەشکری « عێراق » تەوانیویتی، دژی سوپای داگیرکەری « ئێران » بوەستی و لەبیری هەموو نەتەوێ عەرەب جەنگی، ئەکینا، نەک هەر ئەو دوو دۆلەتە، بەلکو، هەموو دۆلەتەکانی دیکە « کەنداو »یشی یادەدا. لەبەر ئەوە دەبێ، سەرانی بەدەن.

جگە لەوێ، « بەعس » لەو باوەرەدا بوو، « دەزگە » یاگەیانندی عەرەبیی «ش» بە شێوەیەکی بەردەوام زایدەگەیاندا، شەر و پۆزیش دووبارە دەکردووە، گواوە ئێوان، « پاسەوانی دەروازەیی پۆزەلاتی نیشتمانی عەرەب » بوون، لە لێشای دەسدرێژی « خومێنیی » پاراستوونی!

لەبەر ئەوە، هەلوێستەکان جیاواز بوون، بە شێوەیە، پۆزە پۆز تا دەهات، گوتارەکان توندوتیژ تر دەبوون. پێوەندییەکان دەپچران. بۆیە، عەرەبەکان بریاریاندا، لە سەرەتای سالی نەو دەهەکانی سەدەیی پێشویا، کۆنگرە « لووتکەیی عەرەب » لە شاری « بەغدا » بگرن. لە ئەنجامدا، کۆنگرە چەن کۆمیتە بەکی ئاشتبوونەو و لە یەکدی گەیشتنی دروستکرد.

« سەددام »، ئەم هەلەمی لە دەس خۆی نەدا، سەرۆکی ئەو دۆلەتە عەرەبییەیی، بۆ ماوێ دوو پۆز، بۆ « باکووری عێراق » داوەتکرد، تا لە لایەکەو، پێکەو قسە و دانوستان بکەن. لە لایەکی دیکە شەو، دەرد و خەمی پامیاری خۆیان لەبیر چیتەو. ئەو سەرکردە بەرێزەش قایل بوو، داوەتکەیی « سەددام » قەبوولکا. ئیدی، ئەوێ روویا، روویا!

بەلێ، سەرۆکی میوانیان، لە سەر جێی نووستنەکەیی خۆی بەستبوو، پاسەوانە تاییەتی و بێ رەوشتەکانی « سەددام »یش، یەکەیکە، سواری بوویوون. « سەددام » خۆشی، لە ژوورەکەیی دراوسێی دانیشتبوو، چرووتی کیشابوو، بە تیلیفیزیۆن تەماشای ئەو شانۆگەرییە پر لە بێ رەوشتییەیی کردبوو و بە هەموو دەنگە ناوۆلاکەیی خۆشیەو، قاقای لێ دا بوو!

ئەم کارە چەپەلەشیان، بە فیدیق تۆمار کردبوو، سەرۆکی میوانیش، لە تاو ئەو کارە نەبەزانی، چی بکا و چی بلی؟! هەر هێندە پیکرابوو، بلی: « بەبە شیسالفە؟؟؟ » پاشان، قیلەمەکیان بۆ لێدا بوو، هەر شەیان لێ کردووە، گەر واز لە کەللەرقی خۆی نەهێنێ و لەو هەلوێستانەیی خۆی پەشیمان نەبیتەو،

هەر له سەر پشتگیرییکردنی « کویت » بەردەوامبێ، ئەوا ئەو کاسیتە، بە سەر هەموو میر، شا و سەرۆکەکانی عەرەبدا دا بەشدهکەن! ئیدی، سەرۆکی لیتقەوماو، دەمی وەک تەلەبی تەقیوی لێهاتوو، بە هەر دوو دەس، بۆی واژوو کردبوون، تا، هیچ نەلێ و قرووقەپی لێ بکا! بەلێ، « سەددام » بەو کارەمی توانی، بەرنامەی رامیاریی ئەو دەولهتە، لە « 80٪ » بگۆڕێ، لە هەرەشە و دوژمنایەتییکردنەوه، بۆ بێ دەنگیی و دوستانەییکردن هەلیگێرتەوه. ئەوش بەوهی، هەرەشەیی پلاوکردنەوهی کاسیتەکیان لێ دەکرد!

تەنانهت « سەددام » پێیاریدا، بۆ، میری « ش بەو دەردەبەرێ، کاتێ لە « باکسوری عێراق »، سەری لێ دا، بۆ، ویستبوی، لە نیوان « عێراق » و « کویت »دا ناویژیکا. بەلام، کەسە نزیکەکانی « سەددام »، نامۆگارییان کردبوو، وان لەو بیرە بیتن. لەبەرئەوهی ئەو پیاوه، لە لایەکەوه، هیچ گوناھتیکی نییه. لە لایەکی دیکەشەوه، کێشەبەکی گەورە دروستدەکا، بە دوژمنایەتی، تۆلەسەندنەوهی تاکەکەسی و خێلەکیی کۆتاییدێ. چونکە، دەولهتەکەیی ئەو میرە گەورەیه، پێوهندیی نێو دەولهتیی یاشبووه. جگە لەوهی، دەولهتیی بوو، سنووری بە سنووری « عێراق » هەبوو. لەبەرئەوه، لەگەڵ دەولهتیی سەرۆکی لیتقەوماو دا جیاوازیی هەبوو! بۆیه، میرەکە لە دەسدرێژیکردنە سەر ئابوو و وێنەگرتن بە کامێرای فیدیی قووتاریبوو. بەلام، دوايي « سەددام » پەشیمانبوو، کاتێ، دەولهتەکەیی ئەو میرە، ساڵی « 1991 »، شانەشانی هێزەکانی « ئەمیریکا »، دژی « عێراق » جەنگابوو!

باشە، ئێستە ئەم پیاوه ناوینن چی؟! تق بلێی، لە هەموو مێژووی سەرۆقایەتییدا، دێندەیهکی نەخۆشی بێ رەوشتی وای تێدا هەلکەوتبێ؟! ئاخر ئێستە، هەرچەندە بییری لێ دەکەمەوه، کورد خۆی، بەو هەموو گرفتە گەورانهی هەیبوو، تووشی کێ بوو؟؟! لەگەڵ کێدا، زۆرانبازیی مەرگی کردوو؟!!

* * *

تێبینیی:

زۆریەیی خەلک، لەو باوەرەدان، ئەو سەرکردە لیتقەوماوه، سەرۆکی کۆماری « یەمەن - عدلی عبداللە سالح » و میرەکەش، شالیاری دەرەوهی « سعودیە - سعود ئەلفەیسەل » بوون!

سەرچاوه:

سمیر عبید، صدام حسین .. اغتصب رئیساً عربياً!!!، خاص یعرب تايمز، 3 صفحات،

www.arabtimes.com .2004. 08. 29

شۆرش و دەسلەلات

پیش ھەموو شتیی دەبی، ئەو ھە باش بزانی، شۆرش چەن جوۆرکی ھە، ھەک شۆرش « نەئەوھیی، رامیاری، کۆمەلایەتی، ئایینی، گەلتووری، ھونەری، وێژەیی، تەکنۆلۆژی و زانستیی ». بەلام، گرنگترین جوۆر شۆرش، بە شۆرش کۆمەلایەتی دادەنری. چونکە، پێوەندی بە گۆرینی سروشت و خەسلەتەکانی مرقەو ھە، شۆرشگێران ھەوڵدەدەن، سەرلەبەری ژیانی کۆمەلایەتی رۆلەکانی گەل بگۆن، گەرەمترین گۆرانکاری چۆنایەتی، لە کۆمەلگەییکی فرەچیندا ئەنجامدەن، زۆرداری کۆمەلایەتی و چینایەتی لەئێوەرن. ئامانجی ئەو شۆرشەش، بە پلەیی ھەکەم ئەوھە، دەس بە سەر دەسلەلاتی رامیارییدا بگری، تا، بەرنامەکانی خۆی جێبەجێکا. لەبەرئەو، کاریکی زۆر و سەختی دەوی.

نموونەیی شۆرش کۆمەلایەتی، لە میژووی کۆمەلگەیی مروۆدا زۆرن. بەلام، رەنگە ھەرە گرنگەکانیان، لە چەن شۆرشیکی گرنگ تێپەر نەکا. بۆ نموونە: چەن شۆرشیکی کۆمەلایەتی گرنگ، لە چەرخیی ش—ازدەدا، لە خۆراوای « ئەوروپا » روویداو، ھەک جەنگی نیوان جووتیاران دژی دەرەبەگەکان، سالی « 1525 » لە « ئەلمانیا » بەرپاوو، نیوھرۆکیکی چینایەتی ھەبوو. بەلام، سەرکەوتوو نەبوو، چونکە نەیانئوتانی، دەس بە سەر دەسلەلاتدا بگری.

ھەرۆھا، لە سەدەیی ھەفدەشدا، شۆرش جووتیارە چەرساوەکانی گەلی « ئینگلیز »، دژی دەرەبەگە زۆردارەکان بەرپاوو، ھەرچەندە، لە ژێر پەردەیی ئاییندا بوو، بەلام، ئەنجامیکی باشی ھەبوو، کوو و تەکانیکی زۆریشی، بە سیستیمی سەرمايەداریی دا و گەشەیی پێ کرد.

وا بزانی، پێویست بەو ناکا، پێناسەیی ھەر یەکی، لە شۆرش و دەسلەلات بکەم. چونکە، ئەو جوۆرە زاراوہ رامیارییانە، گەر بە شتوویکی زانستانەش نەبێ، زۆر بەی زۆری خەلک بیستوویمانە و دەیزانن! جگە لەوھ، رۆژانە، بە دەیان جار، لە کەنالەکانی تیلیفیزیۆن و وێژگەیی رادیۆکانەو، گوێیان لە ھەر دوو زاراوہی شۆرش و دەسلەلات دەبی، بە دەیان سەرکردە، ئەندامانی

سەرکردایه تیبی پارت و دهوله ته جیا جیاکانی جیهانیش دهبین، باسی به سهرهاتهکانی شوپش و گرفتهکانی دهسهلات دهکن. یا، گوئیان له گوتاری سهرکردهکان دهبی و به جاوی خووشیان کردوههکانیان دهبین! له گه ل نهوهشدا، سهرکرده و نهندامانی سهرکردایه تیبی نهو پارتانه، کردار و پهفتاریان ههرچی چوئیبی، رنگه، لای زۆریه ی خه لکی نهخوتندهوار و تینه گه یشتوو، ههر وهک یهک وایی و هیچ له باسهکه نهگۆڕی!

بهلام، لیرهدا ههر هینده دهلیم: گهر واتای راسته قینهی زاراوهی شوپش نهوهبی، له هه موو بوارهکانی ژياندا، گۆرائیکی بنه ره تیبی روویدا، با بزانی، نهو گۆرائه، له کۆمه لگه جیاوازهکانی مرۆدا، چۆن کراوه و چۆن بووه!! ئایا، رهوشهکه به رهو باشتر چوو، یا خرابتر بووه!!

ههرچهنده، سهرکرده و شوپشگه رهکان، رهوشتی خرابیشیان هه بی و کاری دزیویش بکن، له گه ل نهوهشدا، ئامانجه ستراتیژییهکانی هه موو چۆره شوپشیکی « نهتهوهبی، کۆمه لایه تیبی، که له تووری ... » گه لئ پیروژن. به لام، نهوهبی بۆ کۆمه لانی خه لک روونیۆته وه، نهوهیه: سهرکردایه تیبی پارت، شوپش و گه لئیکی دیارییکراو، له کاتی شوپش و دوا ی شوپش، جیاوازییهکی زۆریان ههیه. چونکه، سهرکردهکان له کاتی شوپشدا، خویان زۆر ماندوو دهکن، هه میشه هه ولدهدن، خویان به نیشتمانپه رهوهر و خاوین پیشاندن، یا، وا له کۆمه لانی خه لک بگه نن، که زۆر دلسۆزی کیشه ی رهوای گه له که ی خویانن، تا، باوهریان پئ بکن و دوا یانکه ون!

به لام، دوا ی نهوهی، دهسه لاتی رامیاری و هه ده گرن و دهس به سه ره دهزگهکانی دهوله تدا دهگرن، نهو کاته، زۆر به لایانه وه گرنه نیه، گهر دلی جه ماوهر راگرن و گه واهیی پیاوچاکی، نیشتمانپه رهوهی، دلسۆزی و خاوینی شیان بۆ نه دن، به لکوو، هینده ی بیر له پاشه روژ و به ره وهندی نایه تیبی تاکه که سه ی خویان دهکه نه وه، هینده، بیر له به ره وهندی گشتی گه له که یان ناکه نه وه. بۆیه، به هه موو شیوهیه دهگۆڕین، به هه موو لایه کدا هه لپه دهکن، پتر خه ریکی پارمکۆر دهنه وه، دزیکردن، داوینپسی و رابواردن دهبن، کۆمه لئ خه لکی خراب و هه لپه رست، له دهوری خویان کۆده که نه وه، وهک داشی دامه به کاریاندین، ئامانجه سه ره که یی و پیروژهکانی شوپشیشیان بیر ده چیته وه.

وهه بی، نه مهش ته نیا ههر، له ولاتیکی دیارییکراوی نه م جیهانه دا رووی دا بی، یا ته نیا ههر، له سهرکرده و نهندامانی سهرکردایه تیبی پارت و شوپشیکی تاییه تیبی ده ره که وتبی. به لکوو، له زۆریه ی هه ره زۆری، نهو

وولاتانەى ژێردەسىوون و بە قۆناغى شۆرشى رزگاربيخوانى نيشتمانبيدا
 تيبەريوون، يا شۆرشىكى كۆمەلايه تيبیان بەرپاكردوو، يا، لە زۆربهى ئەو
 وولاتانەى ديمۆكراسىي تندا نەبوو، سىستيمىكى ديكتاتورىي فرمانرەوايى
 گەلى كردوو، روويداوه. سەركرده و ئەندامانى سەركردايه تيبى پارتەكان، لە
 كاتى شۆرشدا، بە شتويه خۆيان نواندوو و لە كاتى دەسەلاتيشدا، بە
 شتويهكى ديكه بوون. جا بىر و فلسەفه، ريتياز و ئايدۆلۆژيا، ريكخراو و
 پارتەكان، هەرچى چۆنى بووين، گرنگ نيبه!

پيش ئەوهى، باز بە سەر بابەته كه دا بدهم و چەن نمونەيه يئنهوه، با ئەوش
 بليخ: كاتى، نمونە لە سەر هەلسوكه وتى سەركرده، سەركردايه تيبى پارت و
 دەوله تهكانى جيهان ديئنهوه، وەنەبى، تەنيا هەر مەبەستم ئەوبى، ئەو
 كه موكوورىي و خراپەكاربييانەى، لە سەردهمه جياوازمەكانى شۆرش و
 دەسەلاتدا روودەدن، بۆ خودى بىر و فلسەفه جياوازمەكانى بگريئمهوه. يا
 تەنيا هەر، ئەنجامىكى سروشتىي دەسەلات بى و مروكان خۆيان بگورين.
 بەلكوو پيم وايه، جگه لەوهى لە نيو ريزى هەموو بىر و فلسەفه جياچياكاندا،
 مروى باش و خراپ هەن، هيندى جار، كه موكوورىي لە دهقهكانى ئەو بىر و
 فلسەفانه شدا هەيه. هيندى جارى ديكەش، كادير و سەركردهكان خۆيان
 دەگورين و بەرهو خراپەكارىي هەنگاوده نين! واتە: گورانە كه بنچينهيهكى
 هەيه، گەر نەشيبى، بۆى دادەتاشري، تا، لەگەل خەسلەتى مروكاندا
 بگونجینري. بەلام، زۆربهى كات، هەلەكه لە مروكانهوه دەسپيئەكا، كه متر لە
 دهقهكانى ئەو بىر و فلسەفانهدا تيبينيدەكرى!

ليزهدا هەولدهدم، چەن نمونەيهكى زيندوو، لە سەر رهوشت و خەسلەتى
 سەركرده و ئەندامانى سەركردايه تيبى، هيندى لە جولانهوه و دەسەلاتى
 گەلانى جياواز يئنهوه. بەلام، لە نيو هەموو ئەو نمونانەدا، پتر بايەخ بە
 ئەزمونى سەركردهى پارت و دەوله ته خاومن فلسەفه و ئايدۆلۆژياكان دەدم،
 تا بزاني، ئەو پياوه كه وره و شۆرشگيرانه، لە سەردهمى تيكۆشانى راميارىي
 و خەباتى چەكداربيدا، لە سەردهمى رۆژانى ناخۆشىي و پەر لە مەترسييدا،
 چۆن هەلسوكه وتیانكردوو؟! لە كاتى خەباتى ديمۆكراسىي و وەرگرتنى
 دەسەلاتيشدا چۆن بوون؟! لەبەرئەوه، لە جيهانى كۆندا، نمونەى
 ئيمپراتورىي ئيسلامىي، لە جيهانى سۆسياليسدا، نمونەى « يەكيتى
 سۆفيت » و لە وولاتانى جيهانى سيبه ميشدا، تەنيا دوو نمونەى كورت، لە
 سەر « ميسر » و « عيراق » ديئنهوه. لە كۆتاييشدا، كورته باسى، لە سەر
 « باشوورى كوردستان » پيشكه شدمەكم.

1 دهولهتی ئیسلامیی:

باوهر ناکهم، هیج بیر و بزووتنه وهیه که له جیهاندا، هیندهی بزووتنه وهی ئایینی کۆنئی. کهچی، تنانته لهو بزووتنه وه ئایینی یانه شدا، دواى ئه وهی، په یامبه ره کانیان مردوون، جینشینه کانیان، له سه ر پۆشووتنی ئوان نه پۆشستوون. جا، گهر زۆر دوور نه پۆم و هر له کۆنه وه، چه ن نموونه، له سه ر ئایینه جیا جیا کان نه هتیمه وه، ئه وا، وا بزاتم، ئایینی ئیسلام، وهک دوا ئاین، به باشتترین نموونه داده نری، گهر، هیندهی بۆ ئهم گوتاره ده سبدا، که لکی لئ وه رگرم. له به ره ئه وه، لیره دا ته نیا هه ره باسی ره وشت و خه سلتهی، پیاوه ناو داره کانی ئایینی ئیسلام ده که م. چوتکه، وهک کورد فه رموویه تی: مشتئ نموونهی خه روازی که!

په نگه، زۆریه ی زۆرمان، ئاگامان له میژووی سه ره له دانی ئایینی ئیسلام هه بی. جا ئه ز لیره دا، هیج کارێکم به سه ر ئه وه وه نییه، که ئی باوهری به ئاین و خوا په رستی هیه، یا، باوهری پئی نییه. چوتکه، مه به ستی باسه که م ئه وه نییه. به لکوو، ته نیا هه ر نموونه یه کی پچکولانه، له سه ر شوړش و ده سلته دینمه وه.

له سه ره تای ده رکه وتنی ئایینی ئیسلامدا، نهک هه ر په یامبه ره که، به لکوو، زۆریه ی هه ره زۆری، موسولمانه خۆتنده وار و نه خۆتنده وار هکانیش، به شیوه یه کی زۆر ریکۆپیکه خۆیان ده نواند، ره فتار و کرداریان چوونه کبوو، هینده له په ره ردگاری مه زن ده ترسان، تنانته، هینده موسولمانی ساویلکه هه بوون، لهو باوهره دا بوون، گهر خوا ئاگای له هه موو شتی بی و گۆپی له تره ی پئی میرووش بی، ئه وا، کاتی له که ل هاوسه ره کانیاندا جیووتنه بن، ئه و ده یانینی!

له به ره ئه وه، شه رمیانه مکرد و خۆیان داده پۆشی، نه با خوا چاوی لێیان بی! پاشان، پتر بیریان له گرفته کانی ژیان و ئه و باسانه کرده وه، له کۆتاییدا، به و ئه نجامه که یشتن و گوتیان: گهر خوا ئاگای له بچووکتین شت بی، که واته، ئاگای له کاری ژیر لێفه ش هه یه، ئیدی، ته خۆدا پۆشینی ده وێ و نه پتۆیستیش ده کا، شه رمبکه ی.

به لئ، زۆریه ی موسولمانه کان، به و شیوه یه، بیریان له خوا په رستی و دیسیپلینی ئایینه که یان ده کرده وه. به لام، هه ر هیندهی ورده ورده، ژماره یان زۆر بوو، ده سه لاتیان په یدا کرد، ئیدی، گرفتی راسته قینه ی ره وشت و ویژدان، له نتوانیاندا په یدا بوو. چونکه، جهنگ و وولات داگیرکردن، کوشتن و برین، کاو لکردن و تالانکردن، پاره و ده سه لات، کیژ و ژنی جوان، سه مای تیوقه د

باریکان و مه‌بخوار دهنه‌وه، خویشی ژیان و رابواردنی نیو کوکوشکه‌کان، ره‌وشت و خه‌سله‌تی، زۆربه‌ی هه‌ره زۆریانی گۆری، « حه‌رام » و « حه‌لال » یان تیکه‌لاوکرد، به ده‌یان پۆزشی نابه‌جۆ و « حيله شهرعیی » یان ده‌هتینایه‌وه، تا، کرده‌وه خه‌راپه‌کانی خو‌یانی پێ پینه‌که‌ن! له‌به‌رئه‌وه، زۆر بی‌سریان له دادپه‌روه‌ری و جیبه‌جیکردنی ده‌قه پیره‌زه‌کانی نایینه‌که‌یان نه‌ده‌کرده‌وه، به شتویه‌کی پر له سه‌یر و سه‌مه‌ره‌ش گۆران. بۆیه، هه‌تندۆ له شاره‌زایان و خو‌ینده‌واره موسولمانه‌کان، له سه‌ر داواکاری جینشینه‌کانی ده‌وله‌تی ئیسلامیی، ده‌سیان به لیکدانه‌وه و چاره‌سه‌ر دۆزینه‌وه کرد، تا هه‌تندۆ جار، هه‌تندۆ ره‌وشتی خه‌راپ، به چاک دابنن و هه‌تنده به قورسیی، کاره‌که به‌په‌روه‌نه‌چۆ، نه‌ک کۆمه‌لانی خه‌لگی موسولمان به‌رگی نه‌گرن.

خۆ کاتی، په‌یامبه‌ری ئیسلامیش، مالاوایی له ژیان کرد و مرد، ئیدی، باره‌که به‌جاری گۆرا. ئاخه‌ر موسولمانه‌کان، له سه‌رده‌می ئه‌ودا، به‌و شتویه‌یه ره‌فتاریانده‌کرد، ده‌بۆ، دوا‌ی ئه‌و چیان کردبۆ؟!!

ئه‌وه‌مان له بیر نه‌چۆ، په‌یامبه‌ر قه‌رموویه‌تی: دوا‌ی من، په‌یامبه‌ری دیکه نییه! « 1 » که‌جیی، ئینجا له پیناوی پاره و ده‌سه‌لاتدا، هه‌تندۆ موسولمانی زیره‌ک و خو‌ینده‌وار، له جینشینه‌که‌ی هه‌لگه‌رانه‌وه، له نایینه‌که‌ی وه‌رگه‌ران و بانگه‌شه‌ی په‌یامبه‌ریتیشیان ده‌کرد! ئاخه‌ر، هه‌تنده‌ی له پیناوی له‌نیو‌په‌ردن و پاکتاوکردنی ئه‌و په‌یامبه‌ره درۆزنانه‌دا، خو‌ین پزینترا، هه‌تنده له سه‌رده‌می بِلابوونه‌وه‌ی نایینه‌که‌ خویدا، خو‌ین نه‌رژا!

کاتی په‌یامبه‌ر مرد، دوا‌ی خو‌ی، هه‌چ که‌سه‌یکی ده‌سنیشان نه‌کرد، ده‌سه‌لات به‌ ده‌سه‌وه بگه‌ڕۆ و فرمانه‌روایی ده‌وله‌تی ئیسلامیی بکا! به‌لکو، موسولمانه‌کان له نیو خو‌یاندرا ریککه‌وتن، چوار جینشینه‌که‌ هه‌لبژێرن و باوه‌ریان پێ بیتن. که‌جیی، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ش، له دوا‌ی « ئه‌و به‌که‌ری سدیق » ناکۆکیی، دو‌به‌رکه‌یی و مملاتی راسته‌قینه‌ داپۆشراوه‌که‌ی نیوانیان، له سه‌ر ده‌سه‌لات ده‌رکه‌وت. بۆیه، به‌ کوشتنی هه‌ر سێ جینشین: « عومهری کوری خه‌تاب، عوسمانی کوری عه‌فان و عه‌لی کوری ئه‌بو‌تالیب » کۆتاییهات. ئه‌و ناکۆکیی و مملاتییه‌ش، زه‌ریایه‌ خو‌ین و فرمیسکی و بیست!

کاتی ده‌وله‌تی « ئه‌مه‌ویی » ش دامه‌زرا، هه‌ر له سه‌ره‌تاوه، زۆربه‌ی شته‌کانیان گۆری و له‌گه‌ڵ به‌رزه‌وه‌ندیی بته‌ماله‌که‌ی خو‌یاندرا گونجاندیان. ته‌نانه‌ت، ده‌سه‌لاتی فرمانه‌رواییه‌شیان گۆری و سپستی می فرمانه‌روایی پشتاوبه‌شتیان دانا، بۆ ئه‌وه‌ی، هه‌موو ئه‌ندامانی بته‌ماله‌که‌ی خو‌یان، تا ماون، له ته‌ر بخو‌ن و له وو‌شک لێ بخه‌ون!

له بهرئوه، له هه موو میژووی ئیسلامدا، جگه له په یامبهر، گهر به دواى پیاوێكى خواناسى راسته قینه دا بگه ریتین، ئهوا به دهگمهن، چهن پیاوێكى خواپه رستى راسته قینه، دادپه روهه، دهسپاك، بێوهى، دلسوژ، دل و دموون خاوتنى وهك جیتنشین « عومهرى كورى عبدهولعهزیز » مان دهسهكه وئ!

به كورتى: موسولمانه كان، هه ر ئه و گاورانهى دویتى بوون، كه بتیان له بهرد و دار داده تاشى و دهیان به رست. پاشان، په یامبهر هاتوه و ریتى راستى پیشانداون، ئهوانیش، موسولمان بوون و خواى تاكوته تیا یان په رستوه. كه چى، له گه ل ئه وه شدا، هیتند ئه له رهوشته كوژنه كانى سه رده مى نه زانینى خویان، هه ر له بیر نه چوو بووه و وازیان لى نه هیتابوو.

كاتى په یامبهریش كوچید وایبكردوه، له سه ر پاره و دهسه لات، تاكوچكى و دووبه ره كى یه كى گه روه، له تىوان سه ر كرده موسولمانه ناودار و دهسروشتوه كاندا درووستوه. پاشان، ئه و تاكوچكى و مله لانتیه، له ئیمپراتوریا كانى « ئه موى، عبباسى و عوسمانى » شدا، جیتنشینه كانى ئیسلام، له لووتكیان تیه پرا ندوه. جا، گه ر چاو ئه به میژووی دهسه لاتی هه ر چوار جیتنشینه كه به تابه تى، جیتنشینه كانى دى كه هى هه ر سى ئیمپراتوریا ئیسلامیه كه به گشتى بخشین، ئه و، زۆر به ئاشكرا، بو مان روون ده بته وه، ئه و جیتنشینانه، تا چ ئه ندازه یه ك، موسولمانى راسته قینه بوون؟! نه سه ر پاره و دهسه لات، چى یان به یه كدى كردوه و چیشیان، به سه ر نه ته وهى موسولمان هیتا وه؟! ته نانه ت، كار به وه گه یشتوه، باوك له گه ل كوى، برا له گه ل برا، مام له گه ل برازا، ئاموزا و پورزاش، له گه ل یه كدیدا نه گونجاون. له بهرئوه، موسولمانه كانیش، ئه و موسولمانانه نه بوون، كه په یامبهر له فه رمووده كانیدا، باسى نیشانه كانى كردوون و له قورئانیشدا، خه سه له ته كانیان ده سنیشانكراوه. چونكه، ئایینه كه یان پشتگو ژخستوه، له سه ر پاره و دهسه لات، یه كدیان سه ر بریوه. هه موو ئامانچكیان، ته نیا هه ر ئه وه بووه، دهس به سه ر دهسه لات و فرمانه واییدا بگرن، پاره، زۆر و زیوێكى زۆر كوژنه وه، چهن ژنكى جوانیش بێن. چونكه، ئایینه كه خۆى، ریتى ئه وهى پى داون، له برى ژنى، چهن ژنى بێن، هه ر وهك په یامبهره كه خۆشى، بیست « 20 » ژنى هیتا وه! جگه له ژنه تانانى فه رمییش، چهن دین كه نیزه كى جوان و ناسكیان، له وولاتانى جیهانه وه، به دیارى بۆ هاتوه، یا، وهك دهسكه ویتكى جهنگ، پتیا ن برا وه!

ئه ورۆ، پتر له « 1425 » سال ده بى، پهرشنگى خۆرى ئه و ئایینه دهر كه وتوه و به هه موو كونوقوژبێكى سه ر زه ویشدا بلا بووته وه. راسته، ئایینه كه هه ر

ماوه و تا ئیسته له نێو نه چوو. به لام، زۆر دهسکار بیکراوه و گۆراوه، ئهو گۆرانه به شتووه به که، له سه داسه د، ئهو ئایینه نییه، که له سه ره دمی په یام به ردا هه بووه!

ههروهها، به هۆی هیندی رهوشت و خهسلهتی خراپی موسولمانانیشهوه، زۆر به ئاشکرا دهبینن، نهتهوهی موسولمان چی به سه رههاتوه؟ باری موسولمانان چۆن گۆراوه؟ له نێو خۆدا، چه ن ناکوک و ناته بان؟ به لێ، باریکیان ههیه، دوژمه کانیان ئیرهییان پێ نابن! چونکه، هه ره دهسته و گرووی هه لدهستی، به ناوی ئیسلامه وه کار دهکا و له ئاوازیکی جیاواز دهخوینێ. چه ندین ئایینزا و پیتیازی جیاوازی ئایینی ش سه ره هه لداوه، له بری نه وهی، کاری ئایینه که ئاسانتر و باشتر بکه ن، هینده ی دیکه، گره فتیان له نیوان موسولماناندا دروست کردووه، هینده ی دیکه، ده لاقه ی ئهو ناکوکی و دوو به ره کییه ی له نیوانیاندا هه بوو، فراوانتر بووه! چونکه، ئایین و به ره ژوه ندی تایبه تی، ئایین و کاری رامیاری، به ده سی ئانقه سه ت تیکه لاو کراون! نه رهوشتی بهرز و نه ویزدانی زیندووش، له نێو بیر و هۆش، له نێو دل و دهروونی پۆله کانی نهته وهی موسولماناندا نه ماون. ئاخه ر، گه رهوشت و ویزدان، له نێو پیزی پۆله کانی نهته وهیه کی دیاری بیکراو دا باری کرد و پۆی، گره فتیکی گه له ی گه وهی نهته وهی و کۆمه لایه تی سه ره هه لده دا. جا گه ره ئهو دوو خه سلته گرنه گه هه بوونا یه، ئیدی کۆمه لانی خه لک، چ پیتیستیان به وه هه بوو، کۆنتر اکت له نیوانیاندا هه بی؟!!

2. فرهنسه:

له کۆندا، ئیمپراتۆریای « فرهنسه »، خاوه نی سیستیمیکی پاشایی و تساریی بوو. ده ره به گه گه وه ره کان، ده سه لاتیکی زۆر گه وه ریان هه بوو. زۆر به ی زۆری، پۆله کانی گه لیان ده چه و سه انده وه و گره توو خاته تاریکه کانی « باسه تیل » پر کرابوون، یاسای مله په راندن پیره وه مکه را و به هه زاران که سیان، به و شتووهیه کوشتووه. هه لبه ته، له رهوشتیکی رامیاری و ئالۆز و خراپدا، له باریکی کۆمه لایه تی و سه خت و گراندا، هه موو مه رجه کانی راپه رین و شۆرش کۆمه لانی خه لک پیده که ن. بۆیه، مانگی « مای 1789 »، شۆرش ده سیی کرد و له « نۆفه مه ری 1799 » دا ته واویوو. واته: ده سالی ریکی خایاند.

شۆرشێ گه وه ی « فرهنسه »، وهک شۆرشێکی کلاسیکی، دژی زۆرداری و چه و سه انده وهی کۆمه لایه تی و چینه یه تی بوو. له پێناوی دادپه ره وهی و به کهسانی راسته قینه دا هه لگیره سا. سه ره کرده کانی شۆرش توانییان،

سیستیمی پاشایه‌تیی و دهره‌به‌گیی، له ره‌گوریشه‌وه هه‌لکتیشن و له‌نتیویه‌رن، سیستیمیکیی نوویی کۆماریی دامه‌زرتین و بیچه‌سپیتن. له‌نتیو شۆرشگیره‌مکاندا، «یه‌عقوووییی» یه‌کان، نوینه‌ری چینی بۆژژوا بوون. به‌لام، له‌هموو توژیژ و چینه‌کانی دیکه شۆرشگیره‌تر بوون، به‌تایبه‌تیی، له‌ماوه‌ی پینج سالدا «1789 - 1794»، کارتکی زۆریان، له‌پتوه‌ندیی نیوان چینه‌کانی کۆمه‌ل کرد، پرۆسه‌ی ئازادیی و باوه‌ری دیمۆکراسییش، به‌شیومه‌کی باش، له «فره‌نسه» گه‌شه‌یکرد.

هه‌رچه‌نده، شۆرشه‌که ئه‌و ئامانجه‌ پیرۆزانه‌ی هه‌بوو، رۆله‌کانی گه‌لی، به‌خه‌ونی سه‌وز و سه‌وره‌وه خه‌ریککردبوو، به‌لام، هه‌موو ئه‌و خه‌وانانه‌ به‌دی نه‌هاتن، به‌لگوو، شۆرشگیره‌مکان خۆشیان، هیندیج کاری خراپیان ئه‌نجامدا، له‌سه‌رده‌می پاشاکان خراپه‌ربوون! ئاخه‌ر، له‌و ماوه‌یه‌دا، شۆرشگیره‌مکان، که‌میان کاری خراپ نه‌کرد! که‌میان خه‌لک، له‌قوژینی زیندانه‌کاندا توند نه‌کرد! که‌میان خه‌لک نه‌کوشت! به‌کورتیی: تا بار و دۆخه‌که، به‌ته‌واویی هینمبۆوه، بنچینه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی سیستیمی کۆماریی، به‌یه‌کجاریی چه‌سپی، خۆپتیکیی زۆری و یست!

هه‌رچه‌نده، شۆرشگیره‌مکان، ره‌خنه‌یان له‌ره‌وشت و خه‌سه‌لتی خراپی پاشا و کاربه‌ده‌سانی ده‌وله‌ت ده‌گرت، که‌چی خۆشیان، له‌هیندیج بوارد، هه‌مان هه‌له‌ی ئه‌وانیان دووباره‌کرده‌وه، بۆ ئامانجه‌ پیرۆزه‌کانی شۆرش، زۆر به‌ئه‌مه‌ک نه‌بوون! به‌تایبه‌تیی، سه‌رکرده‌یه‌کی رادیکالی ناسراوی وه‌ک: «1758 - 1794 Robespierre Maximilien»، به‌ناوی شۆرشه‌وه، دژی کۆمه‌لانی خه‌لک، گه‌لی کاری خراپی کرد. ئه‌وه‌بوو، له‌ئه‌نجامدا گیرا و له‌مانگی «یولی 1794» دا له‌ستداره‌درا!

3. رۆوسیا و یه‌کیتی سوڤییت:

ئیمپراتۆریی «رۆوسیا»، له‌سه‌رده‌می تساره‌مکاندا، به‌پله‌ی یه‌که‌م، کۆمه‌لگه‌یه‌کی دهره‌به‌گیی و به‌پله‌ی دووهم، کۆمه‌لگه‌یه‌کی پیشه‌سازیی بوو. بنه‌ماله‌ی «رۆمانۆف»، پتر له‌سێ سه‌ده «1613 - 1917»، فرمانه‌ی وایی «رۆوسیا»یان کرد. به‌پیتی ئه‌و میژوووی، کۆمۆنیسته‌کان نووسییوایه‌ته‌وه و پاشان، سالی «1990» تووردرا! تساره‌مکان، نیشتمانپه‌روه‌ر نه‌بوون، به‌هه‌موو شیویه‌ی، کۆمه‌لانی خه‌لکیان چه‌وساندۆته‌وه، سه‌رانسه‌ری نیشتمانپه‌ره‌یان، به‌جنگ و ئازاوه‌وه خه‌ریککردوه. بێ کاریی، هه‌ژاریی، برسیته‌یی، نه‌خۆشیی، نه‌زانیی، دزیی، جه‌رده‌یی، به‌رتیل، بێ ره‌وشتیی و

خراپه‌کاری، ته‌نگی به زۆریه‌ی هه‌ره زۆری، دانیش‌تووانی ئیمپراتۆریاکه هه‌لچنیوه! له‌به‌رئوه، سه‌رکردایه‌تی پارتی کۆمۆنیست « به‌لشه‌فیک » بپاریاندا، شۆرشیکێ رامیاری و کۆمه‌لایه‌تی به‌ریاکه‌ن، تسار و ده‌سپۆنه‌دماکانی له‌نتۆبه‌رن.

ئه‌وه‌بوو، له‌ مانگی « ئه‌کتۆبه‌ری 1917 »دا، شۆرشێ کرێکار، جووتیار و سه‌ربازه‌کان، به‌ سه‌رکردایه‌تی « لێنین » به‌ریابوو، له‌ ماوه‌یه‌کی کورتدا، هه‌موو نۆچه‌کانی ئیمپراتۆریاکه‌ی گرتوه، جه‌نگ له‌ نێوان شۆرشگێران و دوژمه‌کانی شۆرشدا ده‌سیپێکرد. پاشان کۆمۆنیسته‌کان، به‌ ناوی گه‌ل، دژی کۆنترا و پاراستنی ده‌سه‌کۆته‌کانی شۆرشه‌وه، خه‌لکێکی زۆریان کوشت. ته‌نانه‌ت، کاتێ ته‌قه‌یان له « لێنین » کرد، له‌ تۆله‌ی ئه‌وه‌دا، « 700 » که‌سیان له‌ هۆردۆگایه‌کدا گولله‌بارانکرد. به‌ ناوی سۆسیالیزم و یه‌کسانی له‌ نێوان رۆله‌کانی گه‌لدا، ده‌سیان به‌ سه‌ر هه‌موو مال و مولکی دهره‌به‌گ، سه‌رمایه‌دار و ده‌وله‌مه‌نده‌کانی وولاته‌که‌دا گرت. کاریان له‌ ده‌سه‌ر نه‌نگینه‌کان سه‌نده‌وه، به‌ کادیره‌ کۆمۆنیسته‌ نه‌زان و که‌له‌ره‌قه‌کانی خۆیانیان سپارد. ده‌سیان له‌ هه‌موو کاریکی ژبانی « رامیاری، کۆمه‌لایه‌تی، ئایینی، پیشه‌سازی، بازرگانی، کشتوکالی، زانستی، که‌لتوری، هونه‌ری، وێژه‌یی ... » وه‌ردا، وولاته‌که‌یان هێنده‌ی دیکه، به‌ره‌و دواوه‌ برد. ئه‌و که‌مه‌ ئازادیی و دیمۆکراسییه‌ی، له‌ سه‌رده‌می تساره‌کاندا هه‌بوو، به‌ یه‌کجاری نه‌یان هێشت، ته‌نانه‌ت، ره‌خنه‌گرتن و خۆپیشاندا نیشان، له‌ کۆمه‌لانی خه‌لک قه‌ده‌غه‌کرد. چونکه، ئه‌و شتانه‌یان، به‌ ئازادیی و دیمۆکراسیی « بۆدژوا » ده‌زانی، له‌ جێی ئه‌وه‌ش، دیمۆکراسیی « پرۆلیتاریا »یان دانا! واته: به‌ هه‌موو شتیه‌یه، وزه‌یان له‌ کۆمه‌لانی خه‌لک بری. ئینجا، هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاشه‌وه، ده‌سیان به‌ تیرۆزکردن، پاکتاوکردنی نه‌یار و دوژمه‌کانی خۆیان کرد.

هه‌رچه‌نده، سه‌رکرده‌یه‌کی وه‌ک « لێنین »، ماوه‌ی ده‌سه‌لاتی فرمانه‌روایی، ته‌نیا هه‌ر حه‌وت ساڵ « 1917 - 1924 » بوو، به‌لام، تیرۆزی سوور، هه‌ر له‌ سه‌رده‌می ئه‌وه‌وه ده‌سیپێکرد. له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا، شاگرد ده‌لسۆزه‌ به‌ ئه‌مه‌که‌که‌ی « ستالین »، له‌ ماوه‌ی ده‌سه‌لاتی خۆیدا « 1924 - 1953 »، چه‌ندین میلیۆن مرۆفی، له‌ گروپه‌ ئیتنیکه‌ جیاوازه‌کانی « یه‌کیته‌ی سۆفیت » له‌نتۆبرد، به‌ هه‌موو شتیه‌یه‌ ده‌یویست، که‌مینه‌ و گه‌له‌ پچووکه‌کان، له‌ بۆته‌ی نه‌توه‌ گه‌وره‌کاندا بتۆنیتته‌وه.

به‌ کورتیی: ئه‌وه‌ی له‌ سه‌رده‌می کۆمۆنیسته‌کان به‌ گشتیی و سه‌رده‌می « ستالین »دا به‌ تابه‌تی روویدا، به‌ گوتاریکی سه‌ره‌پییی باس نا‌کرێ و

ناگیزرریتوه. به لأم، کۆمه لانی خه لکی سه ره به گروپه ئیتنیکه جیاجیاکان، ههزاران جار، ئاواتیان به سهردهمی تسارهکان دهخواست و پهنجهی بهشیمانیه خویان دهگهست!

راسته کۆمۆنیستهکان، رژیمی تساریان روخاند و بۆ تاههتایه، به گۆرستانی میژوویان سپارد. ههروهها، چینی دهرههگ و بۆرژوايان له نیووید، کۆمه لگهیهکی جوتیارییه و کرێکاریهشیان دامهزراند. به لأم، کۆ دهئی، خویان له وان باشتربوون؟! به قسهی کۆ، بنه مالهئ تسارهکان، هیئنده خراپبوون، سهگ بیزی نه هاتوه، بۆنیان پتوه بکا؟! جا گهر وا بوویه، وهک ئهوان نووسیویانه، هه لبه ته ده بوویه، دواي حه فتا سال، کۆمه لانی خه لک، به په ره شه وه، به دواي گۆری به کۆمه لی تسار خۆی و خیزانه که ییدا نه گه رانایه، ئیسک و پرووسکه کانیان دهر نه هیئایه ته وه و کۆیان نه کردایه ته وه، له که نیسه یه کی شاری « پیتروگراد »یش، له ته نیشت گۆری باب و باپیره کانی خویانه وه، به خاکیان نه سپاردنایه، کۆمه لئکی زۆریش له خه لکی ئه و شاره، ئاماده ی ناستنیان نه بوونایه!

ئاخر، ئه و کۆمۆنیسته دیکتاتۆر، فاشیست، تاوانبار و درندانه، خویان چینیکی تاییه تی نیویان درووسترده بوو، جیتی هه مو تسار، دهره هگ و بۆرژواکانی پیتشوویان گرتبۆوه و له ئه وانیش، گه لئ خراپتربوون! به راستیی، هه رگیز باوه ر ناکه م، له سهردهمی هه مو تساره کانه، به درژایی میژووی فرمانره وایی خویان، چه ن هه زار مرۆقی کۆژرابی. که چیی، ته نیا هه ره له سهردهمی « ستالین »ی سه ره کرده ی پارتی کرێکار و جووتیاران خۆیدا، ئه و کۆمۆنیسته زۆر مرۆپه وهرانه، چل میلیۆن مرۆقی بی تاوانیان قهر کردوه. «3»

ئه مه، ته نیا هه ره ئه وه ده گه به نی، کۆمۆنیسته کانی سهردهمی شوۆرش، له گه ل کۆمۆنیسته کانی دواي شوۆرش، واته: سهردهمی دهسه لاتی رامیاری و دهولهت، جیاوازییه کی زۆریان هه بووه. چونکه، ئه زمونه کانی ژیان و دهسه لات، زۆر به ئاشکرا بۆی سه لماندین، له هه مو دهوله ته سوۆسیالسته کانی وهک: « یه کپتی سوۆقیته، چیکۆسلوفاکیا، یۆگوسلاقی، یۆمانیا، هنگاریا، بولگاریا، ئه لمانیای خۆره لات، چین، کوبا، که مبه ژدیا، ئیئتنام ... »، هه مان ئه و سه ره کرده و کادیره کۆمۆنیستانه ی، سهردهمی شوۆرش و دواي شوۆرش، وهک یه ک نه بوون و زۆر گۆژابوون. گه لئ کاری خراپشیان کردوه، که تا کۆمه لگه ی مرۆش مابی، لاپه ره کانی میژوو، زۆر به ئیز و بیزه وه باسیانده کا!

ئاخر، كاتى چەكەي « برېژنىف » شوويكرد، له شارى « لىنينگراد » ي ئه كاته و له « ئهرمىتاژ »، « 4 » ئاھەنگى شووكردنهكەي سازكرا، كه له سەر دەمى تسارەكانىشدا، شتى وا رووى نەداو! ئاخر « برېژنىف »، ھەژدە ساڵ فرمانرەھوايىكردوھ « 1982 - 1964 »، دەبى، لە ماوھ درژدەدا، چى كرد بى؟! چونكە، پىش ئەوھى دەسەلات وەرگرى، سكرتېرى كۆمىتەي نيوھندىي پارتى كۆمۆنىستى « مەلدۆفە » بوو، ئەوھى كۆمەلانى خەلك، لەويان دەگتيرايەوھ، مەگەر ھەر دوو داوتىنېسى ھەك « راسپۆتېن » و « رۆفائل » كوردبىتيان! ئىدى، چۆن دەبى، تسارەكان ئەھريمەن بووين، سەر كرده كۆمۆنىستەكانىش، فرىشتەي ئاسمان بووين، با بە ناو، باوكى چىنى كرىكار و جووتيارانىش بووين؟!!

ھەرچەندە، شۆرشى « ئەكتۆبەر »، بە يەكەمىن شۆرشى گەورەي سۆسىيالىستى پرۆلتارىا دەژمىررى. بەو پىتيە دەبووايە، شۆرشەكە و ئەندامانى سەر كردهتېي شۆرش، لە راژەكردى چىنە چەوساوەكانى كۆمەلگەي « سۆفېت »دا بوونايە. كەچىي، لە راستىدا وا دەر نەچوو. بەلكوو، پتر لە راژەكردى ئەندامانى پارتى كۆمۆنىست و سىخوورەكانى دەزگەي نھىنىي « KGB »دا بوو! لەبەرئەوھ، گەر شتى، دەريارەي خەسلەتەكانى شۆرشى سۆسىيالىستىي، سەر كردهكانى چىنى چەوساوە و پارتى كۆمۆنىست، لە بىرەوھرىي رۆلەكانى گەلانى « يەكېتى سۆفېت »دا ماى، رەنگە، تەنيا ھەر ھەژارىي، دواكەوتوويى، توندرەويى، بەرگىرىي، دىكتاتورىي، راوانان، گرتن، ئازار، ئەشكەنجەدان، كوشتن و برىن بى و لە ھەموو خەسلەتەكانى دىكەش پتر، بالى بە سەر بىرەوھرىيياندا كىشايى! باوهر ناكەم، ھىچ خەسلەتېكى دىكەيان بىرمايى، چونكە، زۆريان خراپە ديوە و گەلى زۆردارىيان بەرانبەر كراوھ، ئىدى چىيان بىرېمىتى؟!!

ئاخر، كۆمۆنىستەكان دەيانويست، سىستېمى سۆسىيالىستىي و كۆمۆنىستىي، بە زۆر و بە زەبرى گوللە، بە سەر گەلانى « سۆفېت »دا بسەپىن! ئەوھتە، « لىنين » خۆي نووسىوتىي: (ماركس دەسى خۆي و دەسى پياوانى شۆرشى سۆسىيالىستىي داھاتووي نەبەستووھ، سەبارەت بەوھى، پىوھندىي بە شتوھى كۆدەتا و شىواز و رىگاكانيبەوھ ھەيە). « 304.1 » لەبەرئەوھ، چ « ماركس » و چ « لىنين »، باوهرىكى تەواويان، بە بەكارھىتەنى توندوتىژىي ھەبووھ، تەنانەت، لە پىناوى سەر كەوتنى شۆرشى سۆسىيالىستىيەدا، گەر لايەكى كۆمەلگەيان قركردايە، بە رەوايان دەزانى! چونكە، « لىنين » خۆي باوهرى پىي ھەبووھ و خۆشى نووسىوتىي: كىشەي

سهر دكئى له هه وو شوڤرشكدا، خوئى له دهسه لآئى رامياربيدا ده نوئى.
ئاخر، لاي نه وانهى، باوهريان به ديمؤكراسيى نيبه، دهسه لآئى رامياربى، به
خوئن نه بئى، بهدى نايه!

4. ميسر:

شوڤرشكترهكانى « ميسر »، دواى نه وهى، شوڤرشى « 23. 07. 1952 » يان به
سهر كه وتووئى نه جامدا، سيستيمى پاشايه تيبى و رژيمه ديكتاتورمهكان
له نيؤبرد، شا « فاروق » يان نه كوشت، به لام، له « ميسر » دهريان كرده كه چيى،
نه اندامانى سهر كر دايه تيبى شوڤرش و « ئيتيحادى ئيشتراكى » خوئيان، كه لئى
له وان خراپتر ده رجوون. هه رچه نده، سهر كر دهكانى شوڤرش دژى خوئسه پاندى،
ديكتاتورئى، چه وساندى نه وهى مرؤ، ئازاردان، كوشتن و برين بوون، له سهر
كاغه زيش، كه لئى ياساى نوئيان ده ركرد. به لام، له هه مان كايشدا، دواى
نه وهى، به ته واويى دهسه لاتيان و هرگرت و جئى بئى خوئيان قايم كرده، يه كه له
دواى يه كئى نه يارهكانى خوئيان پاك تاو كرده، گرتووخانه كانيان، له رؤله كانى
كه لئى « ميسر » پر كرده، وزه يان له كؤمه لآئى خه لكئى بئى. ته نانهت، سيخوور
و چاوساغي شيان، به سهر خه لكه وه دانا و دوايانده كه وئتن، تا بزانتن، بؤ كوئى
ده چن، له گه ل كئى قسه ده كه ن و باسى چى ده كه ن!

له رووى رهوشتى كؤمه لآيه تيبشه وه، مه گه هه سهر كر ده يه كئى وهك « جه مال
عه بدو لئاسر »، به خاوتئيبى خوئى مابوو بئته وه، خهريكى سامان كوئ كر دئنه وه و
داوئئيبسيى نه بووئى. نه گينا، زؤربه يى نه اندامه كانى ديكه يى سهر كر دايه تيبى
شوڤرش، نه وهى بيش شوڤرش له كيسيان جووئو، به زياده وه ده سيانكه و ته وه.
جگه له پاره يه يدا كر دئ، خؤ ده وه له مه ندى كر دئ، زهوى و كوئشك داگير كر دئ، له
رووى داوئئيبسيى تيبشه وه، له شا « فاروق » يان تيبه راندى بوو! بؤبه، كؤمه لآئى
خه لك، جگه له « ناسر »، نه وانى ديكه يان خوئش نه ده ويست و ئاواتيان، به
سهر ده مى پاشايه تيبى ده خواست!

5. عئراق:

دهرياره يى « عئراق »، هه ر هئنده ده لئيم: ئايا، سهر ده مى پاشايه تيبى و
كؤماربى، جياوازيى نه بوو؟ گه ر جياوازيى هه بوو، له چ بوار كدا بوو؟ ئايا،
كه لانى « عئراق » به گشتئى و كه لئى كوئرد به تايبه تيبى، له كام سهر ده مدا،
باشتر ده زئيان؟! ئاخر، نه و كوئده متا چي يانه، هه ر له يه كه مين رؤئى
كؤده متا كه يانه وه، زؤر بئى به زمي يانه و بئى ويژدانانه، ده سيان به خوئئرشتن

کرد، بنه‌ماله‌ی شا « فیه‌سەل » بیان له‌نیوێرد و دەسیان به‌سەر هەموو شتیکیاندا گرت، پۆله‌کانی گهلانی « عێراق »یشیان، فیزی پیاوکوشتن کرد. جا، گەر سەرکرده‌کانی کۆده‌تای « 14. 07. 1958 »، رەمخه‌یان له‌سیستیمی پاشایه‌تی هه‌بووی، به‌پیاوی بیانی و نوکهری « بریتانیای گه‌وره »، تاوانباریانکردین، ئەدی خوێان، چۆن وه‌لامی پۆله‌کانی گهلانی « عێراق » ده‌ده‌نه‌وه؟! ئایا، زۆری هه‌ره‌ زۆری سەرکرده‌کانی کۆماری « عێراق »، نوکهری بیانی نه‌بوون؟!؟

ئوه‌ جگه‌ له‌وه‌ی، ئەوه‌تی سیستیمی کۆماری له‌ « عێراق » دامه‌زراوه، هه‌را و ئاژاوه‌یه‌کی زۆر په‌یدا بووه. ئازادی و دیموکراسی قه‌ده‌غه‌کراوه. پۆله‌کانی گهل، به‌ خراپترین شتیه‌ ده‌چه‌وستنرینه‌وه‌ و به‌ سزای مه‌رگ ده‌گه‌یه‌نرین. ئاخر، به‌ درێژایی میژووی فرمانه‌روایی بنه‌ماله‌ی شا « فیه‌سەل »، په‌نگه، هه‌مووی په‌نجا که‌س له‌ « عێراق »دا له‌ سیداره‌ نه‌درای، که‌چی، هه‌ر له‌ سالی « 1958 » هه‌وه‌ تا ئه‌ورق، نزیکه‌ی دوو میلیون که‌س کوژراوه! ئاخر، گەر شا « فیه‌سەل » و بنه‌ماله‌که‌ی دزبووبن، ئەدی سه‌رۆک « سه‌ددام »، چی بووه، « 31 » میلیار دۆلاری، له‌ بانکه‌کانی جیهاندا هه‌یه‌؟!؟

6. باشووری کوردستان:

په‌نگ « باشووری کوردستان »، له‌ سه‌رده‌می شاخ و شاردا، له‌ سه‌رده‌می شۆرش و ده‌سه‌لاتدا، له‌ سه‌رده‌می بنده‌سی و سه‌ره‌ستیدا، جگه‌ له‌وه‌ی، هه‌زی داگیرکه‌ری ده‌وله‌تی « عێراق »، له‌ « کوردستان » نه‌ماوه، جیاوازییه‌کی نه‌تۆی نه‌بی. چونکه، له‌ هه‌ر دوو سه‌رده‌مه‌که‌ی ده‌سه‌لاتی خو‌م‌الییدا، پۆله‌کانی گه‌لی کورد، به‌ ده‌س سەرکرده‌ی شۆرش و ئەندامانی سەرکرده‌یه‌تی پارته‌کانه‌وه، گیرانخواردوه!

سه‌یر ئه‌وه‌یه، ئەندامانی سەرکرده‌یه‌تی پارته‌کانی « باشووری کوردستان »، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌ی، هه‌موو کاتی، مه‌ترسی کوشتن و مه‌رگیان له‌ سەر بووه، له‌و چیا و چۆله، له‌ کونه‌گورگیکی قورینی پچکۆلانه‌دا ژیاون، به‌رگه‌ی سه‌رماوسۆله‌ی زستان، گه‌رماوگۆره‌ی هاوین، نه‌بوونی و نه‌داری، نه‌خۆشی و ناخۆشی، برسیتی و تینۆتییان گرتوه، دوور له‌ ژووری گه‌رم و نیو جیی نه‌رم، له‌ خواردنی هه‌مه‌جۆره‌ی چه‌ور و گه‌رم، له‌ گه‌رماو و خوشتن، له‌ تیل‌فیزیۆن و سینهما، له‌ ترومپیل و گه‌ران، له‌ گه‌شت و سه‌یران، له‌ پیاسه‌ی شه‌قامه‌کانی شار، به‌ جووتی کاله‌ی لاستیک و ده‌ستت جلی کوردی چلکنه‌وه، به‌ تهنگی و ده‌مانچه‌یه‌که‌وه، به‌ چاه‌ یه‌ده‌گیکی کلاشینکۆف و

قومبله‌یه‌که‌وه، به هەر شی‌وه‌یه بووبی، گوزهراندوویانه، قووربانییان، به دایک و باوک، خوشک و یرا، ژن و مال، کوپ و کچ داوه. که‌چی، کاتی سهرکه‌وتوون و به‌رهو شاره‌کان گه‌راونه‌ته‌وه، کاتی پۆستیکی رامیارییان وهرگرتووه، هه‌وای دهمسه‌لات له که‌لله‌ی داون. کاتی خێر و خووشیی ژیان، زۆر به توندیی، له دهرگه‌ی داون، زۆریه‌ی زۆریان، هه‌موو ئه‌و خه‌بات و ماندوو‌بوونه‌یان، له بیر خۆیان بردۆته‌وه، ناو و ناویانگی خۆیان زێراندووه، رابردووی خۆیان له‌که‌دارکردووه. چونکه، هەر خه‌ریکی هه‌له‌ی ژیان، پاره په‌یدا‌کردن، چلپه‌ی دهم، پاوه‌ژن و سامان پتکه‌وه‌مان بوون. هاو‌پیتی ژیان تیکۆشان و پۆژی ته‌نگانه‌ی شاخی خووشیان بیر‌چۆته‌وه، سه‌ر و به‌که‌ دوو هاوسه‌ری نو‌تیان، بق خۆیان هه‌لبێژاردووه. ئه‌وه جگه له‌وه‌ی، مائی نه‌تیئیی زۆریان هه‌بووه، شه‌وانه، له‌وچ خواردوویانه‌ته‌وه، قوماریانکردووه و له‌گه‌ل نازدارتیکیشدا، تا به‌یانیی، دهم له ملان بوون! به داخه‌وه، هه‌تندێ له‌و سهرکرده و کادیره پتسکه‌وتووانه، وایان لته‌هاتووه، به هه‌چ شتی، تیر ناخۆن! چهن‌دین کاری ره‌وا و ناره‌وا ده‌که‌ن، له لاشه‌وه، له‌گه‌ل هه‌تندێ بازرگان و ده‌وله‌مه‌نده‌کانی شاردا، هاوبه‌شن و پاره‌یان لی ده‌مکیشه‌وه!

هەر بق نمونه ده‌لێم: دوا‌ی ئه‌وه‌ی، شو‌پرسی نو‌تی گه‌له‌که‌مان، تووشی هه‌رس بووبوو، پتشمه‌رگه، تاکوته‌را نه‌بی، به شاخه‌وه نه‌ما‌بوو، پۆله‌کانی کورد، هیوا‌پرا‌بووبووون. یه‌کێ له‌و قاره‌مانانه، سالی « 1990 »، له شاری « ستۆکه‌هۆلم »، زۆر به راشکاویی پتی گوتم: هه‌موو ژیانم، به خو‌پایی پۆی. هەر له لاوتیمه‌وه، خه‌ریکی کاری رامیاری و کوردایه‌تی بووم. ماوه‌یه‌کی زۆر، له گرتوو‌خاته توندکراوم. ئه‌وه‌ی دیکه‌شی، له چیا پتشمه‌رگه بووم. ته‌ماشاکه، ئه‌و خه‌لکه چۆن ده‌ژین و منیش، چۆن ژیاوم!!!

ئاخر، ئه‌و پیاوه، له‌بری ئه‌وه‌ی، شانازی به‌و خه‌باته پیرۆز و رابردووه پرسنگداری خۆیه‌وه بکا، که‌چی، له هه‌موو تیکۆشانی رابردووی خۆی په‌شیمان‌بوو! پۆیه، هەر رابه‌رین پوویدا! و که‌را‌یه‌وه، په‌کسه‌ر ژنیکی نو‌تی هه‌تا، چهن‌دین دوکان و بازاری قووتکرده‌وه، چهن‌دین خانووی دروستکرد و فرۆشتی!

که‌واته: کوردی چیاو چۆل، له‌گه‌ل کوردی شار و شو‌پ، چۆن جیا‌وازی نییه‌!!! ئاخر، هه‌میشه له خه‌باتی شو‌پرسی چه‌کداریدا، نه‌ته‌وه‌ی کورد سهرکه‌وتوو‌بووه، که‌چی، له خه‌باتی رامیاری و دیپلوما‌سییدا، له کاتی ئاستیی و گفتو‌گۆدا، هه‌میشه دۆراندوویه‌تی! پۆ؟ چونکه، سهرکرده‌کانی کورد، زۆر وریا و بلیمه‌ت نه‌بوون، شاره‌زای کاری رامیاری، هونه‌ری

دیلو ماسی، ژبانی ناشتی و گهمی گفتوگو نه بوون. له بهرته وه، له لایه که وه،
 دوژمنی داگیرکر، خه سلته تی سهرمکیی ئو سهرکرده و کادیرانهی
 سهرکردایه تی پارته کانی باش ناسیوه. له لایه کی دیکه شه وه، هر ژور زوو،
 هه موو ئو ژان و نازارانه یان بیچو ته وه، که چهن دین سال، خه باتیان بۆ
 کردووه و نازاریان پیوه چیشتووه. بۆیه، له ئامانجه پیرۆزه کانی شویش
 لایانداوه، کورد به هیچ نه بووه، هیچی به هیچ نه کردووه و له یه کدیش بوون!
 جا بۆ ئه وهی، ئامانجه کانی خویمان جیبه جیکهن، به دهیان نوکه ری رژیمی
 کوئیان، وهک تووله و تانجی رستکردووه و له دهوری خویمان کوئیان
 کردوونه ته وه!

به راستیی، گهر یه کئی که مئی ویژدانسی هه بی، بیر له وه ده کاته وه، ئه ندامانی
 «یه کیتی» له رۆژه ره شه کانی گه لی کوردا، ئو هه موو قوربانیییه یانداوه،
 که چیی ئه و رۆ، ئه ندامانی سهرکردایه تی و کادیره کانی، به و شتیه هیه خویمان
 ده نویتن! ئاخ، ئه ندامانی هه موو پارته بچو که کانی «باشووری کوردستان»
 کوکه یه وه، هینده ی ژماره ی شه هیده کانی شار و شاخی «یه کیتی» نابن!
 ئیدی بۆچی ده بی، به گوته ری ناشیرن و کرده وه ی خراب، ئو هه موو میژووه
 پر له سه روهریی، گیانبارزی و خویناوییه، به قسه ی هه له قومه له قی هیندی
 ئه ندامانی سهرکردایه تی پیسکه ن، یا بیسرنه وه؟! به راستیی، ئو
 یاداشته ی «نهوشیروان مسته فا، کو سه رهت ره سوول و عومه ری سه یید عه لی»
 درهنگبوو، ده بووایه، ژور زووتر بنووسرایه و دهس به کاره پیرۆزه بکرایه،
 هه رچه نده، ده ردی «رووس» ییش ده لی: هه رگیز درهنگ نییه!

کوئایسی:

به راستیی، ئو مرۆفانه ی، له بهردهم پاره و دهسه لاتدا، خویمان بۆ ناگیرئ،
 ژور شتی گرنهگ، له ژبانی خویناندا ونده که ن، له پیستی مرۆقی خویمان
 دهردمچن و که ولتکی دیکه ده پۆشن. ئاخ، مرۆ جگه له وهی، بیر له وه هه موو
 خه بات، ژان و چه ره مه سه رییه ی خوئی ناکاته وه، جگه له وهی، قوربانیی به ناو
 و ناویانگی خوئی ده دا، هه رگیز، بیریش له وه ناکاته وه، ئو کورسیی و
 دهسه لاته، تا سه ر بۆ هیچ که سه ی بهردهوام نه بووه و تا سه ریش، بۆ هیچ
 که سه ی نابئ. چونکه، هه ر وهک عه ره ب گوته ویه تی: گهر بۆ که سانیکی دیکه
 بهردهوام بووایه، به تو نه ده گه یی! «4»

ئو لادان و خراپه کاریییانته ش، هه می شه، له دهوله ته دیکه تاتۆریی و پارته
 خاوهن ئایدۆلۆژیا توندپه وه کاندایه روویانداوه و رووده من. به لام، له دهوله ته

دیموکراسی و لیبرال کانددا، ئەو کارانه، بە دەگمەن روودەدەن. چونکە، هەر چەن ساڵ جارێ، لیتیرسراوانی پارت و دەستەئێ فرمانرەوایانی دەوڵەت دەگۆڕێن. چگە لەوێ، دەسەلاتی چوارەم و چاوی زیتی پۆلەکانی گەل، پۆژانە، وەک چاودێرتکی وریا، بە ویزدان، دلسۆز و نەنووستوو وان، هەر هەلە و تاوانی ببین، قەبوولی ناکەن و یەکسەر، لەقاویاندەدەن و بە سزای رەوای خۆیان دەگەیهن!

* * *

تایبینی:

1. لا نبی بعدی.
2. گەر هەر خۆتندەوارێ، تەماشایەکی ئەو پۆژنامە و گۆفارانە بکا، کە لە سەرهەردەمی «گلاسئۆست» و «پیتیرسترویکە» دا دەرچوون، بە تایبەتی «نەرگۆمێنت و فاکت»، ئەو، تەنیا هەر ئەو کاتە، بە ئەوایی بۆی رووندەبیتتەوه، کۆمۆنیستەکان بە گشتیی و «ستالین» بە تایبەتی، بەرانبەر کۆمەلگەی گەلانی «سۆڤییت» چەن تاوانبارن. بە داخووه، ئیستەش کۆمۆنیستی نەزانی وا هەن، داکۆکی لەو تاوانانە دەکەن، لە پۆنە نەتوویی و چینیایەتییهکانیشدا، وێنە چەن تاوانبارتکی وەک «ستالین» بەرز دەکەنەوه! یا، هیندێ جار، گویم لە هیندێ کۆمۆنیستی کوردی سەرلێشتیواو بووه، زۆر بە راشکاوی گوتوویانە: «میخایل گەریهچۆڤ»، ناپاکی لە بیری کۆمۆنیستی کردووه و بەکرێگراوی «نەمیریکا» بووه! ناخر، ئەو جۆرە کەسانە، لە هەموو باوەرتکی مرزبانە شۆراوندتەوه، دژی نازادی و دیموکراسی کار دەکەن، ئیستەش دەیانەوێ، کۆمەلانی خەلک و گەلانی پێشوی «سۆڤییت»، هەر وەک کەر و گا بژین، تەنیا هەر بخۆن و بنون، ناگایان لە هیچی دیکە نەبێ. لە کاتیکدا، گەلانی نازادی جیهان، زۆر بە خوشیی، بەختەوهریی، تێروتەسەلیی دەژین! مەگەر هەر خوا بۆ خوشی بزانێ، شۆیتەواری خرابی کردووی کۆمۆنیستەکان، لە هەموو رووهکانی پێشکەوتنی ژبانی کۆمەلایەتی و زانستەوه، کە ی پردهبیتتەوه!!!
3. ئیرمیستاز، کۆشکیکی گەلێ گەورەیه و لە سەرهەمی تەسارەکاندا دروستکراوه. دوای شۆرش «نەکتۆتەر»، یۆ پێشانگە تەرخانکراوه، گەلێ یەیکەر و تابلۆی رازاوی جوانی تیتا هەیه. لە هەموو جیهانەوه، توریست دەچن و تەماشای دەکەن.
4. لو دامت لغیرک، لما وصلت الیک.

سەرچاوه:

1. لینین، المولفات الکامله، المجلد 36.
2. الشیوعیه العلمیه، معجم، دار التقدّم، موسکو، 1985.
3. BONNIERS LILLA UPPSLAGSBOK, 1989.

ناوبانگ

و

دهسه لات

دياره، نهك تهنيا هەر، ريكخراو و پارته رامياريبه جياجياكان هه واده دن، دهس به سهر دهن گه كاني دهسه لاتدا بگرن، به لكوو، كه م مروفش ههيه، له ژيانى خويدا، دلى بق كورسى دهسه لات لى نهدا و خه و نيشى پتوه نه بينى! چونكه، له لايه كه وه، به هوى دهسه لات هه دهنوانن، زور له نامانجه كاني خويان جيبه جيكهن. له لايه كى ديكه شه وه، دهسه لات گه لى كارى گرنگ، په كلایى دهكات هه. هەر وهك « لينين » يش، زور به راشكاو بيش گوتوويه تى: نامانجى سهره كى هه موو شورشى، خوئى له به دهسه تى نانى دهسه لاتى رامياريدا دهنوئى. نه م بقوونه ش، تا نه دانه يه كى زور، راسته.

ئاشكرايه، دهسه لات جورى ههيه و له بواری جياجیادا خوئى دهنوئى. بق نمونه: هه لپهئى دهسه لات، له باوك و براى گه وه له نيو خيزاندا، سهرگه وه ي بنه ماله، سهرۆك تيره، هوز، خيل، پارت و لپرسراوانى دهن گه جياجياكانى دهوله تيره دهسه تى دهكا، تا به دهسه لاتى مير، شا و سهرۆك كۆماره كان كۆتاييدى. به لام، نهز لپه ده، مه به ستم له دهسه لاتى راميارى پارت و دهوله ته كانه. نه كينا، له كۆمه لگه خيله كى و دواكه و تووه كاندا، سهرۆك تيره و هوزمکان، دهسه لاتى كى زورىان ههيه، نه دمانى تيره و هوزمکان، كوتيان لى ده گرن و نه وانيش، بق به رزه و مندى تايبه تى خويان، به هه موو جۆرى هه لپانده سوورتين و به كار ياندين!

لیره‌دا، گرنگ‌نه‌ویه، له خویمان بپرسین: ئایا دهسه‌لات، به چ شتووازی دابین ده‌کرئ؟ بۆ چ مه‌به‌ستی به‌کار دیتئو؟ چۆن ده‌پاریژئو؟ ئهم پرسیارانه مه‌موویان، جیتی مشتومرن و ده‌مه‌ته‌قی تیروته‌سه‌ل هه‌له‌ه‌گرن. له وه‌لامدا ده‌توانم، بایتم: به شتوهیه‌کی گشتیی، دهسه‌لات به سێ شتوواز دابینه‌ده‌کرئ:

1. هیز به‌کار ناهێژئ.

2. هیز به‌کار دیتئ.

3. له رێی بپوهندی خزمایه‌تی و خوینه‌وه، پشتاوپشت ده‌گورئ.

هه‌لبه‌ته، له وولاته‌ ئازاد و دیمۆکراسیییه‌کاندا، هه‌ر چه‌ن ساڵ جارێ، هه‌لبێژاردن بۆ په‌رله‌مان ده‌کرئ و ئه‌و لایه‌نه‌ی ده‌رده‌چئ، پۆستی شالیارگه‌کان دابه‌شده‌کا و کابینه‌ی میریی خۆی داده‌مه‌زیتئ. واته: دهسه‌لات، له نێوان رۆله‌کانی گه‌ل و پارته‌کاندا، به شتوهیه‌کی به‌رده‌وام، ئالوگۆری پێ ده‌کرئ، بێ ئه‌وه‌ی، یه‌ک دلوپ خۆینی له پێناویدا بپێژئ.

به‌لام، له وولاتانه‌ی ئازادی و دیمۆکراسیی تیدا نییه، به تایبه‌تی، له جیهانی سێیه‌مدا، له‌به‌رئه‌وه‌ی، له زۆریه‌ی هه‌ره‌ زۆری ده‌وله‌ته‌کاندا، دهسه‌لاتی ده‌وله‌ت، له قوولی مشتێ تاکه‌که‌سێکی وه‌ک میر، شا و سه‌رۆک کۆماره‌ دیکتاتۆره‌کاندا کۆده‌بیته‌وه، یا، پارتیکی رامیاریی خاوه‌ن ئایدۆلۆژیایه‌کی فاشی، نازی، ره‌گه‌زه‌په‌رست و دیکتاتۆر، دهسه‌لات کۆنترۆله‌کا، هه‌میشه، له رێی بیلانگێران، کوده‌تا و جه‌نگی نێوخۆوه، دهسه‌لات ده‌گورئ، له لایه‌ن هیزه‌کانی سوپا و پارته‌کانه‌وه، ده‌سی به سه‌ردا ده‌گیرئ.

ئه‌وه جگه‌ له‌و ده‌وله‌تانه‌ی، سیستیمی فرمانه‌روایی، له به‌ر رۆشنایی پپوهندی خزمایه‌تی و خۆین به‌رپوه‌ده‌چئ، واته: پشتاوپشت، دهسه‌لات له «باوک‌ه‌وه‌ بۆ کوو، یا له‌ براوه‌ بۆ برا ...» ده‌گوزێرته‌وه، ئینجا، هیندی جاریش، هه‌ر هه‌را و ئاژاوه‌ درووسته‌بێ و خۆینی تیدا ده‌پێژئو! وه‌ک له میژووی کۆنی نه‌ته‌وه‌کانی نێوچه‌که‌ به‌ گشتیی و نه‌ته‌وه‌ی کورددا به تایبه‌تی، گه‌لی جار و له‌ گه‌لی میرنشیندا روویانداوه. یا، له میژووی هاوچه‌رخماندا، چه‌ندین جار، له سه‌ر دهسه‌لاتی رامیاریی و پاه‌نخووازی، جه‌نگی خۆیناوی چه‌په‌لی نێوخۆ، له نێوان هیزه‌ رامیارییه‌کانی سه‌ر گۆرهبانی «کوردستان» به‌رپابووه.

به‌پێی پێناسه‌ی «مارکسیزم - لنینیزم» بێ، دهسه‌لاتی ده‌وله‌ت، خۆی له دهسه‌لاتی چینیکێ دیاریکراویدا ده‌بینئ. بۆ ئهم بۆچوونه‌ش، نموونه‌ی چه‌ن ده‌وله‌تیکیان له میژوودا هیناوه‌ته‌وه، وه‌ک ده‌وله‌تی «کۆیله‌داری،

دهره بگاھه تیی، سه رمایه داری و سو سیالیستی «، که له چهن سه رده میکی جیا جیا دادا دامه زراون و له لایهن چهن چینیکی کۆمه لایه تیی جیاوازه وه، فرمانره واییکراون. به لام، نهز پیم وایه و ده توانین، ده ولت له روانگه کی دیکه وه تماشاکهین، بی ئه وهی، له پیکهاتهی چینایه تیی دهسه لاتداره کانی وردبینه وه، ئه ویش نه وهیه، ئایا دهسه لاتدارانی دهوله ته که، تا چهن، باوهریان به پرۆسهی دیمۆکراسیی هیه؟! که واته: به پیتی ئهم بچووونه بی، دوو جوړه دهسه لات و شیوازی فرمانره وایی هیه: « دیمۆکراسیی و دیکتاتوری «. بویه، هه موو ئه و سه رکردانهی دهسه لات وهرده گرن و ده یانه وئ، ئامانجه کانی خویمان به دبیستن، گهر یه که مین شیواز پیاده کهن، ئه و، گومانی تیدا نییه، خویمان به دیمۆکراسیی خواز و رژیمه که شیان، به دیمۆکراسیی ناو ده برتن. به لام، گهر دووهمین شیواز پی ره وکهن، ئه و، خویمان به دیکتاتور و رژیمه که شیان، به دیکتاتوری نیوزه ده دکرتن!

جا، ههر دوو سیستیمه فرمانره وایی و دهسه لات که، ئایا پاشایه تیی یا کۆماری بی، چهن خه سه له تیکی تایبه تیی خویمان هیه. به لام، گرنه نه وهیه، ئه و فرمانره و و دهسه لاتداراته، به چ شیوهیه، دهسه لات ته که به رتیه ده بهن؟ ئایا، بۆ به رتیه وهندی تایبه تیی خویمان، یا، بۆ راژهرکردنی کهل و نه ته وه که یان به کاریدتن؟!!

له راستییدا، دهسه لات بۆ ئه وه هاتوه، ئامانجه کی دیارییکراوی توێژال و چینه کۆمه لایه تییبه کانی کۆمه لگه یه کی دیارییکراوی بی به دبیستن، راژهی کۆمه لانی خه لکی بی بکری، نیشتمانی بی ئاوه دان کرتیه وه، داکۆکی له رۆله کانی نه ته وه و خاکی نیشتمان بکا، نه که دهسه لاتداران، بۆ به رتیه وهندی تایبه تیی خویمان، به کاریبستن و نوزه له رۆله کانی کهل بپرن.

سهیر نه وهیه، هه موو سه رکرده دیمۆکراسیی خواز و دیکتاتورمه کان، ههر وه که یه که، له باخچهی میژووی نه ته وه کهان و کۆمه لگه ی مرۆدا، جیی خویمان ده که نه وه. به لام، به شیوازی جیاوازه، ناو و نیشانیان ده نووسری. بۆ نمونه: دوو پیاوی وه که « بسمارک » و « هیتلهر »، ههر دوو کیان، ناویان له لایه ره کانی میژووی نه ته وهی « ئه لمان » دا تو مارکراوه. به لام، یه که میان وه که پاله وانیکی نه ته وهیی و دووهمیشیان، وه که دیکتاتوریکی خوینرتیژ، لیتیان ده روانتری!

شاراوهش نییه، ده وانتری، ناویانگ بی دهسه لاتیش به دبیستن. ئه ویش ته نیا ههر، به شه و نخوونیی، خۆماندوو کردن، هه ولدان و کۆششکردنیک زۆر به دیدن. بۆ نمونه: هه موو « هۆنهر، نووسهر، هونهرمه ند، رۆژنامه نووس و

زانا، كان، ئو كارانهى دهيكەن، له راژهى مرو دايه و گەر سهركه وتووین،
 ئەوا، ناویان به پیتی زتی، له لاپهه ههزه گهشهكانى میژووی نهتهوهكەى
 خۆیان و كۆمه‌لگەى مروفايه تیشدا تۆمار دهكری، ناو و ناویانگیان، پردهى
 گوپی نهیارانیان ده‌دری و ههك کریستال، له هه‌موو شوینی دهن‌زینگه‌ته‌وه، با
 دوژمن و نهیاره‌كانیشیان، دژایه‌تییبانیکەن و پتیان ناخوشی!

جا، گەر ده‌سه‌لات و به‌هه، دیمۆكراسی و ئازادی، له پرۆستیسیكى
 گه‌وره‌ى پشكه‌وتندا یه‌كگرن، ئەوا، چانسی كه‌شتی ئاسمانی ناو‌ده‌كردن،
 زۆتر و باشتر ده‌بێ. تا كۆمه‌لگەى مروش بمینی، ناوی ئو نه‌مرانه‌هه
 ده‌مین، ئاخ، چهن ناویكى ناسراوی ههك: « ئه‌رستو، ئیفلاتون، سوقرات،
 نیوتن، ئه‌دیسۆن، ئه‌نیشتاين، پوشكین، موته‌ن‌بیی، عومەر عه‌بدولعه‌زیز ... »
 هه‌موو په‌یامبه‌ران « زه‌رده‌شت، موسا، عیسا، محمه‌د ... » هه‌موو
 نیشتمانپه‌روه‌ه شۆرشگیره راسته‌قینه‌كانی ههك: « ماوتسی تۆنگ،
 هۆشیمنه، نیلسۆن مه‌ندیل ... » كه شه‌ویان به‌ ده‌م رۆژه‌وه‌ه گرتداه، به
 تیشكى چرای هه‌ول و خه‌باتی خۆیان، ریتی تاریكو‌نووته‌كى زانیاری و
 زانستیان، بۆ كۆمه‌لگەى مرو رووناككردۆته‌وه، جه‌ركی تاریكایی شه‌وی
 دواكه‌وتووی و نه‌زانیان شه‌كردوه‌وه، چۆن له‌ بیه‌ر نه‌وه‌ له‌ دواى نه‌وه‌ى
 كۆمه‌لگەى مرو ده‌چنه‌وه؟!!

له‌ ئیو ریزه‌كانی نه‌ته‌وه‌ى كوردیشدا، ناوی چه‌ندین نووسه‌رى گه‌وره‌ى ههك:
 « شه‌ره‌فخانی به‌دلیسی، محمه‌د ئه‌مین زه‌كیی، مه‌سه‌وود محمه‌د ... »
 هۆنه‌رى ناو‌داری بلیمه‌تی ههك: « خانیی، حاجی قادری كۆیی، نالیی ... »
 هونه‌رمه‌ندی ده‌سه‌رهنگیی به‌هه‌رداری ههك: « سه‌هید عه‌لى ئه‌سه‌غه‌رى
 كوردستانی، حه‌سه‌ن زه‌ره‌ك، حه‌مه‌ى ماملی ... »، پامیار و سه‌ركرده‌ى
 شۆرشگیرى ههك: « شیخ عوبیدوللاى نه‌ه‌ری، سمایل ئاغای شكاك، قازی
 محمه‌د ... » تا هه‌تا، ههك ئه‌ستیره‌یه‌كى هه‌ره‌ گه‌ش و پ‌رشن‌گدار، به
 ئاسمانی كۆمه‌لگەى كورده‌وه‌ه ده‌ده‌روشینه‌وه‌ و میژوه‌كه‌ى ده‌پارزیننه‌وه‌!

به‌لام، ئه‌وانه‌ى له‌ ریتی راژمردنی نه‌ته‌وه‌ و نیشتمانه‌كانیا نه‌وه‌، ده‌سه‌لات
 و مه‌ر‌ه‌گرن، ناو و ناویانگ په‌یدا مه‌كەن، سه‌رده‌مه‌گن، پتده‌گن و پت‌شه‌مه‌گن،
 پاشان، ئه‌و ده‌سه‌لاته‌، بۆ به‌رژه‌وه‌ندیی تایبه‌تی خۆیان، بنه‌ماله‌ و
 پارته‌كانیان، به‌ شیوه‌یه‌كى خراب به‌كار دین، له‌بری نه‌وه‌ى، رۆله‌كانی گه‌ل،
 ریزیان لى‌ بگرن و به‌ چاكه‌ ناویانبه‌رن، ئه‌و راژه‌یه‌ى هه‌شیانه‌، به‌ كرده‌وه‌ى
 چه‌په‌لى خۆیان ده‌یسرنه‌وه‌. ئاخ، چهن پیاویكى كه‌له‌ره‌قى خۆن‌ریژی
 دیکتاتۆرى ههك « ستالین، هیتلەر، مۆسۆلۆینی، فرانكۆ، چاوشیسكۆ،

هۆنیکەر، حەمەرەزا پەهلەویی، سەددام حوسێن ... «، بۆچی دەمێ، رۆڵەکانی گەل و کۆمەلگەی مەرۆ، بە چاکە باسیانکەن و یادیانکەنەوه؟! ئاخر، ئەو کۆمەلە سەرکرده دیکتاتورانە، کە میان بە رۆڵەکانی نەتەوهکانی خۆیان و رۆڵەکانی نەتەوهکانی دیکە جیهان نەکردووه؟! کە میان خۆین نەشتووه؟!»

سەیر ئەوهیه، لە وولاتە دیمۆکراسیی و ئازادەکانی جیهانیشدا، چەن پیاویکی ناودار هەلەهکەون، لە ڕێهەکی دیکەوه، خراپەکاریی دەکەن، ناو و دەسەلاتی خۆیان بەکاریدێن، تا، ئارەزووه چلێس و چەپەلەکانی خۆیان تێرکەن و بەرژوهەندییە تایبەتیییەکانیان دابینکەن. لەبەرئەوه، زۆر بەی دەسەلاتداران، بە دەسی خۆیان، بە کرداری چەوت و خراپی خۆیان، زۆر شت لە دەس خۆیان دەدەن. ڕەنگە، نژی و داوینپیسیی، دوو خەسەلتی هەرە ترسناک و پەوشتی خراپ بن، لە ناو و ناویانگی سەرکرده و دەسەلاتدارانی جیهان کەمکەنەوه. هەر بە راستیی، کەم مەرۆ هەیه، بە تەواویی بێسوانی، لە بەردەم هێزی ئەفسوونای ئەو دوو پەتا گەرەهیهدا، خۆی بۆ ڕاگیرێ!

لێردا، هەر بۆ نموونە دەلێم: یەکی لەو هۆ هەرە گرنگانە، شا « فارووق » لە « میسر » دەسەلاتی لە دەسدا و لایرا، داوینپیسیی بوو!

« بیل کلینتن »، سەرۆکی پیتسبوری « ئەمیریکا »، بە هۆی پێوهندی سیتکسەوه لە گەل « مۆنیکا » ناویکدا، بە تەواویی، ناوی زرا و لاپەرەیی ژبانی پیتسبوری. « فرانسۆ میتران »ی سەرۆک کۆماری « فرەنسه »، لە داوینپیسیدا، شتی لە « رۆفایل »ی داوینپیس گەرابۆوه!

هەر وهما، هێندێ لە سەرکردهی پارتەکانی « باشووری کوردستان »یش، کاتی لە شاخەوه بەرمو شار گەرانەوه، لە زەلکاوێ داوینپیسیدا نقوومبوون! لەبەرئەوه، دەسەلات وەک چەکیکی دوو دەم وایه، گەر دەسەلاتداران، بە باشیی بەکاریدێن، ڕاژەیی رۆڵەکانی نەتەوه و خاکی نیشتمانەکی خۆیان پێ بکەن، ئەوا، بەرزبانەمکاتەوه و ڕیزیان بۆ پەیدا دەکا. بەلام، گەر بە خراپ بەکاریان هێنا، جگە لەوهی، ناو و ناویانگیان دەزینتی، رۆڵەکانی نەتەوهکەیان، نەفرەتیان لێ دەکەن، دەیانشکینتی و بە ناخی زەویشیاندا دەبا!

* * *

شۆرش و سه‌رکرده

«1»

زۆریه‌ی هه‌ره زۆری، بزووته‌وه چه‌کداریی و شۆرشه خوێناوییه‌کانی کورد هه‌ره‌سه‌یه‌تیاوه. له‌به‌رئوه، هه‌تندێ له سه‌رکرده‌کانی کورد، وه‌ک « کامه‌ران په‌درخان، شیخ عوبیدوڵای نه‌هریی ... »، گه‌راون و دوورخراونه‌ته‌وه. ئیدی، راپه‌رین و شۆرشه‌که ته‌واوبوه و کۆتاییه‌تیاوه.

هه‌تندێکی دیکه‌یان، گه‌راون و دادگایه‌کراون. پاشان، له داواکاریی خۆیان و ئامانجه سه‌ره‌که‌یییه‌کانی شۆرشه‌که په‌شیمانبوونه‌ته‌وه، تا، داگیرکه‌ره‌که ئه‌یانخۆشبی و به‌ سه‌زای مه‌رگیان نه‌گه‌یه‌تی. بۆ نمونه: « شیخ سه‌عیدی په‌ران »، توورکه « که‌مالی » یه‌کان ئه‌و کاره‌یان پێ کرد و له سێداره‌شیاندا!

هه‌تندێکی دیکه‌یان، به‌ په‌ر له‌شکری داگیرکه‌ره‌که‌وه چوون، په‌لیان گرتوون، هه‌تاویان و کلیلی شاریان داونه‌تی. بۆ نمونه: « قازی محه‌مه‌د » پێی وابوه، ته‌نیا هه‌ر خۆی، له هه‌موو کارێ به‌رپرسیاره. له‌به‌رئوه نه‌یویستوه، چی دیکه له‌وه پتر، خوێتی کورد به‌رێژێ، له‌به‌ری ئه‌وه‌ی هه‌لێ و ملی خۆی، له په‌تی سێداره‌ قووتارکا، ئه‌و کاره‌ی کردوه، به‌لام، هه‌ر له سێداره‌شیانداوه!

هه‌تندێکی دیکه‌یان، وه‌ک « ئیحسان نووری پاشا، مسته‌فا بارزانی ... »، له رووی رامیاریه‌وه تیکشکاون و هه‌لاتوون، په‌نایان بۆ داگیرکه‌ریکی دیکه بردوه، ته‌نانه‌ت، مالاواییه‌یان له رۆڵه‌کانی گه‌له‌که‌ی خۆیان نه‌کردوه! پێیان وابوه، به‌رگه‌یه‌کردن هه‌چ که‌لکیکی نابێ، پتر خوێنی رۆڵه‌کانی کورد ده‌رێژێ و به‌ فێرۆده‌په‌روا!

هه‌تندێکی دیکه‌شیان، به‌ په‌لانێکی ئێو ده‌وله‌تیی فرێنراون و گه‌راون. پاشان، له قوژینی زیندان توندکراون. بۆ نمونه: « عه‌بدوڵلا ئۆجه‌لان »، له زۆر شتی

خۆی په شیمانبووه و نه ناهت، ناو و ستراتیژی سهرهکی پارتە که شی گۆری!
 لێره دا، پرسیارێ خۆی قوتدمه کاتهوه، ئاخۆ، گهر چانس یاری « مهسعوود
 بارزانیی، » یا « جهلال تاله بانسی » نه بوایه، پۆژی له پۆژان، له لایهن
 هیزه کانی دوزمنی داگیرکهره وه دهسگیر کرانایه، ئایا، چاره نووسی ئهوان
 چون دهبوو؟ تو بلتی، وهک « شیخ سه عیدی پیران، » قسه کانی خۆیان
 بگۆریایه و په شیمانبوونایه ته وه؟! یا، گهر وهک « ئوجه لان، » ههر دوکیان
 بفراندنایه، ئایا لهو باستر دهبوون، وا ئیسته گالتهی پتی دهکهن؟!!

«2»

هه لیهته، ههر کوردی، کهمی هۆش و گۆشی هه بی، زۆر باش دهزانی و تیدهگا،
 بۆچی دهسه لانداری دهولهته داگیرکهره کانی « کوردستان، » هه میسه
 هه ولایانداوه، سهرکرده کانی کورد له نێویه رن. ئاخو، ههر ئهوان نه بوون،
 چه ندین سهرکردهی کوردیه روه ری وهک: « شیخ عه بدولسه لامی بارزانی،
 شیخ سه عیدی حه فید، شیخ سه عیدی پیران، سه یید رهزای دهرسیممی،
 سه میل ئاغای سه مکز، قازی محمه د، دوکتۆر عه بدولرحممانی قاسملق،
 دوکتۆر شه ره فکه ندیی، » یان تیرۆر کرد و دهسیان به خۆتینان سوور کرد!

با زۆر دور نه پۆین، سهرکرده یه کی وهک « مسته فا بارزانی، » له به ره ئه وهی،
 ئه زموونتیکی ته وای، له خه باتی رامیاریی و چه کدار ییدا هه بوو، به هه یچ
 شیوه یه، باوه ری به دوزمنه کانی خۆی نه بوو. له به ره ئه وه، ههر گیز لێیان نزیک
 نه ده که وته وه، ههر ئهوان سهردان یان ده کرد و داوه تیان ده کرد، تا سهردانی
 پێته خت بکا. به لام، پۆژی له پۆژان، ئه و بانگه یشتانه ی په سه ند نه کردوه!
 له به ره ئه وه، ههر له سهره تای شوێشی « 11/ سه پتیمبه ری 1961 هه وه، سهرانی
 دهوله تی داگیرکهری « عیراق » تێگه یشتی بوون، له گه ل کێدا ده گه نگی؟!!

به لێ، ئه و پیاوه کورده میان، باش دهناسیی و ده میانزانی، چون سهرکرده یه که.
 به ته وایه ی تێگه یشتی بوون، راوکردنی هه روا کارێکی ئاسان نییه و به ئه وان
 ناخوڕی، چونکه، پشتی به چیا ئه ستوور بوو و لێی دا نه ده به زنی. پۆیه، به
 خۆینی سهری تینووی بوون و بۆ هه لێ ده گه ران، له نێوی به رن. له به ره ئه وه
 ناچار بوون، چه ندین جار، هه ولێ کوشتنی به دن.

که چیی ده بینن: له هه یچ سهرده مه تێکدا، داگیرکهرانی « کوردستان » هه ولایان
 نه داوه، « مهسعوود بارزانیی، » یا « جهلال تاله بانسی » له نێوی به رن! به لکوو،
 هه ندیج جار یش، له به ر ده سی خۆیاندا بوون، زیانیان پتی نه که یان دوون! ئه مه
 بۆ وایه؟! له کاتێکدا ده زانین، کهم سهرکرده ی کورد هه یه، به ده سی ئه و
 داگیرکهرانه تێدا نه چوو یی، گه ر نه شیان کوشتن، ئه و، وهک « عه بدوللا

نۆجەلان « فراندوویانە و لە قوژینی گرتووخانە تووندیانکردوو! بەلام، لە هەمان کاتدا، نەک هەر دەولەتی داگیرکەری « عێراق »، بەلکوو، هەر سێ دەولەتە داگیرکەرەکی دیکەش، هیچیان لە « بارزانی » و « تالەبانی » نەکردوو، بەلکوو، پێژتکی تایبەتیییان لێ گرتوون و هیتندێ جارێش، یارمەتییشیانداون!

هەلبەتە، هۆکەیی بۆ ئەو دەگەریتەوه، مەترسیی ئەو سەرکردە مەزنانەیی پێشوو، بۆ سەر دەولەتە داگیرکەرەکانیان، لە مەترسیی هەر دوو سەرکردە: « بارزانی » و « تالەبانی »، گەلی زیاتربوو. چونکە، ئەوان دلسۆزی نەتەوه و نیشتمانی خۆیان بوون، بە راستیی، بۆ ئامانجە بنەرەتیی و سەرەکییەکانی کورد تیکۆشاون، پیاوی هیچ داگیرکەرێ نەبوون، چۆلەکی شۆرشگێڕانی سەردای کوردیان، بۆ داگیرکەرائی « کوردستان » راو نەکردوو. بە پێچەوانەوه، ئەمان، راژەیی بەرژوهندیی تایبەتیی خۆیان، ئامانجی تەسکی پارتایەتیی و ئەوان دەکەن، وەک پەشتەمالی گەرماو وان، هەر پۆژەیی، لە گەل و گپالی داگیرکەرێکەوه دەناتێن. جا ئیدی، کە بۆ ئەوان، لە میروو بێ زیانترین، چ پتووستەمکا، ئازاری دلە ناسکەکانیان بدەن!

»3«

« یاسر عەرەفات »، وەک هەموو مەزۆقی، وەک سەرکردەیی هەموو گەلیکی بێدەس، خەسلەتی چاکە و خراپەیی خۆی هەبوو. تا لە ژياندا بوو، گەلی نەیار و دوژمنی نیوخۆ و دەرەکیی هەبوو. بەلام، کاتێ مرد، دوژمنەکانی پیش دۆستەکانی، پێژیان لە قووربانیی و خەباتی نیو سەدهی گرت، بە پێژتکی زۆرەوه، بەرپێیانکرد و ناشتیان. جگە لە سەرانی دەولەتی « ئیسرایل »، سەرانی زۆریی دەولەتە کچکە و گەرەمکانی جیهان، لەم بەری خۆرەلاتەوه بۆ ئەو بەری خۆراوا، بەشداربێیان لە ناشتن و پرسەکهیدا کرد. کەچی، بە داخێکی گەرە و گرانەوه، پۆلەکانی نەتەوهی کورد، نەک هەر بەو شتوویە بێر ناکەتەوه، پێژ لە پیاوه گەرەمکانی خۆیان ناگرن، بەلکوو، دواي مردنیشیان، زۆر پێژ لە خۆیان و خەباتیان ناگرن، هیتندێ جارێش، سووکایەتیییان پێ دەکەن. ئاخر ئەو پۆ، جگە لە یادێ « بارزانی مستەفا »، کێ سالانە، یادێ چەن کەلە پیاویکی وەک « شیخ عەبدولسەلامی بارزانی، شیخ سەعیدی حەفید، شیخ سەعیدی پیران، دوکتۆر فوواد، سەبید زەزای دەرەسیمیی، سمایل ئاغای سمکو، ئیحسان نووریی پاشا، شیخ محموودی حەفید ... » دەکاتەوه؟! ئاخر، گەر « بارزانی مستەفا »، خاومنی ئەو هۆزە گەرەویە نەبووایە، ئەو دەسلەلات و هیزە زۆرمیان نەبووایە، کێ یادێ دەکردەوه؟! یا،

گەر « خیزی دیمۆکراتی کوردستانی ئێران » نه بووایه، ئیسته، کئی یادی هر سئی سهر کردهی ناسراوی کورد: « قازی محهمهد، دوکتۆر عهبدوولرحمانی قاسملق و دوکتۆر شهرفهفکه ندیی » ده کردهوه؟! سهیر ئهوهیه، نهک هر دوژمنهکانیان، به لکوو، هیندی کوردیش هن، دوای مردنیشیان، وازیان لی ناهین و به خراپه باسیاندهکن. ئهوه لهبری ئهوهی، وهک قورئان دهفرموی: باسی چاکهی مردووهکانتان بکن!*

«4»

کاتی خۆی، « ئهنوهر سادات »، زۆر به راشکاوایی، به « ئینگلیز » مکانی گوتبوو: « چهرچل »، پیاوئکی گورهبوو، به لام، به لای منهوه دزیوو. چونکه، نیشتمانکهی داگیر کردبووم و بهروبوومهکهی دهنزی. ناخر، رۆژی نه مبینی، سهر کردهی یه کئی له پارتهکانی « کوردستان »، زۆر به راشکاوایی، هه مان قسه، به سه رانی دهوله ته داگیر کهر مکانی « کوردستان » بلئی! هر بق نمونه: به توور که کان بلئی: « ئه تاتوورک »، پیاوئکی زۆر ئازا و گه ورهبوو، رازهیهکی زۆری نه ته وهی توورکی کرد. به لام، لای ئیسه، له سهر کردهی دهوله تیکی داگیر کهر زیاتر، هيجی دیکه نییه!

به داخوه، رۆژی نه مبینی، سه رانی ئه و دوو پارته، قسه یهکی راست بکن. هه میسه، دلئ داگیر کهرانیان راگرتوه و مه راییان بق کردوون. به لام، دلئ رۆلهکانی کوردیان شکاندووه و ریزیان لی نهگرتوون!

«5»

کاتی، هر دوو سهر کردهی توورک و فارس: « ئه تاتوورک » و « رهزاشا » ویستیان، دهوله تیکی نه ته وهیی، بق رۆلهکانی نه ته وهکهی خۆیان دامه زرتن، پیش هه مو شتی، ته ماشایهکی وردی، باری نیوخۆی وولات، نیوچهکه و نیو دهوله تانیان کرد. ئه و سه ردهمه، تازه یه کهمین جهنگی جیهان ته وایوو بوو. به رهی خۆراوا به گشتیی، هر دوو دهوله تی « بریتانیا » و « فرهنسه » به تاییه تیی، له جیهاندا، دهسه لاتیکی زۆریان هه بوو. بۆیه، خۆیان له وان نزیک کردهوه، ئامانجهکانی خۆیانیان پی جیهه جیکردن و دهوله تی نه ته وهیی خۆیان دامه زراند!

که چیی، « بارزانی » و « تاله بانیی »، له بری ئه وهی ئه و رۆق، وهک سهر کردهی که لئکی بندهس و چه وساو ه بیری که نه وه، رهفتاری کهن و هه ولدهن، له ژێر دهسیی و داگیر کردن، که له کهی خۆیان رزگار کهن، دهوله تیکی نه ته وهیی بق دامه زرتن، هه ولدهن، سه ره وهیی و سه ره خۆیی، بق دهوله تی داگیر کهری چهکی کیمیاویی و « ئه نفال » بگێر نه وه. ناخر ده بووایه، وهک « ئه تاتوورک » و

« رەزاشا » بېرىيانېكردايه تەوھ و ھەنگاويانېنايه، تا، گەلى كورد، لە رەوتى
 بووداوهكانى كاروانى راميارىي نىچەكە و جىهان بەجى ئەمىتى! دەبووايه،
 زۆر بە وردىي و وريايى، ئاگادارى رەوشى راميارىي و پتوھندىي ديپلۆماسىي
 نىو دەولەتان بوونايە، بايەختىكى زۆريان، بە ھەر دوو دەولەتى گەورەي
 بېرىار بە دەسى وەك: « ئەمىرىكا » و « برىتانىا » بە تايبەتتى، دەولەتەكانى
 : يەككىتى ئەوروپا » بە گشتىي بدياھ و ئامانجەكانى كوردىان بە دىبىتايە!

«6»

ئەم سەرکردانەي كورد، زۆر سەيرن، لە سەر كوردەي ھىچ گەلتيكى دىكە ناچن.
 چونكە، گەر نووسەرانى ھەر گەلتيكى دياربىيكرائ، رەخنەيان لە كار و
 كوردەوھەكانى سەر كوردە و پارته كانىيان گرتىي، ئەوا، زۆر بە وردىي،
 رەخنەكانىيان، دىد و بوچوونەكانىيان خوڤندوونەتەوھ، گەر رەخنەكانىيان راست
 بوويى، كەلكيان لى وەرگرتوون، گەر ھەلە شىبوويى، وھلامىاندائونەتەوھ، لە ھەر
 دوو بارەكەشدا، رىزىكى زۆريان لى گرتوون، نەك ھە رەشەيان لى كردبن!
 كەچىي، سەرانى كورد و پارتهكانى، جگە لەوھى گويى بۆ رەخنەي نووسەرانى
 كورد را ناگرن، لە ھەمان كاتىشدا، توور دەبىن، ھەرەشەيان لى دەكەن،
 رەخنەكانىيان بە جنىق، فىتنە، ژار و ئاژاوەنانوھ دادەننن. لە كاتىكدا، لەبىرى
 ئەوھى بزائن، ئەو نووسەر و رەخنەگرانە، بوچى دەنووسن و رەخنەيان لى
 دەگرن! ھەلبەتە، خراپەكارىي، كەموكوورپىي، ھەلە، تاوان و تاپاكىي ھەيە،
 بۆيە، نووسەران رەخنەدەگرن. سەرەراي ئەوش، بۆ ئەوھى توورەبوون و
 نارەزايى كۆمەلانى خەلك ھەلمژن و بى دەنگيانكەن، گوتاردەدەن، تاويى بە
 نەرمىي، گوايە: رەخنەيان پى خووشە و رەخنەگرتن كارىكى باشە. تاوتىكيش،
 بە توندىي، گوايە: ئەوانە رەخنەگر و رەخنە نىن، بەلكوو، ئاژاوەچىن و
 ناكۆكىي لە نىوان رىزەكانى گەلدا دروستدەكەن، وەك « مەسعوود بارزانىي »
 گوتوويەتى: (ئىمە تىببىنى دەكەين، وختى كە كىشەي گەلەكەمان بەرھو پىش
 دەمچى، مالى كورد بەرھو تەبايى و ھاوكارىي دەمچى، زۆر كەس ھەن،
 ھەولەدەن، زەھر بىرژۆن. ھەولەدەن، بوختان ھەلبەستن. نەوھكوو
 رەخنەبگرن. بەلكوو، بوختان ھەلبەستن و رەش و سىي بىكەن بە رەش. ئەوانە
 بىانەويى و نەيانەويى، خزمەتى دوژمنانى كورد و كوردستان دەكەن ...)

* * *

* و اذكروا محاسن موتاكم.

شۆرش و بهرگری

«1»

هیندی جار، گەر شۆرشیکى نه تهومی و چه کداری، زۆری خایاند، شۆرشهکه له نیوهوه، وردهورده، گه رای له تیوبردنی خۆی دهخا، وهک دارتکی گندهل و کرمول، به پتوه دهمری. بۆ نموونه: شۆرشى « 11. 09. 1961 »، ماوهی چوارده سالی خایاند، گەر بلتیم، له ماوه درتژهدا، تنیا هر سێ چوار سالی یه که می شۆرشهکه، کوردایهتی راستهقینه کراوه، له راستی لام نه داوه. چونکه، کاتی ناکۆکی، دووبهرمکی و جهنگی نیوخۆ، له نیوان سهرکردهی شۆرش « بارزانی مستهفا » و نهاندانی پهلیبیرۆی « پارتنی » دا درووستبوو، که لێتیکى گه لێ گه وره، له ریزی شۆرش و پارتکه کهوت، مه گەر هر خواش بۆ خۆی بزانی، هر له سهرهتای سالی « 1964 » هوه، له نیو ریزهکانی نهو شۆرشه دا، چی رپویداوه؟! چهن که موکوورپی هه بووه؟! چ جوره هه له و تاوانی، ده باره ی رۆلهکانی گه لی کورد به نه نجامگه نه تراوه؟! چهن ناپاکیی، خۆی به سهر هه موو لایه نه کاندا سه پاندوووه؟! به تایبهتی، له دوا سالی شۆرشه که دا « 1974 - 1975 »، به هه موو شیویه، هالاوی خراپه کاری، بۆگه نیی، ده سپیسی، داوینپسی، دزی و نوکری لێ هه لده سا. ناخر بۆیه، نه نجامگه ی بهو شیویه کۆتاییهات، که هه موومان به چاوی خۆمان بینیمان و لهو رۆژه شه شه دا، که سێ نه بوو و نهیتوانی، درتژه به خه بات بدا و بهرگریکا!

«2»

کاتی، سالی « 2004 »، جهنگی نیوان بهرهی هاوپهیمانان به سهرکردهی « نه مێریکا » و « عیراق » رپویدا، هیزهکانی هاوپهیمانان توانیان، سوپای دهولهتی « به عس » تیکبشکێن. ئه وه بوو، له شکرى « عیراق »، توانای بهرگریکردنی نه ما، پارتی « به عس »، هیزهکانی سوپا و دهزگهکانی دهولهتی « عیراق »، له بنویتخه وه هه لوه شانه وه.

به لأم، گهر وهک « سه ددام حوسین »، هه ره شهی له « نه میترکا » ده کرد و به لئینیدا بوو، « مه غوله کانی سه درهم له به درهم شورا کانی به غادا سه بریخ »، بریاری بهرگریکردنی بدایه، هه لیه ته، خاکی « عیراق » یان، له هیزه کانی سوپای هاوپه یمانان ده کرد به دۆزه خ و باره کهش، به جورئیکی دیکه ده شکایه وه.

بۆ نمونه: چهن چه کدارئیکی کۆنه « به عسیی » و گروپه ئیسلامیییه توندیره وه کان، ئه وا پتر له سالی ده بی، یه خه ی سوپای داگیرکه ریان گرتووه، له نئو شاره کاند، جهنگی سه رجاده یان له گه ل ده کن. هه مووشمان ده زانین، تا ئیسته، چ به زمئیکیان پی کردوون، چ جورده زیانئیکی گیانی و مه تیریا لئییان پی گه یاندوون. ته نانه ت، نه و چه کداره که مانه ی نئو شاروچکه ی « فه لووچه »، ماوه ی ده رۆزی ته واو، بهرگریانکرد، ئینجا، هیزه کانی « نه میترکا » و هاوپه یمانه کانی، به وه هه موو هیز و توانایه وه توانیان، دهس به سه ر شاره که دا بگرن! یا، له شارئیکی وهک « مووسل »، تا ئیسته ش، به وه هه موو هیزه زۆره ی هاوپه یمانان و « عیراق » یشه وه، به ته واوی نه یانتوانیوه، کۆنترۆلی شاره که بکن!

که چیی، کاتی « مسته فا بارزانیی »، وهک « سه ددام حوسین »، بریاری چهک دانانی دا و گۆره پانه که ی، بۆ سوپای داگیرکه ری « عیراق » چۆلکرد، که سی نه بوو، بلی: نه و له سه ر بهرگریکردن بهرده وامبئ! ئه وه جیاوازی سه ره کیی، نئوان بزووته وه ی چه کداریی و رامیاریی، هه ر دوو گه لی عه رب و کورده!

«3»

رۆله کانی گه لی عه ره بی « عیراق »، مافئیکی سهروشتیی و ره وای خۆیانه، گه ر دژی داگیرکردنی خاکی « عیراق » بوهستن، خه باتی رامیاریی، دیپلوماسییی و چه کداریی، دژی هیزه کانی سوپای داگیرکه ری هاوپه یمانان بکن، یا، له کۆل دیکتاتورئیکی وهک: « سه ددام حوسین » و پارتئیکی درنده ی فاشیی وهک: « به عس » یشیان کردبنه وه. چونکه، ئه وان عه ربین و دهوله ته کهش، هه ر به دهوله تئیکی عه ره بیی ده زانن. به لأم، بۆ منئیکی کوردی چهن دین جار چه و ساوه، خاک داگیرکراو و بی ماف، « عیراق »، دهوله تئیکی سه رکوتکه ری داگیرکه ر نه بی، هیچی دیکه نه بووه و نییه! بۆیه، دهس خۆشانه له هیزه کانی هاوپه یمانان ده که م، پیرۆزیایی له سه ر کرده کانیان ده که م، که له و جهنگ پیرۆزه دا، به سه ر هیزه کانی دهوله تی داگیرکه ری « عیراق » دا سه رکه وتن.

چونکه، بهر ژه وهندی به شی له گه له کهم « کورد » و پارچه به له نیشتمان کهم « باشووری کوردستان »، له سهروو هه موو چه مکیکی « میژوویی، مرویی، ئایینی و غیر اچیتیییییه که وه داناوه و داده نیم. وا بزنام، رۆله ی هه موو نه ته وه بنده سه خاک داگیر کر او مکانی جیهانیش، له هه ره کۆنه په رست و راسته وه بیگره، تا به هه ره پینشکه و تووخواز و چه په کانیان دهگا، هه ره به و جۆره بیریا نکر دۆته وه و هه ره ئه وهش هه لۆتستیانبوو، که سیش گلله یی لئ نه کردوون و په خنه ی لئ نه گرتوون، بۆیه سه رکه و توون! ئیدی، بۆ ده بی، دید و بۆچوونی خویم، دژی دوژمنه سه ره کیی و درنده کهم، زۆر به راشکاویی ده ر نه بریم؟! »

«4»

دوژمنانی به ره ی گه ل، له هه ر شوپنتیکی ئه م جیهانه بن، هه ر دوژمن و هه یچ جیاوازییه کیان نییه، هه ر چه نده، چه ن پیناسه یه کی نه ته وه یی و چینه یه تی جیاوازیی هه یی. له بهر ئه وه، هه ر که سه ی، گه ر کوردیش بی، زیان به رۆله کانی گه ل و خاکی نیشتمان که ی خو ی بگه یه نی، با به زمانی کوردیش قسه بکا، با، جلویه رگی کوردیش بیوشی و له سه ر خاکی پیروزی « کوردستان » ییش بژی، هه ر به دوژمن داده نرئ. چونکه، دۆست و دوژمن، ته نیا هه ر، به زمانی نه ته وه یی و پۆشاک، له یه کدی جیا ناکرینه وه!

که واته: مه ر ج نییه، ته نیا هه ر، ده و له ته داگیر که ره کانی « کوردستان »، به دوژمن بزانی. راسته، ئه وان راسته و خو، نیشتمان که یان داگیر کردوون و به دوژمنی سه ره کیی ده ناسرین. به لام، له هه مان کاتیشدا، هه تندی کورد هه ن، هه تندی جار، له دوژمنه سه ره کیییه که خراپترن، په فتاری وا ده کهن، دوژمنه که نایکا!

ئایا، ئه وان ه ی له جهنگی چه په ئی نپوخو ی کورد کوژیدا، رۆله ی کوردیان به کوشداوه، چ جۆره جیاوازییه کیان، له گه ل دوژمنی داگیر که ری بیانیدا هه یه؟! ئایا، ئه وان ه ی سامانی سه ر زه ویی و ژیر زه ویی « کوردستان » ده دزن و تالانیده که ن، به چه پ و راستدا لئیده ده ن و به دیاریی ده یبه خشنه وه، له گه ل داگیر که رانی « کوردستان »، چ جۆره جیاوازییه کیان هه یه؟! ئایا، ئه وان ه ی دهس بق ئابرووی ژنان و کیژانی کورد درژده که ن، له گه ل سه ربازه پۆستال رهش و سیخوره ملباریکه عه ره به کاند، چ جۆره جیاوازییه کیان هه یه، که به هه زاران کیژی نازدار و ژنی ئابروو هندی کوردیان خراپ کرد؟! »

* * *

چارەنوووسی دیکتاتور

هەلبەتە، هەموو دیکتاتورێ، کاتێ دەسەلاتی هەبوو، بە تەواویی، لە خۆی دەگۆڕی، گوی لە کەس ناگرێ، هەموو چۆرە یاسایەکی سەر زەویی و ئاسمانیی پێشیلدەکا، بە خرابترین شتووە، دژی نەیارەکانی خۆی دەووستی، سزایان دەدا، دەیانگرێ، نازاریان دەدا و دەیانکوژی. بەلام، کاتێ لێ قەوما، ترسنۆکتەرین مرق دەردەچێ. لەبەرئەو ئەمادەیه، هەموو شتی پەسەندکا، تەنیا هەر بۆ ئەوەی، گیانی خۆی لە مردن بپارێژی، تەنانت، قوربانی بە هەموو شتیکی پر بایەخیش دەدا!

لە میژوودا، کەم دیکتاتور هەبوو، بە مردنی خوا مردبێ، مەگەر دیکتاتورێکی ناواری وەک « ستالین » لە « یەکیستی سوڤیت » و « فرانکو » لە « سیان »، لە دەس تۆلە ی رۆڵەکانی گەل قوتاریان بووی و مردن. ئەگینا، زۆربە ی هەرە زۆری دیکتاتورە خۆپنێژەکان، بە سزای خۆیان گەشتوون، گیراون و لە گرتووخانەکاندا توندکراون، یا کوژاون. بۆ نمووتە: هەموو سەرکردە دیکتاتورەکانی وەک: « هیتلەر، مۆسۆلینی، پینۆچیت، چاوشیسکو، ھۆنیکەر، میلۆسۆڤیچ ... »، لە دەس دادگە و سزای رەوای گەل دەر نەچوون، هیندیکیان گیراون، دادگاییکراون و سزادراون، هیندیک ی دیکەشیان، فریای دادگاییکردن نەگەوت و یەکسەر کوژاون!

ئەورۆش، سەرۆکی دیکتاتور « سەددام حوسین » دەبینن، زۆر بە کەساسیی و سەرسۆڕیی، لە قوژینی یەکی لە گرتووخانە تاییبەتییهکانی سوپای « ئەمپریکا »دا، چۆکی داداوه و چاوهروانی فرمانی دادگە دەکا، تا، بریار لە سەر تاوانەکانی بدەن و سزایبەن!

ناخر، ئەو « سەددام حوسین »ە، هیچ کەسیکی لە جیهاندا، لە خۆی بە گەرەتر و بە بیاوتر نەدەزانی، ئەو پیاوه زۆردارە دیکتاتورە، هەموو گرووپە ئیئتیکەکانی « عێراق » تۆقاندبوو، سێ جەنگی گەورە ی مألۆپرانکەرانی، دژی گەلانی « کوردستان، ئێران و کویت » هەلگیرساند و نزیکە ی دوو میلیۆن مرقی قێکرد. بەلێ، ئەو سوپەرمانە ی دەیگوت: جاران « یەکیستی

سۆڤىت « دژايه تىيى » ئۇمىرىكا « ى دەكرد، ئىستە، دەولەتى « سۆڤىت »
 ھەلۈھشاوھتەوھ و نەماوھ. ئەوړۆ، « ئۇمىرىكا » لەو پەرى جىھان و ئىمەش، لەم
 پەرى جىھانين، بەرانبەرى دەوھستين و چى لەدەسدى، با دىڭغىيى نەكا!
 كەچىي، كاتى پەلامارىاندا، نەك ھەر « مەغۇلەكانى سەردەم، لە بەردەرم
 شوراكانى بەغدا سەر نەپران، » بەلكوو، يەك فېشەكىشى نەتەقاند و ھەلات.
 كاتى دۆزىشپانەوھ، ھەك مشكىكى گورھى تۆپيو، بە پەرۆيەكى پيس، كلكىان
 گرت و لە چالتيكى پچووكى ژىر زەيدا دەريانھىنا!

ئەوھتە، ئەو پياوھ مەزنى پالەوانە نازايە، ئەو قارمانە نەتەوھىيەى عەرھ، ئەو
 شۆرەسوارھى جەنگى « قادسىيە » ئىستە لىي قەوماوھ، مىلى لە پەتى سىندارە
 نىزىكبۆتەوھ، بۆيە، ھاواری لى ھەستاوھ، پەناى بۆ دەزگەى « دادگەى
 ئەووروپاى مافى مرق » بردوھ و داواى لى كر دوون، داوا لە « ئۇمىرىكا » بكن،
 نەيدەنەوھ دەس مىرىيى كاتىيى « عىراق ». بەلام، ئەو دەزگەيە، داواكەيان
 رەتكر دەوھ. با بزائين، ئەم دواكارىيەى سەرۆك كۆمارى « عىراق »،
 راستگرى نەتەوھىيى و ھەرىمايەتى « پارتى بەعسى عەرھى سۆسىاليست »
 چى دەگەيەنى:

1. ھەرچەندە، « سەددام حوسىن » بە كردهوھ، ماوھى « 35 » سسال،
 فرمانرەوايى گەلانى « عىراق » ى كردهوھ. كەچىي لە گەل ئەوھشدا، باوهرى بە
 رۆلەى وولاتكەى خۆى نىيە، دادگايىبكن! چونكە، ھىندەى تاوان، بەرانبەر
 رۆلەكانى گەلانى « عىراق » كردهوھ، ھىندەى لى كوشتون، ھەر لە ژماردىن
 نايە! ئاخر، گەر سەركردهى پارتىكى راميارى و سەرۆك كۆمارى دەولەتتىكى
 كرنكى ھەك « عىراق »، چەكى كىمىاويى، دژى دانىشتووانى چەن نىوچەيەكى
 ھەك « كوردستان » و نىوچە « شىعەنشىن » مەكان بەكارىيىتى، گەر بە ھەزاران
 رۆلەيان، بى دادگايىكردىن لە سىندارەبدا، ئىدى، چۆن لە رقى پىرۆز و تۆلەى
 پىتويىستى رۆلەكانى گەلەكەى خۆى ناترسى؟! چۆن بە سزاي مەرگى
 ناگەيەن؟! باوهر ناكەم، زۆرەي ھەرە زۆرى دانىشتووانى « عىراق »، بە
 ھىچ شىوھىيە، سۆزىيان بەرانبەرى بچولتى، مەگەر تەنيا ھەر ئەوانەى، بە
 رەوشت و خوو، ھەك خۆى وان و لە خويىن تىر نابن!

2. « سەددام »، دان بە دادپەرورھى دەولەتەكانى بەرھى خۆراوادا دەنى،
 باوهرى بە ھەلسوكوتى كار بە دەسانى دادگە و گرتووخانەكانىان ھەيە، چۆن
 بە شىوھىيەكى مرقەرورھانە و ھاوچەرخانە، دانگايى دىل و گىراومەكان دەكەن،
 رىزىيان لى دەكرن، ھەموو چۆرە مافىكى ياسايى و داكۆكىيكردىشىيان بۆ
 داىبىندەكەن!

دەبئى، لەم رووداوه گرنگ، پەندىكى زۆر گرنگى مېژووئى ھەلھەتجىن، ئەوئىش
ئەوھە: ھىچ دىكتاتورئى نىيە، لە دەس سزاي گەل پزگارېئى. كاتىكىش لىتى
قەوما، ھىچ كەسئى دۆستى نىيە و ناتوانئى، يارمەتېدا، ھىچ جۆرە ياسا و
دادگەرئى ناتوانئى، فرىايكەوئى و گيانى لە مردن پزگاركا.

لەبەرئەوھ دەبئى، ھەموو دىكتاتورە پچووگەكان، چ ئەوانەئى « عىراق » و چ
ئەوانەئى « كوردستان »، پەندئى لە كوردەوھ چەپەلەكانى « سەددام »
وھرگرن، ئايىندەئى ئەو خوتنرئۆھ سادىستەيان لەبەرچاوبئى، ھەرگىز بىريان
نەچئى و ھەك ئەلقەھە لە گوئى كەن، تا، تووشى ئەو پۆژەپەشە نەبن!

ھەرچەندە، سەرانى دەولەتئىكى دېمۆكراسىيە ھەك « فرەنسە »، دژى ئەوھ
بوون، كاربەدەسانى مېرىي « عىراق »، دادگايى « سەددام حوسئىن » بكا،
بەلكوو داواياندەكرد، لە دادگەھەكى ئىو دەولەتئىدا دادگەھىبىكرئى و لە سىدارە
نەدرئى. ھەرەوھ، زۆرەھە دەولەتە « ئەوروپايى »، كەئانىش، ھەر دژى لە
سىدارەدانى « سەددام » بوون. كەچىي لەگەل ئەوھشدا، بۆيەكەمىن چار، بۆ
بەر دادگەھى « عىراق » راپتچكرا و پۆژى « 2004. 06. 30 »، كەنالەكانى
تېلېفېزىونى جىھان راپانگەياند، ھىزەكانى « ئەمېرىكا »، « سەددام » يان دا
بە مېرىي كاتىي « عىراق ».

گومانى تېدا نىيە، كاتى خۆئى، « سەددام حوسئىن »، ھەوالى فراندن و
دەسگىركردنى « عەبدوللا ئۆجەلان »، بىستووھ و ئاگاي لى بووھ. كاتىكىش،
لە بەردەم دادگەھى دەولەتئى داگىركەرى « ئووركيا » دا راپانگرت و پرسىاريان
لى دەكرد، دوور نىيە، تەماشاي دادگايىكردنەكەشى كردبئى! بەلام، ئەوھى
نايزانين، دەبئى، كۆمىنتارى « سەددام » چى بووبئى!!! ئايا دەبزانئى، پۆژئى لە
پۆژان، خۆشى تووشى ئەو گرتن و دادگايىكردنە دەبئى!!! ئايا، بىرى لەوھ
دەكردەوھ، خۆشى دەبئى، بە كەساسىيە بئى دەسەلاتىي، ئەو پۆلە، لە سەر
شانۆئى دادگەھى گەل ببىئى!!! ئايا نەبەزانئى، جامى تووپەھى پۆلەكانى
كۆمەلگەئى « عىراق » پربووھ، ئىدى، ھىچ شتئى فرىاي ناكەوئى و كورسىيە
دەسەلاتە دىكتاتورىيەكەئى، لە تىكشكان قووتار ناكە، ھەك چەن چارئى،
بەرەھى خۆراوا خۆيان، پۆژمەكەيان لە روخاندن و خۆشيان لە مردن پزگار
كردووھ!!! تۆ بلىئى، پۆژئى لە پۆژان، بىرى لەو پۆژەپەشە كردبىتەوھ، كە
ئەوپۆ تىكەوتووھ!!!

سەپرەكە لەوھ داھە، كاتى، پۆژى « 2004. 07. 01 »، دىكتاتور « سەددام »،
لە لايەن چەن پۆلىسىكى « عىراق » و ھىزەكانى « مارتىن »، « ئەمېرىكا »،
چوارەدورى گىرابوو، دەس و قاچيان بە زنجىر بەستبووھ، بەرەو ھۆلئى دادگە

دهيانبرد، تهماشای خوئی دمکرد، سهرنجی له دهووبه ره که ی خوئی دهدا، له پۆلیسه کان و زنجیره مکانی دهس و قاچی ورددمه پۆوه، زهردمه خه نه دهیگرت. دیاره، جگه له پۆلیس و سهربازانه ی دهیتران، هیزنکی گه و ره ی دیکه شی له گه لدا بووه، به چه ندین تانک و ترۆمبیلش گواستراو هته وه! به لآم، ئه و بییری چوو پۆوه، یا، راستتر وایه، بلیم: له بیر خوئی بردم پۆوه، کاتی سهرۆک کۆماریش بوو، ههر وهک دیل وایوو! چونکه نهیده ویترا، به تنیا و به نازادی، به هیچ لایه کدا بروا، به لکوو، هه میسه به دهیان ترۆمبیل و فرۆکه ی هتلیکۆپتهر، پاریزگار ییانه دمکرد. ئه وه جگه له وه ی، له و رۆژه وه، دهسی به سهر دهسه لاتی «عیراق» دا گرتبوو، هه موو نه یار مکانی خوئی پاکتا و کردبوو، ته نانه ت، بۆ یه ک چرکesh بووی، دهره وه ی «عیراق» نه دیوو!

له راستیدا، کاتی ئه و دیمه نه گالته جار ییهم بینی، له دلای خویدا لیکمدا یه وه و گوتم: رهنگه ئیسته، گالته ی به وه بی، چه ن ترۆمبیل و تانکیکیان، بۆ گواستنه وه ی ته رخان کردوه. له وه دهچی، ئه و پیاوه بۆی نووسرابی، له کاتی دهسه لات و دیلیتیشدا، به دهیان ترۆمبیلی له گه لدا بی! به لآم، یه ک جیا وازی، له نیوان ئه و دوو سهرده مه دا هه یه، ئه ویش ئه وه یه: جارن، هه موو ترۆمبیله کان خوئی دیارییده کرد، به ئاره زوی خوئی، بۆ کویتی بویستایه، دهووی. به لآم، ئیسته خووشی نازانی، چه ن «ترۆمبیل، تانک، هتلیکۆپتهر، سهرباز و پۆلیس» له گه ل دایه و دهیپارێزن! نازانی، له کوپوه بۆ کویتی دهبن! ئای ئه م ژیا نه چه ن سهیره، کهس نازانی، سه بی چی له هه ناوی خویدا هه شاردا وه! کهس نازانی، به یانی چی به سهردی! هه لبه ته، ئه وهش به کو تایی، دهسه لاتی گه و ره ترین دیکتاتۆری نیوان ههر دوو سه ده ی بیست و بیستوهه ک دادهنری! عه ره ب راستی گو توه: ئه وه ی خوا بیه وئ، له نیوان نوژی ئیواره و خه وئناندا دهیکا! 1»

ئه و سهرۆک کۆماره نازایه ی «عیراق»، ئه و سهرکرده نه ته وه ییهمی عه ره ب، ئه و دهره راسته بلیمه ته ی «بهس»، ئه و زانا و دانایه، ئه و نووسهر و چیرۆکنووسه، ئه و پیاوه دیکتاتۆر و فاشیسته، ئه و درنده کیوی و خوینۆژه نه خو شه، هه ره شه ی له هیزمکانی «ئهمیریکا» و هاو په یمانه کانی دمکرد، زۆر به راشکاو یی دهیگوت: «مه غۆله کانی سهردم، له سهر شورا کانی شاری به غدا دهرمن.» 2»

که چیی، سهیر ئه و بوو، له چاوترکاندنیکدا گوپی خوئی ونکرد، به هیچ جوژی، بهرگریی نه کرد، شاری «به غدا» ی پتهخت، له لایه ن «مه غۆله کانی ئهمیریکا» وه گیرا و «سه ددام» ییش دیار نه ما! به مه رجی، ئه و جهنگه

گه ورهیهی جیهانی مه ژاند، هممو لایه دژی بوون و پشتگیریی «عیراق» بیان ده کرد، له ماوهی « 20. 03 - 09. 04. 2003 » ته او بوو، هممو زیانه کانی سوپای هاوپه یمانان، ته نیا هر « 132 » سه ربازی «ئه مه ربکایی» و « 31 » سه ربازی « بریتانیی » بوو!

ئاخر، کار هر به وه شه وه نه وه ستا، ته نیا هر رژیمی « به عس » بروخی و سه رۆکی فرمانده هلی، پاشان، خووشی بگیریی. به لکوو، رۆژی سبشه ممه ی « 22. 07. 2003 »، هر دوو جگه رگۆشه بیتچوه فاشسته تاوانبار مه کی: « عوده ی و قوصه ی »، به خرابترین شیوه و به ده سی هیزه کانی هاوپه یمان کوژران. ئه وه رووداوێکی زۆر گرنگ بوو، چونکه، « سه ددام » جه رگی هه زران دایک و باوکی رۆله کانی گه لانی « عیراق » ی بریبوو، جلی ره شی، به خوشک و براکانیان له بهر کرد بوو. پش ئه وه ی بمری، یه زدانی گه وره، ئه و فیلمه تراژیدیا پر له ژانه ی پیشاندا، مه رگی ئه و جووته به چکه گوررگی خۆی بینیی و پش مه رگی باوکیان که وتن! تا پش ئه وه ی، به سزای مه رگ شاد بی، همم تالووی ژانی کوپه کوژراوه کانی بچیژی، همم بزانی، دایکان و باوکانی رۆله کانی گه لانی « عیراق »، چ ده ردیکیان، به ده س له ده سدانی جگه رگۆشه کانیانه وه جه شتوو. ئه وه دادپه روهریی یه زدانی مه زنه، چونکه، خوا مۆله تده دا و شت پشتگۆج ناخا! « 3 »

مه لبه ته، ئه م رووداوه گرنگه ئه وه ی سه لماند، دیکتاتۆریکی وه ک « سه ددام »، مه رچییه کی بق پارته که ی خۆی « به عس » و گه له که ی « عه رب » کرد بی، مه رچییه کی به سه رهاتبی، نه بق پارت و نه بق گه له که ی خۆی نه کردوو، به لکوو، ته نیا هر بق خودی خۆی کردوو. چونکه، ئه وه ی لیمان بینیی، ئه وه مسان بق ده سه له یینی! ئاخر کاتی گیرا، جگه له وه ی، هیج جۆره به رگرییه کی نه کرد، به چ شیوه یه کی تر سنۆکانه ش، داوای له سه ربازه بوو که شووشه کانی « ئه میریکا » کرد، وه ک سه رۆک کو ماری « عیراق »، « هه لسه وکه وتی له گه ل بکه ن. به راستیی، هممو دیکتاتۆژی، تا بلایی تر سنۆکن. چونکه، دوژمنی سه ره مکیی رۆله کانی گه له کانی خۆیان و سووریش ده زانن، رۆژی له رۆژان، هر ده بی، به سزای مه رگ بگه یه نرین و که سیش نییه، داکوکییان لی بکا!

به راستیی، زۆر سه یرم لیدی، سه رانی کوود، گلله یی له « سه ددام » ده کهن و رمخنه ی لی ده گرن، گوایه: دژی گه له که ی خۆی وه ستاوه و چه کی کیمیاوی به کار هیناوه! ئاخر، جگه له وه ی، کوود گه لی ئه و نه بووه و نییه، گه سه رکرده یه ک، نزیکترین که سه کانی ده وره یه ی خۆی کوشتبی، به ده یانی

وهك: «عه دنان خه یروللا تولفاح» ی کورمه خال و ژنبرای، به پیلان له نیتویردبئی، جووته برا و زاوای کچه کانی «حوسین کامیل» و «سه ددام کامیل» ی گولله بارانکردبئی، نه مه کی بۆ «ئه حمده حه سه نه به کر» و هه قاله کانی دیکه ی، یرئی خه پاتی رۆژی نه نینی و تهنگانه نه بووی، که ئه وان نه که هر عه رب بوون، به لکوو، خزمی خۆی و ئه ندامی پارته که شی «به عس» بوون، ئیدی دهیی، گلله یی چی له و پیاوه نه خۆشه فاشیسته بکه ن!!؟

جا با بزانی، «سه ددام» له نێوان دوینئی و ئه وروڤدا، چوون بووه؟ کۆمه لانی خه لک، سه رکرده کانی عه رب و کورد، به چ چاوچ ته ماشایانکردووه؟ ئه ز، لیره دا هر هینده ده لیم: یا خوا، که س لئی نه قه ومی! چونکه، وه ک عه رب گووتویه تی: کاتی مانگا که وت، چه قۆ زۆر ده بی! ئاخ، تا دوینئی بوو، «سه ددام»، لای ئه ندامانی «به عس»، رابه ربوو. له «عیراق» دا، هه موو ده سه لاتیکی به ده سه وه بوو. له نێو ده زگه نێوده وه له تیپیه کانی جیهانی شدا، به فرمی، سه رۆک کۆماری ده وه لاتیکی به هیزی ده وه له مندی وه ک «عیراق» بوو. هیچ میر، شا و سه رکرده یه کی عه ره بیه نه یده وێرا، پتی بلئی: بشتی چاوت برۆیه! که چیی ئه وروڤ، له قوژینی گرتوو خانه یه کی نه نینی و له ژوو ریکی چه ن مه تریدا لئی که وتوووه، جگه له دوژمه کانی، هیچ که س و لایه نتیکی دیکه نابینئی و لئی نا پرسنه وه! هه موو ئه وان هشی دوینئی لئی ده ترسان، ئه وروڤ، قسه ی سارد و سووکی پتی ده لێن!

ئاخ، تا دوینئی بوو، سه رکرده ی پارته کانی «کوردستان» یش، هر یه که یان، به جوړی ناویانده برد و پتیاندا هه لده دا! خۆ ناشئی، بیرمان چوو پیته وه، «جه لال تاله بانیی» ده یگوت: «سه ددام حوسین» دوژمن نییه، به لکوو ناو بژیوانه! که چیی، له «ئیتالیا» گوئی: یه کئی له هه ره تا وانباره ره شه کانی جیهانه، له «هیتلر» و «مۆسۆلۆینی» خراپتر بووه!

هه ره ها «مه سه عوود بارزانی»، جگه له وه ی کاتی خۆی به «سه یید ره ئیس» ناویده برد و رۆژی «1996. 08. 31»، نامه ی بۆ نارد، تا، له مه ترسیی هیزمکانی «یه کیتی» و «ئێران» بیپاریزی، به ئه ندازیاری ریککه و تننامه ی «11/مارس/1970» ش باسیکردووه و ئیسته ش، به دیکتاتور ناویده ها!

له راستییدا، «سه ددام» رۆژی له رۆژان، «ناو بژیوان» و «ئه ندازیار» نه بووه، به لکوو، ته نیا هر، یه کئی له دوژمه هه ره که ووه و سه ره سه خته کانی نه ته وه ی کورد و گشت کۆمه له گی مرۆ بووه. به لام، به داخیککی گرانه وه، ئه و سه رکرده ی کورد، کاتی «سه ددام» ده سه لاتی هه بوو، به سه ریاندا هه لداوه و ئیسته ش، وای پتی ده لێن!

ئاشكرايه، ئەم رۆژە رەش و چارەنووسە خراپە، دووچاری ھەموو دىكتاتورى دەبى. لەبەرئەو، چارەنووسى ھىچ زۆردار و تاوانبارى، لە چارەنووسى «سەددام حوسەين» باشتر نابى، گەر خراپترىش نەبى! ھەموو سەرکردە زۆردار و بى ويزدانەكانىش، لىياندەقەومى و بە سزاي دادپەرورانەي گەل دەگەن. چونكە، ھەموو مرۆڤى، سەرپاي ژيانى، لە كەوتن و ھەلسانەو، سەرکەوتن و ژىركەوتن پىكھاتوو، ھەر وەك ئىمامى «عەلى» ش فرموويەتى: رۆژى لە تۆيە و رۆژىكىش دژى تۆيە! «4»

جا، سەرکردەي ھەر پارت و گەلئىكى ديارىكراو، گەر كەمى ژىربى، دەبى، كاتى دەسەلاتى ھەبوو، لە خوورەوشتى دىكتاتورانە دووركەوتنەو، سەرانسەرى وولاتكە كۆنترۆل نەكا و دۆزەخىكى سوور، بۆ رۆلەكانى گەلەكەي خۆي داخا! بەلكوو دەبى، بە ھەموو توانايەو، راژەي رۆلەكانى گەلەكەي خۆي بكا و وولاتكەي پىشخا، ھەولبدا، ئازادىي و ديمۆكراسىي، لە نيو ريزەكانى گەلدا بچەسپىنى، خۆشىي و كامەرانىي ببارىنى، تا، چارەنووسى وەك چارەنووسى ھىچ دىكتاتورى نەبى!

* * *

تاييىنى:

1. يفعل الله ما يشاء، بين المغرب والعشاء.
2. سوف يموتون مغول العصر على اسوار مدينة بغداد.
3. ريك يهمل ولا يهمل.
4. الدهر يومان: يوم لك و يوم عليك، فاذا كان لك، فلا تبطر. و اذا كان عليك، فاصبر!

یاسای جهنگل

ئەوتەى ئەم جیهانە دروستبوو، مەلانییەکی گەرە و نابەرایی، لە نیوان گیاندارە بەهیز و بێ هیزەکان، دەسەلاتدار و بێ دەسەلاتەکاندا هەبوو. بۆ نمونە: لە نیو دارستانەکاندا، « شیر » لە هەموو ئاژەلەکانی دیکە، بەهیزتر و بە تواناتر بوو. بۆیە، هەمیشە رۆلی پاشای دارستانی بینووە و ئاژەلەکانی دیکەش، لە پاژەیی ئەودا بوون. لە نیو زەریاکاندا، ئەکەر « ئەهنگ »، بەلکوو، « ماسی » یە گەرەکانیش، « ماسی » یە پچووکهکانیان قووتداووە. لە نیو مەلەکاندا، « هەلۆ » لە هەموو مەلەکانی دیکە، ئازاتر و بەهەلمەتتر بوو. لەبەرئەوە، هەمیشە بەسەر بەرزیی ژیاو، بە چنگ و نینۆکە درێژە تیزمەکانی خۆی، جەرگ و دلی مەلە لاوازەکانی دیکە دەرهێناو.

لە نیو کۆمەلگەی مرۆشدا، ئەوتەى ئەم گەردوونە دروستبوو و مرۆ لە سەر پرووی زەوی پەیدا بوو، هەر مرۆفە زەبەلاحە گەرە بەهیزە تەندروستەکان، بە سەر مرۆفە گچکە لاوازه بێ تواناکاندا زانبوون، هەمیشە، لە پێناوی بەرزەهەندیی تایبەتی خۆیاندا، بە هەموو شتوویە، هەلیانسوورا ئاندوون و چەوساندوو یان تەتەرە!

جا، کە ئەمە یاسای نیو دارستان، زەریا، ئاسمان و سەر زەوی بێ، ئیدی چۆن دەبێ، لەم جەنگە ئاستانی ژیانی سەر زویدا، مرۆ بێ پشت و دەسەلاتەکان، لە دەس دەسەلاتدارەکان، هەروا بە ئاسانی قوتارین و بە خۆشیی بژین؟! چۆن دەبێ، هیزدارەکان، بێ لایەن بوەستن و دەسدرێژی، بۆ سەر ژیانی خەلکی دیکە نەکن؟!!

گەر ئەم چەن نمونانە، گەرەترکەین، سەرئەجێ لە باری گروپە ئیتنیکەکان: « کەمەتەتەو، گەل و نەتەو » بەدەین، ئەوا زۆر بە ئاشکرا، بۆمان دەردەمکەوێ، هەمان یاسای دارستان، زەریا و ئاسمانی بە سەردا دەچەسپێ و لەگەڵیدا

دهگونجی. چونکه، نهوتی مرو فیربووه، به شیوهی کومه لکومه ل بژی، له یهکدی نزیکنهوه و له دهوری ناگردانی کۆینهوه، هر دهسته و گرووی پی دروستبووی، له بهر هر هۆیه بووی، په لاماری دهسته و گرووی پی دیکی داوه، ناگردانی کوزاندوتهوه، کوشتوویهتی و بریویتی. یا راویناوه، مالی تالانکردووه، ژنی لئ زهوتکردووه، له زید و نیشتمانی خوی هه لیکه ندووه و دهسی به سهر خاکه کهیدا گرتووه. ئەم رهوشته دزیوش، مرو له ناژه لئ کتویی و گیانداری درندهی دارستانه کان نزیکه کاتهوه. بۆیه، تا نه ورو، وازی لئ نه هیناوه و تا ئەم سهر زهوییهش به ته وایی، ژیر و ژور نه بی، ناتوانی، وازی لئ بیتنی. چونکه، هه لپه ی ژیان، به رزه و هندی ئابووری، بیرکردنه وهی خراپ و نیره یی، کارکی که لئ خراپی، له بیر و هۆشی کومه لگه ی مرو کردووه و به شیوه یه کی بهره و امیش، کاریتدما!

له بهر پۆشنایی ئەم یاسایدا، نهوتی نهتوهی کورد، دهسه لاتی پامیاری و فرمانره وایی ئیمپراتوریای « میدیا » له دهسداوه، له و روزه وه تا نه ورو، له ژیر باری داگیرکردن، دابه شکردن، ژیرده سیی و چه وساندنه ودا دهنالیتنی. هر داگیرکری هاتبی، چ دراوسی بووی، چ له دووره وه هاتبی، به خراپترین شیوه، په لاماری نیشتمانه که ی داوه، پیاوه کانی کوشتووه، کیز ژن و منداله کانیشی، له که ل سامانه کهیدا، به تالانبردووه، واته: « ئەنقال » ی سهر و مالی کوردیان کردووه! له بهر نه وه، داگیرکهران، له سهرده مه جیاچیاکانی میژوودا، هه میسه هه و لیانداهه، به شی یا گشت خاکی « کوردستان » داگیرکهن. بۆ نمونه: هه موو جهنگ و پتکدادانه کانی نیوان ماد و ئاشووری « 612 پ.ز. »، ماد و هه خامه نشیی « 550 پ.ز. »، که رانه وهی ده هه زار سواری یونانی به سهرکردایه تی گزیتنۆفۆن « 401 - 401 پ.ز. »، کورد و نهرمه نیی، کورد و رۆمانیی، کورد و یونانی « 330 پ.ز. »، کورد و پارس « 247 - 226 پ.ز. »، کورد و ساسانی « 226 ز. »، یه که مین جهنگی نیوان کورد و عه رب له سهرده می عومری کوری خه تابدا « 640 ز. » هه روه ها، هه موو په لاماردان و جهنگ خویناوییه کانی « مه غۆل، ته تار، سه فه ویی، قاجاریی، عوسمانیی ... » هر هه موویان، له سهر خاکی « کوردستان » بوون. به شیوه یه له شیوه کان، نیشتمانه که مانیان کاول و ویرانکردووه. کئ هیزی زۆدبووی و که ره سه ی جهنگی باشی هه بووی، ئەو لایه نه سهرکه وتوو بووه و لایه نه که ی دیکه ش، له ژیر دهس و پتدا فلیقاوته وه. ئاشکرایه، هه موو جارمکان، هر داگیرکهران سهرکه وتوو بوون و دهسیکی کوشنده شیان، له پۆله کانی کورد وه شاندوه!

لهم هاو کيشه پر له گريوگوډلایوی و جهنگه سهختانه دا، رۆله کانی نه ته وهی کورد، به تهنیا بوون، هیزیان که مېووه، که ره سهی جهنگیان نه بووه، له نیوڅوډا زور ریک و تهبا نه بوون، له نیوچه که و جیهانیشدا، دوستی ستراتیژی و راسته قینه یان نه بووه. تهناته ئه ورپوش، لهم جیهانه سه رقاله ی بهرزه وهندی « پیترو - دۆلار » ی نیو دهوله تانیشتدا، کورد وهک رووه کی بهر سیه ر وایه، تیشکی پوژی ناگاتی و بهری ناکه وی، دهسی یارمه تی بو دریز ناکری. له بهر نه وه، هه ولتکی زور ددها، به هر شتویه بی، نه و که موکوورپییه پرکاته وه، له دهس داگیرکردن و چهوساندنه وهی نه ته وهی رزگارییی، وهک هه موو نه ته وه سه ربه څو کانی دیکه ی سه ر رووی ئه م زه وییه، دوور له یاسای جهنگه له وه، به هیمنی و سه ربه سته ی بزی.

* * *

هروڤي كورد، بي بايه خترين سه رمايه يه!

تيروريسته عه ره به كاني « عيراق » چن هاوولاتيبييه كي دهولته بيانبييه كانيان فراند، تا، له گهل لپرسراواني دهولته كانياندا، دانوستانيان پي بكن. به لام، نه وان به دم داوا كانيانه وه نه چوون. له بهرته وه، له ملين دان و سهريان له جهسته يان جيا كرده وه. يه كي له وان هئ فريندرابوو، ناوي « كيم سين نيل » بوو، خه لكي « كوراي باشوور » بوو. له كومپانيايه كي « نه ميريكايي » كاريد ه كرد. ماوهي سي روتيان بچانا، هيچ كهس و لايه ني، وه لامي تيروريسستاني نه دايه وه. له بهرته وه، كوشتيان و له مالپه ريكي نينته رنيتندا، به سه ريراويي پيشاناندا.

كاتي، تهرمه كه يان بچوولته كه ي خوي برده وه، هاو زمانه كاني، ژن و پياو، به جلي ره شه وه، به دلي پر له خه مه وه، به چاوي پر له فرميسكه وه، پيشوازييان له تهرمه كه ي كرد، وهك نه وه ي، برا، باوك يا ميردي خويان سه ريراوي!

كه چي، روله كاني كورد به گشتيي و سه راني كورد به تايبه تيي، ژيان و كيان روله كاني نه ته وه كه ي خويان، هينده لا هه رزانه، جگه له وه ي، به هه زاران كورديان، له جهنگي نيوخوي هه موو لايه نه كاني « كوردستان » يه مه رندا به كوشتدا، جگه له وه ي، پارته كاني « كوردستان »، چه ندين كه سيان تيرور كرد، په ليان بچو پارچه كاني ديكي « كوردستان » يش هاويشت، له كياتي برا كورده كاني نه و يش به ريوون و زرمه يان لي هه ستاندين! به لگوو، هه به ره شه وه نه وه ستاون، راژميه كي زور و بي تامي، دهولته داكي ركه رمه كاني « كوردستان » يشيان كرده وه، هه زووزوو، له شكري داكي ركه راني نه م

دهوله تيان، بۆ سەر ئهو پارتى به شه كهى ديكه، يا، سوپاى داگير كه رى ئهو دهوله تيان، بۆ سەر ئهم پارتى پارچه يه كى ديكه « كوردستان » بردووه. پيش له شكره كانيان كه وتوون، وهك توله و تانجى، راوه كوردى پارچه كانى ديكه يان بۆ كردوون، ته نيا هر بۆ ئه وهى، دلى سهرانى ئهو دهوله ته داگير كه رانه يان لى رازيبى!

سهره راي ئه وهى، خو مان له نيوخو ماندا ريك نين و وهك كه وى خو خور، له گيانى يه كدى به ريووين، هيزى دهوله ته داگير كه ره كانى « كوردستان » يش، به هيچ شيوه يه، وازيان لى نه هتاوين و وازيشمان لى نا هتين. بويه رۆژانه، چهندين رۆله ي كورد ده كوژن. هر بۆ نمونه: دوازه لاوى كوردى خه لكى « خانه قين », له مه شقى سه ربا زيبى گه رابوونه وه، له شارى « باقويه », به دهسى عه ره به داگير كه ره كان گولله بارانكران! رۆژى « 19. 09. 2004 », ماسمى دياكانى كوردى و جيهان، هه والى جه رگيرى سه رپرېنى سى كورديان راگه ياند. به لى، ئهم جاره ش سى لاوى كوردى خه لكى شاروچكه ي « زاخو », هر له به رئه وهى كورد و ئه ندامى « پارتى ديموكراتى كوردستان » بوون، ئيسلامه تيروريس ته كانى عه رب، كه لله ي سه ريان به شمشيرى ئيسلامى عه ره بى پهراندن! رۆژى « 09. 10. 2004 », له كه ره كى « كه رامه » له شارى « مووسل », هه شت كورد به دهسى تيروريس ته عه ره به كان كوژران. هه روه ها، رۆژى « 11. 02. 2005 », تهرمى شه ش كوردى ديكه، به شيو تى ندراوى، له كه ره كى « سه لاميه », له « مووسل » دۆزرايه وه.

به كورتى: كه م رۆژ هيه، چ له « كوردستان » و چ له « عىراق », كوردى به سزاي مه رگ نه گه يه نرئ! ته قه له ترومبى لى خه لكى شاره كانى « باشورى كوردستان » نه كرئ و كورد نه كوژرئ. زۆر به رى رى كخراوه ئيسلامى به تيروريس ت و كوئه « به عسى » يه كان، هر به شيوه يه كى فه رمى، خو تى رۆله كانى كورديان خه لآ كوردوه، ئه مه شيان نه شارو تته وه و به ئاشكرا، له بلا فوك و گو ته كانياندا بلا وى انكر دۆته وه. ئىدى با « عىراق چى » يه كانى كورد، هر چه پله بۆ براه تى درۆژنانه ي كورد و عه رب بكو تن، به لكو، له و چلكاو خو رى و نو كه رى به يى بۆ ئاغا كانى عه ره بى ده كن، چهن مى ليونى دۆلار و دىنارى ان چنگكه وئ!

ئهم ده ردى كورد قرا نه، دوو لايه نى گرنگى هه يه: هم عه ره به كان به هه موو باله كانيان وه، دژى كوردن و برىارى جى نو سايدى كه لى كورديان داوه. هم رۆله كانى كورد يش، كه سى ان نيه، تا دا كو كى بى ان لى بكا. چونكه، سه ركر دا به تى رامى اري « پارتى » و « يه كى تى »، وهك به ننگ كيش وان،

نه‌دیشه‌ی بریایه‌تی درۆزانه‌ی کوردی داگیرکراو و عهره‌یی داگیرکر، له که‌له‌ی سه‌ری داوون و دوا‌ی تراویلکه‌ی بی کۆتایی « عیراقچیتیی » که‌وتوون، تو بلتی، له‌م سه‌ده‌ی بیسته‌ی کی « سینتهرنیت » و « جیهانگیری » یه‌دا بیگه‌تی!!

ئاخر، گهر مرۆقی کرد، بی بایه‌خترین سه‌رمایه‌ نه‌بی، هه‌لبه‌ته، له‌م جیهانه‌دا به‌کۆ ده‌بی له سه‌ری هه‌لباتی. نه‌وته، توورکه‌کان له « توورکیا »، خۆپیشان‌دان‌تیکیان دژی « ئه‌میریکا » سازکردوو، گوایه: پاکتاوی په‌گه‌زی له « فهللوچه » ده‌کن. هه‌روه‌ها، کاتی تیرۆریسته عهره‌به‌کان، له « ته‌له‌عفر « خۆیان چه‌شانه‌بوو، هه‌زه‌مکانی هاوپه‌یمان به‌ توندیی لێیان‌دان، توورکه‌کان ناره‌زایی خۆیان ده‌ربیری، گوایه: نه‌و ده‌قهره، ده‌قهریکی توورکه‌مانه و قه‌بوول ناکن، توورکه‌مان بکوژن! به‌لێ، ته‌نانه‌ت توورکه‌مانیش، که‌سێ هه‌یه، له سه‌ری هه‌لباتی! له کاتیکدا، نزیکه‌ی یه‌ک سه‌ده‌ ده‌بی، هه‌ر نه‌و توورکه‌ زۆر موسولمانانه‌ خۆیان، پاکتاوی په‌گه‌زییان، دژی هه‌موو که‌لانی نیو جوارچێوه‌ی « توورکیا » کردوو، که‌چی، ده‌نگ له‌ به‌رده‌وه‌ هاتبی، ده‌نگ له یه‌ک توورکی موسولمانی شو‌قێنی داگیرکه‌روه‌ نه‌هاتوو!

بۆیه، باشتروایه، رۆڵه‌کانی گه‌لی کورد، له‌ وولاته‌ کاو‌لبووکه‌ی خۆیاندا بژین. هه‌نده هه‌لبه‌ی پاره و پله‌وپایه‌ی ده‌روه‌ی وولاتی خۆیان نه‌کن و هانیان نه‌دا، له پیتاوی چه‌ن هیوایه‌کی بی بنچینه‌دا، سه‌ری خۆیان به‌ برین بدن! چونکه، له لایه‌که‌وه، که‌سیان نییه، دا‌کۆکییان لێ بکا و بیانپاریژن. له لایه‌کی دیکه‌سه‌وه، تا نه‌وان، باوه‌ر به‌ بریایه‌تی درۆزانه‌ی نیوان کورد و عهره‌ب بکن، له سه‌ره‌په‌راندنی پتر، هه‌چی دیکه‌یان ده‌س ناکه‌وێ، هه‌ر کوردیکیش، نه‌م راستییه‌ ساکاره‌ نه‌زانن، گوناح و تاوانه‌که‌ی، له ملی خۆی دایه!

ئاشکرایه، له میژوودا، هه‌چ داگیرکه‌رن نه‌بووه، هه‌روا به‌ خۆزایی، له رایی خوا و بریایه‌تی نیوان که‌لندا، دان به‌ مافه‌ په‌واکانی که‌له‌که‌ی بنده‌سیدا بێت. هه‌چ که‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌کی ژێرده‌س، به‌ چه‌پله‌کوتان و هه‌له‌له‌لێدان، بق بریایه‌تی نیوان هه‌ر دوو که‌له سه‌رده‌سه‌که و بنده‌سه‌که‌ پرگاری نه‌بووه. به‌لکوو، ته‌نیا هه‌ر، له ریتی خه‌باتی رامیاری و چه‌کداریی نرێژخایه‌نه‌وه، که‌له بنده‌سه‌کان پرگاریانبووه، ده‌وله‌تی سه‌ره‌خۆی خۆیان دامه‌زراندوو، له کۆل داگیرکردن و چه‌وساندنه‌وه‌ی نه‌ته‌وه‌یی بوونه‌ته‌وه! هه‌ر بق نمونه‌ ده‌لێم: که‌لی عهره‌بی « جه‌زایر »، دوا‌ی یه‌ک میلیۆن شه‌هید، له ده‌س ئیم‌پریالیزمی دیمۆکراسیخوازی « فرهنسه » پرگاریبوو. رۆڵه‌کانی گه‌لی « فیتنام » ی

قاره‌مان، نزیکه‌ی چوار میلیۆن قوربانییایاندا، ئینجا، له کۆل ئیمپریالیزمی « ئه‌متریکا » بوونه‌وه. هه‌روه‌ها، گه‌لانی دیکه‌ی وه‌ک: « هیندستان، ئه‌ریتریا، که‌مبۆدیا، لاوس، قیتنام، بۆسنه و هه‌رسک، که‌ره‌واتیا، به‌نگه‌لادیش ... » هه‌ر به‌هۆی خه‌باتیکه‌ی سه‌ختی بێ وچانه‌وه‌ بوو، به‌ ئامانجه‌ نه‌ته‌وه‌یییه‌کانی خۆیان گه‌یشتن!

ئه‌وڕۆش، سه‌هرانی پارته‌کانی « کوردستان »، رۆله‌کانی کورد چه‌واشه‌ده‌که‌ن، هه‌لایانده‌خه‌له‌تین، له‌ پێناوی ئامانجه‌ ته‌سکه‌کانی پارته‌ تایبه‌ته‌کانی خۆیاندا ده‌کۆشن، کوردایه‌تی ناکه‌ن و باوه‌ریان به‌و براهه‌تییه‌ درۆزنانه‌یه‌ هه‌یه، که‌ هه‌شتا سا‌له‌، گه‌لی عه‌ره‌بی داگیرکه‌ر له « عێراق »دا، « رۆیا به‌ »مان بۆ لێده‌ده‌ن، بێ ئه‌وه‌ی، هه‌یج ئه‌نجامیکه‌ی چاک و هه‌سته‌پێکراوی هه‌بێ.

سه‌یر ئه‌وه‌یه، چه‌ندین سا‌ل ده‌بێ، سه‌هرانی کورد نه‌یانۆتێراوه، له‌ رۆله‌کانی گه‌لی کوردی « باشووری کوردستان » بپرسن، ئایا، ئێوه‌ چیتان ده‌وێ؟ ئایا ده‌تانه‌وێ، وه‌ک مرۆڤ به‌ ئازادیی و له‌ ژێر ئالای ده‌وله‌تیکه‌ی سه‌ربه‌خۆی دیمۆکراسی « کوردستانی »دا بژین، یا، تا ماون، له‌ گرتووخانه‌ی ده‌وله‌ته‌ داگیرکه‌ره‌که‌ی « عێراق »دا، به‌ سه‌رشۆریی بژین و بنائین؟! ئاخه‌ر، هه‌ر ئه‌وان بوون، دروشمی ناره‌سه‌نیان بۆ داتاشیون، جۆری بیره‌کردنه‌وه‌، شتوازی خه‌بات، چۆنتی ژانیان بۆ ده‌سنیشانکردوون و به‌ سه‌ریاندا سه‌پاندوون! به‌لام ئه‌وڕۆ، سه‌رده‌مه‌که‌ گۆراوه، رۆله‌کانی گه‌لی کورد، چاویانکراوه‌ته‌وه‌ و زۆر شت قێربوون. بۆ نمونه‌: له‌و « رێفراندۆم » ناهه‌رمیییه‌ی رۆژی « 2005.

01. 30 «، له‌ زۆریه‌ی هه‌ره‌ زۆری، ئێچه‌کانی « باشووری کوردستان » کرا، رۆله‌کانی گه‌لی کورد، بۆ سه‌رکردایه‌تی ئه‌و پارتانه‌ و گه‌لانی جیهانیان سه‌لماند، « 98٪ »ی کورد، سه‌ربه‌خۆی ده‌وێ و چی دیکه‌ی ناوێ، به‌ هه‌یج شتیه‌یه‌ نایه‌وێ، له‌گه‌ل گه‌لی عه‌ره‌بی داگیرکه‌ردا، له‌ چوارچێوه‌ی یه‌ک ده‌وله‌تدا بژی!

بۆیه، له‌ کاتیکدا، داوا له‌ رۆله‌کانی گه‌لی کورد ده‌که‌م، چی دیکه، به‌ قسه‌ی سه‌هرانی پارته‌کانی « کوردستان » هه‌ل نه‌خه‌له‌تین، رێکخراوی تایبه‌تی و نه‌پێنی خۆیان دامه‌زرێن، له‌ هه‌ر شوێنیکه‌ی « کوردستان »، به‌ ده‌سی عه‌ره‌به‌ داگیرکه‌ره‌کان، خۆین له‌ لووتی منداڵیکه‌ی کورد هات، خۆین له‌ جه‌سته‌یان بێن. ئه‌مه‌ش، له‌گه‌ل هه‌موو باوه‌ر و فه‌لسه‌فه‌یه‌کی زه‌مینی و ئاسمانیدا ده‌گونجێ. چونکه‌، خوا فه‌رموویه‌تی: چاوه‌ چاوه‌ و دان به‌ دان. * ده‌با ئێمه‌ش، هه‌ر به‌ ئایه‌تی قورئانه‌که‌ی خۆیانیان له‌گه‌ل بکه‌ین، هه‌ر به‌و ده‌رمانه‌ی خۆیان، ده‌رده‌کانمان تیمارکه‌ین.

شیتکی زۆر دلخۆشکەر بوو، کاتێ، له سه‌ر لاپه‌ره‌کانی تۆری ئینته‌رنیته‌، هه‌وایی دامه‌زراندنی ریتکخراوی « تۆله‌ » م خۆپنده‌وه‌. ئه‌م ریتکخراوه‌، کۆمه‌له‌ گه‌نجیکی کورد دایاته‌م‌ه‌زراند، به‌و نیازهی، گه‌ر سه‌رکردایه‌تی هه‌ر دوو هه‌یزی گه‌وره‌ی کورد: « پارتیی » و « یه‌کتیتی »، تۆله‌ی ئه‌و کورده‌ سه‌ربرای و کوزراوانه‌ نه‌که‌نه‌وه‌، سنووری بۆ ئه‌و رووباره‌ خۆپنه‌ دا نه‌نن، ئه‌وا، ئه‌وان تۆله‌ی به‌رودوای شه‌هیده‌کانمان ده‌که‌نه‌وه‌. به‌لام، هه‌ر له‌ سه‌ره‌تاوه‌ دیاریبوو، ته‌نیا هه‌ره‌شه‌ نه‌بێ، هه‌یجی دیکه‌ نییه‌. چونکه‌، پێش ئه‌وه‌ی، ریتکخراوه‌که‌ راگه‌یه‌نن، ده‌بووایه‌، ده‌سیتی باشیان به‌ه‌شاندایه‌، ئینجا، خۆیان راگه‌یاندايه‌. به‌ داخه‌وه‌، هه‌ر واش ده‌رچوو، وه‌ک چاوه‌رێم ده‌کرد، نه‌ هه‌یچیان کرد و نه‌ هه‌یجی دیکه‌شی به‌ دوادا هات!

هیوادارم، له‌ ئایینه‌دا، هه‌ر ریتکخراویکی کوردیی دروسه‌تیی، پێش ئه‌وه‌ی، خۆیان راگه‌یه‌نن، ده‌سیتی باش، له‌ دوژمه‌ سه‌ره‌کییه‌کانی کورد به‌ه‌شێنن، تۆله‌سه‌ندنه‌وه‌، ته‌نیا هه‌ر، به‌ قسه‌ و بلاقۆک ده‌رکردن نه‌بێ، به‌ لکوه‌، به‌ کرده‌وه‌ بێ و تۆله‌ی ئه‌و هه‌موو کورده‌ کوزراوانه‌ بکه‌نه‌وه‌. با، تۆله‌ی به‌چه‌که‌شیرانی ئه‌م جاره‌ی کورد، چی دیکه‌ ئازام نه‌گه‌رێ و زه‌بری خۆی به‌ه‌شیتێ، عه‌ره‌به‌ داگیرکه‌ره‌کان، له‌ نێوجه‌ به‌عه‌ره‌میکراوه‌مکانی « باشووری کوردستان » به‌ده‌رنن و به‌هه‌یزی چه‌ک راویانن. چونکه‌، له‌م پۆژه‌ باشتر، هه‌لی له‌ بارترمان ده‌س ناکه‌وێ. به‌لام، داواکاریم له‌ هه‌موو لایه‌ک ئه‌وه‌یه‌، ده‌سی خۆیان به‌ه‌شیتن، بێ ئه‌وه‌ی، هه‌یج راگه‌یانده‌نێ بلۆکه‌نه‌وه‌ و ناوی بیتن، چونکه‌، داگیرکه‌ر خۆی ده‌زانێ، کێ خاوه‌ن مافه‌، کێ راویده‌نی و ده‌میکوژێ، پێزیست به‌وه‌ ناکا، تێیانگه‌یه‌نین، کورد ئه‌و کاره‌ی کردوه‌!

* * *

* العین بالعين و السن و بالسن.

شیوازی

پهروه رده کردن

« 1 »

له هه موو شار و شاروچه که کانی وولاته دیموکراسیی و پیشکه وتووهمکانی کیشوهره کانی « ئوروپا، ئه مئیریکا و ئوسترالیا » به سهدان مهلی ئیسکسووک، بالداری جوان و ئاژه لی مالمی خنجیلانه، له سهر جاده و نیو باخه کان بلاویوونه ته وه. له لایه که وه، دیمه نی ئه و شوینانه یان جوانترکردوه. له لایه کی دیکه شه وه، هینده هۆگری مرق بوون، لئی دور ناکه ونه وه.

کاتی مرق، به نیو پۆله کوترکی شینکه ی تیکسمرای فریشته ئاسادا تئیه رده بی، نهک هه هه ل ناقرن و له شه ققه ی بال نه دن، به لکوو، هه ئه وهش نییه، دلداریی له گه ل هاتوچوکاراندا ناکه ن! سهیر ئه وهیه، به نیویاندا ده رۆی، نهک هه ناترسن، به لکوو، لیت نزیکه مکه ونه وه و شه ریشته پی ده فرۆشن، گه ر که می خواردنیشان بدهیتی، له سه ر دهس و شانت دهنیشتنه وه، خویان به ناز ده فرۆشن! جاری واش هه یه، بالندهیه که، به سه ر سه ری مرقدا، هینده نرم ده فرۆی، هه ر ئه وهیه، خۆی پيدا ناکیشی، مرق بی ئه وهی هه سته یی بکا، ناچار ده بی، خۆی دانه ویتنی!

که چیی، له « کوردستان »، نهک هه ر کوتری گوته سه بانه و چوله که ی سه ر چلی سه وه زی درمخت، به لکوو، سه گ و پشیله ی کو لانه کانش ناوێرن، له مرق نزیکه ونه وه! ئه مه بق چی وایه؟ خۆ هه موویان هه ر مه ل و ئاژه لیان ناوه!! ناخر، مه ل و ئاژه له کانی ئه و وولاتانه، باش ده زانن و تیگه یشتوون، کو مه لانی خه لک، به زه بییان پتیا ندا دیته وه، برسیی نین، تا په لاماریان بدهن، بیانگرن، سه ریان بێرن و بیانخۆن. به لکوو خواردنیشیان بو ده کړن و پیشکه شیشیان ده که ن! به لام، مرققی کورد، نهک هه ر به زه بی به مه ل و ئاژه لدا نایه ته وه، به لکوو، به زه بی به هاو زمان و هاو خۆینه کانی خۆشیدا نایه ته وه!

شتیکی سهیر نییه، گهر رۆژی « 06. 08. 2004 »، پتر له سی « دۆلفین »، له یهکی له کهنارهکانی زهریای « ئەمێریکا » ریزکراویون، ههرچهنده نازانم، خۆیان هاتبوون، یا هینترابوون. به لأم، گرنگ ئەوهیه: ئەو خهلکه به کۆمهله، هینده به په رۆشهوه خه ریکیانبوون، راژه یانده کردن، خوار دنیانده دانی، به دهو ریا تادا دههاتن، به په رۆی ته ر، دایانده پۆشین، تا، له و گهر ما زۆره بیانپارتزن و نهمرن! ئەوانیش، بێ دهنگ لئی که وتبوون، جووله یان له خۆیان بریبوو، وهک ئەوهی، زۆر له وه له سوکه وتهی ئەو خهلکه رازیبن و سووریش بزانتن، له مردن رزگاریانده کهن!

که چیی، عه ره به داگیر که ر و موسولمانه تیرۆریسته کان، تازه، ده ستووری سه رده می نه زانین پتیره و ده کهن، ملی خهلکانی بێ تاوان، به شمشتیر دمه پرتن و به چه قۆی تیز سه ریانده برن! به راستیی، گهر ئەمه خۆی له خۆیدا، تراژیدیایه کی که و ره ی کۆمه لگهی « خۆره لاتی نیوه راست » نه بێ، هیچی دیکه نییه! له وه ده چی، زۆرمان مایی، له ژیان بگهین و وهک مرو ق بژین!

« 2 »

ئاخر، گهر رۆله کانی نه ته وه ی کورد، په روه رده یه کی نه ته وه یی و نیشتمانیی راستیان هه بووایه، بیریان له بیانیی په رستی ده کرده وه!!! خۆیان به نۆکه ر ده زانی!!! هه ستهی خۆ به که مزانییان لا به هیز ده بوو!!! سووکایه تییان به خۆیان و هاو زمانه کانیان ده کرد!!! سهیر ئەوهیه، دوا ی ئەم هه موو داگیر کردن، چه وساندن وه، کوشتن و برینه ی کورد، تازه، بۆ نه گبه تی گه لی بنده سی چه وسا وه ی کورد، کۆمه لێ خۆینده وار و خۆیندکار، پشتیان له گرفت و چه له مه کانی گه له که ی خۆیان کردوه، « عیراقچیتیی » خۆیان را گه یانده وه، رتکخراویتی « عیراقیی »یان، بۆ لاوانسی کورد، عه ره ب و که مه نه ته وه مانی « عیراق » دامه زانده وه!

به لێ، رۆژی « 09. 07. 2004 »، کۆمه لێکی نادیار، « رتکخراوی لاوانی پیشکه و تنخوازی سه ره خۆی عیراق »یان را گه یاند، بێ ئەوه ی، به یه ک ووشه ش، باسی باری بنده سیی کورد و مافه رهواکانی بکه ن! هه له به ته، ئەو کۆمه له کورده ی له و رتکخراوه دا کۆپوونه ته وه، پیش هه موو شتی، نیشتمانه که ی خۆیان بیرچۆته وه، بۆیه « کۆمه له ی لاوانی سه ره خۆی کوردستان »یان دا نه مه زانده وه!

جگه له وه ی، پیشکه و تنخواز چی ده گه یه نی؟! ئایا، ئەوانه ی ته مه نیان له نێوان « 16 - 40 » سالان دایه، گهر پیشکه و تنخواز نه بن، له ریزه مانی ئەو

رێکخراوه‌دا جێیان نابێت‌هه و وه‌ر ناگیرێن!!؟ پاشان، بۆچی ئه‌و رێکخراوه‌، له‌م کاته‌ ناسک و له‌ شاری «که‌رکووک» به‌ تابه‌تی دامه‌زراوه‌، که‌ر ده‌ستیکی تیکدهری له‌ پشت‌ه‌وه‌ نه‌بێ!!؟ ئه‌وه‌ له‌بری ئه‌وه‌ی، ئه‌و هه‌موو کورده «پێشکه‌وتنخواز» و «سه‌ربه‌خۆ» یانه‌، هه‌موو پێکه‌وه‌ کۆپنه‌وه‌ و هه‌ولبده‌ن، هه‌موو کۆمه‌له‌کانی لاوانی «کوردستان»، له‌یه‌ک رێکخراوی یه‌کگرت‌ووێ «کوردستانی» به‌هێزدا کۆکه‌نه‌وه‌، که‌چی، تازه‌ دوا‌ی پتر له‌ هه‌شتا سا‌ل «عیراقچیتبی»، بیانییبه‌رستی بێ به‌ر و بێ که‌لک، کۆمه‌له‌ی کوردی سه‌رلێش‌تواوی نه‌ناسراو، باسی «پێشکه‌وتنخواز»، «سه‌ربه‌خۆ» و ده‌وله‌تی داگیرکه‌ری عیراق «مان بۆ ده‌که‌ن!!؟ ده‌بێ، ئه‌م تیککۆشه‌ره‌ ده‌سه‌ر‌ه‌نگینه‌، تا ئێسته‌، له‌ چ سه‌ره‌نوێلکێکی میژوو‌ی چه‌وساندنه‌وه‌ی کوردا، خه‌وی بێداریی و نه‌زانینیان لێ که‌وتبێ، وا خه‌به‌ریانبۆته‌وه‌ و هه‌یج رێکخراویکی کوردیسی و «کوردستانی» یان به‌ دل نییه‌، به‌ چاکیان نازانن و رێکخراویکی نامۆ‌ی نوێی «عیراقچیتبی» یان بۆ رۆله‌کانی کورد قووتگر دۆته‌وه‌، تو بلیتی، ئه‌مانیش وه‌ک هه‌تدێ خه‌لکی دیکه‌، له‌ «هاو‌رپێانی ئه‌شکه‌وت» به‌جێمان؟! ئاخ‌ر، که‌ر ئه‌مه‌ ما‌لو‌پترانی، پاشا‌گه‌ردانی، سه‌رلێش‌تواوی، کزیی و لاوازی هه‌ستی نه‌ته‌وه‌ی نه‌بێ، چی دیکه‌ ده‌گه‌یه‌تی!!؟

هه‌ر بۆ زانیاری پتر، لێره‌دا، ده‌قی ب‌لا‌فۆکه‌که‌شیان ب‌لا‌وه‌که‌مه‌وه‌، تا خۆپنه‌ری کورد بزانی، له‌ لایه‌که‌وه‌، چییان ده‌وێ. له‌ لایه‌کی دیکه‌شه‌وه‌، به‌ چ زمانیکێ پر له‌ هه‌له‌ و بیانییبه‌رستانه‌ نووسیویانه‌، بێ ئه‌وه‌ی، ده‌سکاریی شیوازی نووسین و هه‌له‌ی زمانه‌وانیی بکه‌م!

راگه‌یاندنی رێکخراوی لاوانی پێشکه‌وتنخوازی سه‌ربه‌خۆی عیراق
 له‌ دوا‌ی زیاتر له‌ سا‌ل و نیوێک له‌ رووخانی رژیمی به‌عس له‌ کۆمه‌لگای عیراقداه‌ گه‌رمترین گۆرانکاری و ئالوگۆری سیاسی و ئابووری و کۆمه‌لاتی روویداوه‌. زۆربه‌ی ئه‌و ئالوگۆر و گۆرانکاریانه‌ی به‌ده‌ر له‌ویست و ئێراده‌ی خه‌لکی عیراق یان به‌دوور له‌ ده‌ور و رۆلی ئه‌وان بووه‌ له‌ وانه‌ش لاوان که‌ تووێژیکێ گرنگی ئه‌م کۆمه‌لگایه‌ن له‌دیاریکردنی چارهنوسی ئه‌م کۆمه‌لگایه‌ دوورخراونه‌ته‌وه‌ و بواریان بۆ نه‌کراوته‌وه‌ تا‌کو ده‌ورورۆلی پێشکه‌وتنخوازانه‌ی خۆیان بگێرن.

وانه‌یه‌که‌ که‌ ده‌میت لاوان له‌م باردۆخه‌ وه‌ریبگرن ئه‌وه‌یه‌ که‌ لاوان ده‌میت ماف و داخوازی یه‌کانی خۆیان به‌ خه‌بات و تیککۆشان خۆیان به‌ده‌ست به‌یتن و دیاره‌ باشترین تیککۆشانی کاریگه‌ر خه‌باتی رێکخراوو به‌به‌رنامه‌ی ئه‌وانه‌ بۆ به‌ده‌ست هه‌تانی ئازادی و ماف و داخوازیه‌کانیان.

لەم روانگە یەوێ ئێمە کۆمەڵێک لاو لەشارمچۆر بە چۆرەکانی عێراق وە لەشاری کەرکوک کۆپۆینەوێ لە برۆاری 2004/7/9 بە مەبەستی دامەزراندنی رێکخراویەکی لاوان کە بەرگری لە ماف و داخوازیەکانی لاوان بکات و ببێت بەسەکۆیەک بۆ بەرەو پێش بردنی خەبات و تێکۆشانیان.

لەو کۆپۆینەوێ سەر موهدا بریار درا کە رێکخراویکی جەماوەری سەر بەخۆی لاوان خۆیان بێت وەکو رێکخراویکی جەماوەری سەروشتی کار بکات و خۆی لەو رێکخراوانە جیا بکاتەوێ کە بەتاوی لاوانەوێ کار دەکەن و بەلام هیچ سەر بەخۆیەکیان نیەو پاشکۆی ئەو حیزب و لایەنە سیاسیانەن کە دروستیان کردوون.

هەر وەها لەو کۆپۆینەوێدا بریار درا کە هەموو ئەو کەسانەن کە تەمەنیان لە نێوان 16 تا 40 ساڵیادایە بۆیان هەیە بێن بە ئەندامی ئەم رێکخراویە بەی جیاوازی لە سەر بنەمای رەگەز و نەتەوێ مەزھەب و باوەڕ و هەموو چۆرە جیاوازیەکی تر.

ئامادەبوونی ئەو کۆپۆینەوێ بە تێکرا لەسەر کۆمەڵێک داخوازی و ئامانجی ئەم رێکخراویە پێ یان داگرت کە ئەمانی خوارەوێ بەشێک لەو داخوازی و ئامانجانەبوون.

1 - هۆشیار کردنەوێ بە داخوازی و داواکاریەکانیان و بەرگری لە پیشکە و تێکخراوی کۆمەڵگا.

2 - پەرەپێدانی ئازادی لاوان و لابردنی ئەو کۆسپ و تەگەرانی کە رێگری لە ئازادی ئەوان دەگرن.

3 - دەوربینین لە گۆرینی پرۆگرامەکانی خۆتێندن بە قازانجی لاوان و خۆتێندکاران تاکو خۆتێندگاگان و زانکۆکان بێن بە کەڵبەندی هۆشیاری و دامەتانی نوێخوازی.

4 - خەبات بۆ کەشەپێدانی توانای بەدەنی و جسمی لاوان لە رێگای سەپاندنی کردنەوێ دامەزراندنی یانە چۆراوچۆرەکانی تر بەسەر دەوڵت و دەسەلاتداراندا.

5 - خەبات بۆ زەمینە سازکردن و بۆ لیکتێگە یشتنی نێوان هەردوو رەگەزی تێرو مێ لە ناو لاواندا.

6 -

لاوانی پیشکە و تێکخراوی

رێکخراوی لاوانی پیشکە و تێکخراوی عێراق رێکخراوی ئێوێ و بۆ ئەوێ دروست بوو کە بەرگری لە داخوازی و داواکاریەکانی ئێوێ بکات. ئەم

رێکخراوییه بهی هیزو ئیرادهو هۆشیاری و توانای ئیوه ناتوانیت
ئامانجهکانی خۆی بپیکێ و سهركهوتوویت. بانگهێشتان دهکەین که خۆتان
لهم رێکخراوییهدا رێکخراو بکن و ریزهکانتان بهک بخهن و هیواکانتان بهک
دهنگ و بهک ئیراده بیتنه مهیدان.

راگه یاندنی رێکخراوی لاوانی پێشکهوتنخوازی سهربهخۆی عیراق

ژماره ی مۆبایل

& 0770151773407701411769

e - mail

lawany - sarbaxo@yahoo.com

باشه، با بلێن، هیندێ راستیی، له راگه یاندنه که یاندا هیه، ئه ویش ئه وهیه:
هیچ بهکێ، لهو رێکخراوانه ی لاوان و خۆتندکاران سهربهخۆ نین و ههر
بهکه یان، سه ره به لایه نیکێ رامیاری « کوردستانی ن، ئه دی نه ده بوو،
رێکخراویکی سه ره به خۆی « کوردستانی »، بۆ پۆلهکانی گه لی کورد و که مه
نه ته وه بییهکانی « کوردستان » دامه زڕین؟! ههر ده بی، رێکخراوی بی، له بهر
پۆشنایی دید و بۆچوونی، بیانیه په رستی و « عیراقچیتیی » دا بی؟!
پاشان، به چ ویزدان و یاسایه ک ره وایه، خۆیان به « پێشکه و تنخواز »، ئه و
رێکخراوه « کوردستانی » یانه ی دیکه ی ههن و چه ندين ساله خه باتده کهن، به
دواکه وتوو داتین؟! ئه مه، ته نیا ههر ئه وه ده که یه نی، په گی پیسی گولیی
« عیراقچیتیی »، تا سه ر مۆخ و ئیسکی ئه و کۆمه له نادیاره پۆچوو بی!
یا خوا، ده و له ته ی داگیرکه ری بی سه رو به ری بی ماف و تیرۆرتان پیرۆزی بی!
هه لبه ته، ئه م کۆمه له بیرمانچۆته وه: ههر که سی بکا بیتگانه په رستی، ئاخری
ههر ده مینێ، نووشوو ستیی!

* * *

* دیاره، ئه م خاله ی دوا ییان، زۆر نه ییسی و گرنگ بروه، بزیه، هیندێ خالیان داناوه و
هیچیان نه نووسیوه!

نه چپ و نه راست، به لکوو نیوه راست

نهوهی له زانستی فیزیکه وه فیریووین، نهوهیه: هه موو ته نهی، چن نیوچه یه کی جیاوازی دیاریبکراوی خوئی هه یه و ژماره ی نهو نیوچانهش، به گوپیره ی شیوه ی ته نه که دهگورپین. بق نمونه: گهر دارتکی درژ بگرین، له سی نیوچه ی سهره کی جیا جیا، « هه دوو سهری راست و چپ و نیوه راست » پتکهاتووه. جگه له نیوه راسته کی، هه لایه کی دیکه ی داره که بگرین، « سهر به ره خووار، سهر به ره وژوور، بق لای چپ، بق لای راست ... » به هه لایه کدا شقوریکه ی نه وه، به له نسی داره که تیکدمچی. چونکه، گهر لای راستی بگرین، ده بی، به لای چپدا شقوریکه ی نه وه. هه روه ها، گهر لای چپی بگرین، لای راستی، سهر به ره خووار ده بیته وه. واته: هه میسه، لایه که له سهر وه و لاکه ی دیکه ش، له خوواره وه ده بی! به لام، گهر چه قی قورسایی داره که بوزینه وه و نیوه راسته کی بگرین، نهوا ده توانین، به له نسیکی باش، له نیوان نه م سهر و نهو سهری « چپ و راست » داره کدا راگرین.

نه ن، له ژبانی رامیاری خومدا، ماوه یه کی زور، سهره داری پار تیکی خاوه ن نایدو لوزیای په کیرم گرتبوو، به هه موو شیوه یه، سهره داری پارت و نایدو لوزیاکانی دیکه م، نهک هه رهمته کرده وه، به لکوو، گهر ده سه لاتیشم هه بووایه، هه موو سهره کانی دیکه و نیوه راسته کانی داری نهو پارتانه شم، تیکوپتکده دا و له سهره داری پارته کی خومدا کومده کرده وه!

ئاخر، هاوئاھەنگىي نەتەوھيى، كەي بەو شىئوھيە پىتكىڭ!!! بەلەنسى راميارىي و پارتايەتتى، چۆن وا درووستەدەبى!!! بە تايبەتتى، لە نىو رىزەھەكانى نەتەوھيەكى خاك داگىر و دابەشكراوى وەك كورددا، ھىندەي دىكە، رىزەھەكانى كۆمەلەكە، لەتوہەت و پچرپچر دەكا!

بەلئى، جگە لە سەرھەدارەكەي خۆم، ئەو سەرى دىكە و نىئوھەراستى ئەو دارانەي دىكەم، بە دوژمنى سەرھەكەي خۆم دەزانى. لەگەل ئەوھشدا، دژايەتتییەكى زۆرى نىئوھەراستىش دەكرد. چونكە، ھەمىشە پىتم وابوو، گەر ھەر دوو سەرھەكەي دىكە، راستەوخۆ و بە ئاشكرا دژم بن، ئەوا نىئوھەراست، دوو روو، درۆزن، ھەلبەرسەت، ئازاوەچىي و بەرژھومندپەرسەت نەبئى، ئە فەرھەنگى راميارىيدا، ھىچ پىنئاسەھيەكى دىكەي بۆ نادۆزىتتەوھ! چونكە، نىئوھەراست ھەمىشە، بە ئاشكرا و لە سەرھە، لەگەل سەرئىك دايە و دەيگوزەرتئى. بە نەيتئىي و لە ژئىشەوھ، لەگەل سەرھەكەي دىكە دايە و دەيگونجئى!

بۆيە، مەن وەك پەرگىرئى وابووم، چونكە، تەنبا ھەر، سەرھەدارى خۆم دەويست. دژئى نىئوھەراست و سەرھەكەي دىكەي ھەموو دارەكان بووم. كەچىي، نەمدەزانى، نە ئەم سەر بئى ئەو سەر، نە ئەو سەر بئى ئەم سەر، نە ھەر دوو سەر بئى نىئوھەراست، نە نىئوھەراستىش، بئى ھىچ سەرئىكەن دەتوانن، و پتەھەكى راستەقىنەي دارەكە بگىشن، قورسايى خۆيان ھەبئى و پارسەنگى تايبەتتى خۆيان واگرن. چونكە دارەكە، تەنبا لە يەك بەش پىك نەھاتوھ، بەلكوو، لەو سئى بەشە سەرھەكەي پىكھاتوھ. لەبەرئەوھ، ھىچ بەشئىكەن ناتوانن، بە تەنبا داربن، ھىچ بەشئىكەشيان ناتوانن، بەشەكەي دىكەيان بسرنەوھ! كەواتە: پەيامبەرى موسلمانان، پتر لە ھەزاروچوارسەد ساڵ لەمەوہەر، بە خۆپايى نەپفەرمووھ: باشترين كارئى نىئوھەراستەكەيتى!*

بەلئى، بمانەوئى و نەمانەوئى، لە سەرھەمەكى مئژوويى ديارىيكرادا، چ لە «كوردستان» و چ لە ھەموو وولاتەكانى دىكەي جىھاندا بوويى، بىروباوہرى توندوتىژ، فەلسەفەي پەرگىر و ئايدۆلۆژيائى خوتناويى، كارئىكە گەلئى گەورەميان، لە ديد و بۆچوونى، كۆمەلانى خەلك بە گشتىي و پارتە راميارىيەكان بە تايبەتتى كردبوو. ھىچ بىر و ئايدۆلۆژيائەك نەبوو، ھىچ رىكخراو و پارتئى نەبوو، بىر و ئايدۆلۆژيائى پكەبەرھەكى خۆي بە دل بئى، ھىچ رىكخراو و پارتئى نەبوو، دان بە رىكخراو و پارتەكەي بەرانبەرى خۆيدا بنئى. چونكە، بەرژھومندىي نەتەوھيى و نىشتەمانىي لە بىركرابوو، تەنبا ھەر، بەرژھومندىي تەسكى ئايدۆلۆژيا و پارتايەتتى رەچاودەكرا. لەبەرئەوھ، تەنبا ھەر خۆيان بە راست و بەرانبەرەكانىشيان بە ھەلە دادەنا.

بۆيە، نزيكەي نيو سەدە، جەنگىكى سارد، لە نىوان ھەموو لايەن و دەولەتەكاندا سازىوويوو، ئەو جەنگەش، كۆتايى نەدەھات، گەر، گۆرانكارىي و پروداوھ گەورە و گرنگەكانى جىھان نەبووايە، ئاوتىكى ساردى، بە پشكۆي كەرمى ئەو مەملانى ئايدۆلۆژيايەدا نەكردايە و بە تەواويى نەيكۆژاندايەتەوھ. بە لام، پاش چى؟! دواي ئەوھى، بە ھەزاران و بگرە، بە ميليۆنان، مرقى تىدا چوو، ئىنجا تىگەيشتىن، دەبى، شەقى لە مەملانى چەپەلى ئايدۆلۆژيا ھەلدەين، لە پىناوى ئامانج و ستراىتىكى ھاويەشدا بکۆشين، بۆ ئەوھى، ھەموو پىكەوھ، بە ئازادىي و ئارامىي بژين، رىز لە ديد و بۆچوونەكانى يەكدى بگرين، پرىنسىپەكانى ديمۆكراسىي پيادەكەين و بيانچەسىيەتەين!

* * *

* خىر الامور اوسطها.

خۆشه‌ويستى خاك

پىم وايه، ئەو كەسەى خاكى خۆى خۆشبوئى، خاكيش خۆشيدەوئى. بەلام، ئەو كەسەى رقى لئى بئى و بيفرۆشئى، خاكيش رقى لئى دەبئى و سووكيدەكا!
باوهر ناكەم، هيج مرفۆكى نيشتمانپەرهر هەبئى، لە زىد و نيشتمانى خۆى دووركەوئتەوه، نارامى لئى هەل نەگيرئى، تووشى دلە راوكە نەبئى، دلئى خۆشبئى، زۆر سەرکەوتوو و بەختەوهر بئى. ئاخىر، گەر تاوئى، گوئى بۆ گۆرانىببئۆرە دەريەدەرەكان رادئيرين، ئينجا دەزانين، بە چ شتوويه، گۆرانى دەچرن و دەردى دوورى دلئى خۆيان، تىكەل بە هونەرە رەسەنە بە سۆزەكەيان دەكەن!
گەر دەمئى، ئاور لە هۆنراوئى هۆنەرە كوچكردووهرەكان بەدەينهوه و بيان خوينينهوه، ئينجا دەزانين، بە چ شتوويه، هەموو وشە جوانەكان، بۆ دوورى نيشتمان دەگرين! گەر كەمئى، سەرنج لە چيرۆكى چيرۆكنووسان بەدين، ئينجا دەزانين، چۆن هەموو ديد و بۆچوونەكانى خۆيان، سەبارەت بە خۆشه‌ويستى نيشتمان، لە نيوهرۆكى دئيرى چيرۆكەكەنياندا چركردۆتەوه!
گەر ساتئى، تەماشايەكى تابلۆى هونەرەندان بکەين، ئينجا دەزانين، ئەندىشەى دوورى نيشتمان، چ كارتىكى تئى كرددوون و ئەو تابلۆيانەيان چۆن كيشاوه، لە ديمەنە دافرئەكانى نيشتمان پتر، چى ديكە، لە تابلۆكانياندا رەنگدەداتەوه! گەر تۆزئى، لە پوخسارى زەردەه‌لگەراوى نيشتمانپەرهرانى دووره وولات برونين، ئينجا دەزانين، تا چەن رووناكايى، لە نيو قوولايى چاوه‌كانياندا ماوه!!!

ئاخر، زۆربەى ئەوانەى، لە دەروەى وولات دەژین، رەنگە، لە هیچ شتێکیان
 كەم نەبێ و زۆر شتیشیان هەبێ، ژيانيان دابینكرابێ و گیانیشیان
 پارێزراوێ. كەچی لەگەڵ ئەوهدا، هەر دلشاد و بەختەوهر نین. بۆ؟ چونكە
 هەمیشە، بێر لە شتێكى دیکە دەكەنەوه، كە لەم وولاتانەدا نییانه. بەلێ، بێر
 لە گەوهەرى دار و بەردى نیشتمانەكەیان دەكەنەوه، خەو بە دیمەنى جوان و
 دلفرینى « كوردستان » كەكەیانەوه دەبین، لەگەڵ یادگار و بیرهوهرییەكانى
 سەردەمى مندالیى و گەنجیتیاندا دەژین، لە خۆشیی و شادى نێو دۆستان
 و خۆشەویستان بێ بەشن، شەیدای خەندەى سەر لێو، قاقای پێكەنین،
 نوكتەى خۆش و روویكى گەشن!

هەلبەتە، هەر كوردێ، تا دەردى دوورى و نامۆى نەچێژێ، تا، تالارى
 دوورى نیشتمان، بە گەرویدا نەچێ، نازانى، نیشتمان چەن خۆشەویستە!
 رەنگە، هاورمانەكانم باوهر نەكەن، گەر بلیتم: لای كوردێكى نیشتمانپەرور،
 هەموو ساتێكى دوورى نیشتمان، بە مردنێكى هێواش دەژمێررێ! ئاخر،
 كوردێ نیشتمانى خۆى خۆشبوو، چۆن بێر لە هەموو سات و كاتێكى ژيانى
 رابردوو ناكاتەوه؟ چۆن دەتوانى، سەراپای فىلمى ژيانى رابردوو و
 بیرهوهرییەكانى خۆى، لە سەر پەردەى بێر و هۆشى بسێرتەوه؟ چۆن
 دەتوانى، هەموو گۆرانى و یادگارەكانى مندالیى خۆى بېرچیتەوه!!

لەبەرئەوه، هێندێ جار دادەنیشم، ماتى و بێ دەنگىبەهێكى سەیر دەمگرێ،
 ئینجا، بە چاوى ئەندێشە، هێندێ لەو یادگار و وێنە جوانانەى سەردەمى
 مندالیى دەبینم، لە پر لە خۆم دەپرسم و دەلێم: تۆ بلیتى، ئێستەش كۆلانه
 تەنگەكانى گەرەمى « كانیسكان »، هەر وهك خۆى مابى؟ تۆ بلیتى،
 مەزارگەكەى « شێخ موسطەفا » تێك نەچووێ؟ تۆ بلیتى، ئێستەش وهك
 جارەن، مندالان لە بەر « شەخسەكە » كۆپنەوه، بە خۆشیی و پێكەنین، پێكەوه
 یاریبێكەن؟ تۆ بلیتى، ئێستەش پیرێژنە خواپەرستە ئاییندارەكان، لە پشت
 كێلى گۆرەكەى « شێخ موسطەفا » هەلترووشكابن و بەرد بە كێلەكەیهوه
 بێنن. راز و نیازى دلێ خۆیان بگرنەوه، دەم بە نزا و دەس بە یارانەوه، هە
 لە دەروازەى پر لە میهرەبانى بەزدان بکەن، دابوای ژيانى بێ وهى، خۆش،
 لەشسەغ و نانى لێ بکەن!! تۆ بلیتى، ئێستەش وهك جارەن، لە بەردەم
 مەزارگە چكۆلانەكەى « شێخ ئەوللا »، تۆبى بەربانگى مانگى « رەمەزان »
 بەتەقین؟ تۆ بلیتى، ئێستەش ناوى سەرچاوه روونە كەشە سەزگارەكەى
 « كانیسكان »، هەر وا سارد و خاویز بێ؟ تۆ بلیتى، ئێستەش لە بەردەم
 دەروازە گەورەكەى سەربازگەى « سولهیمانى »، سەربازێ بە تەنگىكى

قه‌مه‌داری نووکتیژوهه وه‌ستایی؟ تۆ بلیتی، ئیسته‌ش سه‌ربازگه گه‌وره‌که‌ی « سوله‌یمانیی » وه‌ک سالی « 1963 »، خه‌لکی بی تاوانی شار، له ته‌ویله پیسه‌کانیدا له خۆی بگریۆ و سه‌ربازه عه‌ره‌به‌کان، هه‌ر له‌به‌رئه‌وه‌ی کوردن، بیانکوژن؟ تۆ بلیتی، ئیسته‌ش، تۆ بلیتی، ...

هتندی جاریش، هه‌ناسه‌یه‌کی سارد هه‌له‌که‌یشم و له دلی خۆمدا ده‌لیم: تۆ بلیتی، رۆژی بی، جارێکی دیکه، به‌ نیشتمانه‌که‌ی خۆم شادیمه‌وه، به‌ یه‌كجاری، کۆتایی به‌ ژيانی ئاواره‌یی و نامۆیی بێم، بۆ زید و نیشتمانی خۆم بگه‌ریمه‌وه؟ ئای چهن خۆشده‌بوو، کاتێ، شروشینتالم ده‌پێچایه‌وه، بۆ دوا جار، مالاواییم، له ژيانی پڕ له ساردوسپری ئەم « ئەوروپا » یه‌ ده‌کرد و سه‌ره‌له‌نوۆ، دابنیشتمایه‌ و بیره‌وه‌ری نویم، له سه‌ر لاپه‌ره‌ خاوین و سپییه‌کانی میتشکم تۆمارکردایه‌! یا، کۆلان به‌ کۆلان و جاده‌ به‌ جاده‌ی شاره‌که‌م بگه‌رامایه‌، له‌ نزیکه‌وه، یادی ئەو رۆژه‌ خۆشانه‌ی مندالییم بکردایه‌ته‌وه‌! ئاخ، « خودا که‌ی بی، خودا که‌ی بی، خودا که‌ی بی! »*

* * *

* له‌ هۆنراوه‌یه‌کی « نالیی » یه‌وه‌ وه‌رگیراوه، کاتێ، به‌ دیره‌ هۆنراوه‌یه‌ گوتویه‌تی:

گوتت: « نالیی »، نه‌تۆ بمره، نه‌من دیم

خودا که‌ی بی، خودا که‌ی بی، خودا که‌ی بی! « دیوانی نالیی، 710»

هه‌رچه‌نده، « نالیی » بۆ یاره‌ شیرینه‌ نازداره‌که‌ی خۆی گوتوه‌ و پرسیاری کردوه، که‌ی دئی. به‌لام، نه‌ز به‌ واتایه‌کی دیکه‌ به‌ کارمه‌تناوه‌ و مه‌به‌ستم نه‌ویه: نه‌و رۆژه‌ که‌ی دئی، بگه‌ریمه‌وه‌!!

جوگرافیا و میژوو

فاکتھری جوگرافیا و میژوو، جگہ لہوہی، پتوہندییہ کی توندوتولی دیالکتیکیان لہ نتواندا ہیہہ و زور بہ توندیی، پتکھوہ بہسراون، لہ ہمان کاتیشدا، لہ ژیانی نہتہوہیی و رامیاریی ہموو گہل و نہتہوہکانی سہر رووی زہویشدا، بہ دوو فاکتھری زور گرنگ دادہنرتین. ہروہا، روٹیکی گہلی گہورہ، لہ ہواری رامیاریی و پتوہندیی نتوان، نہتہوہکانی نتوجہیہ کی دیارییکراویشدا وازیدمکن. لہ بہرئوہ ناتوانین، باسی جوگرافیا بکہین، گہر لہ فاکتھری میژووی داپرین، یا بہ تہواوی، لہ میژوو تی نہگہین! چونکہ، گہر فاکتھری جوگرافیا، وہک جہستہی مروٹی وایی، ئہوا فاکتھری میژوو، وہک سہری وایہ!

راستہ، فاکتھری جوگرافیا، پتر پتوہندیی بہ خاکوہ ہیہہ و فاکتھری میژووش، فرہ لایہن و بہریلاوترہ. چونکہ، ہرچی فاکتھری میژووہ، پتوہندیی بہ ہموو جوڑہ جولہیہ کی « نہتہوہیی، رامیاریی، کؤمہ لایہ تیی، نایینی، کہلتووریی، ہونہریی، ویزھی ... »، کؤمہ لکی ئیتیکی دیارییکراوہہ ہیہہ. بہ لام، لہ گہل ئہوہشدا، ہیچ میژوویہک، لہ بؤشایی و ہوادا لہ دایک نایی، بی فاکتھری جوگرافیا، نانوسریتہوہ و نانسری، بہ لکوو، لہ پارچہیہ کی جوگرافیایی تایبہ تیدا، دروستدہیی و دہردہکھوئی.

کہواتہ: گہر سہرنجی لہ خاکی « کوردستان » بدہین، دہینین: وہک زاراوہیہ کی جوگرافیایی، پیش ئہوہی، میژووی نہتہوہی کورد ہبی و بنوسریتہوہ، ئہم خاکہ ہر ہہبوہ. بہ لام، کاتی کورد، لہ سہر ئہم پارچہ زہویہہ نیشتہ جتبوہ، و ردہورده، ہموو مہرجہکانی دروستوونی نہتہوہی، لہ خویدا کؤکردوٹہوہ، ہہستی بہوہ کردوہ، « کوردستان » لانہ و جیتی ژیانی تایبہ تیی خوٹہ تی. دواتریش، ناوی خوئی، بہ سہر ئہم پارچہ زہویہدا بریوہ، کہ لہ میژوہ لہ سہری ژیاوہ، وہک « کورد + ستان »، بہ ناوی خوٹہوہ توماریکردوہ و داکؤکی لی کردوہ. بہ لام، پیش ئہوہی، ئہو ناوہی بہ سہردا داپری، میژووہ نہتہوہییہ کی دہسیپتکردوہ و لاپہر مگانیشی، بہ خوینی خوئی تومارکردوہ!

بهائی، مروّ دهنوائی، له نیو پیکهاته و رهگه زهکانی جوگرافیا، چیرۆکی میژووی نه تهرمیه کی دیاریبکراو بخوینتته وه. ههروهها دهنوائی، له نیو لاپه ره رهش و گه شهکانی میژووی هه موو نه ته وه یه کیشدا، وینهی جوڤا و جوڤر و رینگینی جوگرافیای نیشتمان هه کی خوی بیینی. چونکه، سه رچاوهی خو شه ویستی راسته قینهی نیشتمان، له جوگرافیای «کانی، کاریز، چه، رووبار، زهریا، ئوقیانوس، توله ری، دهشت، شیو، دۆل، پیدهشت، ههرد، کتو، چیا و ئه شکوت ...» ههکانیه وه هه لده قوئی. ههروهها، له نیو لاپه رهکانی میژووشدا، بیره مری و خو شه ویستی، نه ته وه که ی تیدا هه شاردراره، بۆیه، جوگرافیا و میژوو، هه هینده یه ک گرنگ و خو شه ویستن، وه ک ئه وه وایه، وه چه ی دایک و باوکی بن، هه نوزکیان به سکی له دایکبووین! ئاخه بۆیه، چه ن بایه خ به جوگرافیای خا که که م ددهم، هه هیندهش، بایه خ به میژووی نه ته وه که م ددهم! چونکه، چه ن نیشتمان که م «کوردستان» خو شه وی، هه هه هیندهش، نه ته وه که م «کورد» خو شه وی!

ئیدی چون دهبی، شاریکی گرنگی وه ک «که رکوک»، له لایه ن عه ره ب و توورکه داگیرکه ره که نه وه، له رووی جوگرافیا وه له «کوردستان» دا بیری، کوردیش خوی بلتی: شاریکی «کوردستان» به لام، له رووی «میژووی و نه ته وه یی» یه وه، کوردیی نه بی. چونکه، میژوو هه میشه، به فاکته ریکی نه ته وه یی ده ژمیری، نه ک فاکته ریکی جوگرافیای بی!

جگه له وهی، سنووری «باشووری کوردستان» دهبی، له بهر رو شنایی هه دوو فاکته ره که دا ده سنیشان کرێ. واته: سنوورمه که دهبی، هه ره له «زاق» وه ده سپیکا و به «خانقین» کو تایی بی. زنجیره چیاکانی «هه مرین» یه، وه ک دیواریکی سه روشتیی نیوان، هه ره دوو که لی سه ره کیی عه ره ب و کورد وایی. بۆیه، ئه رووبه رهش، به مولکی کورد دا ده نری، چونکه، له رووی جوگرافیا وه، به شی له «کوردستان» ی که وه پیکدیتی. له رووی میژووی یه وه، ئه وه ته ی ئه و نیو چه یه هیه و ئاوه دا نه بو ته وه، کوردی تیدا ژیا وه و زۆریه ی هه ره زۆری کورد بوون!

* * *

دروشم و ئازادىي

«1»

ھەر لەو پۆژدوھ، «پارتى بەعسى عەرەبى سۆسىيالىست» دامەزراوھ، سىڭوچكەي دروشمى «يەكئىتى، ئازادىي و سۆسىيالىستى» بەزىكر دۆتەوھ. گىوايە: تا پۆلەكانى نەتەوھى عەرەب يەك نەگرن، ئازادىي مەھالە و ناچەسپى. كاتى يەكگرتن و ئازادىيش بەدەھىتەنرا، ئەوا دەتوانى، كۆمەلگەيەكى سۆسىيالىستى دامەزرىنرى!

لە راستىيدا، ئەم دروشمەي لە سسى زاراوھى پاميارىي پىكھاتوھ، پارتى «بەعس» بە كرەوھ، بە جۆرىكى دىكە چەسپاندوويانە. چونكە، لە ژىر ناوى «يەكئىتى» دا، نەك ھەر رىزەكانى گەلانى «عىراق» يان لەتوپەتكرد، بەلكوو، رىزەكانى دەولەتە «عەرەبىي» يەكانىشيان، پارچەپارچەكرد و تىكدا.

بە ناوى «ئازادىي» يەوھ، فزەيان لە ھەموو پۆلەكانى گەلانى «عىراق» برى، بە دەيان گرتووخانەي ئاشكرا و نەپتىيىيان دروستكرد، بە ھەزاران پۆلەي گەلە جىاجىياكانى «عىراق» يان تىدا كۆكرەوھ، ئازارىكى زۆريان دان و گەلنىكىشيان لى كوشتن!

بە ھۆى دروشمى «سۆسىيالىستى» شەوھ، نەك ھەر نەيانتوانى، كۆمەلگەيەكى يەكسان دامەزرىن، بەلكوو، كۆمەلانى خەلكيان، بە تەواويى لاتكرد، مالىيان تالان و وىرانكردن. خىزان و بنەمالەي لىپىرسراوانىش، لە سەر حسىبى پۆلەكانى گەل، بە تەواويى دەولەمەندبوون، لە ھەموو خىزان و بنەمالەيەكى دىكەي «عىراق» يىش، باشتر دەژيان!

ئاخر، لە دەولەتە سۆسىيالىستەكاندا بە گشتىي و دەولەتەكانى «خۆرھەلانى ئەوروپا» بە تايبەتەي، بە ناوى بەرژەوھندىي چىنى پرىوليتارىاوھ، چىيان بە سەر پۆلەكانى گەلە جىاوازەكانى خۆيان نەھىنا؟! لە ژىر دروشمى يەكئىتى رىزەكانى گەلدا، بە چ شىتوھە، كۆمەلانى خەلكيان، بە چەندىن جۆر تاوانى درۆ، تاوانباردەكرد و قىرماندەكردن؟! بە ھۆى ئازادىي راستەقىنەي كۆمۆنىستىي و گالئەقىنەي بۆرژواوھ، چۆن ھەناسەيان لە پۆلەكانى گەلەكانى خۆيان برىبوو؟! بە ناوى بىرى سۆسىيالىزم و يەكسانىي ئىوان پۆلەكانى گەلەوھ، چىيان بە سەر دانىشتووانى ئەو وولاتانە ھىنابوو؟!

ههروهها، له « کوردستان » ی له مەر خۆشماندا و هەر له سهههتای شوژی
 « 11 / سێپتیمبهری 1961 ،یشهوه، « پارتیی » چهندیڤ دروشمی بریقه دار و
 زهقی نهتهوهبی وهک: « کوردستان یا نهمان » ی هه لگرتبوو. کهچی، رۆلهی
 کوردی، له پیناوی مافی « ناناوهندیتی » و « نۆتۆنۆمی » دا به کوشتمدا!
 له شوژی نوێشماندا، هه موو هیز و پارتیه رامیاریییهکانی « باشووری
 کوردستان »، داوای « دیمۆکراسیی » یان بۆ « عێراق » دهکرد. کهچی، له
 گوندیکی نیشتمان ه کاولبووهکهی خۆیاندا، ههچیان پتکهوه هه لیان نهدهکرد!
 سهیر ئهوهیه، هه موو بالهکانی بزووتنهوهی کوردایهتی، دروشمی برایهتی،
 تهباپی و یهکتیی ریزمکانی که لیان بهرزکردبووه. کهچی، له سێ سهههدهمی
 میژوویی جیاوازا، ماوهی « 18 » سالی رێک، جهنگی کوردکوژی ز
 کاولکردنی « کوردستان » یان هه لگیرساند!

ئای « یهکتیی »، به ناوی تۆوه، چه ن تاوانی گهوره کرا!
 ئای « ئازادیی »، به ناوی تۆوه، چه ن به سهه کۆمه لانی خه لک هیتنا!
 ئای « سۆسیالیزم »، به ناوی تۆوه، چه ن که سیان برسییکرد و بێ شیو
 سه ریانتایه وه!
 ئای « کوردایه تی »، به ناوی تۆوه، چه ن به سهه خه لگی ره شوپووتی کورد
 هیتنا!

ئای « دیمۆکراسیی »، به ناوی تۆوه، چه ن جو له یان له کۆمه لانی خه لک بری!
 ئای « برایه تی »، به ناوی تۆوه، خوینی چه ن رۆلهی کوردیان رشت!

«2»

له میژوه، بروام به م گوته پر بایه خه هه بووه و چه ن جارێکیش نووسیمه: مرۆ
 به ئازدی له دایکده بی، ده بی، هه ر به ئازادیی بژی و هه ر به ئازادیی بمری!
 گه ر سه ره خۆیی و سه ره به ستیی رژی مکی دیاریکرا، ته نیا هه ر ئه وه بی،
 نووزه له مرۆ ببری، ئه وا، ئه ز وه ک کوردی، ئه دوو « ئۆکسجین » گرنگی
 ژیانم ناوی! وه نه بی، ئه م دید و بۆ چه ونه م تازه په یاد کرد بی، به لکوو، ئه وه ته ی
 له وولاته ئازاد و دیمۆکراسیییهکانی جیهان، سه ره به ستیی و خۆشیی
 تاکهکانی کۆمه ل م دیوه، ئه وه ته ی بۆ روو بوته وه، خه لگی ئه م وولاتانه، چه ن
 ژیانکی پر له ئابروومه ندانه، سه ره رزانه، ئازادانه و به خته وه رانه ده ژین،
 باوه ری کۆنی کورده واریم له قبووه و ماوه ی پتر له بیست سال ده بی، پیم
 وایه، ئابرووی هه موو مرۆفی، به ئازادیییه وه به سرا وه ته وه! بۆیه، پازده سال
 له مه وه ر، زۆر به راشکاو یی نووسیومه: (گه ر له دوا رۆژدا، له هه ر پارچه یه کی

« کوردستان »، دهوله تى بۆ كورد سازبوو، دهوله تىكى دىكتاتورى بوو، ئازادىي و ديمۆكراسىي تيدا نه بوو، هه لگرانى ئايدۆلۆژىاي جىاواز، كه وتنه شه په تىلاى ئايدۆلۆژىا و يه كدىان قىركرد، « كوردستان » يان لى كردينه گرتووخانه يه كى گه وره، دهسه لات و فرمانه و ايبه كى تۆتاليتيرانه يان تيدا دامه زاند، پلوراليزم قه دهغه كرا، ئەوا، گه لى چاكتره، ئەو دهوله ته كوردىيه دا نه مه زرى و چى دىكه، خوئنى خه لگى بى تاوان، به خوړاي نه رىژرى و نه ته وهى كوردىش، له چوار چى وهى دهوله تىكى ديمۆكراسىي، دادپه روه، له نيو كۆمه لگه به كى ئازاد و يه كساندا بژى.)*

ئاخر، رۆله كانى گه لى كورد، شوپشيان بۆچى به رپا كرد؟ ئايا، هه ر بۆ ئەوه بوو، زۆردارىي نه ته وهى له نيو به رن؟ ئايا، ئامانجه كانى شوپش به گشتىي و شوپشه كانى كورد به تايبه تىي، ته نيا هه ر ئەوه بوون، زۆردارىي بىيانى له نيو به رن و زۆردارىي دىكه ئىوخۆ له جىي دانين؟! دهسه لاتى دىكتاتورىي بىيانى ده ره كىي، به يه كى كى خو مالىي و ناوه كىي بگۆرن!

به راستىي، گه لى كىم پى خو شه، له دهوله تىكى ياسايي و ديمۆكراسىي، له وولاتىي ئازاد و سه ره به خۆ، له نيو چن گه لى كى پىشكه وتوو و تىگه يىشتوو و هك: « سويسرا »، بژىم، هك له وهى، له دهوله تىكى نه ته وهى كوردىي بى ياسا، دىكتاتورىي، توندره و په رگىردا بژىم!

ئاخر، مرۆ بۆ خباتده كا!!! له پىناوى چىدا، خۆي تووشى چندين چه له مه و چه ره سه رىي جۆرا و جۆر ده كا!!! گه ر له به ر خو شه وىستىي خاكى نىشتمان و سه ره به ستىي رۆله كانى نه ته وه كى خۆي نه بى، سه رى خۆي بۆ دىشئىي، دوژمنىي زۆر بۆ خۆي بۆ په يدا ده كا، بۆ دهس به كلاوى خۆيه وه ناگرى، تا، ره شه باي به هئزى دوژمنان و داگىر كه ران نه بيا!!!

ئاخر، گه ر « به عس » پارتىي عه ره بىي و فرمانه و اى دهوله تىكى داگىر كه رى « كوردستان » بووى، به هه موو شى وهيه، دوژمنايه تىي كوردى كرديى، ئەدى پارتە « كوردستانىي » يه كان چىن!!! بۆ دژايه تىي رۆله كانى گه له كى خۆيان ده كەن و له نىويانده به ن!!!

رۆله دلسۆز و نىشتمانپه روه ركه كانى كورد، هه موو جۆره ده سه درئىي و چه وسانده نه وهيه كى عه ره بىان قه بول كردوه، هه ر له به ره وهى، ناپاكىي له نىشتمان ه كى خۆيان نه كەن، ئابرووى نه ته وهىي خۆيان بپارىزن. به لام، گه ر « پارتىي » و « يه كى تىي »، له پىناوى به رزه وه ندىي ته سكى پارتايه تىي خۆياندا، ئابرووى مرۆيى رۆله كانى كورد به رن، ئىدى ده بىي، له گه ل داگىر كه رانى « كوردستان »، چ جۆره جىاوازىيه كىان ه بى!

ئەز، خەون بە « کوردستان » ئىكى سەر بەخۆ، ئازاد و ديمۆكراسىيەۋە دەبىتم،
 خەون بە پەرلەمانىكى راستەقىنە و دەسلەتتىكى كوردىي بەھىزەۋە دەبىتم.
 ئەو خەونانەش، ھەرگىز بەدى نايەن، تا، ديمۆكراسىيە راستەقىنە پىادە
 نەكرى. تا، ھەلبۇزاردى ئازاد و خاۋپن نەكرى. تا، دەزگەكانى پەرلەمان و
 پۇستەكانى مىرىي ھەرىتم، بە كەسانى بەھرەدار و شايىستە پر نەكرىتەۋە. تا،
 رېژ لە مافى مەرقى كورد نەگىرى. تا، مەملەتتى چەپەلى ئايدۆلۆژيا و
 بەرژەۋەندىي تەسكى پارتايەتتى گۆر نەكرى. تا، براىەتى نىوان كورد - كورد،
 يەكىتتى رىزەكانى گەل، تەبايى نىوان ھىزە راميارىيەكان و يەكسانىي
 كۆمەلەتتى، جىيان نەگرتەۋە و نەچەسى!

ئاخ! نىشتەمانم، دەترسم بىرم، بە چاۋى خۆم، « ديمۆكراسىيە راستەقىنە،
 لە « كوردستان » دا نەبىتم! دەترسم، سەركردەي ئەو دوو پارتە، چارىكى
 دىكە، خاكى پىرۆزى نىشتەمانەكەم، لە خۆپن ھەلكىشن! لە پىناۋى
 بەرژەۋەندىي تايبەتتى تاكەكەسىي، بىنەمالە و پارتەكانىاندا، رىسى
 گەلەكەمان بىكەنەۋە بە خورى!

* * *

* حوسىن مەھمەد عەزىز، مەملەتتى ئايدۆلۆژىي لە كوردستاندا، چاپى 1، چاپخانەي ئەزمى،
 سولەيمانى، 1993.

هه‌زار و ده‌وله‌مه‌ند

گومانی تیدا نییه، ئەوەتەئێ ئەم سەر زهوییە ئاوه‌دانبوته‌وه، ئەوەتەئێ تووژ و چینی کۆمه‌لایه‌تی جیاواز درووستبووه، هه‌زار و ده‌وله‌مه‌ند هەر هه‌بۆزه، هەر هه‌یه و هەر ده‌شمیتێ. له‌به‌رئ‌وه، ئەندامانی هه‌موو گه‌ل و نه‌ته‌وه‌یه‌ک، له‌ پرووی ئابووری و باری ژيانه‌وه، وه‌ک یه‌ک ناژین، یه‌ک ئاستی دیارییکراوی ئابووری و ژیانان نییه. واته‌: هه‌موو کۆمه‌لگه‌ئێ مرق، له‌ دوو به‌شی جیاواز، یا، له‌ دوو پتکه‌هاته‌ئێ کۆمه‌لایه‌تی جیاواز پتکه‌هاتوووه. به‌ کوردیی و به‌ کورتیی: به‌ هه‌زار و ده‌وله‌مه‌ند ناسراون. دیاره، له‌ نێوان ئەم دوو پتکه‌هاته‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌شدا، چهن جۆره‌ ده‌سته و تووژتکی دیکه‌ئێ کۆمه‌لایه‌تی هه‌یه، له‌ پرووی باری ئابووری و ئاستی ژيانه‌وه، له‌ یه‌کدی جیاوازن.

هه‌لبه‌ته، هەر فه‌لسه‌فه‌یه‌کی « ئایینی، چینایه‌تی، رامیاری ... » جۆره‌ لێکدانه‌وه‌یه‌کی تایبه‌تی، بۆ ئەو دهرکه‌وته‌ گرنه‌گه‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌ ده‌کن. شتیکی ئاشکرایه، له‌ هه‌موو کۆمه‌لگه‌کانیشدا، هه‌میشه، زۆرینه‌ له‌ هه‌زار و که‌مینه‌ش له‌ ده‌وله‌مه‌ند پتکه‌هاتوون. که‌چی به‌ پتچه‌وانه‌وه، هه‌میشه، که‌مینه‌ فرمانه‌روایی زۆرینه‌ئێ کردوووه و زۆرینه‌ش، ملکه‌چی که‌مینه‌ بووه!

بۆ نموونه‌: ئاین پێی وایه‌: هه‌زار و ده‌وله‌مه‌ند، هەر خوا درووستیکردوون، هەر دوو لایان ده‌بن، به‌و به‌شێ خوا پێی داون، قایلین و سوپاسییکه‌ن!
« ئهرستۆ » گوتویه‌تی: ئەو جیاوازییه‌ئێ له‌ نێوان هه‌زار و ده‌وله‌مه‌ندا هه‌یه، له‌ رێککه‌وته‌وه‌ هاتوووه.

« جان جاک پووسو »، له‌ نێوه‌راستی چه‌رخێ راپه‌رینی « ئه‌وروپا »دا، هۆی دهرکه‌وته‌ئێ جیاوازی و نایه‌کسانی کۆمه‌لایه‌تی، بۆ خرابیی دابه‌شکردنی سامان و ده‌سکه‌وت گێراوه‌ته‌وه!

دوای یه‌ک سه‌ده، هەر دوو بیرار « مارکس » و « ئەنگه‌لیز »، له‌ « مانفیستی کۆمه‌ژنیست » و له‌ زنجیره‌یه‌ له‌ کارمکانیادا، لێکدانه‌وه‌یه‌کی چوونیه‌کیان له‌وه‌ئێ « رۆسۆ » پێشکه‌شکردوووه! [1]

به لأم، له راستییدا، کیشهی نیوان هه ژار و دهوله مه‌ند، به یه‌کی له کیشه هه‌ره
گرنگ و گرانه‌کانی کۆمه‌لگهی مرۆ ده‌ژمیرێ. له‌به‌رئوه، چاره‌سه‌رکردنی ئه‌و
کیشه‌یه، هه‌روا کاریکی ئاسان نه‌بووه و نییه.

ئه‌ز پێم وایه: نه‌ به‌ به‌کاره‌یتانی توندوتیژی و نه‌ به‌ ده‌سه‌سه‌راگرتنی
ده‌سه‌لات چاره‌سه‌رده‌کری. به‌لکوو ده‌بی، هه‌لی چوونیه‌ک، له‌ به‌رده‌م هه‌موو
ئه‌ندامه‌کانی کۆمه‌لگه‌دا به‌رخسپێری، کۆمه‌لگه‌یه‌کی ئازاد و سه‌ربه‌خۆ
دامه‌زێری. ئه‌وه‌ش پتر به‌وه‌ ده‌بی، بایه‌خیکی زۆر، به‌ پرۆسه‌ی خۆپندن و
خۆپنده‌واری بدری، هه‌ولبدری، گرفتێ نه‌خۆپنده‌واری قه‌لاجۆکری،
پۆشنیبرییه‌کی راست و پێشکه‌وتوو، له‌ نیو رۆله‌کانی گه‌دا بلاوکریته‌وه،
شۆرشیکی رۆوناکبیری، دژی زۆرداری، خۆسه‌پاندن، دادپۆشی
کۆمه‌لایه‌تی و مملانی چی‌نایه‌تی به‌ریاکری، وولاته‌که، له‌ روه‌و گرنگه‌کانی
« کشتوکال، بازرگانی و پێشه‌سازی یه‌وه‌ پێشخری، به‌ هه‌ج شێوه‌یه،
جیاوازی له‌ نیوان رۆله‌کانی گه‌دا نه‌کری، هه‌موو کاری، ته‌نیا هه‌ر له‌ به‌ر
پۆشنایی، به‌هه‌، لێهاتوویی، ده‌سه‌رنگینی، پله‌ی خۆپندن، بروانامه‌ و
ته‌رخانی تایبه‌تییدا، به‌ سه‌ر رۆله‌کانی گه‌دا دابه‌شکری، واته‌: پری‌نسیپه‌کانی
دیمۆکراسیی، له‌ شێوه‌ی کارکردن و دابه‌شکردنی کاردا پیاوه‌کری.

هه‌روه‌ها، پرۆژه‌ تایبه‌تی و که‌رته‌کانی گشتی هاندرین، پتر پاژه‌ی ئابووری
نیشتمانه‌که‌یان بکه‌ن، کاربه‌ده‌سانی میری پێویسته، به‌رنامه‌یه‌کی تایبه‌تی
دیاریکراویان هه‌بی، جیاوازی چی‌نایه‌تی، له‌ نیوان هه‌ژار و
ده‌وله‌مه‌نده‌کاندا، له‌ بێر و هۆشی رۆله‌کانی گه‌دا بسه‌رنه‌وه. له‌ ده‌ستووری
هه‌میشه‌یی ده‌وله‌تدا، به‌ راشکاوایی، دژایه‌تی ئه‌و جیاوازییه‌ بکه‌ن.

به‌ لأم، که‌ر سه‌رنجی له‌ کۆمه‌لانی کورده‌واری بده‌ین، ئه‌وا، زۆر به‌ ئاشکرا
ده‌بین: سه‌رانی کورد و ئه‌ندامانی سه‌رکرده‌یه‌تی پارته‌کان، توێژالێکی
ده‌وله‌مه‌ند پێکدین، له‌ گه‌ل ئه‌وه‌شدا، زۆربه‌ی زۆری کۆمه‌لانی خه‌لک، له‌ چینی
هه‌ژار پێکهاتوون. ئه‌مه‌ بۆ وایه؟! ئه‌و توێژاله‌ مشخۆزه، له‌ سه‌ر حسیبی
کی، و ده‌وله‌مه‌ندبوون و هه‌لاوساوان؟!!

ئه‌ز پێم وایه، زۆرداری، چه‌وساندنه‌وه‌ی کۆمه‌لایه‌تی و چی‌نایه‌تی، گه‌لی له
چه‌وساندنه‌وه‌ی نه‌ته‌وایه‌تی خراپتر، ناخۆشتر، پڕ له‌ ژان و ئازارته. چونکه،
له‌ لایه‌که‌وه، دوژمنیکی بیانیی داگیرکه‌ر، رۆله‌کانی نه‌ته‌وه‌که‌ ده‌چوسینێته‌وه.
له‌ لایه‌کی دیکه‌شه‌وه، جگه‌ له‌ خۆفرۆشان، هه‌موو نیشتمانه‌روهران
ده‌گرێته‌وه. له‌به‌رئوه، ده‌رد و گرفته‌که‌ی هه‌رچی چۆنیه‌تی، گرنگ نییه‌ و
رۆله‌کانی گه‌ل، زۆر بایه‌خی پێ ناده‌ن و مه‌راقی پێ ناخۆن. چونکه، وه‌ک

عەرب گوتووێتی: لێپرسیناوه له کەل خەلکییدا، چیژنه. «2» بەلام،
 چهوساندنهوهی کۆمه لایهتی و چینایهتی، گرفتیکێ نێوخۆیی نهتهوهکەیه و
 زۆریهێ کات، کۆمه لای هاو زمان و هاوخوێن نهجامیدهدهن، توێژانی یا
 چینیکی ههژار دهچهوسیتنهوه. له بهرتهوه، ژان و نازارمکانی، که لای زیاتره.
 دهلبهته، یهکیکی وهک « ئیمامی عهلی ش، ههروا به خۆرای نیگوتوه: کهر
 ههژاری بیای بووایه، دههکوشت! «3»

* * *

1. د. عبدالوهاب حمید رشید، العراق المعاصر، السويد، 2001، ص 14-15.

2. الحشر مع الناس عید.

3. لوکان الفقیر رجلا، لقتله.

نامه‌یکه و په‌رتووکه چاپکراوه‌کانی نووسهر

01. دهریاره‌ی پرژوه‌که‌ی یدکیتی نیشتمانیی کوردستان، چاپی 1، سوید، 1994.
02. دوا پرژوه، ج. 1، سوید، 1994.
03. بیتنج رتاری غه‌مگین، ج. 1، سوید، 1994.
04. دیوکراسی، نایدۆلۆژی و جهنگی نیتوخۆ، ج. 1، سوید، 1994.
05. مملاتی نایدۆلۆژی له کوردستاندا، ج. 1، سوله‌یانیی 1993.
- ج. 2، سوید، 1995.
06. بیتنج کاتژمیر له‌گه‌ل برابم نه‌حمه‌ددا، ج. 1، سوید، 1995.
- ج. 2، سوله‌یانیی 1996.
- ج. 3، سوله‌یانیی، 2002.
07. نامه‌یه‌کی درتیز بۆ نه‌وشیروان مسته‌فا، ج. 1، سوید، 1995.
08. کورد و شۆرش و هه‌لی میتۆویی، ج. 1، سوید، 1996.
- ج. 2، کوردستان، 2000.
09. فیدرالیزم و ده‌ولته‌ی فیدرال، ج. 1، سوید، 1996.
- ج. 2، سوله‌یانیی، 1996.
- ج. 3، سوله‌یانیی، 2004.
10. به‌لجی لیکۆلینه‌وه و ره‌خه‌ نه‌ک شتواندنی راستیی، ج. 1، سوید، 1996.
11. خولانه‌وه له بازنه‌یه‌کی بۆشدا، ج. 1، سوید، 1997.
- ج. 2، سوله‌یانیی، 2002.
12. رۆلی سیستیمی بنه‌ماله له بزایێ رزگاریخوازی نیشتمانیی کوردستاندا، ج. 1، سوید، 1997.
- ج. 2، سوله‌یانیی، 2001.
13. گه‌یروگرفته سه‌ره‌کییه‌کانی کورد، ج. 1، سوید، 1998.
- ج. 2، سوله‌یانیی، 2000.
14. تۆجه‌لان نه‌زمونیکی نوی و په‌ندی میتۆویی، ج. 1، سوید، 1999.
- ج. 2، سوله‌یانیی، 1999.
15. سه‌لیقه‌ی زمانه‌وانیی و گرفته‌کانی زمانی کوردیی، ج. 1، سوله‌یانیی، 1999.
- ج. 2، سوله‌یانیی، 2005.
16. خلتیه‌ی بیریکی ژاراویی، ج. 1، سوله‌یانیی، 2000.
17. مه‌سه‌عوود مه‌مه‌د و دوو دیداری دۆستانه، ج. 1، سوله‌یانیی، 2002.
18. دیدی نه‌ته‌وه‌یی و نانه‌ته‌وه‌یی، ج. 1، سوله‌یانیی، 2002.
19. په‌یمانیکی ره‌ش و رۆژیککی سوور، ج. 1، سوله‌یانیی، 2003.